

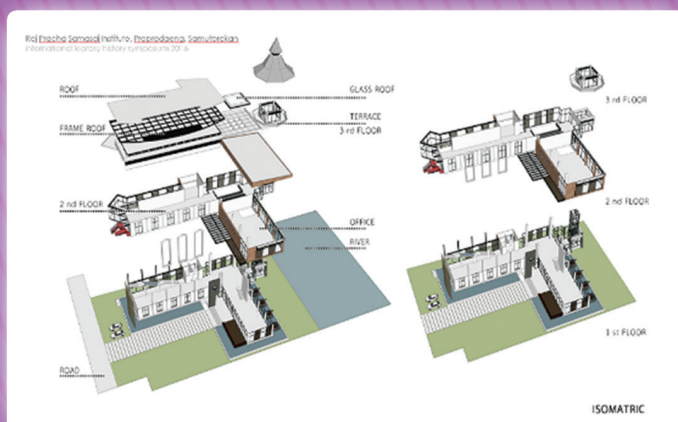
วารสารสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

Rajamangala University of Technology Tawan-ok Social Science Journal

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2561 Vol.7 No.1 January - June 2018

ISSN 2286-6922

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

(RMUTTO SOCIAL SCIENCE JOURNAL)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2561

ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers)

ศ.ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์
รศ.ดร.วิกร ตันทาทุโฒ
รศ.ดร.พัชรี ชยากรโคภิต
รศ.ดร.วรพจน์ ศรีวงศ์คณ
รศ.ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ
รศ.ดร.บำเพ็ญ เขียวหวาน
รศ.อมรพรรณ ชุ่มโชคชัยกุล
ผศ.ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ราชรักษ์
ผศ.ดร.สุธีรา อานามวงศ์
ผศ.ดร.ไพโรจน์ เจริญชนกุล
ผศ.ดร.อภิรักษ์ อนุมาน
ดร.ขวัญประภัสสร จานทอง
ดร.ภทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ
ดร.วุฒิกัทร จันทร์สาร

ศ.ดร.สุมาลี สังข์ศรี
รศ.ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
รศ.ดร.ลำอาง สืบสมาน
รศ.ดร.สัจจา บรรจงศิริ
รศ.ดร.ฤกษ์ชัย พุประทีปศิริ
รศ.ดร.ณกร อินทรผดุง
รศ.ยุวดี วงษ์กระจ่าง
ผศ.ดร.อาศิรา ราชเวียง
ผศ.ดร.ภัสสรี นิติเกษตรสุนทร
ผศ.ดร.สารดา จารุพันธ์
ภญ.ดร.อรรศ คงพานิช
ดร.ศักดินา บุญเปี่ยม
ดร.เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์
ดร.ประพนธ์ จิตตะบุตร

รศ.ดร.บุญศรี พรหมพันธุ์
รศ.ดร.ไพฑูรย์ สีใส
รศ.ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย
รศ.ดร.ดุสิต เวชกิจ
รศ.ดร.นวลละออ แสงสุข
รศ.สมบัติ พันธวิศิษฐ์
ผศ.ดร.คมเดือน โพธิ์สุวรรณ
ผศ.ดร.อำนาจ จำรัสรุ่งผล
ผศ.ดร.ชูเกียรติ จารัตน์
ผศ.ดร.อานวย ปาอ้าย
ดร.ชัยวัฒน์ หลุยพันธ์
ดร.กมล โพธิ์เย็น
ดร.อานวย เกาตระกุล
ดร.คุณานันท์ สุขพาสณ์เจริญ

ทีมงานจัดทำวารสาร

ดร.ภทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ
ผศ.พรทิพย์ พรสุริยา
นางสาวเตือนใจ สลับศรี
นางสาวปัญณา สุริยะสาร
นางสาวสุวรรณา ปัดทาบาล

ผศ.ดร.คมเดือน โพธิ์สุวรรณ
นางสาววรรณษา บาลโสง
นางสาววิริยา แจ่มสวัสดิ์
นางสาววิลาวัลย์ ฤทธิ์เรืองโรจน์
นางสาวอริชฐาน บุญเสริม

ดร.ชัยวัฒน์ หลุยพันธ์
นางสาวประกาย ขวัญหลาย
นางสาวนิราวัลย์ ศรีทอง
นางสาวลัดดาณณิ บังเกิดสุข

**Institute of Research and Development
Rajamangala University
of Technology Tawan-ok**

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
Rajamangala University of Technology Tawan-ok Social Science Journal
ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2561 Vol.7 No.1 January - June 2018

วารสารสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

ผู้จัดพิมพ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

กำหนดการเผยแพร่

ตีพิมพ์ 2 ฉบับต่อปี และเผยแพร่ในเว็บไซต์ สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

การเผยแพร่

มอบให้ห้องสมุดหน่วยงานรัฐบาล สถาบันการศึกษาในประเทศ
และหน่วยงาน/บุคคลที่สนใจ

ข้อมูลติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์
สำนักงานวารสารสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
อาคารสำนักงานอธิการบดี ชั้น 5 สถาบันวิจัยและพัฒนา
เลขที่ 43 ม.6 ต.บางพระ อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี 20110
โทร. 0-3835-8142 โทรสาร 0-3835-8142
<http://ird.rmutto.ac.th>
E-mail : journal2rmutto@gmail.com

- ❖ บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
- ❖ มีผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกประจำกองบรรณาธิการมากกว่าร้อยละ 50
- ❖ มีบทความจากนักวิชาการและนักวิจัยภายนอกลงตีพิมพ์ทุกฉบับมากกว่าร้อยละ 50
- ❖ ข้อความและบทความในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก เป็นแนวคิดของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำ บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
- ❖ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอก แต่ควรระบุแหล่งอ้างอิงจากวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

ชลกิจการพิมพ์ (Chonlakit Printing)

47 ถ.ศรีราชานคร 1 ต.ศรีราชา อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี 20110
โทร. 038-324711 E-mail : chonlakit555@hotmail.com

วารสารสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

(RMUTTO SOCIAL SCIENCE JOURNAL)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2561

Vol. 7 No. 1 January - June 2018

ISSN 2286-6922

เจ้าของ

สถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

ที่ปรึกษา

ผศ.ดร.อารมย์ ตัตตะวะศาสตร์

ศ.ดร.สุมาลี สังข์ศรี

รศ.ดร.อำนาจ คำตื้อ

รศ.ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ

รศ.ดร.วิกร ตันฑะทนต์

รศ.ดร.ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ

รศ.ดร.เสาวคนธ์ สุดสวัสดิ์

รศ.ดร.นวลละออง แสงสุข

รศ.บำเพ็ญ เขียวหวาน

รศ.สุพจน์ บุญวิเศษ

รศ.ประวีตร พุทธานนท์

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.คมเดือน โพธิ์สุวรรณ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.ภทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ

ดร.ชัยวัฒน์ หลุยส์พันธ์

กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.สิน พันธุ์พินิจ

ศ.ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์

ศ.ดร.สุมาลี สังข์ศรี

ศ.สุมน อมรวิวัฒน์

รศ.ดร.วิกร ตันฑะทนต์

รศ.ดร.สุพจน์ บุญวิเศษ

รศ.ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ

รศ.ดร.ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ

รศ.ดร.เสาวคนธ์ สุดสวัสดิ์

ม.กรุงเทพธนบุรี

ม.สุโขทัยธรรมาธิราช

ราชบัณฑิต

ม.เกษตรศาสตร์

ม.บูรพา

มทร.ศรีวิชัย

มศว.ประสานมิตร

ม.เกษตรศาสตร์

ผลงานวิจัยและบทความในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก เป็นแนวคิดของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำ บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ ไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอก แต่ควรระบุแหล่งอ้างอิงจากวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ฉบับที่ 1/2561 นี้ ยังคงรักษามาตรฐานตามข้อกำหนดของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI: Thai-Journal Citation Index Centre) ทั้งในเรื่องการคัดเลือกบทความวิจัยที่มีคุณภาพ การตรวจประเมินบทความวิจัยของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญตรงกับสาขาของบทความฯ อย่างน้อย 2 ท่าน และการออกเล่มวารสารให้ได้ภายในกำหนดเวลา โดยออกเล่มวารสารรายครึ่งปี ปีละ 2 ฉบับ

บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกฉบับนี้ เป็นผลงานของนักวิจัยทั้งของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกและสถาบันการศึกษาอื่น มีเนื้อหาหลากหลายเกี่ยวข้องกับด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในด้านต่าง ๆ อาทิ วรรณกรรม สังคมวิทยา การเรียนการสอน การบริหารการศึกษา การดูแลสุขภาพ ความรับผิดชอบต่อสังคม คุณภาพชีวิต วัฒนธรรม การบริหารธุรกิจ คุณภาพการให้บริการ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยว

นอกจากนี้ วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ยังอยู่ในระหว่างปรับปรุงคุณภาพ โดยกำลังพัฒนาวารสารเพื่อเข้าสู่ระบบของเว็บไซต์ (website) ชื่อ <https://www.tci-thaijo.org/> ซึ่งเป็นเว็บไซต์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย คาดว่าการดำเนินการจะแล้วเสร็จภายในปี 2561 และในโอกาสนี้ ทีมงานของวารสารใคร่ขอขอบคุณผู้อ่าน เจ้าของบทความวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความวิจัยทุกท่าน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมเดือน โพธิ์สุวรรณ
บรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

สารบัญ

หน้า

การปรึกษากลุ่มแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่า ต่อภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังอันตราย ของเยาวชนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	1
เกรียงศักดิ์ รัฐกุล วรากร ทรัพย์วิระพรรณ และ เพ็ญภา กุลนภาดล	
การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ	13
จิตชิน จิตติสุขพงษ์ และ วิภา ศุภจารีรักษ์	
ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี.....	24
ชญาดา ร่วมโพธิ์รี มลฤดี วัฒนอังกูร และ พันธุ์เดช นนท์แสงโรจน์	
นิทานมหัศจรรย์ไทยและนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศ ตามกรอบทฤษฎีโครงสร้างนิทานพื้นบ้าน ของวลาดิเมียร์ พร็อพพ์.....	38
ชนัญชิตา เรื่องจรรยา	
การพัฒนาแบบฝึกการเขียนเรียงความโดยใช้แนวคิดสแกโฟลด์และเทคนิคแผนผังความคิด สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก.....	50
ฐิติพร สังข์รัตน์	
ผลกระทบของการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตต่อความสามารถของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต และผลกระทบต่อความสามารถของผู้ผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์	58
ณิชากร ทองเปลว	
ความรับผิดชอบต่อสังคมและคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรวัยทำงาน	70
ธนพร สอนอินทร์ และ บังอร โสฬส	
การบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย	78
ธัญญาพัฒน์ ยุกตานนท์	
รูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 6	86
ปัญญารีย์ จุลไกรอาณิสส และ ธัญญาพัฒน์ ยุกตานนท์	
เปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ และบุคลากรมหาวิทยาลัยเอกชนในจังหวัดชลบุรี.....	97
ภทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ วีรวรรณ ธาณี ชนาพร บุญเกิด สุพรรณิรัตน์ รัตนานนท์ และ สุทธิดา ไชยชนะ	

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

คุณภาพการให้บริการสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ในเขตจังหวัดชลบุรี.....	106
ภัทรี สุขอุดม ชัชฎาพร อินสมพันธ์ สมพงษ์ อัครวิธิบัติ ปรีชา คำมาดี เสกสรร สวัสดิ์รักษา ธำรงค์ เจียมทองอรุณ และ ละอองศรี เหนียงแจ่ม	
การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยด้วยภาษาถิ่นจันท์ กรณีศึกษา: อำเภอเมืองกับอำเภอบางขัน จังหวัดจันทบุรี.....	118
มฤดี วัฒนอังกูร ยุบุญ พุทธิสโพลิน และ ชญาดา ร่วมโพธิ์	
การพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ โดยจัดการแบบมีส่วนร่วม ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม	129
ไมตรี ทอนเสาร์ จตุพร เหลืองอุบล และ ผดุงศิษฐ์ ขำนาญบริรักษ์	
ความสัมพันธ์ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์และการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร	141
วรัญญา เดชพงษ์	
ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านออนไลน์ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ	148
Wanpen Poomari and Dumrong Adunyarittigun	
มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของผลิตภัณฑ์วัตถุดิบที่ใช้ในบ้านเรือนกับความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์.....	159
ศรีศักดิ์ สุนทรไชย	
การท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม	167
ศิริสุข นาคะเสนีย์ ชูลี ปัญจะผลินกุล และ ศศิวิมล โมอ่อน	
การบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	177
สมพงษ์ อัครวิธิบัติ ปรีชา คำมาดี ละอองศรี เหนียงแจ่ม วรพล แจ่มสวัสดิ์ ณฤพลวัฒน์ โชติทุม และ เจษฎากร จาวรรณ	
รูปแบบการจัดการการเงินและหนี้สินของครัวเรือนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	186
อานวย ปาอ้าย	
บทเรียนการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์โรคเรื้อรังของประเทศไทย	196
อำนาจ จำรัสจุผล และ เอกรินทร์ อนุกุลยุทธธน	

**การปรึกษากลุ่มแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่า
ต่อภาวะผิดปกติทางจิตใต้อาการหลังภัยอันตรายของเยาวชนผู้ได้รับผลกระทบ
จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้**
**The Narrative Exposure Group Counseling to Posttraumatic Stress Disorder
of Youth Effected By a Civil Unrest in Southern Border Provinces**

เกรียงศักดิ์ รัฐกุล วรากร ทรัพย์วิระปรกรณ์ และ เพ็ญภา กุลนภาดล
Kriangsak Rattakul, Warakorn Supwirapakorn and Pennapa Koolnapadol

สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

Email: Kriangsak647@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผิดปกติทางจิตใต้อาการหลังภัยอันตรายของเยาวชนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และศึกษาผลของการปรึกษากลุ่มตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าต่อภาวะผิดปกติทางจิตใต้อาการหลังภัยอันตราย ดำเนินการศึกษาเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผิดปกติทางจิตใต้อาการหลังภัยอันตรายของเยาวชนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 436 คน ทำการสุ่มอย่างง่ายโดยมีครูประจำชั้นแต่ละโรงเรียนเป็นผู้คัดกรอง ระยะที่ 2 เป็นการศึกษาผลการปรึกษากลุ่มตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีคะแนนเฉลี่ยภาวะผิดปกติทางจิตใต้อาการหลังภัยอันตรายในระดับปานกลางจำนวน 20 คน สุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน กลุ่มทดลองได้รับการปรึกษากลุ่มตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่า ดำเนินการปรึกษากลุ่มจำนวน 10 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที เป็นระยะเวลา 10 วันติดต่อกัน ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการดูแลตามแนวทางปกติของโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามภาวะผิดปกติทางจิตใต้อาการหลังภัยอันตราย (The PTSD Checklist for DSM-5 (PCL-5)) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดโดยสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (α -Coefficient Reliability) เท่ากับ 0.79 และโปรแกรมการปรึกษากลุ่มตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์ความแปรปรวน แบบวัดซ้ำแสดงว่า โปรแกรมการปรึกษากลุ่มตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าสามารถลดภาวะผิดปกติทางจิตใต้อาการหลังภัยอันตรายของเยาวชนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ: การปรึกษากลุ่มแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่า ภาวะผิดปกติทางจิตใต้อาการหลังภัยอันตราย เยาวชน สถานการณ์ความไม่สงบ จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The purposes of this research were to study the factors of posttraumatic stress disorder (PTSD) of youth effected by a civil unrest in southern border provinces and to study the effect of the narrative exposure group counselling to PTSD. The research was conducted in two phases. The first phase was a study of the confirmatory factor analysis. The sample was 436 high school students

acquired by simple random sampling and screened by each school teacher. The second phase was a study of the effect of narrative exposure group counseling to PTSD. The sample consisted of 20 high school students with moderate PTSD. They were randomly assigned to the experimental group and control group. The experimental group was participated in the narrative exposure group counseling 10 sessions of 50 minutes each for 10 consecutive days. The control group was supervised according to the normal course of the school. The research instruments were 1) the PTSD Checklist for DSM-5 (PCL-5) scale with the coefficient reliability (α -Coefficient) at 0.79, its construct validity and confirmed through factor analysis and 2) the narrative exposure group counseling program to PTSD created by the researcher. The statistics included confirmatory factor analysis and analysis of variance with repeated measures. It has been shown that the narrative exposure group counseling program can clearly reduce symptoms of PTSD of youth affected by a civil unrest in the southern border provinces.

Keywords: Narrative exposure group counselling, Posttraumatic stress disorder, Youth, Civil unrest, Southern border provinces

1. บทนำ

ความรุนแรงที่เกิดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของผู้อยู่อาศัยในที่เกิดเหตุ โดยลักษณะของปัญหาที่พบกันมากในเขตพื้นที่ที่มีการสู้รบ มีเหตุการณ์รุนแรง มีการก่อการร้ายในระยะเวลาอันยาวนาน อย่างไม่เคยจบสิ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้แก่ภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย (Posttraumatic stress disorder : PTSD) (เบญจพร, 2553) ซึ่งเป็นภาวะของ ความกลัว ความวิตกกังวลที่มักจะเกิดขึ้นกับบุคคลผู้ที่ประสบ พบเห็น หรือเป็นพยาน ในเหตุการณ์รุนแรงที่มีอันตรายถึงชีวิต ภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย ตามข้อกำหนดของสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน (American Psychiatric Association, 2013) ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์ตาม DSM - 5 (American Psychiatric Association, 2013) จะประกอบไปด้วยอาการหลัก 4 กลุ่มอาการ คือ 1) การมีประสบการณ์ซ้ำ ได้แก่ การคิดถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ การฝันและการเห็นภาพเหตุการณ์จริงที่น่ากลัว รู้สึกราวกับว่าเหตุการณ์กำลังเกิดขึ้นอีก 2) การหลีกเลี่ยง ได้แก่ หลีกเลี่ยงที่จะคิด พูด รู้สึกถึงเหตุการณ์ พยายามหลีกเลี่ยงสิ่งกระตุ้นเตือนให้นึกถึงเหตุการณ์นั้น ๆ 3) การเปลี่ยนแปลง ความคิดและอารมณ์ในทางลบ ได้แก่ การมีมุมมองต่อตนเองในเชิงลบ การตำหนิตนเองหรือผู้อื่นว่าเป็นสาเหตุของเหตุการณ์รุนแรง มีความรู้สึกแยกตัวหรือห่างเหินจากผู้อื่น 4) อาการตื่นตัวเปลี่ยนไปอย่างมาก ได้แก่ การมีพฤติกรรมหวาดหวั่นหรือก้าวร้าว มีพฤติกรรมทำร้ายตนเอง หวาดระแวง ตกใจกลัวเกินจริง ไม่มีสมาธิ มีปัญหาการนอนหลับ

ภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย เมื่อเกิดกับผู้ที่เป็ยเยาวชน ย่อมส่งผลให้เยาวชนมีผลการเรียนตกต่ำ (Saltzman et al., 2001) เมื่ออยู่ในห้องเรียนจะมีความยากลำบากในควบคุมสมาธิ ไม่สนใจเรียน หงุดหงิดง่าย ก้าวร้าว ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวทำให้ถูกลงโทษทางวินัย ดังนั้นการระบุและให้การช่วยเหลือ แต่เนิ่น ๆ จึงมีความจำเป็น การตระหนักถึงสัญญาณเริ่มต้นและการระบุปัจจัยความเสี่ยงถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้ (Saltzman et al., 2001) ถ้าไม่ได้ตรวจพบตั้งแต่เนิ่น ๆ จะมีผลกระทบที่สะสมอาจมีแนวโน้มที่จะเป็นอันตรายมากขึ้น ทั้งการปรับตัวและผลการเรียน นอกจากนี้เยาวชนที่มีภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย ยังมีความเสี่ยงมากขึ้นที่จะมีภาวะซึมเศร้า ก้าวร้าว และการใช้สารเสพติด (Kilpatrick et al., 2000)

การให้ความช่วยเหลือผู้ที่มิภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายสามารถทำได้หลายลักษณะทั้งการให้การปรึกษาและการใช้ยาขึ้นอยู่กับลักษณะอาการของแต่ละคนการปรึกษาที่ได้รับการยอมรับว่ามีประโยชน์ที่สุดคือการปรึกษาด้วยทฤษฎีการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมซึ่งมีหลายเทคนิค เช่น การฝึกเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความกังวลเพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาสามารถเผชิญกับสถานการณ์ ผู้คน วัตถุสิ่งของ หรืออารมณ์ที่เกี่ยวข้อง

กับเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งกระตุ้นให้เกิดความตึงเครียดในปัจจุบัน (รณชัย, 2548) อีกวิธีการหนึ่งที่พบว่าสามารถช่วยลดภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายและป้องกันการเจ็บป่วยทางจิตเวชได้ คือการปรึกษาตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่า (Nicolas Gwozdziowycs and Lewis, 2013) ซึ่งมีจุดประสงค์อย่างชัดเจนเพื่อการช่วยเหลือผู้ที่มีภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย เช่น จากการก่อการร้าย การถูกทำร้าย หรือความรุนแรงรูปแบบอื่น ๆ ที่เกิดจากน้ำมือมนุษย์ เป็นการผสมผสานกันระหว่างแนวคิดการปรึกษาดำเนินการเผชิญกับสิ่งที่ทำให้เกิดกลัว ซึ่งเป็นเทคนิคการปรึกษาในกลุ่มทฤษฎีการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม และแนวคิดการปรึกษาด้วยแนวการสืบพยาน (Neuner et al., 2004) สามารถใช้ได้ในวันธรรมสากล สำหรับลดอาการของบาดแผลทางใจ หรืออาการของภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย รูปแบบของการปรึกษาจะให้ผู้รับการปรึกษาได้เผชิญกับสิ่งที่ทำให้เกิดกลัวโดยการเล่าเรื่องราวที่ทำให้เกิดความรู้สึกกลัว ผู้ให้การปรึกษาจะสนับสนุน ช่วยเหลือให้ผู้ที่มีภาวะบาดแผลทางใจ มีความบอบช้ำ ได้เล่ารายละเอียด ประวัติของพวกเขาตามลำดับ จดบันทึกไว้และให้เขาได้อ่านกลับไปกลับมา รวบรวมความทรงจำที่เจ็บปวดที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายให้เป็นเรื่องเล่าที่สอดคล้องกันกระบวนการนี้จะช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเข้าถึงกระบวนการคิดและปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่มีต่อการบาดเจ็บทางใจ ในขณะเดียวกันก็สร้างประวัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งสามารถนำไปสู่การดำเนินการทางกฎหมายได้

มีผลการศึกษาหลายเรื่องที่ได้ชี้ให้เห็นว่า การปรึกษาตามแนวทฤษฎีนี้เป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ เช่น การศึกษาของ Bichescu และคณะ (Bichescu et al., 2007) ที่ได้ทำการเปรียบเทียบการให้การปรึกษาแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าและการให้ความรู้ด้านสุขภาพจิตให้กับบุคคลที่ได้รับการถูกคุมขังทางการเมือง 6 เดือน หลังการปรึกษากลุ่มที่เข้ารับการปรึกษาแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่ามีอาการภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายและภาวะซึมเศร้า น้อยกว่า การศึกษาของ (Catani et al., 2009) ที่ได้เปรียบเทียบการปรึกษาเด็กที่ได้รับการความบอบช้ำจากภาวะสงครามและสันติภาพ ระหว่างการปรึกษาแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าและการทำสมาธิผ่อนคลาย พบว่าวิธีการทั้งสองนี้มีประสิทธิภาพในการลดอาการของภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย นอกจากนี้มีรายงานการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมการปรึกษารู้สึกว่าการเขียน การเล่าเรื่องเป็นสิ่งที่มีความหมายและมีความสำคัญในแง่ของความเป็นส่วนตัว เพราะแม้ว่าคนส่วนใหญ่จะไม่ได้อ่าน พวกเขากลับรู้สึกว่ามีคุณค่าในการทำเรื่องราวของพวกเขาให้สามารถเข้าถึงได้แก่คนในรุ่นต่อไปได้

จากคุณสมบัติที่มีลักษณะเฉพาะของการปรึกษาแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าดังกล่าวข้างต้นซึ่งเป็นวิธีการปรึกษาที่ใช้เวลาไม่มากนักใช้ได้ในทุกบริบทของวัฒนธรรมไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่แม้จะมีทรัพยากรน้อย และเหมาะสมสำหรับผู้ที่ยังอยู่ในสภาวะที่มีข้อจำกัดเรื่องความปลอดภัยซึ่งมีความสอดคล้องกับบริบทของเยาวชนผู้อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีวัฒนธรรมที่ค่อนข้างเฉพาะเจาะจงและมีข้อจำกัดในเรื่องความปลอดภัยอีกทั้งในการให้การช่วยเหลือผู้ที่มีภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย พบว่า การให้การปรึกษาแบบกลุ่ม ซึ่งคือการให้ความช่วยเหลือโดยที่ผู้นำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาได้ใช้ทฤษฎีเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ในการดำเนินการกลุ่มให้กับสมาชิกหลาย ๆ คนได้เกิดทักษะในการแก้ไขปัญหาจัดการอารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ อย่างเหมาะสมผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการปรึกษาตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าโดยอยู่ในรูปแบบของการปรึกษากลุ่มต่อภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย ทั้ง 4 กลุ่มอาการดังกล่าวข้างต้นในกลุ่มเยาวชนในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยการศึกษาจะแบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะแรกจะเป็นการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายตามโมเดลของ DSM - 5 เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างการประมาณค่าความเที่ยงและการตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโครงสร้างองค์ประกอบเมื่อนำไปใช้ต่างกลุ่ม ในระยะที่สองจะเป็นการลดภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบด้วยการปรึกษากลุ่มตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าเพื่อเป็นทางเลือกในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มเยาวชนผู้อาศัยอยู่ในเขตที่มีเหตุการณ์รุนแรงอย่างต่อเนื่องและยาวนานให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ถึงแม้ว่าจะผ่านสภาวะวิกฤตมาก็ตาม

2. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย

1. ประชากร ได้แก่ เยาวชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2559 จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเป็นประชากรที่ไม่สามารถระบุจำนวนได้

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เยาวชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่เคยเผชิญหรือถูกคุกคามด้วยเหตุการณ์รุนแรงโดยตรงเป็นผู้พบเห็นเป็นพยานในเหตุการณ์ มีการรับรู้เหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้น กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 15 (นราธิวาส, ปัตตานี, ยะลา) จำนวน 436 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย มีขั้นตอน ดังนี้

1) ขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์โดยใช้สถิติขั้นสูงจำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่พอสมควรซึ่ง (Hair et al., 2006) ได้แนะนำไว้ว่าในการวิเคราะห์องค์ประกอบควรมีอัตราส่วนระหว่างกลุ่มตัวอย่างต่อตัวแปรไม่ควรน้อยกว่า 10: 1

2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันที่ใช้วิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ไคลน์สูงสุดต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่เพราะถ้าใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดต่ำกว่า 100 หน่วย จะพบว่ามีโอกาสปฏิเสธสมมติฐานในการทดสอบไค-สแควร์มาก เพราะค่าไค-สแควร์มีแนวโน้มที่จะมีค่าสูง อย่างไรก็ตามได้มีข้อเสนอแนะเรื่องขนาดกลุ่มตัวอย่างว่าควรพิจารณาควบคู่ไปกับจำนวนพารามิเตอร์อิสระที่ต้องการประมาณค่าพารามิเตอร์ ถ้าพารามิเตอร์มีจำนวนมาก ควรจะต้องมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มมากขึ้นด้วยโดยใช้กฎง่าย ๆ ว่าอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรไม่ควรน้อยกว่า 10 ต่อ 1 (Hair et al., 2006)

3) การวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นโดยใช้สถิติไค-สแควร์ วัดระดับความกลมกลืนระหว่างรูปแบบสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งนักสถิติส่วนใหญ่กำหนดว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างต้องมีขนาดใหญ่เพราะฟังก์ชันความกลมกลืนจะมีการแจกแจงแบบปกติเมื่อกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่เท่านั้น (Hair et al., 2000) ได้เสนอแนะให้พิจารณาขนาดของกลุ่มตัวอย่างควบคู่ไปกับจำนวนพารามิเตอร์อิสระที่ต้องการประมาณค่า ถ้าพารามิเตอร์มีจำนวนมากควรจะต้องมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มมากขึ้นด้วย โดยใช้อัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรควรจะเป็น 10 ต่อ 1

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ มีพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า จำนวน 20 พารามิเตอร์ ซึ่งคำนวณตามคำแนะนำของ (Hair et al., 2006) จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 200 คน แต่เพื่อป้องกันการได้ข้อมูลการตอบแบบวัดที่อาจไม่สมบูรณ์ เพื่อให้การวิจัยมีข้อมูลที่เพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างต่อจำนวนพารามิเตอร์เพิ่มขึ้นเป็น 20 ต่อ 1 ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน

4) จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น เพื่อป้องกันการได้ข้อมูลการตอบแบบวัดที่อาจไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 500 คน สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ จากนั้นจึงสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 15 (นราธิวาส, ปัตตานี, ยะลา) จำนวน 5 โรงเรียน

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยทำการสุ่มแบบโควตา ซึ่งการสุ่มตัวอย่างในขั้นนี้จะเป็นการกำหนดโควตาของกลุ่มตัวอย่างที่เท่ากันในแต่ละแห่งที่ได้มาจากขั้นที่ 1 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรการคำนวณหาขนาดตัวอย่างแบบไม่ทราบค่าประชากรที่ช่วงความเชื่อมั่นเท่ากับ 95 จึงแบ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนในแต่ละโรงเรียนที่สุ่มมาเป็นตัวแทนประชากร จำนวน 5 แห่ง แห่งละ 100 คน

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยร่วมมือกับครูในโรงเรียนทำการสุ่มอย่างง่ายนักเรียนที่เข้าโรงเรียนตามหน่วยเวลา วันที่สถานศึกษา

5) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบวัดภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการวิธีการดังกล่าวได้แบบวัดที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 436 ฉบับ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลของการปรึกษากลุ่มตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าต่อภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย

1. ประชากรได้แก่เยาวชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่เคยเผชิญหรือถูกคุกคามด้วยเหตุการณ์รุนแรงโดยตรง เป็นผู้พบเห็น เป็นพยานในเหตุการณ์ มีการรับรู้เหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้น มีอายุระหว่าง 15 - 19 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15 (นราธิวาส, ปัตตานี, ยะลา) มีคะแนนเฉลี่ยภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายในระดับปานกลาง จำนวน 20 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแห่งหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอายุระหว่าง 15 - 19 ปี เคยเผชิญหรือถูกคุกคามด้วยเหตุการณ์รุนแรง เคยมีการบาดเจ็บรุนแรงโดยทางใดทางหนึ่งหรือหลายทาง ได้แก่ เผชิญเหตุการณ์โดยตรง เป็นผู้พบเห็นหรือเป็นพยานในเหตุการณ์ มีการรับรู้เหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่รัก ครอบครัวหรือเพื่อนสนิท มีการรับรู้รายละเอียดที่เลวร้าย ของเหตุการณ์รุนแรงซ้ำ ๆ หรืออย่างรุนแรง มีคะแนนเฉลี่ยภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายในระดับปานกลาง ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย จากกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครที่เป็นนักเรียนของโรงเรียนแห่งหนึ่ง จำนวน 20 คน ผู้วิจัยได้สอบถามความสมัครใจเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับอนุญาตจากผู้ปกครอง สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยทั้งหมด 20 คน

ขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

- 1) คัดกรองเยาวชนที่มีคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น
- 2) สุ่มอย่างง่าย จากเยาวชนจำนวน 20 คน เป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน ได้ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม
- 3) เยาวชนกลุ่มทดลอง เข้าร่วมการปรึกษากลุ่มจำนวน 10 ครั้ง ส่วนกลุ่มควบคุม ไม่ได้เข้าร่วม
- 4) หลังการทดลอง เยาวชนทั้งสองกลุ่ม ทำแบบประเมินภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย จากนั้นจึงให้ทำแบบประเมินดังกล่าวอีกในช่วงการติดตามผลเมื่อเวลาผ่านไป 1 เดือน

3. ดำเนินการการศึกษาผลของการปรึกษากลุ่มตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าต่อภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายกับกลุ่มทดลอง จำนวน 10 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที เป็นเวลา 10 วันติดต่อกัน ณ โรงเรียนราชมนิราชวิทยาลัย อำเภอกะปง จังหวัดปัตตานี ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับโปรแกรมการปรึกษากลุ่มตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่า

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย คือ ภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีประสบการณ์ซ้ำ, การหลีกเลี่ยง, การเปลี่ยนแปลงความคิดและอารมณ์ไปด้านลบ และอาการตื่นตัวที่เปลี่ยนไปอย่างมาก

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาผลของการปรึกษากลุ่มตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าต่อภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย ได้แก่ ตัวแปรต้น ได้แก่ การปรึกษากลุ่มตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่า, ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย ที่ผู้วิจัยได้ขออนุญาตใช้แบบวัด PTSD Checklist for DSM-5 (PCL-5) (Weathers et al., 2013) และได้รับอนุญาตให้ใช้แบบประเมินเพื่อการวิจัยได้ ผู้วิจัยแปลแบบประเมินดังกล่าวข้างต้นเป็นภาษาไทย จากนั้นจึงนำเสนอคณะกรรมการควบคุมดัชนีพจนานุกรมและนำแบบประเมิน

ที่ได้รับการตรวจแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบภาษาและเป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและความเหมาะสมในการปรับแบบประเมิน ตรวจสอบคุณภาพและประสิทธิภาพของแบบประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้แบบประเมินมาทั้งหมด 20 ข้อ ที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อทั้ง 4 ด้านอยู่ระหว่าง 0.41 - 0.69 มีค่าความเชื่อมั่นรายด้านอยู่ระหว่าง 0.75 - 0.85 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบักเท่ากับ .79

2. โปรแกรมการฝึกหัดกลุ่มตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าต่อภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 มีลักษณะผสมผสานแนวคิดทฤษฎีและเทคนิคทางการศึกษา มี 3 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป ดำเนินทั้งหมด จำนวน 10 ครั้ง ระยะเวลาครั้งละ 50 นาที

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์ด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน
2. สถิติอ้างอิงใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำประเภทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่มเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมและระหว่างระยะเวลาก่อนทดลองหลังทดลองและติดตามผลในกลุ่มทดลอง

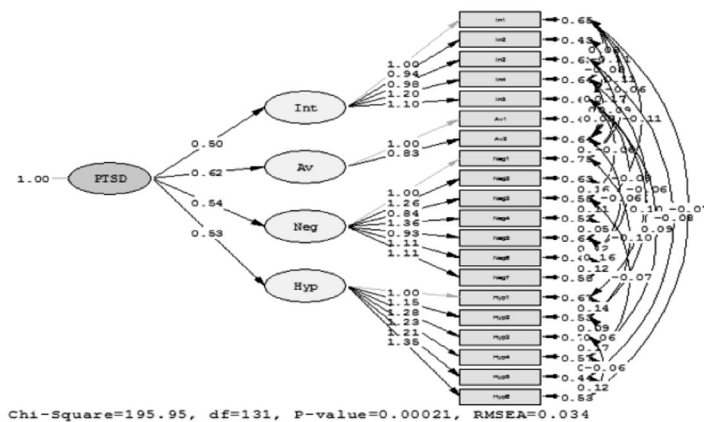
การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยจัดทำเอกสารชี้แจงข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้อง มีการบันทึกความยินยอมในการเข้าร่วมงานวิจัย การรักษาความลับโดยไม่เปิดเผยชื่อสกุล มีมาตรการรักษาข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลจากการวิจัย กลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิเสธถอนตัวได้ตลอดเวลาและมีระบบการประเมินผลกระทบทางจิตใจ การวิจัยครั้งนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

3. ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาค่าองค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันอันดับที่ 2 พบว่า แบบจำลองที่ปรับแก้แล้วมีค่าดัชนีต่าง ๆ ในภาพรวมผ่านเกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องในระดับดีซึ่งแสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผลภายหลังจากปรับแก้แบบจำลอง (Adjust Model) มีดัชนีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่า p-value (ของ) เท่ากับ .000, ค่า Chi-square/df เท่ากับ 1.495, ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยมาตรฐานของส่วนที่เหลือ (SRMR) เท่ากับ 0.031, ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเฉลี่ย (RMSEA) เท่ากับ 0.034, ค่าดัชนีความเหมาะสมสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.994, ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.957, ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.931 และค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (CN) เท่ากับ 385.936

ภาพประกอบที่ 1 โมเดลองค์ประกอบลำดับที่สองของตัวแปรภาวะผิดปกติทางจิตใจ
ภายหลังภัยอันตรายของเยาวชน

องค์ประกอบภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนทั้ง 4 ด้านมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (λ) อยู่ในช่วง 0.613 - 0.995 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยองค์ประกอบด้านการเปลี่ยนแปลงความคิดและอารมณ์ ไปด้านลบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (λ) สูงที่สุด ส่วนองค์ประกอบด้านการหลีกเลี่ยง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (λ) ต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาความคลาดเคลื่อนจากการวัด (SE) พบว่ามีค่าอยู่ในช่วง 0.010 - 0.624 และความเที่ยงรายข้อ ในการวัด (Squared Multiple Correlation : SMC) อยู่ในช่วง 0.376 - 0.990 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยง ขององค์ประกอบ (Construct Reliability : CR) หรือความเที่ยงในการรวมตัวมีค่าเท่ากับ 0.918 (ค่าต้องมากกว่า 0.5) ซึ่งผ่านเกณฑ์การพิจารณา หมายถึงองค์ประกอบทั้งหมดมีความแปรปรวนร่วมกันบ่งบอกถึงการมีตัวแปรแฝงร่วมกัน และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ (Average Variance Extracted : AVE) มีค่าเท่ากับ 0.741 (ค่าต้องมากกว่า 0.5) ซึ่งผ่านเกณฑ์การพิจารณา ซึ่งหมายความว่าตัวแปรภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนอธิบาย ความแปรปรวนขององค์ประกอบทั้ง 4 ด้านได้อย่างเพียงพอ

สรุปจากการพิจารณาทั้งการวิเคราะห์องค์ประกอบในระดับที่สองพบว่าโมเดลการวัดภาวะผิดปกติทางจิตใจ ภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนมีคุณภาพด้านความเที่ยงขององค์ประกอบ (Construct Reliability : CR) และ ด้านความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ (Average Variance Extracted : AVE) เพียงพอที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการวิจัย ในลำดับต่อไปได้ ดังนั้นจึงถือได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบนี้ ล้วนแต่เป็นองค์ประกอบของภาวะผิดปกติทางจิตใจ ภายหลังภัยอันตราย

2. ผลการศึกษาการปรึกษากลุ่มตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าต่อภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย ของเยาวชนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย ของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	การทดลอง	$\bar{X}$	SD
ทดลอง (n=10)	ก่อนการทดลอง	60.00	10.77
	หลังการทดลอง	39.20	9.94
	ติดตามผล	34.20	8.57
ควบคุม (n=10)	ก่อนการทดลอง	47.20	5.88
	หลังการทดลอง	49.20	6.32
	ติดตามผล	43.00	4.00

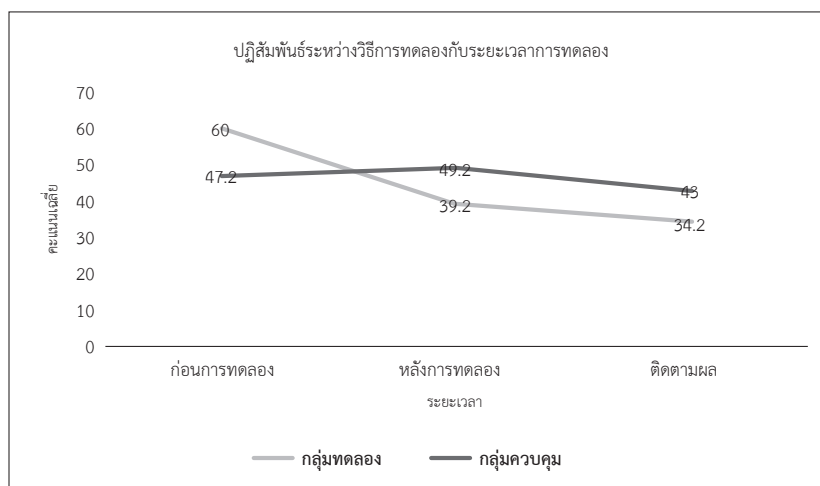
จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า เยาวชนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล คือ 60.00, 39.20 และ 34.20 ตามลำดับ และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 10.77, 9.94 และ 8.57 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ความแปรปรวนของคะแนนภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย ของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มทดลอง ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาทดลอง

Source of Variation	df	SS	MS	F	Sig
Between Subjects	19	2232.933			
Group (G)	1	60	60	.497	.490
SS w/in group	18	2172.933	120.719		
With Subjects	40	5182.000			
Interval (I)	2	2298.133	1149.067	33.428*	.000
I x G	2	1646.400	823.200	23.948*	.000
I x SS w/in group	36	1237.467	34.374		
Total	59	7414.933			

* $P < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง ($I \times G$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลองส่งผลร่วมกันต่อคะแนนภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ยังพบว่า วิธีการทดลองที่แตกต่างกัน (G) และระยะเวลาการทดลองที่แตกต่างกัน (I) มีผลต่อคะแนนเฉลี่ยภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าวิธีการทดลองกับระยะเวลาส่งผลร่วมกันต่อภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง ผู้วิจัยจึงนำเสนอรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลองต่อค่าเฉลี่ยภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากภาพที่ 2 แสดงว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง กล่าวคือ วิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลองส่งผลร่วมกันต่อคะแนนภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนในจังหวัดชายแดน

ภาคใต้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบผลย่อยของวิธีการทดลอง ในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ระยะการทดลอง	Source of Variation	SS	df	MS	F
หลังการทดลอง	Between group	500.000	1	500.000	7.917*
	With in group	3410.400	54	63.155	
ระยะติดตามผล	Between group	387.200	1	387.200	6.130*
	With in group	3410.400	54	63.155	

$$F_{.05}(1,38) = 4.10$$

* $p < .05$ ปรับค่า df ด้วยวิธีการของ Welch และ Satterthwaite (Howell, 2007, pp. 459-460) ได้ค่า $df = 38$

จากตารางที่ 3 พบว่า ระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลเยาวชนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ยภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล พบว่า คะแนนเฉลี่ยภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของกลุ่มทดลองต่ำกว่ากลุ่มควบคุมทั้งสองระยะ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ผลย่อยของระยะเวลาการทดลอง ในกลุ่มทดลอง

Source of variation	df	SS	MS	F	p
Between subject	9	1674.800	186.089		
Interval	2	3744.267	1872.133	36.613*	.000
Error	18	920.400	51.133		

* $p < .05$

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของเยาวชนกลุ่มทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ดังนั้น จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ด้วยวิธีการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่แบบนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls Method)

ค่าเฉลี่ย		ระยะก่อนทดลอง	ระยะหลังทดลอง	ระยะติดตามผล
		60.00	39.20	34.20
ระยะก่อนทดลอง	60.00	-		
ระยะหลังทดลอง	39.20	20.80*	-	
ระยะติดตามผล	34.20	25.80*	5.00	-
r		3	2	
$q_{.95}(r, 18)$		4.70	4.07	
$q_{.95}(r, 18) \sqrt{\frac{M_{orr}}{n}}$		10.63	9.20	

* $p < .05$

จากตารางที่ 5 พบว่า คะแนนเฉลี่ยภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้กลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลองต่ำกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 คะแนนเฉลี่ยภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในระยะติดตามผลต่ำกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ยภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล ไม่แตกต่างกัน

4. สรุป

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบการยืนยันองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีประสบการณ์ซ้ำ การหลีกเลี่ยง การเปลี่ยนแปลงความคิดและอารมณ์ไปด้านลบ การตื่นตัวที่เปลี่ยนไปอย่างมาก เป็นองค์ประกอบของภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายโดยแบบประเมิน จำนวน 20 ข้อ ที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงจากแบบประเมิน The PTSD Checklist for DSM-5 (PCL-5) (Weathers et al., 2013) สามารถประเมินภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ด้วยน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในช่วง 0.613 - 0.995

2. เยาวชนกลุ่มทดลองมีภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย ระยะหลังการทดลองต่ำกว่าระยะก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 โดยในการเข้าร่วมปรึกษากลุ่มเยาวชนมีการผ่อนคลาย มีสมาธิ เกิดความเคยชินกับความทรงจำที่มีต่อเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต ไม่ต้องคอยหลีกเลี่ยงสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอก เรียนรู้ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นกับตนเอง จึงทำให้มีภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายลดลง สอดคล้องกับการศึกษาของ (Sloan et al., 2015) ที่ได้ศึกษาผลของการเล่าเรื่องต่อการลดอาการภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การเล่าเรื่องด้วยการบรรยายในลักษณะนี้ สามารถลดอาการอาการภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายลงได้

3. เยาวชนกลุ่มทดลองมีภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายระยะติดตามผลต่ำกว่าระยะก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 ผลการวิจัยนี้สนับสนุนประสิทธิภาพของการปรึกษากลุ่มตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าว่ายังคงส่งผลอยู่แม้ว่าเวลาจะผ่านไปแล้วจุดเด่นของการปรึกษาแนวทฤษฎีนี้มีเป้าหมายในการลดอาการของภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายโดยการให้เยาวชนกลุ่มทดลองได้กลับไปพบประสบการณ์อีกครั้งผ่านการเล่าเรื่องและเล่าอีกหลาย ๆ ครั้งจนเกิดความเคยชินกับความทรงจำและความรู้สึกที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีเหตุการณ์มากระทบกระเทือนจิตใจ กลุ่มทดลองเกิดการเรียนรู้จนกลายเป็นความเคยชิน ซึ่งความเคยชินนี้คือการลดลงของการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่มากระตุ้นซ้ำ ๆ (Kendra, 2017) สมาชิกกลุ่มจะค่อย ๆ ลดการตอบสนองลงจนในที่สุดจะหยุดการตอบสนองทั้ง ๆ ที่การกระตุ้นจากสิ่งเร้ายังคงมีอยู่ การปรึกษากลุ่มตามแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าสามารถทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดความเคยชินดังกล่าวและผลจากความเคยชินนี้ยังคงอยู่แม้ว่าจะสิ้นสุดการเข้ากลุ่มไปแล้ว

4. ระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลกลุ่มทดลองมีภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ 3 และ 4 ในระยะก่อนการทดลองคะแนนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน โดยในคะแนนเฉลี่ยกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมเล็กน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการสุ่มอย่างง่ายที่เยาวชนทุกคนมีโอกาสเท่า ๆ กันที่จะถูกสุ่มจึงทำให้กลุ่มควบคุมได้นักเรียนที่มีคะแนนภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย สูงกว่ากลุ่มทดลอง ภายหลังการเข้าสู่กระบวนการทดลองพบว่า ในระยะหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างชัดเจน ในส่วนกลุ่มควบคุมพบว่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับคงที่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองและระยะเวลาการทดลอง นั่นคือวิธีการทดลองและระยะเวลาการทดลองส่งผลร่วมกันที่จะทำให้คะแนนภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลัง

ภัยอันตรายของเยาวชน สาเหตุที่ทำให้กลุ่มทดลองมีคะแนนภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายต่ำกว่ากลุ่มควบคุม นั้นเป็นเพราะกระบวนการปรึกษากลุ่มนั้นถือเป็นกระบวนการที่ใช้ในการป้องกันหรือบรรเทาปัญหาในกลุ่มคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้รับการยืนยันจากหลายงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ (Corey, 2012) กระบวนการปรึกษาเป็นการดำเนินการโดยนักจิตวิทยาที่มีความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ มีความชำนาญในทฤษฎีและเทคนิคทางจิตวิทยาเป็นการ จัดกระทำเพื่อเปลี่ยนแปลง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและพฤติกรรม ส่งผลให้ภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย ของเยาวชนลดลง

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. แบบประเมินภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงเหมาะสมกับนักเรียนที่เป็นวัยรุ่นที่มีบริบทของ การมีเหตุการณ์รุนแรงในพื้นที่ที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องและยังไม่สงบ หากจะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นควรคำนึงถึง บริบทของกลุ่มตัวอย่าง

2. ผลการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายพบว่าโมเดลการวัดภาวะ ผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายของเยาวชนมีคุณภาพด้านความเที่ยงขององค์ประกอบ (Construct Reliability: CR) และด้านความแปรปรวนที่ถูกต้องได้ (Average Variance Extracted: AVE) เพียงพอที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการวิจัย ในลำดับต่อไปได้ ดังนั้นจึงถือได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบนี้ล้วนแต่เป็นองค์ประกอบของภาวะผิดปกติทางจิตใจ ภายหลังภัยอันตราย ผู้ที่สนใจตัวแปรภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายสามารถนำผลจากการศึกษาดังกล่าวไปใช้ พัฒนาเพื่อประโยชน์สูงสุด

3. ผู้ที่จะนำการปรึกษากลุ่มแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าต่อภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตรายนี้ไปใช้ ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจแนวคิดทฤษฎีการปรึกษาต่าง ๆ รวมถึงได้รับการฝึกปฏิบัติมาเป็นอย่างดี เพื่อเตรียม ความพร้อมและเหมาะสมในการนำไปลดภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย

5. กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ได้อุดหนุนทุนการศึกษาในโครงการพัฒนา อาจารย์และบุคลากรสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปี 2554 ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรการ ทรัพย์วิระพรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญภา กลุณภาตล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านในการตรวจสอบเครื่องมือ คณะครูและนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือและเป็นที่กำลังใจด้วยดีตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งในการปรึกษากลุ่มแนวทฤษฎีการเผชิญเรื่องเล่าต่อ ภาวะผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย ขอขอบคุณนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศที่ปรากฏในบทความวิจัยนี้ ฉบับนี้ ท่านได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ผ่านผลงานทางวิชาการของท่านแก่ผู้วิจัยนำมาสู่ความสำเร็จของงานวิจัยนี้

6. เอกสารอ้างอิง

- เบญจพร ปัญญา. (2553). ปัญหาสุขภาพจิตนักเรียนในพื้นที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้. วารสาร สุขภาพจิตแห่งประเทศไทย, 17(1), 01 - 11.
- รณชัย คงสกนธ์. (2548). ภาวะผิดปกติทางจิตใจจากเหตุการณ์วินาศภัย Post-Traumatic Stress Disorder PTSD. กรุงเทพฯ: สหประชาพานิชย์, 2548.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.)*. Washington, DC: Author.

- Bichescu, D., Neuner, R., Schauer, M., & Elbert, T. (2007). *Narrative Exposure Therapy of political imprisonment-related chronic trauma-spectrum disorders*. Behaviour Research and Therapy, 45, 2212-2220.
- Corey Gerald. (2012). *Theory and Practice of Group Counseling*. (8th ed.). Brooks/Cole, Cengage Learning.
- Catani, C., Schauer, E., Elbert, T., Missmahl, I., Bette, J. P., Neuner, F. (2009). *War trauma, child labor, and family violence: Life adversities and PTSD in a sample of school children in Kabul*. Journal of Traumatic Stress, 22, 163-171.
- Gwozdziwycs Nicolas, and Lewis Mehl-Madrona. *Meta-Analysis of the Use of Narrative Exposure Therapy for the Effects of Trauma Among Refugee Populations*. The Permanente Journal 17 (2013): 72-78.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis* (6th Ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson-Prentice Hall.
- Kendra, C. (2017). *Reviewed by a board-certified physician "What does it mean to be habituated to something?"*. n.p..
- Kilpatrick, D. G., Saunders, B. E., Resnick, H. S., Best, C. L., & Schnurr, P. P. (2000). *Risk factors for adolescent substance abuse and dependence: Data from a national sample*. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 68, 19-30.
- Neuner, F., Schauer, M., Klaschik, C., Karunakara, U., & Elbert, T. (2004). *A comparison of narrative exposure therapy, supportive counseling, and psychoeducation for treating posttraumatic stress disorder in an African refugee settlement*. Journal of consulting and clinical psychology, 72(4), 579.
- Saltzman, W. R., Pynoos, R. S., Layne, C. M., Steinberg, A. M., Aisenberg, E. (2001). *Trauma and grief-focused intervention for adolescents exposed to community violence: Results of a school-based screening and group treatment protocol*. Group Dynamics: Theory, Research and Practice, 5, 291-303.
- Sloan, D. M., Sawyer, A. T., Lowmaster, S. E., Wernick, J., & Marx, B. P. (2015). *Efficacy of Narrative Writing as an Intervention for PTSD: Does the Evidence Support Its Use?* Journal of Contemporary Psychotherapy, 45(4), 215-225. <http://doi.org/10.1007/s10879-014-9292-x>
- Weathers, F.W., Litz, B.T., Keane, T.M., Palmieri, P.A., Marx, B.P., & Schnurr, P.P. (2013). *The PTSD Checklist for DSM-5 (PCL-5)*. Scale available from the National Center for PTSD at www.ptsd.va.gov.

การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ Blended Learning with Collaborative Learning Management

จิตชิน จิตติสุขพงษ์ และ วิภา ศุภจารีรักษ์

Jitchin Jittisukapong and Wipa Supajareerak

หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร

E-mail: wipasup@gmail.com โทรศัพท์ 089-0113377

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมถึงระบบอินเทอร์เน็ตมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อช่วยสร้างความสนใจในการรู้และสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามได้มีการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ยังมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์ และการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน เป็นต้น บทความนี้ได้นำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานกับการสอนแบบร่วมมือ โดยมีประเด็นองค์ประกอบ ลักษณะของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน และการเรียนการสอนแบบร่วมมือ นอกจากนี้ได้จำแนกความแตกต่างของคำว่า “การเรียนรู้แบบร่วมมือ” กับ “การเรียนรู้ร่วมกัน” อีกทั้งชี้ให้เห็นถึงปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาของการเรียนรู้แบบร่วมมือ รวมถึงเปรียบเทียบข้อดีของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานกับการสอนแบบร่วมมือ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ให้ผู้สอนได้พิจารณานำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน

คำสำคัญ: การเรียนการสอนแบบผสมผสาน การเรียนการสอนแบบร่วมมือ การจัดการเรียนการสอน

Abstract

Information and communication technology, include internet are applied increasing in learning management for interesting and enhance knowledge of the learners. However, some research founded that there are many limitations of learning on the internet, such as inter action between of the human, and direction of learning by themselves, etc. This article describes concept of blended and cooperative learning management in terms of factors and types, the difference between collaboration and cooperation, problems and solving, and comparing merits of blended and cooperative learning. Finding from this article could encourage instructors to improving efficiency of teaching.

Keywords: Blended Learning, Collaborative Learning, Learning Management

บทนำ

กระบวนการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันได้มีการพัฒนานำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT = Information and Communication Technology) รวมถึงระบบอินเทอร์เน็ตมาผสมผสานใช้เป็นอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในทุกทางได้อย่างมากมาย ซึ่งการผสมผสานสามารถทำได้หลายรูปแบบทั้งการนำคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นอุปกรณ์การเรียนการสอน การนำบริการต่าง ๆ ในเว็บไซต์เวิร์ดเว็บ (WWW = World Wide Web) มาพัฒนาเป็นสื่อการสอน รวมถึงการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-learning) โดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ช่วยให้การเรียนการสอนไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา และสถานที่

(Anytime Anywhere) เป็นการสร้างความเสมอภาคให้กับผู้เรียนทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน และยังเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน และช่วยสร้างความสนใจในการเรียนแก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนบทบาทของการเป็นผู้ที่รับการถ่ายทอดความรู้จากครู (Passive learner) มาเป็นผู้เรียนที่ต้องคิด รู้จักการจัดลำดับความรู้ การควบคุมเส้นทางการเรียน การนำเสนอผลงาน การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับเนื้อหา และผู้เรียนกับบริบทของการเรียนรู้ ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เพิ่มมากขึ้น อันสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ในยุคปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child center) (กรมวิชาการ, 2543) และช่วยส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียนเดียวกันให้มีพัฒนาการด้านเรียนรู้ที่เท่าเทียมกัน ลดปัญหาเรื่องการต้อออก (retired) ระหว่างเรียนของหลักสูตรต่าง ๆ ได้

เนื้อหา

จากการที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีข้อดีหลายประการ ทำให้สถาบันการศึกษาหลายแห่งได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจและความสามารถของแต่ละคน แต่การจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ก็ยังประสบปัญหาหลายประการ เช่น การออกแบบการเรียนผ่านระบบออนไลน์ยังไม่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน และการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนผ่านระบบออนไลน์ยังไม่เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน อีกทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังไม่คำนึงถึงความแตกต่างของรูปแบบปฏิสัมพันธ์ในการเรียน แบบการเรียนรู้ และลักษณะบุคลิกที่แตกต่างกันของผู้เรียน (สมสิทธิ์, 2545) และจากการวิจัยของมรสกุล (Monsakul, 2006) พบว่า การเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ยังมีข้อจำกัดหลายประเด็นที่ต้องพิจารณา เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ต่อเพื่อนมนุษย์ การกำกับตนเอง การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

แนวทางการแก้ปัญหาข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์นั้น อาจทำได้ด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ซึ่งมีชื่อเรียกหลากหลาย เช่น Blended learning, Hybrid learning, Flexible learning, Integrated learning, Multi-method learning หรือ Mix method learning โดยคำที่ได้รับความนิยมในการนำมาใช้เรียกมากที่สุด สำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน คือ Blended learning (กนกพร, 2548) โดยนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการเรียนการสอนแบบผสมผสานไว้ ดังนี้

Bernath (2012) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบผสมผสานเป็นโปรแกรมการเรียนรู้ที่ใช้วิธีการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือ อิเลิร์นนิ่ง (e-Learning) กับการสอนในชั้นเรียนปกติ

Pennsylvania State University (2012) กล่าวว่า การเรียนแบบผสมผสานเป็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการกำหนดภาระงานต่าง ๆ พร้อมทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่มีความหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนในชั้นเรียน

iNACOL (2009) กล่าวว่า การเรียนแบบผสมผสานเป็นการรวมกันของการนำเสนอเนื้อหาความรู้ทางออนไลน์ กับคุณลักษณะพิเศษของการมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน รวมถึงการสอนสดในชั้นเรียนกับความเป็นส่วนตัว สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการสะท้อนความคิดของผู้เรียน และเกิดความเปลี่ยนแปลงของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน นั่นคือ ความรู้ของผู้เรียนมีการขยายขอบเขตมากยิ่งขึ้น

ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี (2555) กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบผสมผสาน หมายถึง การผสมผสานระหว่างการเรียนในชั้นเรียน กับการเรียนจากเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เช่น การสอนด้วยการกิจกรรมในชั้นเรียนแบบปกติ

จากนั้นให้ผู้เรียนมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองนอกชั้นเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ ซึ่งกิจกรรมออนไลน์นี้จัดอยู่ในแผนการเรียนรู้ด้วย ซึ่งสื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการสอนต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ด้วย ทั้งยังสามารถติดต่อสื่อสารกับครู เพื่อนร่วมชั้น และที่สำคัญคือ การติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาผลการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า การเรียนการสอนแบบผสมผสาน คือ การเรียนการสอนในวิชาใดวิชาหนึ่งสามารถใช้วิธีการสอนหลาย ๆ รูปแบบมารวมกันหรือ ผสมผสานได้ ซึ่งอาจเป็นการผสมผสานการสอนแบบบรรยายตามปกติในชั้นเรียนกับการสอนด้วยการให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติมนอกชั้นเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากกิจกรรมออนไลน์ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ตามแผนการเรียนรู้ โดยลดเวลาการเข้าเรียนในชั้นเรียนปกติ

องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ดังนี้ (Carman, 2005)

1. เหตุการณ์สด (Live events) ได้แก่ การบรรยายในชั้นเรียนทั่วไปหรือ มีลักษณะเป็นห้องเรียนเสมือนที่นำเสนอบทเรียนแบบประสานเวลา (Synchronous) เพื่อสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้เรียน นั่นคือ ผู้สอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกทั้ง 4 อย่าง ประกอบด้วย ตามอัตราความเร็วความตั้งใจ ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง ความมั่นใจ และความพึงพอใจ
2. การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-paced learning) ได้แก่ การศึกษาบทเรียนด้วยตนเองจากซีดีรอม หรือ จากบทเรียนบนเครือข่ายตามอัตราความเร็วหรือความพร้อมของผู้เรียนเอง จะทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นภายในตัวบุคคล
3. การร่วมมือ (Collaboration) ได้แก่ การสร้างสภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เรียนด้วยกัน รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ ทั้งในรูปแบบประสานเวลาและไม่ประสานเวลา โดยใช้ Chat room, Web board, E-mail
4. การประเมินผล (Assessment) ได้แก่ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เพื่อประเมินผลการถ่ายโยงความรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในชั้นต่าง ๆ
5. การใช้วัสดุสนับสนุนการเรียนการสอน (Performance support materials) ได้แก่ คอมพิวเตอร์ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์แท็บเล็ต เป็นต้น วัสดุเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน และเป็นส่วนส่งเสริมความคงทนและการถ่ายโยงความรู้ของผู้เรียน (Enhance retention and transfer)

ลักษณะของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานนั้นจะมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้ (Nick, 2003)

1. การเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าหรือ Face to Face เป็นการสอนที่ผู้สอนกับผู้เรียนอยู่ในสถานที่เดียวกัน และในเวลาเดียวกัน
2. การเรียนด้วยตนเองจากบทเรียนออนไลน์ (Self-pack e-learning) เป็นการเรียนการสอนแบบไม่ประสานเวลา โดยผู้เรียนเรียนผ่านระบบออนไลน์แต่ไม่ได้เชื่อมต่อกับผู้เรียนคนอื่นและกับผู้สอนในเวลาเดียวกัน
3. การเรียนจากบทเรียนออนไลน์แบบสด (Live e-learning) เป็นการเรียนการสอนผ่านบทเรียนออนไลน์โดยผู้เรียนและผู้สอนประสานกันในเวลาเดียวกัน แต่ต่างสถานที่ ซึ่งเป็นการเรียนการสอนแบบประสานเวลา

ศรีศักดิ์ จามรมาน (2549) ระบุว่า การเรียนการสอนแบบผสมผสานต้องมีสัดส่วนของการเรียนในชั้นเรียนปกติส่วนหนึ่ง และอีกประมาณร้อยละ 30-79 ของเวลาที่ใช้ในรายวิชาจะต้องทำการเรียนการสอนจากบทเรียนออนไลน์ ซึ่งส่วนใหญ่ของเนื้อหาจะนำเสนอผ่านบทเรียนออนไลน์ และบางส่วนนำเสนอแบบต่อหน้าต่อตาในชั้นเรียนปกติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเนื้อหา และกิจกรรมการเรียนรู้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานจะเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้สอน

กับผู้เรียนมีช่องทางในการปฏิสัมพันธ์ มีสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังมีข้อเสียอยู่บางประการ นั่นคือ ผู้เรียนบางคนยังประสบปัญหาในการเรียน กล่าวคือ ไม่เข้าใจเนื้อหาหรือไม่สามารถทำกิจกรรมได้ด้วยตนเอง จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ท้อแท้ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่ดีเท่าที่ควร (พรพรณิภา และคณะ, Online)

การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

วิธีการหนึ่งที่สามารถช่วยปรับปรุงแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานได้ คือ การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative learning) ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Johnson and Johnson (1987) กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่มีการอภิปรายระหว่างผู้เรียน และมีการแบ่งวัสดุอุปกรณ์การเรียนระหว่างกันในกลุ่ม ผู้เรียนต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน และแต่ละคนต้องเอาใจใส่รับผิดชอบต่อนตนเองด้วย โดยการใช้ทักษะกลุ่มย่อยได้อย่างเหมาะสม

Slavin (1995) กล่าวว่า การสอนแบบร่วมมือเป็นการสอนที่นักเรียนต้องทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กประมาณ 4 คน โดยต้องคล้อยตามความสามารถ เช่น ผู้เรียนมีความสามารถสูง 1 คน มีความสามารถปานกลาง 2 คน และมีความสามารถต่ำ 1 คน หน้าที่ของผู้เรียนในแต่ละกลุ่มต้องช่วยกันทำงาน มีความรับผิดชอบในการทำงานกลุ่มร่วมกัน

ศักดา ไชยกิจภิญโญ (2549) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง ผู้เรียนจะช่วยกันสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยการสำรวจทักษะของแต่ละคนและช่วยเหลือกันในทางสังคมและมีการสังเกตความร่วมมือของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม

ทศนา เขมมณี (2552) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนช่วยกันในการเรียนรู้ โดยมีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาอาศัยกันในการเรียนรู้ มีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด มีการสัมพันธ์กัน มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการวิเคราะห์กระบวนการของกลุ่ม และมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของงานร่วมกัน

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเป็นทฤษฎีการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่ให้โอกาสผู้เรียนได้ร่วมกันเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย ๆ ประมาณกลุ่มละ 3-5 คน ที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน ให้อิสระแก่ผู้เรียนในการทำงานกลุ่ม รู้จักแบ่งหน้าที่ในการทำงานตามความถนัดของแต่ละคน ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อไปสู่ความสำเร็จของกลุ่มซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของแต่ละบุคคล ทำให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น และช่วยสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ที่ดี ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดกิจกรรม หรือ สถานการณ์ที่ผู้เรียนในกลุ่มจะต้องช่วยเหลือกัน

องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องตามสภาพการณ์ของการเรียนการสอน และบริบทของสภาพปัญหาการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

Johnson & Johnson (1994) กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนแบบร่วมมือมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางบวก (Positive interdependence) ความสัมพันธ์ทางบวกจะเกิดขึ้นจากการรับรู้ว่าตนเองต้องทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกทุกคนมีหน้าที่และบทบาทเท่าเทียมกัน ผู้เรียนแต่ละคนต้องยึดถือว่าความสำเร็จของแต่ละคนขึ้นอยู่กับความสำเร็จของกลุ่ม ผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มที่ตั้งไว้ ผู้สอนเป็นผู้วางรูปแบบการเรียนเพื่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันทางบวก โดยวิธีการ 1) วางเป้าหมายการทำงานร่วมกัน 2) ให้รางวัล 3) มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรการเรียนรู้ร่วมกัน และ 4) กำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม

2. สมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิด (Face to face promotive interaction) โดยการจัดกลุ่มผู้เรียน ระยะเวลา หรือ มีความแตกต่างกันทางด้านเพศ อายุ ความสามารถ ความสนใจ ผู้เรียนแต่ละคนจะส่งเสริม

การเรียนรู้ของกันและกัน มีการช่วยเหลือ และแลกเปลี่ยนข้อมูล ทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตน

3. ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน (Individual accountability) เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือ เพราะจะมีการประเมินผลการทำงานของกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนต้องรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ผู้สอนทำหน้าที่ประเมินว่าสมาชิกในกลุ่มมีการช่วยเหลือกันมากน้อยเพียงใดแล้วให้ข้อมูลย้อนกลับ ไม่ให้แต่ละกลุ่มทำงานซ้ำซ้อนกัน และสมาชิกทุกกลุ่มมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้บรรลุถึงผลงานของกลุ่ม การแสดงความรับผิดชอบของผู้เรียนแต่ละคนอาจดูได้จากการทดสอบผู้เรียนแต่ละคนหรือให้ผู้เรียนสอนสิ่งที่เรียนรู้ร่วมกันกับผู้เรียนคนอื่น หรือให้ผู้เรียนอธิบายสิ่งที่เรียนรู้กับกลุ่มเพื่อน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่ม (Interpersonal and small-group skill) ทักษะที่ผู้เรียนได้รับการฝึก เช่น การทำความรู้จักและไว้วางใจผู้อื่น การสื่อสารการยอมรับการช่วยเหลือกันแก้ปัญหาความขัดแย้ง การวิจารณ์ความคิดเห็นโดยไม่วิจารณ์เจ้าของความคิดเห็น

5. กระบวนการกลุ่ม (Group process) จะเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกในกลุ่มมีการอภิปรายถึงความสำเร็จของการทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์และยังคงความสัมพันธ์การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพพอกระบวนการกลุ่มจะสะท้อนให้เห็นการทำงานของกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความคิดของตนเองและช่วยเสริมแรงให้เกิดพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของสมาชิกแต่ละคน

Spencer (1994 อ้างถึงใน ประวิทย์ สิมมาทัน, 2553) ได้ทำการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างจริงจัง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985 และได้เสนอแนวคิดของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีประสิทธิภาพมี 6 องค์ประกอบดังนี้

1. Team หมายถึง การจัดกลุ่มของผู้เรียนที่จะทำงานร่วมกัน หรือกลุ่มที่จะเรียนรู้ด้วยกันต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1.1 สมาชิกในกลุ่มๆ ละ 4 คน ประกอบด้วยผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และค่อนข้างต่ำ คละกัน

1.2 จัดให้ผู้เรียนอยู่กลุ่มเดียวกันประมาณ 6 สัปดาห์ แล้วจัดเปลี่ยนกลุ่มใหม่

2. Will หมายถึง ความมุ่งมั่นและอุดมการณ์ของผู้เรียนที่จะทำงานร่วมกัน ผู้เรียนต้องมีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้และมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน สิ่งเหล่านี้ต้องสร้างให้เกิดขึ้นและให้คงไว้โดยทำกิจกรรมที่หลากหลาย ด้วยวิธีการต่อไปนี้

2.1 Team building คือ การสร้างความมุ่งมั่นของกลุ่มที่จะทำงานร่วมกัน

2.2 Class building คือ การสร้างความมุ่งมั่นในชั้นเรียนที่จะช่วยกันทำภารกิจให้บรรลุ

3. Management หมายถึง การจัดการเพื่อให้กลุ่มทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการจัดการของผู้สอน และการจัดการของผู้เรียนภายในกลุ่ม ผู้สอนจะต้องมีการจัดการที่ดี เพื่อให้การทำงานกลุ่มประสบผลสำเร็จ เช่น การควบคุมเวลา การกำหนดสัญญาณให้ผู้เรียนหยุดกิจกรรม

4. Social skills หมายถึง ทักษะในการทำงานร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความช่วยเหลือกันให้กำลังใจ และรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน

5. Four basic principles (PIES) เป็นหลักการพื้นฐานของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ได้แก่

P = Positive interdependence คือ ผู้เรียนต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีแนวคิดที่ว่า เมื่อเราได้รับประโยชน์จากเพื่อน เพื่อนก็จะได้รับประโยชน์จากเรา ความสำเร็จของกลุ่มคือความสำเร็จของแต่ละคน

I = Individual accountability คือ การยอมรับว่าแต่ละคนในกลุ่มต่างมีความสามารถ และมีความสำคัญต่อกลุ่ม แต่ละคนมีส่วนทำให้การทำงานของกลุ่มสำเร็จ

E = Equal participation คือ ทุกคนในกลุ่มต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในงานของกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน

S = Simultaneous interaction คือ ทุกคนในกลุ่มต้องมีปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลาที่ทำงานในกลุ่ม

6. Structures หมายถึง รูปแบบกิจกรรมในการทำงานกลุ่ม ต้องมีหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัญหา หรือสถานการณ์ที่จะศึกษา

มานพ ประธรรมสาร (2546) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. การพึ่งพากันทางบวก (Positive interdependence) จะใช้ได้ผลดีเมื่อสมาชิกภายในกลุ่มยอมรับว่า พวกตนมีความเกี่ยวข้องกัน และยอมรับว่าไม่มีสมาชิกคนใดประสบความสำเร็จได้ถ้าทุกคนไม่ประสบความสำเร็จ ผู้เรียนแต่ละคนต้องตระหนักว่าความพยายามของสมาชิกแต่ละคนจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อกลุ่ม ให้ความสนใจต่อผลสัมฤทธิ์ต่อกันและกันเป็นผลมาจากการใช้แหล่งทรัพยากรร่วมกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้สนับสนุนและยินดีในความความสำเร็จร่วมกัน

2. ปฏิสัมพันธ์เกื้อหนุน (Promotive interaction) เมื่อผู้สอนกำหนดให้มีการพึ่งพากันทางบวกขึ้น ต้องเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนส่งเสริมความสำเร็จของกันและกัน ด้วยการช่วยเหลือให้กำลังใจ และชมเชยความพยายามในการเรียนรู้ของผู้อื่น กิจกรรมด้านการรู้คิด และพลังขับเคลื่อนระหว่างบุคคลจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีความสัมพันธ์กันแบบส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

3. ภาระรับผิดชอบของปัจเจกบุคคล (Individual Accountability) สิ่งนี้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการประเมินการปฏิบัติงานของผู้เรียนแต่ละคน แล้วส่งกลับมายังแต่ละคนและกลุ่ม การรับผิดชอบของปัจเจกบุคคลจะทำให้สมาชิกของกลุ่มรู้ว่าใครบ้างที่ต้องการความช่วยเหลือมากกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ ในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุเป้าหมาย จะทำให้ทุกคนตระหนักว่าใคร ๆ ก็ไม่อาจ “เกาะหลังคนอื่น” ในการทำงานได้เลย

4. ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะระหว่างกลุ่มย่อย (Interpersonal and small group skill) ในกลุ่มเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้เนื้อหาวิชาการ ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะกลุ่มย่อยก็เป็นสิ่งจำเป็นในการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้แบบร่วมมือจึงมีความซับซ้อนกว่าการเรียนรู้แบบอิสระรายบุคคล หรือ แบบแข่งขัน การจัดผู้เรียนที่ไม่มีทักษะทางสังคมเข้าร่วมกลุ่มกันแล้วสั่งให้ทุกคนร่วมมือกันทำงาน ไม่อาจประกันได้ว่าผู้เรียนจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. กระบวนการกลุ่ม (Group processing) สิ่งนี้จะเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกกลุ่มอภิปรายถึงการบรรลุเป้าหมายและรักษาความสัมพันธ์ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ดีเพียงใด กลุ่มต้องบอกได้ว่าการปฏิบัติเช่นใดเป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ สามารถตัดสินใจได้ว่าพฤติกรรมใดควรทำต่อไปหรือต้องปรับเปลี่ยน

จะเห็นได้ว่าความร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่มในสภาพการณ์ที่เป็นจริงจะช่วยพัฒนาความรู้ของผู้เรียนได้ดี ดังนั้นเมื่อแต่ละคนที่มีประสบการณ์ สภาพแวดล้อม ความรู้ ความคิด และความสามารถในการแปลความหมายของประสบการณ์นั้นๆ แตกต่างกัน แล้วมาร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ศักยภาพของแต่ละคนจะช่วยประเมินความรู้ความเข้าใจของตนเองและของผู้อื่น ด้วยการนำความเหมือนและความแตกต่างมาปรับเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเดิมของตนให้สมเหตุสมผลมากขึ้น (อมลวรรณ, 2548)

ความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการเรียนรู้ร่วมกัน

Myers (Furlotte, 2013) กล่าวว่า Collaboration มาจากรากศัพท์ลาตินที่เน้นกระบวนการทำงานร่วมกัน (Process of working together) ส่วน Cooperation มีรากศัพท์เน้นที่ผลของการทำงาน (พิจิตรา, 2552) Cooperative Learning เกี่ยวกับความรู้แบบเดิม ส่วน Collaborative learning จะเกี่ยวกับการสร้างการเคลื่อนไหวทางสังคม ส่วน (Panitz, 1997) Cooperative learning เป็นรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ที่ออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือให้ผู้เรียน

ได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่วน Collaborative learning เป็นปรัชญาของการมีปฏิสัมพันธ์กับชีวิตของแต่ละคน ซึ่งจากความแตกต่างของการเรียนรู้ทั้ง 2 รูปแบบ ดังกล่าวสามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนี้ (ศรีณภพ, 2551)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือ กับ การเรียนรู้ร่วมกัน

การเรียนรู้แบบร่วมมือ	การเรียนรู้ร่วมกัน
1. สมาชิกภายในกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกัน และกำหนดบทบาทของผู้เรียนแต่ละคนอย่างชัดเจน	1. สมาชิกภายในกลุ่มไม่ได้มีความรับผิดชอบร่วมกัน และไม่มีการกำหนดบทบาทของผู้เรียนแต่ละคนอย่างชัดเจน
2. สมาชิกภายในกลุ่มแต่ละคนมีความรับผิดชอบงานของตนเอง และของสมาชิกคนอื่น	2. สมาชิกภายในกลุ่มบางคนอาจไม่รับผิดชอบงานในส่วนของตนเองและของสมาชิกคนอื่น
3. สมาชิกภายในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกันทั้งเก่ง ปานกลาง อ่อน	3. สมาชิกภายในกลุ่มมีความสามารถใกล้เคียงกัน
4. สมาชิกภายในกลุ่มผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ	4. สมาชิกภายในกลุ่มเลือกผู้นำและมักเป็นคนเดิม
5. สมาชิกในกลุ่มแบ่งความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน	5. สมาชิกภายในกลุ่มรับผิดชอบเฉพาะของตน
6. เน้นที่วิธีการและผลงาน	6. เน้นที่ผลงาน
7. ได้รับการสอนทักษะทางสังคม	7. มักถูกละเลยการสอนทักษะทางสังคม
8. ผู้สอนสังเกตการณ์ ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการทำงานกลุ่ม	8. ผู้สอนไม่ค่อยให้ความสนใจในการทำงานกลุ่ม จะตรวจเฉพาะผลงานที่เสร็จแล้วเท่านั้น
9. มีวิธีในการทำงานกลุ่ม	9. ไม่มีวิธีในการทำงานกลุ่มที่ชัดเจน
10. เน้นการสร้างความรู้ระดับพื้นฐาน	10. เน้นการสร้างความรู้ระดับสังคม
11. มีโครงสร้างของการพึ่งพากันอย่างแนบแน่น	11. มีโครงสร้างของการพึ่งพากันที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย
12. ผู้สอนต้องมีบทบาทในการแทรกแซงงานกลุ่มเพื่อให้งานดำเนินไปตามที่ได้กำหนดไว้	12. ผู้สอนไม่มีบทบาทในการแทรกแซงงานใด ๆ ปล่อยให้ผู้เรียนตัดสินใจเอง
13. ผู้สอนมีความสัมพันธ์กับผู้เรียนด้วยการจัดการสิ่งต่าง ๆ ให้ทุกกิจกรรม	13. ผู้สอนให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนต้องการ หรือเมื่อต้องการแทรกความรู้ในส่วนที่จำเป็นต้องรู้
14. วิธีการสร้างความรู้ขอบเขต โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนด	14. วิธีการสร้างความรู้ไม่มีขอบเขตผู้สอนสามารถสร้างได้ไม่สิ้นสุด
15. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้	15. ผู้สอนค่อนข้างเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้
16. โครงสร้างของกระบวนการเรียนรู้เป็นระบบ มีรายละเอียดของกิจกรรมมาก	16. โครงสร้างของกระบวนการเรียนรู้เป็นธรรมชาติ มีรายละเอียดของกิจกรรมน้อย

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการเรียนรู้ร่วมกัน มีความแตกต่างกัน ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือ กับ การเรียนรู้ร่วมกัน

การเรียนรู้แบบร่วมมือ	การเรียนรู้ร่วมกัน
การจัดการเรียนการสอนจะมีรูปแบบของโครงสร้างโดยผู้สอนเป็นผู้ควบคุมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคนในกลุ่ม มีวิธีการทำงานกลุ่มที่ชัดเจน สมาชิกในกลุ่มตระหนักรู้ความสามารถ โดยทุกคนต้องมีบทบาทความรับผิดชอบชัดเจน และต้องสลับสับเปลี่ยนกันในการทำงานของกลุ่ม มีโครงสร้างการพึ่งพากันและกันอย่างชัดเจน เน้นทักษะความรู้พื้นฐานให้แก่ผู้เรียน และผลงาน หรือ ความสำเร็จของกลุ่มคือความสำเร็จของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม	การจัดการเรียนการสอนมีโครงสร้างโดยผู้สอนไม่ได้แทรกแซงกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม ไม่มีวิธีการทำงานกลุ่มที่ชัดเจน สมาชิกในกลุ่มมีความรู้ความสามารถใกล้เคียงกัน โดยแต่ละคนมีบทบาทความรับผิดชอบไม่ชัดเจน อาจไม่เท่าเทียมกัน และอาจไม่สลับสับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่กันในการทำงานของกลุ่ม เน้นทักษะความรู้ทางสังคม และผลงาน ความสำเร็จของกลุ่มอาจไม่ใช่ความสำเร็จของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหการเรียนรู้แบบร่วมมือ

แม้ว่าการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือจะเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ได้รับความนิยมนำมาใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เพราะเอื้อต่อการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดี และยังช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง แต่ที่ผ่านมาการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือก็ยังพบว่ามีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนอยู่หลายประการ (Tim, 2007) ได้เสนอปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ ดังนี้

ตารางที่ 3 ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ปัญหาการเรียนรู้แบบร่วมมือ	แนวทางแก้ปัญหา
1. ผู้เรียนไม่ชอบทำงานกลุ่ม คือ จะมีผู้เรียนส่วนหนึ่งยังมีแนวคิดที่ว่าตนเองสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ดีที่สุด จึงไม่เห็นความจำเป็นของการทำงานกลุ่ม ไม่มีเวลาร่วมกิจกรรมกลุ่ม และคิดว่าคนอื่นด้อยกว่าตนเองเสมอ	1. ผู้สอนควรอธิบายให้ผู้เรียนได้ทราบถึงประโยชน์ในการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่ม โดยประกาศเกณฑ์การประเมินอย่างเปิดเผย เพื่อให้เขาเห็นความสำคัญและเกิดความมั่นใจ
2. การเลือกกลุ่ม คือ ปัญหาการเลือกกลุ่มที่พบได้ง่ายในกรณีเรียนแบบเผชิญหน้า ได้แก่ ความโน้มเอียงของผู้เรียนที่อยากอยู่กับกลุ่มเพื่อนสนิท	2. ผู้สอนต้องใช้วิธีเลือกกลุ่มด้วยการสุ่ม และคัดเลือกผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านความรู้ เพศ และภูมิหลังที่ต่างกันโดยเจตนา
3. ผู้เรียนขาดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม คือ ในสถานการณ์ที่ผู้เรียนไม่เคยรู้เรื่องการทำงานกลุ่มมาก่อน ไม่ว่าผู้สอนคนไหนที่ยึดเอาการทำงานกลุ่มเป็นส่วนสำคัญในการสอนของตน แต่ไม่เคยเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการเรียนการสอนแบบนี้	3. ผู้สอนต้องสร้างความตระหนักให้แก่ผู้เรียนว่า การทำงานเป็นกลุ่มจะเป็นส่วนที่เป็นมาตรฐานของกระบวนการเรียนรู้ สอนให้ครอบคลุมทุกทักษะ โดยสิ่งที่ควรเน้น ได้แก่ การให้ความสะดวก เช่น การติดต่อสื่อสาร กฎกติกามารยาทในการสื่อสาร ความรับผิดชอบต่อการทำงานเป็นกลุ่ม
4. การเอาเปรียบเพื่อน คือ ผู้เรียนอย่างน้อยหนึ่งคนที่ไม่ได้ทำงานหรือทำเล็กน้อย ทำให้กลุ่มทำงานได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพสูงสุด พฤติกรรมเช่นนี้อาจก่อให้เกิดผลอันไม่พึงประสงค์หลายประการ เช่น ผู้เอาเปรียบเพื่อนได้คะแนนอย่างไม่สมเหตุผล ทำลายขวัญกำลังใจต่อสมาชิกคนอื่นที่ทำงานในกลุ่ม และเสื่อมเสียชื่อเสียงขององค์กรในการประเมินผลอย่างไม่เป็นธรรม	4. ผู้สอนต้องใช้แรงกดดัน ค้นหาคนที่มีความโน้มเอียงเอาเปรียบเพื่อน ตั้งแต่ต้นแล้วตั้งเตือนว่าเขาอาจเสียคะแนน หรือทำให้กลุ่มเสียคะแนนตามไปด้วย ถ้ายังไม่ให้ความร่วมมือในกลุ่มเพื่อน ให้ใช้แรงกดดันจากเพื่อนอย่างเปิดเผย ผู้เรียนที่ส่อแววเอาเปรียบเพื่อนควรได้รับการตักเตือนจากสมาชิกในกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ หรือ ใช้เกณฑ์การให้คะแนน เพื่อลงโทษคนที่ชอบเอาเปรียบเพื่อน
5. ความแตกต่างด้านความสามารถระหว่างผู้เรียน คือ ปัญหาที่เกิดจากผู้เรียนบางคนมักครอบงำการอภิปราย หรือ การทำงานกลุ่มเองทั้งหมด เนื่องจากขาดความไว้วางใจในความสามารถของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม หรือ ผู้ที่มีความสามารถมากที่สุดมักถูกมอบหมายให้ทำงานส่วนใหญ่ที่กลุ่มต้องทำให้สำเร็จ	5. ผู้สอนต้องค้นหาผู้มีความโน้มเอียงจะครอบงำการทำงานของกลุ่มตั้งแต่เริ่มต้นแล้วให้คำแนะนำตักเตือนเรื่องประโยชน์ของการทำงานกลุ่มตั้งแต่เริ่มต้น โดยใช้เกณฑ์การให้รางวัลที่เหมาะสมกับกลุ่มที่มีการทำงานเป็นทีม กับผลงานที่กลุ่มสร้างออกมา หรือ มอบหมายงานภายในกลุ่มโดยแบ่งเป็นหัวข้อย่อยเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้ทำงานอย่างทัดเทียมกัน
6. สมาชิกในกลุ่มถอนตัวไป คือ สมาชิกบางคนอาจรู้สึกโดดเดี่ยวหรือสนิทสนมกับคนอื่นนอกกลุ่มมากกว่า ทำให้เกิดความไม่พอใจจนขอลองตัวออกจากกลุ่ม โดยไม่สนใจต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับกลุ่ม หรือ อาจเกิดจากเหตุสุดวิสัยของสมาชิกในกลุ่ม	6. ผู้สอนใช้วิธีให้คะแนนเพิ่ม โดยเพิ่มคะแนนให้เหมาะสมกับภาระที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบ เพื่อเป็นกำลังใจและเป็นธรรมกับผู้เรียน หรือ ใช้วิธีให้คะแนนเพิ่มสำหรับงานส่วนที่ยังเหลืออยู่ในกลุ่ม
7. การประเมินผล คือ ปัญหาการประเมินผลด้วยการให้เกรดในรูปแบบเดิม เมื่อสิ้นสุดรายวิชาแล้วจะให้เกรดโดยไม่แยกแยะผลงานของนักศึกษาเป็นกลุ่มเป็นรายบุคคล	7. ผู้สอนใช้วิธีการประเมินเป็นรายบุคคล โดยประเมินผลจากการปฏิบัติงานรายบุคคลควบคู่กับการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกับการสอบปลายภาค และประเมินการมีส่วนร่วมรายบุคคล หรือ อาจใช้วิธีประเมินผลการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลปลายภาคเรียน หรือ ใช้เทคนิคประเมินตนเองให้เพื่อนประเมิน และประเมินกันเองในกลุ่ม

ข้อดีของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานกับการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานกับการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ต่างก็เป็นวิธีการสอนที่มีข้อดีหลายประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้ Masie (2002), กนกพร (2548), Johnson (1994), สุภณิดา (2549)

ตารางที่ 4 ข้อดีของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานกับการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

ข้อดีของการเรียนรู้แบบผสมผสาน	ข้อดีของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
1. ลดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ทำให้ครูมีความเครียดน้อยลงกับการที่จะต้องสอนทุกเนื้อหาวิชาให้ครบตามแผนการสอน ด้วยการบรรยายในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว เพราะมีช่องทางอื่นที่นำมาใช้แทนได้	1. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในกลุ่มย่อย คนที่เรียนเก่งสามารถช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่าให้ตามเพื่อนได้ทัน อันเป็นการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในการเรียนรู้ และการตัดสินใจได้อย่างอิสระ
2. มีการถ่ายโอนเนื้อหาในรูปของการผสมผสาน โดยการสอนในชั้นเรียนจะบรรยายน้อยลง แต่เป็นการเรียนแบบปฏิสัมพันธ์ แบบกรณีศึกษา แบบงานกลุ่ม และแบบเรียนด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น โดยกิจกรรมที่เหมาะสมจะเกิดขึ้นในชั้นเรียน ส่วนเนื้อหาความรู้ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองจากสื่อออนไลน์	2. ผู้เรียนมีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น (Greater effort to achievement) ช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย เป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีผลงานมากขึ้น การเรียนรู้มีความคงทนมากขึ้น (Long term retention)
3. ความเข้มข้นของประสบการณ์การเรียนรู้มีมากขึ้น เนื่องจากมีผลของการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน และช่วงระยะเวลาของความสนใจมีเพิ่มขึ้นจากการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์	3. ผู้เรียนมีแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เหตุผลดีขึ้น และคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น
4. ทำให้เกิดช่องทางการเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น และกระจายความรู้ได้มากขึ้น	4. เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนดีขึ้น (More positive relationships among students) ช่วยให้ผู้เรียนมีน้ำใจนักกีฬา ใส่ใจในผู้อื่น เห็นคุณค่าของความแตกต่าง การประสานสัมพันธ์ และการรวมกลุ่ม
5. ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพราะความแตกต่างเรื่องมูลค่าและเวลาทำให้เกิดการพัฒนาที่มีความสมบูรณ์	5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) ได้ศึกษาค้นคว้าในการทำงาน และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง
6. ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น เพราะการผสมผสานการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติกับการเรียนการสอนในบทเรียนออนไลน์ย่อมได้ผลที่ดีกว่าการสอนเพียงรูปแบบเดียว	6. ผู้เรียนมีสุขภาพจิตดีขึ้น (Greater psychological health) ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง และเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี
	7. พัฒนาทักษะทางสังคม (Social skills) ช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเผชิญกับความวิตกกังวล ความโกรธ ความเครียด และความผันแปรต่างๆ ในด้านอารมณ์ ช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้เรียน และช่วยเตรียมผู้เรียนให้ออกไปใช้ชีวิตในโลกของความเป็นจริงได้ดีขึ้น

สรุป

การจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จได้นั้น แนวทางหนึ่งคือ การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานระหว่างการเรียนการสอนในห้องเรียน หรือการเรียนแบบดั้งเดิม กับการเรียนการสอนแบบออนไลน์เข้าด้วยกัน ด้วยการนำจุดแข็งของการเรียนในห้องเรียนมารวมกับจุดเด่นของการเรียนในระบบออนไลน์ ซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในทุกระดับ โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา เพราะการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ทำทนาย สามารถตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพทางการเรียนรู้สูงขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนแบบผสมผสานอาจจะยังไม่สามารถแก้ปัญหาทางการเรียนสำหรับ

ผู้เรียนในด้านความเข้าใจเนื้อหา รวมถึงความสามารถในการทำกิจกรรมได้ด้วยตนเอง แต่อาจสร้างความเบื่อหน่าย และความท้อแท้ในการเรียนที่ส่งผลให้ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งมีอีกวิธีการหนึ่งที่สามารถช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ นั่นคือ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งได้รับการยอมรับว่า เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยหลายกลุ่ม ๆ ละประมาณ 3-4 คน ที่มีความสามารถแตกต่างกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางการเรียนรู้ และความฉลาดทางอารมณ์ของแต่ละคน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งผู้เขียนได้ทำการทดลองจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานระหว่างการเรียนในชั้นเรียนปกติกับการเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่อง “ธุรกิจสารสนเทศ” รายวิชาสารสนเทศ ห้องสมุด และสังคม พบว่า 1) การทดสอบสมมติฐานผลการเรียนก่อนการทดลองและหลังการทดลอง (t-test dependent) นักศึกษามีผลการเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก จึงเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้านให้มีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ทัดเทียมกันได้

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร ฉันทนารุ่งภักดิ์. 2548. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสานด้วยการเรียนการสอนแบบร่วมมือในกลุ่มการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมวิชาการ. 2543. การวิเคราะห์รูปแบบนวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ดริณภพ เพียรจัด. 2551. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บวิชาภาษาไทยด้วยการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนด้วยกรณีศึกษาเพื่อสร้างค่านิยมด้านการมีเหตุผลตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แคมมณี. 2552. ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิจิตรา ธรรมสถิต. 2552. ผลของการเรียนแบบร่วมมือผ่านเว็บโดยใช้กรณีตัวอย่างด้วยการแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีศักดิ์ จามรมาน. 2549. อิเลิร์นนิ่งระดับปริญญาผู้ชั้้นมากมาย: การศึกษาออนไลน์ในสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- ศักดิ์ ไชยกิจภิญโญ. 2548. การจัดการเรียนการสอน (E-learning) ให้มีประสิทธิภาพ. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี. 2555. การเรียนแบบผสมผสานและการประยุกต์ใช้. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม. 11(1): 1-5.
- สมสิทธิ์ จิตรสถาพร. 2545. การศึกษารูปแบบปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้บนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ตามลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายของนิสิตปริญญาตรีที่มีแบบการเรียนรู้และบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2553. คู่มือการสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนาและการส่งเสริมศักยภาพของนักเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- สุภณิดา ปุสุรินทร์คำ. 2549. การพัฒนารูปแบบการแบ่งปันความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นชุมชนนักปฏิบัติของครูในโรงเรียนที่เข้าร่วมในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมลวรรณ วีระธรรมโม. 2548. ทฤษฎีสร้างสรรค์ สื่อการสอนของครูและพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน. วารสารสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ. 4(ม.ค.-มิ.ย.): 10-19.
- Bernath, R. 2012. Effective approaches to blended learning for independent school. [Online]. Retrieved from <http://www.testden.com/partner/blended%20learning%20for%20independent%20schools.PDF>. (2017 Jun. 21).
- Blended learning การเรียนรู้แบบผสมผสาน.2012. Retrieved from <https://abhichat.wordpress.com/2012/04/24/blended-learning>. (2017 Jun. 30).
- Carman, J.M.2005. Blended learning design: Five key ingredients. [Online]. Retrieved from <http://www.agilantlearning.com/pdf/Blended%20Learning%20> (2017, Jun. 21).
- Furlotte, Michelle. 2013. Collaborative Learning vs Cooperative Learning. [Online]. Retrieved from http://etec.ctlt.ubc.ca/510wiki/Collaborative_Learning_vs._Cooperative_Learning_Michelle_Furlotte_solo. (2017, Aug. 10).
- iNACOL. 2009. Blended learning: Where online and face-to-face instruction intersect for 21st century. (A-K-12 Leadership series). [Online]. Retrieved from http://www.blackboard.com/resources/k12/bb_k12_wp_blended_learning.pdf. (2017, Jul. 29).
- Johnson, D.W. and Johnson, F.P. 1987. Joining together: Group theory and group skills. Englewood Cliffs : USA.
- Johnson, R.T., & Johnson, D.W. 1994. "An overview of cooperative learning," in J.S. Thousand, R.A. Masie, E. 2002. Blended learning: A magic is in the mix. McGraw-Hill : USA.
- Monsakul, J. 2006. E-learning courseware development: Experiences and lessons learned from AU-PLUS system. Proceedings of the third international conference on e-learning for knowledge-base society, organized by the Ministry of Information and Communication Technology, Bangkok, Thailand. pp. 45.1-45.7, August 3-4.
- Panitz, T. 1997. Collaborative versus cooperative learning – A comparison of the two concepts which will make us understand the underlying nature of interactive learning. Cooperative Learning and College Teaching. 76(8): 1-15.
- Pennsylvania State University. 2012. Blended learning. [Online]. Retrieved from <http://weblearning.psu.edu/blended-learning-initiative>. (2017, Jun. 21).
- Slavin, R.E. 1995. Cooperative learning theory research and practice. Allyn & Bacon : USA.
- Tim, S.R. 2007. Online collaborative learning: Theory and practice. Hersey Pa.: USA.

ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี
Relationships Between Academic Achievement and Ethical Behaviors
of Students in Rajamangala University of Technology Tawan-ok
Chanthaburi campus

ชญาดา ร่วมโพธิ์รี มลฤดี วัฒนอังกูร และพันธุ์เดช นนท์แสงโรจน์¹

Chayada Rourmporee, Monradee Wattanaungoon and Phandet Nornseangroth¹

สาขาวิชาการจัดการ คณะเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี

สาขาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี¹

E-mail: chayada_wan@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับพฤติกรรมทางจริยธรรม และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมทางจริยธรรมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี จำนวน 340 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวน และทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 18-20 ปี กำลังศึกษาอยู่ในคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเกษตร และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2.50 ขึ้นไป พฤติกรรมทางจริยธรรมโดยภาพรวมทั้ง 7 ด้าน นักศึกษามีการปฏิบัติได้บ่อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความกตัญญู ตอบแทนคุณแก่ผู้ที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลตน ด้านความเสียสละ แบ่งปันสิ่งของ ให้เพื่อนด้วยความเต็มใจ ด้านความรับผิดชอบ เคารพต่อระเบียบ กฎเกณฑ์และมีวินัยในตนเอง ด้านความมีส่วนร่วม มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ด้านความมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับโอกาส เวลา สถานที่ ด้านความขยันอดทน ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จลุล่วง และด้านความซื่อสัตย์ นักศึกษามีความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อ ตนเองและต่อผู้อื่น ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษา จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00 พฤติกรรมทางจริยธรรมโดยภาพรวมมีการปฏิบัติได้บ่อย ในด้านความกตัญญู ด้าน ความเสียสละ และด้านความมีส่วนร่วม ส่วนพฤติกรรมที่นักศึกษปฏิบัติได้น้อยที่สุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ นักศึกษาที่มี เกรดเฉลี่ย 2.00-2.49 พฤติกรรมทางจริยธรรมโดยภาพรวมมีการปฏิบัติได้บ่อย ในด้านความกตัญญู ด้านความเสียสละ และด้านความมีระเบียบวินัย ส่วนพฤติกรรมที่นักศึกษปฏิบัติได้น้อยที่สุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ และนักศึกษาที่มีเกรด เฉลี่ย 2.50 ขึ้นไป พฤติกรรมทางจริยธรรมโดยภาพรวมมีการปฏิบัติได้บ่อย ในด้านความกตัญญู ด้านความรับผิดชอบ และด้านความเสียสละ ส่วนพฤติกรรมที่นักศึกษปฏิบัติได้น้อยที่สุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมทางจริยธรรม กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในระดับต่าง ๆ มีพฤติกรรมทางจริยธรรมโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อวิเคราะห์ พฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่าง ๆ มีพฤติกรรมทางจริยธรรม ด้านความกตัญญู และด้านความเสียสละแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทำการทดสอบ ความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2.00-2.49 มีพฤติกรรมทาง จริยธรรม ด้านความกตัญญูน้อยกว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า 2.00 นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่ำกว่า 2.00 มีพฤติกรรมทางจริยธรรม ด้านความเสียสละมากกว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2.00-2.49 และ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2.50 ขึ้นไป นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมว่า ทางมหาวิทยาลัยควรส่งเสริมและปลูกฝังให้นักศึกษาได้มีพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ดี โดยปลูกฝังผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมเรื่องของจิตอาสา ให้มีการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อน พี่ น้อง รวมถึงอาจารย์ ในระหว่างที่กำลังศึกษาอยู่ เพื่อเตรียมพร้อมก่อนออกไปอยู่ในสังคม

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมทางจริยธรรม

Abstract

The purposes is to study ethical behaviors, relationship between academic achievement and ethical behaviors. And compare the difference between ethical behaviors and academic achievement of students. Determine the sample size 4th year students Rajamangala University of Technology Tawan-ok Chanthaburi campus 340 samples. Questionnaires were used collect data. The statistics of research are percentage, mean, standard deviation, analysis of variance and double test with Scheffe's method. The result found that most of the students are female, aged 18-20 years, studying in Faculty of Technology agricultural industry, most students an academic achievement up 2.50. Ethical behaviors Overall, students have practice frequently, when specifically considered able sorting the mean scores from descending include a aspects gratitude, gratitude to those who had been supporting, the sacrifice borrow to friends shares something willingly, the responsibility to respect the rules statutes and self discipline, aspects participation in the activities of the university, aspects the discipline their practice to suit the occasion, aspects diligence and patience working is assigned until the completion, honesty have honestly, both to oneself and towards others. Analysis results ethical behavior of students classified by academic achievement found, students with GPA lower than 2.00 ethical behaviors the overall practice as often in aspects gratitude, aspects sacrifice, and aspects participation. Students practice the behaviors that have aspects least integrity. Students with GPA 2.00-2.49, ethical behaviors the overall practice often in aspects gratitude, aspects sacrifice, and aspects orderliness. Students practice the behaviors that have aspects least integrity. Students with GPA of 2.50 or above, ethical behaviors the overall practice often in aspects gratitude responsibility and aspects sacrifice. Students practice the behaviors that have aspects least integrity. Analysis results compares the differences between ethical behaviors with academic achievement showed, students with academic achievement at various levels, ethical behaviors the overall No difference a significant statistic level .05. However, when the analysis it was found that ethical behaviors, students with academic achievement at various levels, ethical behaviors aspects gratitude and aspects sacrifice different levels of a significant statistic level .05. Thus have tested a couple of different ways of Scheffe showed, students with academic achievement 2.00-2.49 ethical behaviors aspects gratitude of less than students whose academic achievement is lower than 2.00. Students whose academic achievement is lower than 2.00, ethical behaviors aspects sacrifice more students with academic achievement 2.00-2.49 and academic achievement 2.50 or above. Student opinions about that the university should promote ethics and cultivate have a good ethical behaviors. By the implanting through the promotion of volunteer spirit to have working or various activities together to promote

good relationships between friends, brothers, sisters, including teachers while are studying to prepare before going out in society.

Keywords: Academic achievement, Ethical behaviors

1. บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมายตลอดเวลา ซึ่งเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงความเจริญด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ทำให้มนุษย์มุ่งเน้นที่จะพัฒนาในด้านวัตถุมากกว่าที่จะคำนึงถึงจิตใจ ค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด และการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป เพื่อปรับตัวให้ทันต่อสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนไปจากเดิม ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม อันจะส่งผลถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การเอาตัวเอาเปรียบ การฉ้อฉลทุจริต การเห็นแก่ตัว ขาดระเบียบวินัย ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายตามมา อย่างที่เราพบเห็นเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ และสื่อต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการลักทรัพย์ การทุจริตคอร์รัปชัน สิ่งทีกล่าวนานี้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าสภาพสังคมทุกวันนี้กำลังมีปัญหา เกิดความเสื่อมทางจริยธรรมในจิตใจคนอย่างมากด้วยเหตุนี้สถาบันการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถ และช่วยบ่มเพาะความรู้สึกนึกคิดในจิตใจ รวมถึงพฤติกรรมการแสดงออก ทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต “การพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญยิ่งขึ้นไปนั้นย่อมต้องพัฒนาบุคคลก่อน การที่จะพัฒนาบุคคลนั้นต้องด้วยปัจจัยประการเดียว คือ การศึกษา” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2543 : 80) โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา ไว้ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม (คุณธรรมนำความรู้) จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ” จากสภาพสังคมและการดำรงชีวิตของคนเราในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในขณะที่มนุษย์มีความต้องการขั้นพื้นฐานไม่สิ้นสุด คือ ความสุข ความสมบูรณ์ ทั้งวัตถุและจิตใจ ความต้องการดังกล่าวของมนุษย์ในขณะนั้นไม่เรียบง่ายเหมือนอดีตแต่กลับมีความยุ่งยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งสังคมและตัวมนุษย์เองมีการแข่งขัน แย่งชิง เอาตัวเอาเปรียบในทุก ๆ วิถีทางทำเพื่อตนเองมากขึ้นละเลยสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งความเห็นแก่ตัวนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมและผลกระทบจากการพัฒนาที่โลกก้าวเข้าสู่ยุค “โลกาภิวัตน์”

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2559 เจตนารมณ์มุ่ง (1) พัฒนาชีวิตให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และ (2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีดุลยภาพ 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน นโยบายปฏิรูปการศึกษา ในปีงบประมาณ 2550 ยึดคุณธรรมนำความรู้สร้างความตระหนัก สำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคณะโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถาบันการศึกษาโดยมียุทธศาสตร์การศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้คือ การศึกษาต่าง ๆ มักเอาความรู้มาโดยไม่มีปัญญาตาม ความรู้ไม่มีพลังพอที่จะต้านทานอำนาจของความไม่ดีได้ ความรู้จึงถูกนำไปใช้ในเรื่องไม่ดีต่าง ๆ หรือถูกบงการ ด้วยความไม่ดี สังคมและโลกจึงวิกฤต การพัฒนาควรจะใช้ความดีหรือคุณธรรมนำแล้วตามด้วยความรู้ ยุทธศาสตร์การศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้จึงสำคัญยิ่ง ในสถานศึกษา ชุมชน สังคม ซึ่งสังคมไทยที่พึงปรารถนาในอนาคต

คือ สังคมที่มีความสงบสุข เป็นสังคมที่มีความสุข เป็นสังคมที่มีสมรรถภาพ มีความยุติธรรม มีความเมตตา กรุณา มีครอบครัวที่อบอุ่น มีชุมชนที่เข้มแข็ง และมีความเป็นไทยอยู่ตลอดไป

จากแนวคิดดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมที่นักศึกษาแสดงออกมาในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยจำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในขณะเดียวกันผู้วิจัยก็คิดว่านักศึกษาที่มีผลการเรียนต่างกัน น่าจะมีพฤติกรรมทางจริยธรรมแตกต่างกันไม่มากนัก ซึ่งเป็นการค้นหาความจริงที่ว่าความรู้ คุณธรรม หรือคุณธรรม นำความรู้ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาต่อไป

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นความสามารถของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากนักเรียนได้รับประสบการณ์จากกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยครูต้องศึกษาแนวทางในการวัดและประเมินผล การสร้างเครื่องมือวัดให้มีคุณภาพนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546) ให้ความหมายของ ผลสัมฤทธิ์ไว้ว่า หมายถึง “ความสำเร็จ”

ปราณี กองจินดา (2549) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถ หรือผลสำเร็จที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์เรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย และยังได้จำแนกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ตามลักษณะของวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน

พิมพ์ประภา อรัญมิตร (2552) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะและความรู้ความสามารถที่แสดงถึงความสำเร็จที่ได้จากการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ ซึ่งสามารถวัดเป็นคะแนนได้จากแบบทดสอบทางภาคทฤษฎีหรือภาคปฏิบัติหรือ ทั้งสองอย่าง

วุฒิชัย ดานะ (2553) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ระดับ ความรู้ ความสามารถและทักษะที่ได้รับและพัฒนาจากการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ โดยอาศัยเครื่องมือในการวัดผลหลังจากการเรียนหรือจากการฝึกอบรม

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และสามารถวัดได้โดยการแสดงออกมาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย การพัฒนาทักษะทางการเรียน จะประกอบด้วยสิ่งสำคัญอย่างน้อยสามสิ่ง คือ ความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพสมองในด้านต่าง ๆ ซึ่งโดยปกติพิจารณาจากคะแนนสอบที่กำหนดให้หรือคะแนนที่ได้จากงานที่ครูมอบหมายให้หรือทั้งสองอย่าง

ลักษณะของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ลักษณะของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีหลายลักษณะ โดยจะกล่าวถึง 2 ด้าน ดังนี้ (อุทุมพร, 2535 อ้างถึงใน วนิตา, 2553)

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านสมอง จำแนกเป็น 6 ระดับ ดังนี้

(1) ผลสัมฤทธิ์ด้านความจำ เป็นสิ่งสำคัญทางการเรียน ความจำเป็นตัวเสริมให้เกิดความรู้ความสามารถในการเรียน ความจำเป็นผลสัมฤทธิ์พื้นฐานก่อนการแสดงความสามารถในระดับสูงขึ้น

(2) ผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจ เป็นการแสดงความสามารถในระดับสูงขึ้นกว่าความจำ

(3) ผลสัมฤทธิ์ด้านการนำไปใช้ เป็นการนำความรู้ที่ได้เรียนไปแล้วไปใช้ในสถานการณ์อื่นที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการบรรลุจุดมุ่งหมายของการนำไปใช้

(4) ผลสัมฤทธิ์ด้านการวิเคราะห์ เป็นการแยกแยะเนื้อหาให้เป็นส่วนย่อย แล้วระบุส่วนย่อยกับส่วนย่อยหรือส่วนย่อยกับส่วนใหญ่

(5) ผลสัมฤทธิ์ด้านการสังเคราะห์ เป็นการนำสิ่งที่วิเคราะห์มาผสมผสานเป็นเรื่องใหม่

(6) ผลสัมฤทธิ์ด้านการประเมินความสามารถในการประเมินเพื่อให้ได้คุณค่าบางอย่างถือว่าเป็นขั้นสุดท้ายของการพัฒนาทางสังคมของผู้เรียน

กล่าวโดยสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านสมรรถนะขั้นอยู่ความสามารถทักษะและประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละบุคคลซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินผล

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตใจ เป็นสิ่งที่เป็นนามธรรมและมีขอบเขตกว้างมากตั้งแต่การรับรู้จนถึงความพึงพอใจในคุณค่า แบ่งย่อยเป็น 5 ระดับ ดังนี้

(1) ขั้นการรับรู้ เป็นระดับต่ำ หมายถึง การที่บุคคลแต่ละคนเปิดใจอยากรับรู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นภายนอกบ้าง คือ การรู้ตัวและการตั้งใจรับรู้เพิ่ม

(2) ขั้นการตอบสนอง เป็นขั้นที่นักเรียนได้แสดงตอบต่อคน สิ่งของ และปรากฏการณ์

(3) ขั้นการแสดงคุณค่าเป็นขั้นที่มีการรับรู้คุณค่า

(4) ขั้นการสร้างมโนทัศน์ของคุณค่าเป็นขั้นการสร้างความเข้าใจ

(5) ขั้นการแสดงลักษณะ เป็นขั้นการแสดงบุคลิกลักษณะของบุคคลเหล่านั้น ออกมา

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตใจ เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น โดยขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล โดยสามารถแบ่งออกเป็นลำดับขั้นของการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากขั้นของการเปิดใจอยากรับรู้สิ่งต่าง ๆ ขั้นของการแสดงออกต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับรู้ขั้นของการรับรู้คุณค่าของสิ่งที่รับรู้ขั้นของการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่รับรู้แล้วบันทึกไว้ในสมอง และขั้นสุดท้ายคือ ขั้นของการแสดงลักษณะนิสัยของแต่ละคนออกมา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นิยมใช้กันทั่วไปมักอยู่ในรูปของเกรดเฉลี่ยที่ได้จากโรงเรียนเนื่องจากให้ผลที่น่าเชื่อถือมากกว่าเพราะการประเมินผลการเรียนของนักเรียน ครูจะต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ หลายด้านจึงย่อมดีกว่าการแสดงขนาดของความล้มเหลวหรือความสำเร็จทางการเรียน จากการทดสอบนักเรียนด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่ว ๆ ไป เพียงครั้งเดียว

การแบ่งความสามารถในการเรียนของนักเรียนตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยพิจารณาจากเกณฑ์การประเมินผลรายวิชา ดังต่อไปนี้

1. เกณฑ์ผ่านรายวิชา ผู้ที่จะผ่านรายวิชานี้จะต้อง มีเวลาเข้าชั้นเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียน และมีคะแนนรวมทั้งรายวิชาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนรวม

2. เกณฑ์ค่าระดับคะแนน กำหนดค่าระดับคะแนนร้อยละตามเกณฑ์ ดังนี้

คะแนนร้อยละ	80 ขึ้นไป	ได้	A
คะแนนร้อยละ	75-79	ได้	B ⁺
คะแนนร้อยละ	70-74	ได้	B
คะแนนร้อยละ	65-69	ได้	C ⁺
คะแนนร้อยละ	60-64	ได้	C
คะแนนร้อยละ	55-59	ได้	D ⁺
คะแนนร้อยละ	50-54	ได้	D
คะแนนต่ำกว่าร้อยละ	50	ได้	F

หรือใช้เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

0	หมายถึง ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	ได้คะแนนต่ำกว่า 50 คะแนน
1	หมายถึง ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด	ได้คะแนน 50-54 คะแนน
1.5	หมายถึง ผลการเรียนพอใช้	ได้คะแนน 55-59 คะแนน

2	หมายถึง ผลการเรียนรู้ที่น่าพอใจ	ได้คะแนน 60-64 คะแนน
2.5	หมายถึง ผลการเรียนรู้ค่อนข้างดี	ได้คะแนน 65-69 คะแนน
3	หมายถึง ผลการเรียนรู้ดี	ได้คะแนน 70-74 คะแนน
3.5	หมายถึง ผลการเรียนรู้ดีมาก	ได้คะแนน 75-79 คะแนน
4	หมายถึง ผลการเรียนรู้ดีมาก	ได้คะแนนตั้งแต่ 80 คะแนน ขึ้นไป

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมายถึงคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนและแบ่งระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไว้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ หมายถึง ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00

คะแนนเฉลี่ยสะสมปานกลาง หมายถึง ได้คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.00–2.50

คะแนนเฉลี่ยสะสมสูง หมายถึง ได้คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำหมายถึง ผลการเรียนรู้เฉลี่ยสะสมของนักเรียนที่ได้จากการสอบและวิธีการวัดผลของโรงเรียนต่ำกว่า 2.00

แผนการศึกษาแห่งชาติ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2559 เจตนารมณ์มุ่ง (1) พัฒนาชีวิตให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และ (2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพ 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน นโยบายปฏิบัติการ ศึกษา ในปีงบประมาณ 2550 ยึดคุณธรรม นำความรู้สร้างความตระหนัก สำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนาและสถาบันการศึกษาโดยมียุทธศาสตร์การศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้ คือการศึกษาต่าง ๆ มักเอาความรู้มาโดยไม่มีปัญญาตาม ความรู้ไม่มีพลังพอที่จะต้านทานอำนาจของความไม่ดีได้ ความรู้จึงถูกนำไปใช้ในเรื่องไม่ดีต่าง ๆ หรือถูกบงการด้วยความไม่ดี สังคมและโลกจึงวิกฤต การพัฒนาควรจะใช้ความดีหรือคุณธรรมนำแล้วตามด้วยความรู้ ยุทธศาสตร์การศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้จึงสำคัญยิ่ง หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นพื้นฐานที่จะช่วยพัฒนาสังคมทั้งระบบให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพโดยยึด ถือหลัก 6 ประการ คือ ความซื่อสัตย์สุจริตความเปิดเผย โปร่งใส ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ ความชอบธรรมและยุติธรรม (หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า) ความมีคุณภาพและประสิทธิภาพ รวมถึงความมีคุณธรรมจริยธรรมสามารถนำหลักดังกล่าวมาปรับใช้ เพื่อเป็นแนวทางนำพาสังคมก้าวไปสู่ความสำเร็จ พร้อม ๆ กัน เมื่อมนุษย์และสังคมมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่นำวิกฤต การนำวิถีประชาธิปไตย หัวใจธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา ชุมชน สังคม สังคมไทย ซึ่งสังคมไทยที่พึงปรารถนาในอนาคตคือ สังคมที่มีความสงบสุข เป็นสังคมที่มีความสุข เป็นสังคมที่มีสมรรถภาพ มีความยุติธรรม มีความเมตตากรุณา มีครอบครัวที่อบอุ่น มีชุมชนที่เข้มแข็ง และมีหลักศาสนา วิถีประชาธิปไตย หลักธรรมาภิบาลเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิตของคนในสังคมไทยเพื่อให้ประเทศไทยมีความเป็นไทยอยู่ตลอดไป

สืบเนื่องจากการที่รัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการ เพื่อบริการประชาชนก็ด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ขึ้น เพื่อให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการถือปฏิบัติ เรียกกันทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับโรงเรียนด้วยหลักการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า

ในการจัดการศึกษายึดหลักธรรมาภิบาลบูรณาการสอดคล้องกับกฎหมายการศึกษา พ.ศ. 2542 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานจัดการศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมายการศึกษา พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 การจัดการศึกษา ต้องเป็นไป

เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 6 นี้ ถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมาย คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพสูงขึ้นนั่นเอง โดยหมวด 4 ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษาถือว่าสำคัญที่สุด มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักการว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ จากหลักธรรมาภิบาล ทั้ง 6 ด้าน โดยเฉพาะด้านที่ 1 หลักนิติธรรม พระราชบัญญัติการศึกษา มาตรา 6 มาตรา 22 ถ้าหากต้องการการปฏิรูปการศึกษา ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษา ควรยึดหลักให้เป็นไปตามกฎหมาย ตั้งแต่ ระดับมหภาค สอดคล้องเชื่อมโยงสู่ระดับจุลภาค ตั้งแต่ ธรรมนูญโรงเรียน แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี โครงการ กิจกรรม ควรประกอบด้วยกรอบงาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคลและ ด้านบริหารทั่วไป (อาจปรับและยืดหยุ่นได้) ดังนั้น หากสถานศึกษานำหลักนิติธรรม หลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ ลงสู่ภาคปฏิบัติอย่างแท้จริงตามกรอบทิศทางแห่งกฎหมาย (หลักนิติธรรม) แน่นนอนว่าเป็นการเปิดหนทาง การปฏิรูป การศึกษาของไทยซึ่งจะสำเร็จตามความมุ่งหมายและเจตนารมณ์ คือ ผู้เรียน เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข สำหรับ หลักคุณธรรมนั้น ใครเสนอความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมเพื่อเชื่อมโยงกับคุณธรรม คือ

จริยศาสตร์ หมายถึง ความรู้ทางด้านความประพฤติ การกระทำ การปฏิบัติตน การละเว้นความชั่ว

จริยธรรม หมายถึง หลักคำสอนว่าด้วยความประพฤติ ซึ่งจะกล่าวถึงเฉพาะสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่เราควรประพฤติปฏิบัติ โดยเอาแต่สิ่งที่ดีมาพูด

ศีลธรรม เป็นเรื่องของความประพฤติดีประพฤติชอบ โดยยึดหลักคำสอนเป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติ

จริยศึกษา เป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้

คุณธรรม หมายถึงคุณสมบัติทางกาย วาจาใจ ที่เป็นสุข เป็นฝ่ายดีอย่างเดียวที่ทุกคนยกย่องสรรเสริญ ว่าดี ถูกต้อง และควรแก่การที่ต้องเอาไปเป็นแบบอย่าง

จากประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การทำงาน หรือการอยู่ในสังคม ก็จะเป็นประโยชน์อย่างมากหาศาลแก่ตนเอง สังคม ประเทศชาติ เช่น

1. ทำให้มนุษย์เข้าใจเรื่องของชีวิตได้
2. ทำให้มนุษย์รู้ถึงบาป บุญ โทษ
3. ทำให้มนุษย์ เข้าใจถึงผลที่เกิดจากการกระทำ
4. ทำให้มนุษย์มีความสุขจากการตัดกิเลส
5. ทำให้มนุษย์ไม่ยึดมั่นในขั้น 5
6. ทำให้คนพัฒนาตนเอง สนใจตนเอง
7. มนุษย์มีความรักความเมตตากรุณาซึ่งกันและกัน
8. ทำให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย
9. นำความรู้ไปเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
10. ทำให้เกิดผลดีแก่สังคม ประเทศชาติเป็นส่วนรวม ทำให้คนมีระดับจิตใจที่สูงขึ้น

ความหมายของพฤติกรรมทางจริยธรรม

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้มีนักการศึกษาบางท่านได้ให้ความหมายชัดเจน พอ สมควร กรมวิชาการ (2523 : 3) กล่าวว่า เป็นพฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูก หรือ ผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง ดีงามและความพึงพอใจที่จะนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 3) กล่าวว่า เป็นการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่สังคมนิยม ชมชอบ หรือดเว้น การแสดงพฤติกรรมฝ่าฝืนในสังคมนั้นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้

เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้นส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม

โกวิท ประวาลพฤษย์ (2529) กล่าวว่า เป็นการแสดงพฤติกรรมที่ดงามในทุกโอกาส จนกลายเป็นบุคลิกของบุคคล การปฏิบัติตามเหตุผลด้วยความยินดีและพึงพอใจจนเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ ปฏิบัติอย่างคงเส้นคงวาในทุกโอกาส

จากแนวคิดดังกล่าวพฤติกรรมเชิงจริยธรรม จึงหมายถึง ลักษณะที่บ่งบอกถึงการประพฤติ ตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่มีผลต่อตนเองและสังคมให้เกิดความสงบสุข

พฤติกรรมด้านจริยธรรม

พฤติกรรมด้านจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือดเนินการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมด้านจริยธรรมซึ่งเป็นการกระทำที่สังคมเห็นชอบและให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเป็นการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม การศึกษาด้านอื่น ๆ ของจริยธรรมจึงเป็นเพียงเพื่อให้เข้าใจและสามารถทำนายพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลเท่านั้น ดวงเดือน พันธุมนาวิน (อ้างใน ณรงค์ ศีลารัตน์ 2544) ได้ให้ความหมายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ทั้งนี้จะขึ้นกับอิทธิพลของความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงามและความพึงพอใจที่จะนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ สำหรับ อารมณ สุตม์ (2537) กล่าวว่า พฤติกรรมด้านจริยธรรม เป็นสิ่งที่สังคมให้ความสนใจมากที่สุด ดังนั้น นักวิชาการจึงได้ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์เพื่อจุดประสงค์ที่จะหาทางควบคุมพฤติกรรมนั้น คือ ส่งเสริมให้เกิดการทำดีให้มากและป้องกันหรือจัดการทำชั่วให้น้อยลง สำหรับแนวทางการจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษา ตามแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้มุ่งเน้นปลูกฝังให้นักเรียนนักศึกษามีจริยธรรมในด้านต่อไปนี้ คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบ ความเสียสละ และความอดทน (กรมสามัญศึกษา, 2539)

ความรับผิดชอบ หมายถึง การปฏิบัติกิจการงานของตนเอง และงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความมานะพยายาม อุทิศกำลังกาย กำลังใจ จนสุดความสามารถ บังเกิดผลดีแก่ตนเองและส่วนรวม

ความซื่อสัตย์ ตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง การประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง รัชชชัย ชัยจิรฉายากุล (2529) ได้อธิบายความหมายของความซื่อสัตย์ไว้ว่า หมายถึง การประพฤติตนด้วยความจริงใจและตรงไปตรงมา

ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติตามระเบียบแบบแผนกฎหมาย ข้อบังคับ กติกาของสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และศีลธรรม อันนำมาสู่ความสงบสุขในชีวิตของตนเองและความเป็นระเบียบในสังคม

ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การให้ปันแก่คนที่ควรให้ด้วยกำลังกายกำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา รวมทั้งการรู้จักสละทิ้งอารมณ์ร้ายในตนเองด้วยพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเสียสละ ทั้งกาย วาจา ใจ สติปัญญา กำลังทรัพย์ รัชชชัย ชัยจิรฉายากุล (อ้างใน ณรงค์ ศีลารัตน์ 2544) ให้ความหมายของความเสียสละไว้ว่า หมายถึง การยอมยกผลประโยชน์ส่วนตัวให้แก่บุคคลอื่นหรือสังคมเมื่อมีโอกาส

ความอดทน หมายถึง เป็นความสามารถในการควบคุมสภาวะทางอารมณ์ หรือการกระทำของตนให้เป็นไปอย่างสงบราบเรียบ และเป็นปกติพร้อมทั้งยังสามารถปฏิบัติภาระหน้าที่ต่าง ๆ ที่มีอยู่ต่อไป ไม่มีการหยุดชะงัก ลำบาก เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อมที่เป็นอุปสรรค หรือถูกชักจูงให้ไขว่เขว (วัลลภ และไทย, 2529)

ความกตัญญู หมายถึง ความรู้บุญคุณและตอบแทนคุณต่อคนอื่นที่มีบุญคุณต่อเรา พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นผู้มีความกตัญญูต่อบุคคล ได้แก่ การแสดงความเคารพนับถือ ยกย่องเชิดชู ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น ชักนำคนอื่นให้นิยมยินดีในการทำคุณความดีตอบแทนผู้มีพระคุณ ในคราวที่ผู้มีพระคุณเดือดร้อน ลำบาก เคารพรัก ไว้วางใจ และเชื่อถือในผู้มีพระคุณ ไม่ทำตนเป็นที่เสื่อมเสียชื่อเสียงแก่วงศ์ตระกูลและผู้มีพระคุณ ไม่คิดร้ายต่อผู้มีพระคุณ

ความมีส่วนร่วม หมายถึง ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน กระทำการสิ่งต่าง ๆ สำเร็จลุล่วง โดยอาศัยบุคคลหลายคนร่วมมือกันให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียว

2. วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ชนิดการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตจันทบุรี จำนวน 2,260 คน แบ่งเป็น 2 คณะ ได้แก่ คณะเทคโนโลยีสังคม จำนวน 1,061 คน และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเกษตร จำนวน 1,199 คน (ข้อมูลฝ่ายทะเบียนปีการศึกษา 2558)

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้การคำนวณจากสูตร Taro Yamane กำหนดค่าความคลาดเคลื่อน .05 และระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 340 ชุด โดยแยกกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของนักศึกษา ทั้ง 2 คณะ ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร	จำนวนนักศึกษา	ร้อยละ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
คณะเทคโนโลยีสังคม	1,061	46.95	160
คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเกษตร	1,199	53.05	180
รวม	2,260	100.00	340

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ คณะที่กำลังศึกษา และเกรดเฉลี่ยสะสมที่ได้
2. พฤติกรรมทางจริยธรรมที่นักศึกษาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านความกตัญญู ความขยันอดทน ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความรับผิดชอบ และความมีส่วนร่วม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ
3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. ศึกษาข้อมูลทฤษฎีภูมิ และทบทวนวรรณกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการร่างข้อคำถาม
2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบกับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 40 ชุด และนำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาช (Cronbach's alpha coefficient) ด้วยโปรแกรม SPSS ได้ค่าความเชื่อมั่น โดยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาได้เท่ากับ 0.916

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามให้นักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตจันทบุรี ทั้ง 2 คณะ โดยเก็บจากนักศึกษาคณะเทคโนโลยีสังคม จำนวน 160 ชุด และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเกษตร จำนวน 180 คน โดยเลือกสุ่มเก็บข้อมูลกับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ขึ้นไปจนครบตามจำนวนใช้ช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาในช่วงหลังเลิกเรียนเป็นเวลา 2 สัปดาห์ โดยแบ่งทีมเก็บข้อมูลแยกตามสายชั้นและสาขาวิชาการ เพื่อลดปัญหาข้อขัดข้องและตรวจสอบความถูกต้องในการกรอกข้อมูลเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามทุกฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาพิจารณาตรวจสอบ แฉกนับ และประมวลผลด้วยวิธีการทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาเปลี่ยนเป็นรหัสตัวเลข (Code) แล้วบันทึกลงในโปรแกรมเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่

1. ใช้สถิติค่าร้อยละ สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา
2. ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูล พฤติกรรมทางจริยธรรมทั้ง 7 ด้าน ที่นักศึกษาปฏิบัติ ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1
3. การหาข้อมูลพฤติกรรมทางจริยธรรมทั้ง 7 ด้าน ที่นักศึกษาปฏิบัติจำแนกตามระดับผลการเรียนใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยแบบจำแนกสองทาง (Compare Means) ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมทางจริยธรรมทั้ง 7 ด้าน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Anova) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรเป็นรายกลุ่มสำหรับตัวแปรผลการเรียนและกรณีพบค่าความแตกต่างเป็นรายกลุ่มจะวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายกลุ่มเป็นรายคู่อีกครั้งโดยใช้ Scheffe Analysis ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3

3. ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 18-20 ปี กำลังศึกษาอยู่ในคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเกษตรและนักศึกษาส่วนใหญ่ ได้เกรดเฉลี่ยสะสม 2.50 ขึ้นไป นักศึกษามีพฤติกรรมทางจริยธรรมโดยภาพรวมทั้ง 7 ด้าน นักศึกษามีการปฏิบัติได้บ่อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านความกตัญญูตอบแทนคุณแก่ผู้ที่เคยช่วยเหลือ เกื้อกูลตน ลำดับที่ 2 ด้านความเสียสละ แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนด้วยความเต็มใจ ลำดับที่ 3 ด้านความรับผิดชอบเคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์และมีวินัยในตนเอง ลำดับที่ 4 ด้านความมีส่วนร่วม มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ลำดับที่ 5 ด้านความมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับโอกาส เวลา สถานที่ ลำดับที่ 6 ด้านความขยันอดทน ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จลุล่วงและลำดับที่ 7 ด้านความซื่อสัตย์ นักศึกษามีความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาจำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (เกรดเฉลี่ยสะสม) พบว่า นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00 พฤติกรรมทางจริยธรรม โดยภาพรวมมีการปฏิบัติได้บ่อย ในด้านความกตัญญู ด้านความเสียสละและด้านความมีส่วนร่วม ส่วนพฤติกรรมที่นักศึกษาปฏิบัติได้น้อยที่สุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ย 2.00-2.49 พฤติกรรมทางจริยธรรม โดยภาพรวมมีการปฏิบัติได้บ่อย ในด้านความกตัญญู ด้านความเสียสละ และด้านความมีระเบียบวินัย ส่วนพฤติกรรมที่นักศึกษาปฏิบัติได้น้อยที่สุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ และนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ย 2.50 ขึ้นไป พฤติกรรมทางจริยธรรม โดยภาพรวมมีการปฏิบัติได้บ่อย ในด้านความกตัญญู ด้านความรับผิดชอบ และด้านความเสียสละ ส่วนพฤติกรรมที่นักศึกษาปฏิบัติได้น้อยที่สุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษา โดยภาพรวม จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (เกรดเฉลี่ยสะสม)

พฤติกรรม ทางจริยธรรม	ต่ำกว่า 2.00		2.00-2.49		2.50 ขึ้นไป	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านความกตัญญู	4.47	0.351	4.20	0.490	4.25	0.570
ด้านความขยันอดทน	3.27	0.691	3.43	0.604	3.53	0.613
ด้านความซื่อสัตย์	3.15	0.573	3.28	0.613	3.20	0.685
ด้านความมีระเบียบวินัย	3.89	0.453	3.95	0.600	3.98	0.591
ด้านความเสียสละ	4.44	0.474	4.05	0.585	4.02	0.581
ด้านความรับผิดชอบ	3.93	0.519	3.93	0.551	4.05	0.606
ด้านความมีส่วนร่วม	4.11	0.546	3.92	0.602	4.00	0.616
ภาพรวม	3.90	0.296	3.82	0.389	3.86	0.390

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมทางจริยธรรมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่าง ๆ มีพฤติกรรมทางจริยธรรมโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่าง ๆ มีพฤติกรรมทางจริยธรรม ด้านความกตัญญู และด้านความเสียสละแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe โดยพบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง 2.00-2.49 มีพฤติกรรมทางจริยธรรม ด้านความกตัญญูน้อยกว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า 2.00 นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า 2.00 มีพฤติกรรมทางจริยธรรม ด้านความเสียสละมากกว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง 2.00-2.49 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง 2.50 ขึ้นไป ดังตารางที่ 3 ถึงตารางที่ 6

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างพฤติกรรมทางจริยธรรม ด้านความกตัญญู จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (เกรดเฉลี่ยสะสม)

พฤติกรรมจริยธรรม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
ความกตัญญู	ระหว่างกลุ่ม	2	1.90	.95	3.40	.03*
	ภายในกลุ่ม	337	93.94	.28		
	รวม	339	95.83			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านความกตัญญู จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (เกรดเฉลี่ยสะสม)

เกรดเฉลี่ยสะสม	$\bar{X}$	ต่ำกว่า 2.00	2.00-2.49	2.50 ขึ้นไป
		4.47	4.20	4.25
ต่ำกว่า 2.00	4.47	-	0.27*	0.22
2.00-2.49	4.20		-	0.05
2.50 ขึ้นไป	4.25			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างพฤติกรรมทางจริยธรรม ด้านความเสียสละ จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (เกรดเฉลี่ยสะสม)

พฤติกรรมจริยธรรม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
ความเสียสละ	ระหว่างกลุ่ม	2	5.21	2.60	7.94	0.00*
	ภายในกลุ่ม	337	110.62	0.33		
	รวม	339	115.83			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างพฤติกรรมทางจริยธรรม ด้านความเสียสละ จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (เกรดเฉลี่ยสะสม)

เกรดเฉลี่ยสะสม	$\bar{X}$	ต่ำกว่า 2.00	2.00-2.49	2.50 ขึ้นไป
		4.44	4.04	4.02
ต่ำกว่า 2.00	4.44	-	0.40*	0.43*
2.00-2.49	4.04		-	0.03
2.50 ขึ้นไป	4.02			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมว่าทางมหาวิทยาลัยควรส่งเสริมและปลูกฝังให้นักศึกษาได้มีพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ดี โดยปลูกฝังผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมเรื่องของจิตอาสา ให้มีการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อน พี่ น้อง รวมถึงอาจารย์ ในระหว่างที่กำลังศึกษาอยู่ เพื่อเตรียมพร้อมก่อนออกไปอยู่ในสังคม นอกจากนี้ นักศึกษาหลายคนเห็นว่าการเข้าไปสอบถามเรื่องจริยธรรมจะให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงพฤติกรรมทางจริยธรรมส่วนตัวที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วย

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาทั้ง 7 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีการปฏิบัติได้บ่อยเมื่อเรียงระดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในด้านความซื่อสัตย์ ซึ่งสอดคล้องกับ ศิณามรณ์ หุ้เต็ม (2552) ที่ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์ จังหวัดนนทบุรี แล้วพบว่า มีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมรายด้าน จากมากไปหาน้อยได้ คือ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความอดทน และความซื่อสัตย์ และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ บุญเรือน เดิมสารทรัพย์ (2552) ที่ทำการศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในภาพรวม 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความสามัคคี ด้านความขยันหมั่นเพียร และด้านความยุติธรรม

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมทางจริยธรรมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่าง ๆ มีพฤติกรรมทางจริยธรรมโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่าง ๆ มีพฤติกรรมทางจริยธรรม ด้านความกตัญญู และด้านความเสียสละแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe โดยพบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง 2.00-2.49 มีพฤติกรรมทางจริยธรรม ด้านความกตัญญูน้อยกว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนต่ำกว่า 2.00 นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า 2.00 มีพฤติกรรมทางจริยธรรม ด้านความเสียสละมากกว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง 2.00-2.49 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง 2.50 ขึ้นไป ซึ่งไม่สอดคล้องกับ สุทธิธรรม แหยมรักษา (2546) ที่ศึกษาพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดนครปฐม แล้วพบว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนเกรดเฉลี่ย 3.00-4.00 กับนักเรียนที่มีผลการเรียนเกรดเฉลี่ย 1.00-2.99 มีพฤติกรรมความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สถานศึกษาควรออกแบบกิจกรรมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น ไม่ควรมุ่งเน้นไปที่เกรดเฉลี่ยเพียงอย่างเดียว ควรเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีให้กับผู้เรียน และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักศึกษา กับ อาจารย์ เพื่อน พี่น้องในสถาบัน เพื่อการปรับตัวที่ดีในสังคมต่อไป

4. สรุปผล

พฤติกรรมทางจริยธรรมโดยภาพรวมทั้ง 7 ด้าน นักศึกษามีการปฏิบัติได้บ่อยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความกตัญญู ตอบแทนคุณแก่ผู้ที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลตน ด้านความเสียสละแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนด้วยความเต็มใจ ด้านความรับผิดชอบต่อระเบียบกฎเกณฑ์และมีวินัยในตนเอง ด้านความมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ด้านความมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับโอกาส เวลา สถานที่ ด้านความขยันอดทนทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จลุล่วงและด้านความซื่อสัตย์ นักศึกษามีความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น เมื่อศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรม จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า มีผลเหมือนกันทั้ง 3 กลุ่ม คือ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในด้านความกตัญญู และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในด้านความซื่อสัตย์ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมทางจริยธรรมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่าง ๆ มีพฤติกรรมทางจริยธรรมโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่าง ๆ มีพฤติกรรมทางจริยธรรม ด้านความกตัญญูและด้านความเสียสละแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2.00-2.49 มีพฤติกรรมทางจริยธรรม ด้านความกตัญญูน้อยกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า 2.00 นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า 2.00 มีพฤติกรรมทางจริยธรรม ด้านความเสียสละมากกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2.00-2.49 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2.50 ขึ้นไป นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมว่าทางมหาวิทยาลัยควรส่งเสริมและปลูกฝังให้นักศึกษาได้มีพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ดี โดยปลูกฝังผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมเรื่องของจิตอาสา ให้มีการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อน พี่ น้อง รวมถึงอาจารย์ ในระหว่างที่กำลังศึกษาอยู่เพื่อเตรียมพร้อมก่อนออกไปอยู่ในสังคม

5. เอกสารอ้างอิง

- โกวิท ประวาลพุกษ์. 2529. การพัฒนาจริยศึกษา, ในจริยศึกษาเอกสารการสอนชุดวิชาหน่วยที่ 1-5. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชนินฐา บุญภักดี. 2552. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ณรงค์ ศิลารัตน์. 2554. ศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524. การพัฒนาจริยธรรม : ตำราจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- ทิพย์ ดวงวิไล. 2532. พฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดการประถมศึกษา จังหวัดพิจิตร ตามทัศนะของครูวิชาการโรงเรียนและศึกษานิเทศก์อำเภอ. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นงลักษณ์ ใจฉลาด. 2553. รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาไทย. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. 2551. จริยธรรมธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท ทริปปี้ล กรุ๊ป จำกัด.
- บุญเรือน เต็มสารทรัพย์. 2552. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการพัฒนาศึกษาการมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปราณี กองจินดา. 2549. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และทักษะการ คิดเลขในใจของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบซิปปาโดยใช้ แบบฝึกหัดที่เน้นทักษะการคิดเลขในใจกับนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้คู่มือครู. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(หลักสูตร และการสอน). พระนครศรีอยุธยา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พิมพ์ประภา อธิมิตร. 2552. ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 3 โดยการวิเคราะห์พระระดับ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. พระบรมราโชวาท. 2543. เข้าถึงได้จาก www.rtafa.ac.th/edu/king_speech.html สืบค้นวันที่ 10 มิถุนายน 2558.
- ราชบัณฑิตสถาน. 2546. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมี.
- วนิดา ดีแป้น. 2553. ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย โดยการวิเคราะห์พระระดับ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- วุฒิชัย ดานะ. 2553. ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. ไม่ได้ตีพิมพ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- ศิณารณ หูเต็ม. 2552. พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์. ทุนอุดหนุนการวิจัยจากวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- ศิริวรรณ เกษมสานต์กิตติการ และอภิญญา หิรัญวงษ์. 2548. พฤติกรรมทางจริยธรรมของนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารมนุษยศาสตร์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2550. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุทธิกรณ แหยมรักษา. 2546. พฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์. ศึกษาสาตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ.
- อนิวัช แก้วจันทน์. 2555. จริยธรรมทางธุรกิจ. สงขลา : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อาทิตย์ญา โพธิ์สว. 2550. การศึกษาการนำคำนิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิทานมหัศจรรย์ไทยและนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศ
ตามกรอบทฤษฎีโครงสร้างนิทานพื้นบ้านของวลาดิมีร์ พร็อพพ์
A Comparison of Thai and Foreign Fairy Tales
Based on Vladimir Propp's Morphology of the Folktale

ชญชิตา เรืองจรูญ

Chananchida Ruangjaroon

สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี

E-mail: faii_so-so@hotmail.com โทร. 0944755593

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้ทฤษฎีโครงสร้างนิทานพื้นบ้านของวลาดิมีร์ พร็อพพ์ เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการวิเคราะห์โครงสร้างของการเล่าเรื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบโครงสร้างและพฤติกรรมของตัวละครในนิทานมหัศจรรย์ การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการบรรยาย การคัดเลือกนิทานแบบเฉพาะเจาะจงมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมนิทานมหัศจรรย์ไทยและนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศจำนวน 20 เรื่อง โดยวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลทำได้โดยการวิเคราะห์นิทานมหัศจรรย์ทั้งหมด ผลการวิเคราะห์ทั้งหมดแสดงให้เห็นว่านิทานมหัศจรรย์ไทยและนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศมีความแตกต่างในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ลักษณะการผสมผสานของการเดินเรื่อง และพฤติกรรมของตัวละครในรูปแบบต่าง ๆ กัน นอกจากนี้การวิเคราะห์นิทานมหัศจรรย์ไทยของไทยยังช่วยให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นสากลและอัตลักษณ์ของนิทานพื้นบ้าน รวมถึงทำให้เข้าใจวิธีการเล่าเรื่องของนิทานมหัศจรรย์ไทยเช่นเดียวกับในนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศ ท้ายที่สุดวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการระบุถึงวิธีการศึกษาโครงสร้างพื้นฐาน โครงสร้างลักษณะการผสมผสานของการเดินเรื่อง และพฤติกรรมของตัวละคร

คำสำคัญ: นิทานมหัศจรรย์ การเปรียบเทียบนิทานมหัศจรรย์ ทฤษฎีโครงสร้างนิทานพื้นบ้านของวลาดิมีร์ พร็อพพ์ โครงสร้างพื้นฐาน 4 ประเภท ลักษณะการผสมผสานของการเดินเรื่องทั้ง 6 ประเภท พฤติกรรมของตัวละคร

Abstract

This thesis applies Vladimir Propp's Morphology of the Folktale which is considered to be one of the fundamental tools to analyze narrative structure of fairy tales. The purpose of this thesis is to analyze and compare the structure and the functions in the fairy tales. This study is used a qualitative research with a descriptive approach. Purposive sampling is applied to select 20 most famous Thai and foreign fairy tales. For analysis the results of the total analysis shows that all Thai and foreign fairy tales are different in fundamental structures, combinations of moves, and functions in different types. Moreover, the analysis reveals the universality in Thai folktales with special identities directed by culture moves of Thai fairy tales which resemble those of foreign fairy tales. This thesis also identifies the methods for study of both structures and functions are discussed.

Keywords: Fairy tales, A comparison of fairy tales, Vladimir Propp's Morphology of the Folktale, The four fundamental categories, Six combinations of moves, Functions

1. บทนำ (Introduction)

นิทานไม่ว่าจะเป็นของไทยหรือของต่างชาติก็ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่คนทุกชาติทุกภาษาใช้ในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาสติปัญญา สุขภาวะ กิริยามารยาทให้แก่เด็กได้อย่างแยบยล เพราะฉะนั้นนิทานสำหรับเด็กจึงควรมีโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อนเพื่อให้เด็กเข้าใจง่ายและซึมซับเนื้อหาได้อย่างไม่รู้ตัว สอดคล้องกับแซฟฟาร์ด (Shepard, 2000) ที่ให้ทัศนะว่าโครงสร้างในนิทานสำหรับเด็กควรเป็นโครงสร้างที่ง่ายที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ นอกจากนี้บุคเชียร์ และอีโคโนมี (Buccieri & Economy, 2013) กล่าวว่า โครงสร้างเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างเนื้อเรื่องนิทานที่ดีและ (ศิราพร, 2537) โครงสร้างของนิทานในวัฒนธรรมไม่เหมือนกันซึ่งคงเป็นเพราะวางอยู่บนระบบคิดและวัฒนธรรมที่ต่างกัน

นิทานช่วยเสริมประสบการณ์ทางภาษา จินตนาการ ความบันเทิงและตัวตนของผู้รับสาร ไรท์ (Wright, 1995) กล่าวว่านิทานมีค่าศัพทมากมาย นับเป็นแหล่งสร้างประสบการณ์ทางภาษาที่ดีเยี่ยมสำหรับเด็ก และกาลิ เดอ วอส (Gali de Vos, 2003) กล่าวว่า นิทานช่วยพัฒนาจินตนาการและช่วยให้เกิดความบันเทิง นิทานจึงนับเป็นเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะ (Oral transmission) และเมื่อมีการจดจารึกเป็นลายลักษณ์อักษร (Literary transmission) ก็จะเป็นไปตามวัฒนธรรม (ศิวกันท์, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับที่ ฟรอยด์ (Freud, 1920) กล่าวว่าตัวละครในนิทานสำหรับเด็กเสมือนมีชีวิต ซึ่งช่วยให้เด็กมีแรงจูงใจและกระทำการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความพึงใจเป็นสำคัญ (Libido) และ จุง (Jung, 1948) ให้ทัศนะว่านิทานสำหรับเด็กเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เด็กเจริญเติบโตและพัฒนาต่อไปจากลูกของแม่กลายเป็นบุคคลอิสระ (Inviduation) จากที่กล่าวมาทำให้เห็นได้ชัดว่านิทานนั้นมีประโยชน์มากกว่าความสนุกทั้งนี้เชียร์ เกษประทุม (2550) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนิทานไว่ว่านิทานช่วยสะท้อนให้เห็นสังคมในอดีตหลายด้าน เช่น ลักษณะของสังคม ประเพณี ค่านิยมและความเชื่อ เป็นต้น นอกจากนี้นิทานยังเป็นสิ่งที่สำคัญต่อชีวิตทั้งเด็กและผู้ใหญ่นิทานให้แง่คิดคติสอนใจรวมถึงปรัชญาชีวิตอันล้ำลึก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) ผู้วิจัยมีความเห็นว่านิทานถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพทางสังคม ระดับการศึกษาและวิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย ซึ่งนิทานเหล่านี้จะปรากฏอยู่ในสังคมพื้นบ้านตามท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเทศไทยนิยมเรียกกันว่านิทานพื้นบ้าน ที่เป็นเรื่องราวที่มีฉาก ตัวละคร แสดงความเป็นมาเป็นไปของชีวิตและสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี (พรศักดิ์, 2529) มนุษย์แตงนิทานพื้นบ้านขึ้นเพื่อใช้อบรม สั่งสอน และให้คติในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ในนิทานพื้นบ้านยังได้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมไว้อย่างกลมกลืน (อรัญญา, 2546)

นิทานพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะที่เห็นได้เด่นชัด คือเป็นเรื่องเล่าที่มีการดำเนินเรื่องอย่างง่าย ๆ โครงเรื่องไม่ซับซ้อนวิธีการที่เล่าก็ง่ายไปอย่างง่าย ๆ ตรงไปตรงมา มักจะเริ่มเรื่องโดยการกล่าวถึงตัวละครสำคัญของเรื่อง แล้วดำเนินเรื่องไปตามเวลาปฏิทิน ตัวละครเอกพบอุปสรรคปัญหาแล้วก็ฟันฝ่าอุปสรรคหรือแก้ปัญหาคล่องไปจนจบเรื่อง ซึ่งมักจะจบแบบมีความสุขหรือสุขนาฏกรรม (กุหลาบ, 2518) (วิเชียร, 2550) นิทานพื้นบ้านของไทยที่จัดอยู่ในประเภทนิทานมหัศจรรย์ (Fairy tale) ว่าตามรูปศัพท์ทำให้เข้าใจว่าเป็นนิทานเกี่ยวกับเทวดา นางฟ้า ตามที่จริงแล้วอาจไม่มีเทวดา นางฟ้าก็ได้แต่จะเป็นเรื่องราวของความมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติและมักจะมีปัจจัยต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบ เช่น เสน่ห์ยาแฝด อาคม เวทมนตร์คาถา การจำแลงกายนานาประการ เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545) ส่วนลักษณะของนิทานมหัศจรรย์ (Fairy tale) อธิบายได้ว่าเป็นนิทานที่เกี่ยวกับความมหัศจรรย์หลากหลายประเภท เช่น จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับ นางฟ้า ยักษ์ คนแคระ แม่มด และสัตว์พูดได้ ปรากฏอยู่ในนิทานมหัศจรรย์เด่นชัด (Abrams & Harpham, 1999)

วลาดีมีร์ พร็อพพ์ (Vladimir Propp) ได้เห็นความสำคัญของนิทานพื้นบ้านและได้ทำการศึกษานิทานพื้นบ้านอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการทำความเข้าใจในนิทานพื้นบ้านมากยิ่งขึ้น โดยศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างของนิทานพื้นบ้านโดยมุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมเป็นหลักคนแรก (ประคอง, 2551) ที่นอกจากจะกล่าวถึงนิทานแล้วยังกล่าวถึงรายละเอียดเชิงลึกในด้านโครงสร้างของนิทานอีกด้วย (อริชัย, 2557) ในการศึกษาเรื่องเล่าเชิงโครงสร้างเริ่มจากการศึกษา นิทานในสาขาคติชนวิทยามันักวิชาการที่มักถูกนำมาอ้างอิงคือ วลาดีมีร์ พร็อพพ์ ซึ่งเป็นนักวิชาการที่เป็นที่นิยมในกลุ่มของการศึกษานิทานเชิงโครงสร้างรูปแบบนิมิตรัสเซีย (Russian formalist) จึงกล่าวได้ว่าทฤษฎีของพร็อพพ์นั้น

มีความเหมาะสมอย่างมากกับงานวิจัยที่ต้องการจะศึกษาโครงสร้างของนิทาน เพราะสามารถทำให้เห็นภาพของโครงสร้างในนิทานได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้เลือกทฤษฎีของพร็อพมาใช้ในการศึกษา

ในงานวิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์นิทานเชิงโครงสร้างโดยใช้แนวคิดจากทฤษฎีโครงสร้างนิทานพื้นบ้านของวลาดีมีร์ พร็อพ (Vladimir Propp's Morphology of the Folktale) จากหนังสือ Morphology of the Folktale ปี 1998 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาโครงสร้างของนิทานในด้านความสัมพันธ์ตามลำดับเหตุการณ์ (Syntagmatic) โดยพร็อพได้บูรณาการโครงสร้างที่มีความเป็นสากล (Universal) มาใช้เป็นแม่แบบในการแตงนิทานมหัศจรรย์ของคนทั้งโลก อย่างน้อยที่สุดก็ในประเทศรัสเซียและผู้วิจัยจะนำทฤษฎีของพร็อพมาเป็นต้นแบบในการนำนิทานมหัศจรรย์ไทยที่ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ จำนวน 10 เรื่อง มาเปรียบเทียบกับนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศ จำนวน 10 เรื่อง เพื่อศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างตามลำดับเหตุการณ์ (Syntagmatic structure) โดยมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ตามโครงสร้างพื้นฐาน 4 ประเภท (The four fundamental categories) ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับลักษณะการผสมผสานของการเดินเรื่องทั้ง 6 ประเภท (Six combinations of moves) และพฤติกรรมของตัวละคร (Functions) ทั้ง 31 พฤติกรรม ในรูปแบบของการเปรียบเทียบกับว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร กล่าวคือศึกษาวิเคราะห์ว่านิทานมหัศจรรย์ไทยเรื่องหนึ่ง ๆ นั้นมีโครงสร้างและการเดินเรื่องแบบใด ตัวละครในนิทานทำอะไร เหตุการณ์เป็นอย่างไร มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างที่เป็นสากล (Universal) ของพร็อพหรือไม่ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในด้านโครงสร้างของนิทาน และสามารถนำความรู้ในด้านโครงสร้างของนิทานมาระบุอัตลักษณ์ (ลักษณะเฉพาะ) ของนิทานไทยที่อาจเหมือนหรือแตกต่างจากโครงสร้างของนิทานต่างประเทศ เพื่อนำไปใช้พัฒนาและสร้างสรรค์นิทานของไทยให้มีความเป็นสากล มีโครงเรื่องและการดำเนินเรื่องที่ดี มีอัตลักษณ์ของความเป็นไทย สามารถใช้เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพ ควรค่าแก่การศึกษาเรียนรู้หรือนำไปแปลเป็นภาษาต่าง ๆ เผยแพร่ให้แก่ชาวไทยและชาวต่างชาติทั่วโลกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างพื้นฐาน 4 ประเภท (The four fundamental categories) ในนิทานมหัศจรรย์ไทย จำนวน 10 เรื่อง กับนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศ จำนวน 10 เรื่อง ตามกรอบทฤษฎีโครงสร้างนิทานพื้นบ้านของวลาดีมีร์ พร็อพ
2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะการผสมผสานของการเดินเรื่องทั้ง 6 ประเภท ในนิทานมหัศจรรย์ไทย จำนวน 10 เรื่อง กับนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศ จำนวน 10 เรื่อง ตามกรอบทฤษฎีโครงสร้างนิทานพื้นบ้านของวลาดีมีร์ พร็อพ
3. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมของตัวละคร (Functions) ในนิทานมหัศจรรย์ไทย จำนวน 10 เรื่อง กับนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศ จำนวน 10 เรื่อง ตามกรอบทฤษฎีโครงสร้างนิทานพื้นบ้านของวลาดีมีร์ พร็อพ

2. วิธีการศึกษา (Research Methodology)

วิธีการคัดเลือกนิทานมหัศจรรย์ไทยและนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกนิทานมหัศจรรย์ไทยที่ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ และนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศที่โด่งดังและเป็นที่คุ้นเคยกันดีในประเทศไทย รวมถึงได้รับความนิยมในการนำมาเสนอในรูปแบบที่หลากหลายและทันสมัย ทั้งหนังสือภาพ วรรณกรรม ละครพื้นบ้าน การ์ตูน อนิเมชั่น ซีรีส์ รวมไปถึงการนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ฮอลลีวูด (Hollywood) เป็นจำนวนอย่างละ 10 เรื่อง ดังนี้

1. นิทานมหัศจรรย์ไทยที่ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ ที่มาจากสำนวนของลำดวน (ชนพล) จากใจดีจากหนังสือนิทานพื้นบ้านชวนอ่านของไทย (Fascinating Folktales of Thailand) จำนวน 10 เรื่อง

1. โสนน้อยเรือนงาม (Sano Noi Ruen Ngam)

2. จันทโครพ (Chanthakorop)
3. แก้วหน้าม้า (A Horse-Faced Woman)
4. ไกรทอง (Kraithong)
5. พระสุธน มโนราห์ (Pra Suthon-Manohra)
6. พิกุลทอง (Phikul Thong)
7. พระสุวรรณหงส์ (Phra Suwannahong)
8. ขุนช้างขุนแผน (The Story of Khun Chang Khun Phan)
9. นางสิบสอง (Nang Sib Song)
10. ปลาบู่ทอง (Pla Boo Thong)

2. นิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศ จำนวน 10 เรื่อง ที่นิทานลำดับที่ 1-8 มาจากนิทานต้นฉบับของพี่น้องตระกูลกริมม์ (The Brothers Grimm) จากสำนวนการแปลของ แจ็ค ซิปส์ (Jack Zipes) จากหนังสือ *The Original Folk and Fairy Tales of the Brothers Grimm: the Complete First Edition; translated by Jack Zipes* นอกจากนี้นิทานลำดับที่ 9 มาจากสำนวนของวอลท์ ดิสนีย์ (The Disney Version) และ นิทานลำดับที่ 10 มาจากสำนวนของโจเซฟ จาค็อบส์ (Joseph Jacobs) ในหนังสือชุด *อิงลิชแฟร์เทลส์ (English Fairy Tales)*

1. เจ้าหญิงนิทรา (Sleeping Beauty based from the story “Little Briar Rose”)
2. อัชเช่นพุตเทิล (Aschenputtel)
3. สโนว์ไวท์ (Little Snow White)
4. หนูน้อยหมวกแดง (Little Red Cap)
5. ฮันเซลกับเกรเทล (Hansel and Gretel)
6. ราพันเซล (Rapunzel)
7. โยรินดา และ โยรินเกล (Jorinda and Joringel)
8. เจ้าบ่าวโจร (The Robber Bridegroom)
9. อะลาดีนกับตะเกียงวิเศษ (Aladdin)
10. แจ็คกับต้นถั่ววิเศษ (Jack and the Beanstalk)

ขั้นตอนการวิเคราะห์

ผู้วิจัยต้องอ่านนิทานพื้นบ้านไทยที่จัดอยู่ในประเภทนิทานมหัศจรรย์ และนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศในภาษาอังกฤษ เพื่อตีความเนื้อหาออกมาใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้างของนิทานที่สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

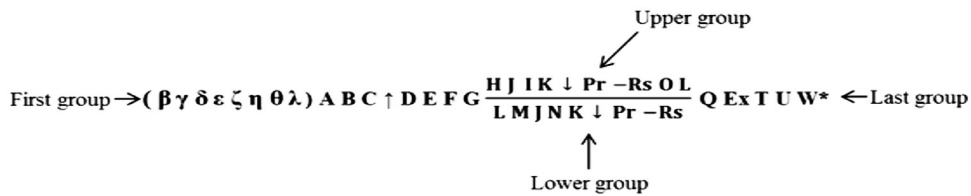
1. โครงสร้างพื้นฐาน 4 ประเภท (The four fundamental categories)

พริอพฟ์ (Propp, 1998) ได้บูรณาการสูตรโครงสร้างพื้นฐาน 4 ประเภท (The four fundamental categories) ขึ้นมา และมองว่าโครงสร้างนี้มีความเป็นสากล (Universal) และเป็นแม่แบบของการแต่งเทพนิยายทุกเรื่องอย่างน้อยที่สุดก็ในประเทศรัสเซีย ซึ่งสูตรโครงสร้างพื้นฐาน 4 ประเภท มีลักษณะดังนี้

คำอธิบายสัญลักษณ์

เส้นทึบ (_____thick line) หมายถึง การแบ่งประเภทของโครงสร้างว่าอาจเป็นโครงสร้างประเภทใดประเภทหนึ่ง

เครื่องหมายดอกจัน (* asterisk) หมายถึง เครื่องหมายแสดงการสิ้นสุดของพฤติกรรมทั้งหมด และสิ้นสุดที่พฤติกรรมลำดับที่ 31 คือ W (Wedding การอภิเษกสมรส)

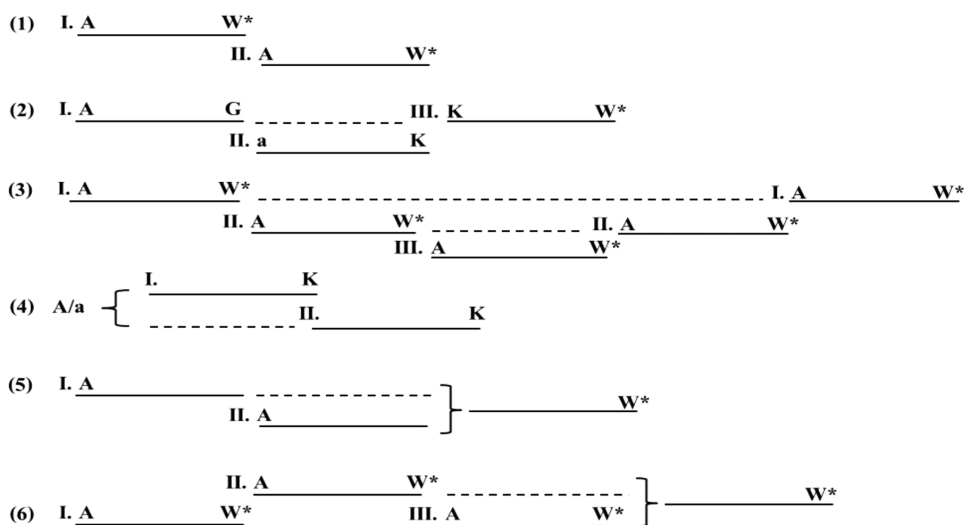

- โครงสร้างประเภทที่
1. First group + Upper group + Last group (กลุ่มแรก + กลุ่มบน + กลุ่มสุดท้าย)
 2. First group + Lower group + Last group (กลุ่มแรก + กลุ่มล่าง + กลุ่มสุดท้าย)
 3. First group + Upper group + Lower group + Last group (กลุ่มแรก + กลุ่มบน + กลุ่มล่าง + กลุ่มสุดท้าย)
 4. First group + Last group (กลุ่มแรก + กลุ่มสุดท้าย) (Propp, 1998, p. 175)

จากโครงสร้างพื้นฐานทั้ง 4 ประเภทจะเห็นได้ว่านิทานมหัศจรรย์ของรัสเซียจะเริ่มเรื่องด้วยกลุ่มแรก (First Group) และสามารถเรียงลำดับของเรื่องราวในรูปแบบที่สลับที่กันของโครงสร้างในตอนกลางเรื่องอาจจะมีแค่โครงสร้างกลุ่มบน (Upper group) หรือโครงสร้างกลุ่มล่าง (Lower group) หรือมีทั้งกลุ่มบนและกลุ่มล่าง หรือไม่มีทั้งกลุ่มบนและกลุ่มล่างเลยก็ได้ ทั้งนี้นิทานมหัศจรรย์ของรัสเซียจะจบเรื่องด้วยโครงสร้างกลุ่มสุดท้ายเสมอ นอกจากนี้ในโครงสร้างทุกประเภทที่ปรากฏในนิทานแต่ละเรื่องอาจจะมีจำนวนของเหตุการณ์ไม่ครบทั้ง 31 เหตุการณ์ และจะพบได้ในทุกกลุ่มของโครงสร้าง เหตุเพราะเนื้อเรื่องของนิทานเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดเหตุการณ์นั่นเอง ยกตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ในกลุ่มแรก (First Group) คือ A B C ↑ D E F G และในนิทานแต่ละเรื่องอาจจะมีแค่เหตุการณ์ A B ↑ G หรือ B ↑ D E F เป็นต้น

2. ลักษณะการผสมผสานของการเดินเรื่องทั้ง 6 ประเภท (Six combinations of moves)

พร็อพ (Propp, 1998) กำหนดโครงสร้างรวมของนิทานด้วยการเดินเรื่อง (Moves) โดยระบุว่า การเดินเรื่อง (Moves) คือ การพัฒนาโครงเรื่อง (Plot development) ที่เกิดจากแรงจูงใจในการสร้างเหตุการณ์ที่ซับซ้อนจากโครงสร้างลักษณะการผสมผสานของการเดินเรื่องทั้ง 6 ประเภท ในการเดินเรื่อง (Moves) ลำดับที่ I. II. หรือ III. อาจจะมีเริ่มต้นด้วย 7 เหตุการณ์ที่กำกับด้วยตัวอักษรกรีก (β γ δ ε ζ η θ λ) หรือไม่มีก็ได้ เพราะบางเรื่องอาจเริ่มต้นเนื้อเรื่องด้วยเหตุการณ์ลำดับที่ 8. A (Villainy ความชั่วร้าย) หรือเหตุการณ์ลำดับที่ 8a. a (Lack ความขาดแคลน) เป็นเหตุการณ์แรกก็ได้และอาจมีลำดับของเหตุการณ์ไม่ครบทั้ง 31 เหตุการณ์หลัก และ 133 เหตุการณ์ย่อย ขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องของนิทาน นอกจากนี้ในการเดินเรื่อง (Moves) ลำดับที่ I. II. หรือ III. อาจเป็นไปตามโครงสร้างประเภทใดก็ได้ตามโครงสร้างพื้นฐานทั้ง 4 ประเภท (The four fundamental categories) ซึ่งโครงสร้างมีลักษณะดังต่อไปนี้

3. พฤติกรรมของตัวละคร (The Functions)

พร็อพพ์ (Propp, 1998) ได้ให้ความสำคัญกับโครงสร้างในส่วนพฤติกรรมมากที่สุดเขาได้กำหนดพฤติกรรมไว้ทั้งหมด 31 พฤติกรรม ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์	ชื่อเรียกพฤติกรรม	คำแปล
0. α	Initial situation	สถานการณ์ตอนเริ่มเรื่อง
1. β	Absentation	การหายตัวไป
2. γ	Injunction	คำสั่ง
3. δ	Violation	การฝ่าฝืน
4. ϵ	Reconnaissance	การสอดแนม/สืบค้นข้อมูล
5. ζ	Delivery	การนำส่ง (ข้อมูล)
6. η	Trickery	การใช้กลอุบาย
7. θ	Complicity	การสมรู้ร่วมคิด
7a. λ	Preliminary misfortune	เคราะห์ร้ายในเบื้องต้น
8. A	Villainy	ความชั่วร้าย
8a. a	Lack	ความขาดแคลน
9. B	Mediation	การไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง
10. C	Beginning counteraction	เริ่มต้นการตอบโต้
11. $\uparrow$	Departure	การออกเดินทาง
12. D	First function of the Donor	พฤติกรรมแรกของผู้ให้ของขวัญ/ผู้ช่วยเหลือ
13. E	The hero's reaction	ปฏิกิริยาของตัวเอก
14. F	Provision of a magical agent	ข้อกำหนดของผู้วิเศษ
15. G	Guidance	การนำทาง
16. H	Struggle	การต่อสู้
17. J	Branding	ได้รับบาดเจ็บ
18. I	Victory	ชัยชนะ
19. K	Liquidation of Lack	ความขาดแคลนหมดไป
20. $\downarrow$	Return	การหวนคืน
21. Pr	Pursuit	การตามล่า
22. Rs	Rescue	การช่วยเหลือ
23. O	Unrecognized Arrival	การมาถึงที่ไม่มีใครจำได้
24. L	Unfounded Claims	การอ้างสิทธิ์จอมปลอม
25. M	Difficult Task	ภารกิจที่ลำบากยากเย็น
26. N	Solution	ทางออก
27. Q	Recognition	ได้รับการยอมรับ
28. Ex	Exposure	การเปิดโปง
29. T	Transfiguration	การเปลี่ยนรูปลักษณ์
30. U	Punishment	การลงโทษ
31. W	Wedding	อภิเษกสมรส

3. ผลการศึกษา

ด้านเนื้อเรื่องของนิทานมหัศจรรย์

จากการวิเคราะห์เนื้อเรื่องของนิทานมหัศจรรย์ไทยจำนวน 10 เรื่อง กับนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศจำนวน 10 เรื่องแล้วนั้น ทำให้สามารถสรุปผลได้ว่านิทานมหัศจรรย์ที่มีลักษณะเป็นเรื่องสั้น ๆ เราสามารถนำตัวอักษรและสัญลักษณ์ที่สะท้อนพฤติกรรมของทั้งเรื่องมาวิเคราะห์และแบ่งบอกโครงสร้างพื้นฐาน 4 ประเภท และลักษณะการผสมผสานของการเดินเรื่องทั้ง 6 ประเภท ได้เลยโดยไม่ต้องทำการแบ่งเนื้อเรื่องของนิทานออกเป็นตอน ๆ ส่วนในนิทานมหัศจรรย์ที่มีเนื้อเรื่องยาวนั้น ก่อนจะนำไปทำการวิเคราะห์ต้องทำการแบ่งเนื้อเรื่องของนิทานออกเป็นตอน ๆ ก่อนแล้วจึงนำมาทำการวิเคราะห์ ทั้งนี้จำนวนตอนนั้นไม่สามารถแบ่งบอกโครงสร้างพื้นฐานได้ครบทั้ง 4 ประเภท เพราะว่าเนื้อเรื่องบางตอนของนิทานมหัศจรรย์บางเรื่อง อาจไม่ตรงกับโครงสร้างพื้นฐานประเภทใดเลยและไม่สามารถนำมาจัดกลุ่มโครงสร้างได้ แต่จำนวนตอนสามารถแบ่งบอกลักษณะการผสมผสานของการเดินเรื่องทั้ง 6 ประเภท ได้ว่าเนื้อเรื่องตอนไหนตรงกับลักษณะการผสมผสานของการเดินเรื่องประเภทใดบ้าง

สรุปผลตามกรอบทฤษฎีโครงสร้างนิทานพื้นบ้านของวลาดีมีร์ พร็อพพ์ (Vladimir Propp's Morphology of the Folktale)

โครงสร้างพื้นฐาน 4 ประเภท (The four fundamental categories)

นิทานมหัศจรรย์ไทยจำนวน 10 เรื่องกับนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศ ทั้ง 10 เรื่องนั้นมีความเหมือนกันที่โดดเด่นชัดเจนตรงที่ในนิทานมหัศจรรย์ทั้งของไทยและของต่างประเทศบางเรื่องก็มีโครงสร้างพื้นฐานประเภทเดียวกัน หรือบางเรื่องก็มีโครงสร้างพื้นฐานต่างประเภทกันออกไป บางเรื่องอาจมีโครงสร้างเดียวหรือหลายโครงสร้าง หรือไม่สามารถกำหนดโครงสร้างได้เลยก็เป็นได้ และตรงโครงสร้างพื้นฐานประเภทที่ 4 พบว่าแทบไม่มีนิทานมหัศจรรย์เรื่องใดเลยที่มีโครงสร้างพื้นฐานแบบนี้ ซึ่งมีแก่นิทานเรื่อง พระสุธน มโนราห์ เรื่องเดียวเท่านั้น ที่มีเนื้อเรื่องตอนต้นตรงกับโครงสร้างพื้นฐานประเภทที่ 4 ส่วนเนื้อเรื่องตอนอื่นตรงกับโครงสร้างพื้นฐานประเภทอื่น ๆ นอกจากนั้นนิทานมหัศจรรย์ทั้ง 20 เรื่องก็ไม่มีการเรียงลำดับของโครงสร้างแต่อย่างใด เพราะโครงสร้างพื้นฐานจะเป็นประเภทใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องของนิทานนั้น ๆ ที่เป็นตัวกำหนด

ทั้งนี้ในด้านความแตกต่างที่โดดเด่นชัดเจนของนิทานมหัศจรรย์ไทยทั้ง 10 เรื่อง ที่พบโครงสร้างพื้นฐานครบทั้ง 4 ประเภท ซึ่งแตกต่างกับนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศทั้ง 10 เรื่อง ตรงที่พบโครงสร้างพื้นฐานแค่ 3 ประเภทเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่า นิทานมหัศจรรย์ไทยทั้ง 10 เรื่องนั้นคิดเป็นร้อยละ 45 ที่มีความสัมพันธ์กับทฤษฎีโครงสร้างนิทานพื้นบ้านของวลาดีมีร์ พร็อพพ์ ในด้านของโครงสร้างพื้นฐาน 4 ประเภท มากกว่านิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศจำนวน 10 เรื่อง ที่คิดเป็นร้อยละ 30

ลักษณะการผสมผสานของการเดินเรื่องทั้ง 6 ประเภท (Six combinations of moves)

ในนิทานมหัศจรรย์ไทยจำนวน 10 เรื่องกับนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศทั้ง 10 เรื่องนั้นมีความเหมือนกันที่โดดเด่นชัดเจนตรงที่ในนิทานมหัศจรรย์ทั้ง 20 เรื่องไม่มีการเรียงลำดับของโครงสร้าง การเดินเรื่องและโครงสร้าง การเดินเรื่องจะเป็นประเภทใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องของนิทานกำหนดให้เป็นเช่นนั้นซึ่งเหมือนกับโครงสร้างพื้นฐานลักษณะของเนื้อเรื่องทั้งของนิทานมหัศจรรย์ไทยและต่างประเทศ ก็ไม่สามารถกำหนดจำนวนของโครงสร้างการเดินเรื่องได้ดังอธิบายคือ ในนิทานมหัศจรรย์ไทยไม่สามารถกำหนดได้ว่านิทานที่มีเนื้อเรื่องสั้น ๆ หรือนิทานเนื้อเรื่องยาวจะมีจำนวนของโครงสร้างการเดินเรื่องแค่หนึ่งประเภทหรือหลายประเภท เพราะจากการวิเคราะห์ข้อมูลผลที่ออกมาทำให้ทราบว่า นิทานที่มีเนื้อเรื่องยาว คือ เรื่อง โสนน้อยเรือนงาม พระสุธน มโนราห์ และนางสิบสอง ทั้ง 3 เรื่องนี้มีจำนวนโครงสร้างการเดินเรื่องแค่ 1 ประเภทเท่านั้นซึ่งเหมือนกับนิทานที่มีเนื้อเรื่องสั้น ๆ ส่วนในนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศก็เหมือนกันที่นิทานเนื้อเรื่องยาวคือ เรื่อง อัชเช่นพู่เทลและหนูน้อยหมวกแดงนั้นก็ปรากฏโครงสร้างการเดินเรื่องแค่ประเภทเดียวเหมือนกับที่พบผลในนิทานมหัศจรรย์ไทย

นอกเหนือจากความเหมือนนั้นคือความแตกต่างที่มีความโดดเด่นเช่นกันที่พบในการวิเคราะห์นิทานมหัศจรรย์ทั้ง 20 เรื่อง ว่านิทานมหัศจรรย์ไทยทั้ง 10 เรื่อง ไม่ตรงกับลักษณะการผสมผสานของการเดินเรื่องถึง 2 ประเภทย่อยกัน คือ โครงสร้างการเดินเรื่องประเภทที่ (1) นั่นคือ การเชื่อมเข้าด้วยกัน (Concatenation) และโครงสร้างการเดินเรื่องประเภทที่ (3) คือ การแทรกที่ซ้อนกัน (Nested interruption) ส่วนนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศทั้ง 10 เรื่อง ก็ไม่ตรงกับลักษณะการผสมผสานของการเดินเรื่องแค่ประเภทเดียวเท่านั้น คือโครงสร้างการเดินเรื่องประเภทที่ (3) ซึ่งกล่าวได้ว่านิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา 10 เรื่องนั้น คิดเป็นร้อยละ 83 และมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีโครงสร้างนิทานพื้นบ้านของ วลาดิมีร์ พร็อพพ์ ในด้านของลักษณะการผสมผสานของการเดินเรื่องทั้ง 6 ประเภท (Six combinations of moves) มากกว่านิทานมหัศจรรย์ไทยทั้ง 10 เรื่อง ที่คิดเป็นร้อยละ 66

พฤติกรรมของตัวละคร (Functions)

สามารถนำทฤษฎีโครงสร้างนิทานพื้นบ้านของวลาดิมีร์ พร็อพพ์ ในด้านของพฤติกรรมของตัวละครมาใช้ในการวิเคราะห์นิทานมหัศจรรย์ของไทยและของต่างประเทศได้ ซึ่งเห็นได้จากผลการวิเคราะห์นิทานมหัศจรรย์ทั้ง 20 เรื่อง ที่ปรากฏพฤติกรรมของตัวละครออกมาในลักษณะที่แตกต่างกันไปตามเนื้อเรื่องของนิทานนั้น ๆ และไม่มีนิทานมหัศจรรย์เรื่องใดที่ปรากฏพฤติกรรมของตัวละครเหมือนกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบความแตกต่างที่โดดเด่นหลายประการ ที่สามารถแจกแจงคือ นิทานมหัศจรรย์ที่นำมาใช้ศึกษาทุกเรื่องมีพฤติกรรมของตัวละครไม่ครบทั้ง 31 พฤติกรรมหลัก และ 133 พฤติกรรมย่อยรวมถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ในนิทานมหัศจรรย์ทั้ง 20 เรื่อง ก็ปรากฏในลักษณะที่สลับตำแหน่งกันไปมาหรืออาจปรากฏพฤติกรรมซ้ำ ๆ และไม่เรียงลำดับไปตามสัญลักษณ์ A (Villainy ความชั่วร้าย) ถึง W (Wedding อภิเษกสมรส) ใน 31 พฤติกรรมของตัวละคร (Functions) ตามที่พร็อพพ์สังเคราะห์ขึ้นที่ผลออกมาเป็นเช่นนี้อาจสันนิษฐานได้ว่าเนื้อเรื่องของนิทานมหัศจรรย์แต่ละเรื่องมีเนื้อหาเฉพาะที่อาจมีอิทธิพลมาจากจินตนาการของผู้แต่งนิทานที่เป็นตัวกำหนดให้เกิดพฤติกรรมดังเช่นที่กล่าวมา ซึ่งสอดคล้องอย่างมากกับทฤษฎีของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ตรงที่เขาว่าว่านิทานมหัศจรรย์ส่วนใหญ่เป็นการเล่าเรื่องด้วยภาพมากกว่าเล่าเรื่องอย่างละเอียด ชัดเจนหรือเล่าเรื่องตามลำดับ (Dunning, 2013) จึงกล่าวสรุปได้ว่านิทานมหัศจรรย์ไทยและนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศ ทั้งหมด 20 เรื่องนั้นไม่สัมพันธ์กับทฤษฎีโครงสร้างนิทานพื้นบ้านของ วลาดิมีร์ พร็อพพ์ ในด้านพฤติกรรมของตัวละคร

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์นิทานมหัศจรรย์ไทยและนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศทั้งหมด 20 เรื่อง ทำให้พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

ด้านโครงสร้าง

เมื่อนำผลการวิเคราะห์มาเทียบเคียงกับทฤษฎีต้นแบบอย่างทฤษฎีโครงสร้างนิทานพื้นบ้านของ วลาดิมีร์ พร็อพพ์ ทำให้อภิปรายได้ว่ามีความขัดแย้งปรากฏอยู่ตรงที่องค์ประกอบพื้นฐานประเภทที่ 3 ในองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประเภทของนิทานมหัศจรรย์รัสเซีย ที่พร็อพพ์ (Propp, 1998) ได้จากการวิเคราะห์โครงสร้างนิทานมหัศจรรย์ของรัสเซียจำนวน 100 เรื่อง ที่กล่าวว่า ลำดับพฤติกรรมในนิทานเรื่องต่าง ๆ เหมือนกันเสมอ (The sequence of functions is always identical) ที่หมายถึงการเรียงลำดับของพฤติกรรมในนิทานเป็นสิ่งสำคัญของทฤษฎีโครงสร้างนิทาน แม้ในนิทานแต่ละเรื่องจะมีพฤติกรรมไม่ครบทั้ง 31 พฤติกรรม แม้พฤติกรรมบางลำดับจะหายไปจากนิทานบางเรื่องแต่พฤติกรรมลำดับอื่น ๆ ที่มีอยู่ก็ยังมีลำดับที่แน่นอนว่าพฤติกรรมใดมาก่อนมาหลังตามเดิมและไม่ได้ทำให้ลำดับการดำเนินเรื่องในโครงสร้างเปลี่ยนไป แต่เมื่อผู้วิจัยได้นำนิทานมหัศจรรย์ของไทยและนิทานมหัศจรรย์ของต่างประเทศมาวิเคราะห์ตามข้าง ผลที่ออกมากลับไม่เป็นเช่นนั้น เพราะวาทะนิทานมหัศจรรย์แต่ละเรื่องจะมีพฤติกรรมไม่ครบทั้งหมด 31 พฤติกรรม แม้คำกล่าวนี้อาจเป็นความจริงก็ตามแต่เมื่อพฤติกรรมบางลำดับอาจหายไปหรือไม่หายไปจากนิทานบางเรื่องนั้นก็ไม่ได้มี

ผลกระทบต่อพฤติกรรมในลำดับอื่น ๆ เลย เหตุเพราะพฤติกรรมในนิทานมหัศจรรย์ทั้ง 20 เรื่องที่ได้รับการคัดเลือกมาวิเคราะห์นั้นมีลำดับพฤติกรรมที่ไม่แน่นอนจึงเป็นผลทำให้พฤติกรรมปรากฏในรูปแบบที่สลับตำแหน่งกันไปมาและยังทำให้ลำดับการดำเนินเรื่องในโครงสร้างเปลี่ยนไปอีกด้วย ซึ่งทำให้เราไม่สามารถคาดเดาลำดับพฤติกรรมของตัวละคร (Predictable order) ได้เลยว่าในนิทานมหัศจรรย์ทั้งของไทยและต่างประเทศจะมีพฤติกรรมของตัวละครใดปรากฏก่อนแล้วจะตามมาด้วยพฤติกรรมใด

นอกจากนี้ ทั้งโครงสร้างพื้นฐานและโครงสร้างของลักษณะการผสมผสานของการเดินเรื่องที่ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์ของไทยและในนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามรูปแบบของแต่ละโครงสร้าง จากข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจจิ, วัสโกโต้, และมุสโตฟา (Ajie, Waskito, & Mustofa, 2014) ที่ได้ทำการศึกษาโครงสร้างของนิทานในเชิงเปรียบเทียบเรื่องราวของนิทานพื้นบ้านเรื่องโมโมทาร์ (Momotaro) และแจ๊คกับต้นถั่ววิเศษ (Jack and the Beanstalk) นอกจากนี้ยังเปรียบเทียบโครงสร้างในด้านความเหมือนและความแตกต่างอีกด้วย ซึ่งผลการวิจัยของพวกเขาพบว่าในนิทานแต่ละเรื่องมีโครงสร้างที่ต่างกัน แม้ว่าในตอนต้นเรื่องจะมีความคล้ายคลึงกันแต่ในนิทานแต่ละเรื่องมีความแตกต่างกันในด้านของโครงสร้างหรือมีความแตกต่างกันในด้านภูมิหลังและวัฒนธรรม

ด้านพฤติกรรมของตัวละคร

เมื่อตีความเนื้อเรื่องของนิทานมหัศจรรย์ไทยและนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศแต่ละเรื่องออกมาพบว่านิทานแต่ละเรื่องปรากฏพฤติกรรมของตัวละครในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งไม่มีเรื่องใดที่มีพฤติกรรมของตัวละครเหมือนกันและในนิทานทั้ง 20 เรื่องมีพฤติกรรมของตัวละครไม่ครบทั้ง 31 พฤติกรรมหลักที่แฝงด้วย 133 พฤติกรรมย่อย โดยพฤติกรรมต่าง ๆ ปรากฏในลักษณะที่สลับตำแหน่งกันไปมา ไม่เรียงลำดับไปตาม 31 พฤติกรรมของตัวละคร (Functions) ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าเนื้อเรื่องของนิทานเป็นตัวกำหนดให้เกิดพฤติกรรมเช่นนั้น (พิชญานี, 2542) โครงสร้างหลักของนิทานไทยนี้ประกอบด้วยพฤติกรรมและการลำดับพฤติกรรมที่มีลักษณะเฉพาะของนิทานไทยที่ไม่เหมือนกับโครงสร้างหลักของนิทานรัสเซียที่พร็อพพิใช้ ทำให้สรุปได้ว่านิทานในแต่ละวัฒนธรรมมีโครงสร้างหลักที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองที่กำหนดการดำเนินเรื่องของนิทานเช่นเดียวกับที่ภาษาแต่ละภาษามีไวยากรณ์เป็นของตนเอง

นอกจากนี้ ตรงที่พร็อพพิระบุว่าบางพฤติกรรมสามารถจัดกลุ่มเป็นพฤติกรรมคู่ได้และพฤติกรรมคู่ช่วยให้สามารถวิเคราะห์นิทานและจัดหมวดหมู่ของนิทานแต่ละเรื่องได้ง่ายขึ้น เช่น พฤติกรรม H (Struggle การต่อสู้ดิ้นรน) จะคู่กับพฤติกรรม I (Victory ชัยชนะ) พฤติกรรม Pr (Pursuit การตามล่า) จะคู่กับพฤติกรรม Rs (Rescue การช่วยเหลือ) หรือพฤติกรรม M (Difficult Task ภารกิจที่ลำบากยากเย็น) จะคู่กับพฤติกรรม N (Solution ทางออก) ผลส่วนใหญ่ที่ปรากฏในนิทานที่นำมาศึกษาทั้ง 20 เรื่อง มีลักษณะตรงตามที่พร็อพ (Propp, 1998) ระบุไว้ว่านิทานที่มีหลายตอนอาจจะเป็นนิทานแบบที่มีแค่ H-I หรือ Pr-Rs หรือแบบที่มีแค่ M-N หรือแบบที่มีทั้ง H-I Pr-Rs และ M-N หรือแบบที่ไม่มีทั้ง H-I Pr-Rs และ M-N ทั้งนี้การปรากฏพฤติกรรมคู่ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไปเช่นนี้ในนิทานมหัศจรรย์ทั้ง 20 เรื่อง อาจสันนิษฐานได้ว่า เป็นเพราะการสร้างสรรคเนื้อเรื่องของผู้แต่งในแต่ละท้องถิ่นก็เป็นได้

ด้านอัตลักษณ์ (ลักษณะเฉพาะ)

ในนิทานมหัศจรรย์ไทยและนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศนั้นมีอัตลักษณ์ที่ซ่อนอยู่ในนิทานและสามารถอธิบายถึงผลที่เหมือนหรือแตกต่างทางด้านการแต่งเรื่อง ที่ปรากฏอยู่ในนิทานมหัศจรรย์ได้ดังนี้

นิทานมหัศจรรย์ไทย จะมีเนื้อเรื่องที่โดดเด่นและสามารถนำมาระบุได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของนิทานไทยที่แตกต่างจากนิทานต่างประเทศ สามารถแบ่งออกได้เป็นประเด็นเด่น ๆ ดังนี้

1. การพบกันของตัวเอกในเรื่อง

พบว่านิทานมหัศจรรย์ไทย ประกอบด้วยหลายเหตุการณ์ หลายตัวละคร หลายรุ่น จึงสันนิษฐานได้ว่าผู้แต่งนิทานของไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของเวลาในการดำเนินเนื้อเรื่องเพราะว่าตัวเอกในนิทานส่วนใหญ่จะพบกันก่อน

แล้วจึงแต่งงานกันในตอนเริ่มเรื่องและมีเนื้อเรื่องของนิทานดำเนินไปจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน จึงทำให้นิทานมีเนื้อเรื่องที่ยาว และมีความซับซ้อนมาก ดังตัวอย่างเช่น

นิทานเรื่องแก้วหน้าม้า (A Horse-Faced Woman)

พระปิ่นทองได้พบกับแก้วหน้าม้าตั้งแต่ตอนต้นเรื่องและพระองค์ก็เกลียดนางมากเมื่อเห็นใบหน้าประหลาดเหมือนม้าของนางแต่ก็จำใจแต่งงานและเนื้อเรื่องก็ดำเนินไปถึงรุ่นลูกผ่านการฝ่าฝืนอุปสรรคต่าง ๆ นิทานจึงจบลง

นิทานเรื่องขุนช้างขุนแผน (The Story of Khun Chang Khun Phan)

ตั้งแต่ตอนต้นเรื่องของนิทานตัวเอกก็ได้พบกันแล้วแต่งงานกันเลยตั้งเนื้อเรื่องที่ว่าพลายแก้วหรือขุนแผนอายุได้ 15 ปี ก็พบกับนางพิมพิลาไลยและขุนช้างขณะที่บวชอยู่ ต่อมาพลายแก้วก็สึกแล้วให้แม่ของตนคือนางทองประศรี มาสู่ขอนางพิมพิลาไลยแล้วแต่งงานกันและนิทานก็ดำเนินเรื่องต่อไปจนถึงรุ่นลูกของพวกเขา

ซึ่งข้อความข้างต้นมีความแตกต่างจากนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศ ตรงที่ตัวเอกในนิทานจะพบกับคนรักในตอนท้ายเรื่อง ยกตัวอย่างเช่น เรื่องเจ้าหญิงนิทรา (based from the story “Little Briar Rose”) ที่เจ้าหญิงต้องหลับใหลนานกว่า 100 ปี จึงมีเจ้าชายตัดสินใจฝ่าฟันเข้าไปในป่าหนามเพื่อเข้าไปในวังของเจ้าหญิงนิทราเพื่อจุมพิตเธอ ซึ่งทำให้เธอฟื้นขึ้นมาทันที ทั้งสองแต่งงานกันนิทานจึงจบลง เป็นต้น

2. สถานะของตัวเอกในเรื่อง

ในนิทานมหัศจรรย์ไทยที่นำมาศึกษาทั้ง 10 เรื่อง ตัวเอกหญิงที่เป็นตัวเด่นของเรื่องมักเป็นสามัญชนและไปพบรักกับเจ้าชายจึงทำให้ตัวเอกมีสถานะที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น มีความมั่งคั่ง หรือ ทรัพย์สินสมบัติ (Wealth) ยกตัวอย่างได้ดังนี้

นิทานเรื่องแก้วหน้าม้า (A Horse-Faced Woman) ที่ตัวเอกเป็นนางมณีหรือแก้วหน้าม้าที่เป็นลูกของชาวบ้าน และจากข้อตกลงบางประการ ทำให้นางได้อภิเษกสมรสกับเจ้าชายแล้วได้ไปอยู่ในวัง

นิทานเรื่องนางสิบสอง (Nang Sib Song) ที่ตัวเอกคือนางทั้งสิบสองที่เป็นลูกเศรษฐีที่ต่อมายากจนและต้องหลบหนีออกจากเมืองยักษ์ด้วยความหวาดกลัวจึงได้ไปพบกับเจ้าชายรณสิทธิ์ที่เสด็จประพาสป่าพоди และพระองค์ก็ทรงพึงพอใจในความงามของนางทั้งสิบสองคนจึงเอาไปเลี้ยงไว้เป็นพระมเหสี

นิทานเรื่องปลาบู่ทอง (Pla Boo Thong) ที่ตัวเอกคือ เอื้อย ผู้เป็นเจ้าของต้นไม้โพธิ์ที่พระเจ้าพรหมทัดทรงอยากได้ไปปลูกในวังก็ทรงประสงค์ที่จะพบเอื้อยและเอื้อยก็ได้กราบทูลเรื่องราวทั้งหมดให้ทรงทราบด้วยความสงสารในตัวเอื้อยพระองค์จึงตัดสินพระทัยที่จะอภิเษกสมรสกับเอื้อยและตั้งให้เป็นพระราชินีแล้วพาไปอยู่ในวัง

กล่าวได้ว่าสถานะของตัวเอกในนิทานมหัศจรรย์ไทยนั้นมีความแตกต่างจากนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศทั้ง 10 เรื่องตรงที่ตัวเอกในนิทานต่างประเทศส่วนใหญ่จะมีชาติกำเนิดที่เป็นหญิงสูงศักดิ์เลย เช่น เจ้าหญิงนิทรา เจ้าหญิงสโนว์ไวท์ และเจ้าหญิงจัสมินจากนิทานเรื่องอะลาดีนกับตะเกียงวิเศษ (Aladdin) เป็นต้น

3. จำนวนคนรักของตัวเอกในเรื่อง

ในนิทานมหัศจรรย์ไทยบางเรื่องปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับผู้ชายที่มีภรรยาหลายคน (Polygyny) จึงสันนิษฐานได้ว่า วัฒนธรรมส่วนใหญ่ของตัวเอกฝ่ายชายในนิทานไทยจะเป็นเพศที่ได้เปรียบ คือสามารถมีภรรยาได้มากกว่า 1 คน ยกตัวอย่างได้ดังนี้

นิทานเรื่องแก้วหน้าม้า (A Horse-Faced Woman) ที่ตัวเอกฝ่ายชาย คือ พระปิ่นทอง มีคนรักหลายคน ดังนี้ นางแก้วหน้าม้า เจ้าหญิงทศมาลี เจ้าหญิงยักษ์สร้อยสุวรรณและจันทร์สุตา

นิทานเรื่องขุนช้างขุนแผน (The Story of Khun Chang Khun Phan)

ตัวเอกฝ่ายชายคนที่ 1 คือ ขุนแผน มีภรรยาหลายคน ได้แก่ นางพิมพิลาไลยหรือนางวันทอง นางลาวทอง นางบัวคลี และนางแก้วกิริยา

ตัวเอกฝ่ายชายคนที่ 2 คือ พลายงามหรือจ๋มเ็นไวยวรนาถมีภรรยาหลายคน ได้แก่ นางศรีมาลาและ

นางสร้อยฟ้า นอกจากนี้ในนิทานเรื่องขุนช้างขุนแผนก็ยังปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับผู้หญิงที่แต่งงานกับผู้ชายหลายคน (Polyandry) คือนางพิมพิลาไลยหรือนางวันทองที่เป็นตัวเอกฝ่ายหญิงที่มีสามีหลายคน ได้แก่ ขุนแผนและขุนช้าง สอดคล้องกับ เลวินสันและเอ็มเบอร์ (Levinson & Ember, 1996) ที่กล่าวว่าครอบครัวแบบที่ผู้หญิงมีสามีหลายคน เป็นครอบครัวพิเศษที่ไม่ค่อยเกิดขึ้นจะเกิดขึ้นเฉพาะสังคมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติบางแห่งเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่า จำนวนคนรักของตัวเอกในนิทานมหัศจรรย์ไทยหลายเรื่องนั้นมีลักษณะที่แตกต่างจากนิทานมหัศจรรย์ต่างประเทศอย่างมากตรงที่ในนิทานต่างประเทศจำนวน 10 เรื่องที่ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์นั้นปรากฏการมีคู่สมรสคนเดียว (Monogamy)

นอกจากนี้จากที่กล่าวถึงประเด็นเด่น ๆ (กล่อมจิตต์, 2526) ได้กล่าวว่า นิทานมหัศจรรย์มีลักษณะที่เห็นได้ชัด คือ ถ้าตัวเอกเป็นชายมักจะได้แต่งงานกับหญิงสูงศักดิ์แล้วครอบครองบ้านเมืองอยู่เป็นสุขไปตราบชั่วกาลนาน ถ้าตัวเอกเป็นหญิงมักจะมีนัยคล้ายคลึงกันแม้ว่าจะมีกำเนิดต่ำต้อยหรือตกทุกข์ได้ยากในตอนต้นแต่ในที่สุดจะได้แต่งงานดีมีความสุขยั่งยืน สิ้นศัตรูและอุปสรรคในบั้นปลาย

4. สรุป (Conclusion)

นิทานมหัศจรรย์ของไทยนั้นมีความเป็นสากล (Universal) เทียบเท่ากับนิทานมหัศจรรย์ของต่างประเทศ ซึ่งเห็นได้จากการมีโครงสร้างที่เป็นสากลที่คนทั้งโลกใช้เป็นพื้นฐานในการแต่งเรื่องและสามารถนำมาใช้ร่วมกับทฤษฎี โครงสร้างนิทานพื้นบ้านรัสเซียของวลาดิมีร์ พร็อพฟ์ ถึงแม้ว่าการเรียบเรียงลำดับโครงสร้างตามระบบ Syntagmatic ในนิทานมหัศจรรย์ของไทยและของต่างประเทศอาจจะไม่เหมือนกับของพร็อพฟ์ แต่ก็สามารถนำมาตีความหมายให้ออกมาเป็นพฤติกรรมของตัวละคร และสามารถนำไปวิเคราะห์ให้ออกมาเป็นโครงสร้างพื้นฐานและโครงสร้างการเดินเรื่องได้ จึงทำให้สรุปได้ว่า เราสามารถนำนิทานมหัศจรรย์ของไทยไปสื่อสารและเผยแพร่ให้แก่คนทั่วโลกได้อย่างภาคภูมิใจ เพราะนอกเหนือจากคุณค่าของนิทานไทยในแง่ของการให้ความเพลิดเพลินแล้วยังควรค่าต่อการนำมาศึกษาซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษาได้เรียนรู้ถึงสิ่งที่แฝงอยู่ อาทิเช่น พฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละคร ความรู้สึกนึกคิด เหตุการณ์ต่าง ๆ รวมถึงสิ่งที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตอันเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันและถึงแม้ว่าในปัจจุบันนี้อิทธิพลของความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่จะส่งผลให้คนไทยในสังคมมีการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป แต่กระนั้นนิทานของไทยก็ยังคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนไทยที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสานโดยการเผยแพร่ในภาษาต่าง ๆ ให้แก่ชาวไทยและชาวต่างชาติทั่วโลกต่อไป

5. เอกสารอ้างอิง (References)

- กล่อมจิตต์ พลายเวช. 2526. หนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. 2518. คติชาวบ้าน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประคอง นิมมานเหมินท์. 2551. นิทานพื้นบ้านศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรศักดิ์ พรหมแก้ว. 2529. นิทานพื้นบ้าน, ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- พิชญานิ เชิงศิริ. 2542. การศึกษาวรรณกรรมนิทานไทยตามทฤษฎีโครงสร้างนิทานของวลาดิมีร์ พร็อพฟ์. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2545. นิทานมหัศจรรย์. พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิเชียร เกษประทุม. 2550. นิทานพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.

- ศิริพร ณ ถลาง. 2537. ตัวเอกและตัวร้ายในนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ในท้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น : การศึกษาคติชน
ในบริบททางสังคม. กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ.
- ศิวภานท์ ปทุมสูติ. 2553. คู่มือการอ่านคิตรีเคราะห. สุพรรณบุรี : ศูนย์การเรียนรู้อาศรม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550. ความหมายและความสำคัญของนิทาน. เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/phisan13bird/bthkhawam/khwam-hmay-laea khwam-sakhay-khxng-nithan>
- อรัญญา แสนสระ. 2546. การวิเคราะห์นิทานพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยนพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
ภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อริชัย อรรถอุดม. 2557. เรื่องเล่าจากเรื่องเล่า: การวิเคราะห์โครงสร้างเรื่องเล่าในภาพยนตร์โฆษณาเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์หลังพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. วารสารศาสตร์, 50-83.
- Abrams, M. H., & Harpham, G. G. 1999. Fairy tale. A glossary of literary terms. Boston, MASS: Thomson Wadsworth.
- Ajie, P., Waskito, B., & Mustofa, A. 2014. The comparative study of Jack and The Beanstalk and Momotoko: Propp's 31 Functions on Folktales. Language and Literature Department, Faculty of Languages and Arts, Surabaya State University.
- Buccieri, L. R., & Economy, P. 2013. Outline tools to structure your Children's Book Plot. (2 ed.). Writing children's Books For Dummies. Retrieved from <http://www.dummies.com/careers/career-planning/choosing-a-career/outline-tools-to-structure-your-childrens-book-plot/>.
- Dunning, M. E. 2013. Fairy tales and Freud: Psychoanalysis in children's stories. Retrieved from <https://mariellisdunning.cymru/2013/12/20/fairy-tales-and-freud-psychoanalysis-in-childrens-stories/>
- Freud, S. 1920. A general introduction to psychoanalysis. Retrieved from <http://www.bartleby.com/283/10.html>
- Gali de Vos. 2003. Storytelling for young adults: A guide to tales for teens. Westport, Connecticut, London.
- Jung, C. G. 1948. The phenomenology of the spirit in fairy tales. The Archetypes and the Collective Unconscious, 9 (Part 1), 207-254.
- Levinson, D. & Ember, M. 1996. Encyclopedia of cultural anthropology. New York Henry Holt, pp.948-951.
- Propp, V. 1998. Morphology of the folktale. (4 th.). Austin,: University of Texas Press.
- Shepard, A. 2000. Tips on how to write children's stories. Retrieved from <http://www.aaronshelp.com/kidwriter/Tips.html>.
- Wright, A. 1995. Storytelling with children. Oxford: Oxford University Press.

การพัฒนาแบบฝึกการเขียนเรียงความโดยใช้แนวคิดสแกฟโฟลด์และเทคนิคแผนผัง
ความคิดสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
The Development of Writing Essay Exercises Based On Scaffold Concept
and Mind Mapping Techniques for Rajamangala University of
Technology Tawan-Ok

ฐิติพร สังขรัตน์

Thitiporn Sangkharat

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจรัลพงษานุรักษ์

E-mail: thitisang@hotmail.com โทร. 0860808800

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาแบบฝึกการเขียนเรียงความโดยใช้เทคนิคแบบสแกฟโฟลด์ และเทคนิคผังความคิดสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเขียนเรียงความของนักศึกษา ก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้แบบฝึกการเขียนเรียงความกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ นักศึกษา คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ ปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย รวมระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง แผนการทดลอง คือ One Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แผนการจัดการเรียนการสอน แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน แบบฝึกแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t-test แบบ Dependent ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพแบบฝึกมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.08/80.00 2. ผลการเรียนรู้หลังเรียนเรื่องการเขียนเรียงความของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยแบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึก

คำสำคัญ: การเขียนเรียงความ สแกฟโฟลด์ แผนผังความคิด

Abstract

The purposes of this research were to: 1. develop the writing essay exercises based on scaffold and mind mapping techniques for Rajamangala University of Technology Tawan-Ok, according to system of efficient at the level of 80/80.2. Compare the achievement before and after learning using exercises. The data was collected from 30 students of Rajamangala University of Technology Tawan-ok, major in faculty of Business Administration Information studying in the first year of the second semester in the class of 2015 with the duration of 6 weeks three hour each week. One group Pretest-Posttest were designed to use as instruments in this research, there were lesson plan, achievement test before and after learning, essay exercises and questionnaire. The collected data was analyzed by percentage, mean, standard deviation and t-test of Dependent. The findings were as follow: 1. The efficient at the level of 81.08/80.002. The students learning achievement scores higher than before being taught by using the essay exercises, which has statistically significant at .05 level 3. To study students' satisfaction on learning by using the practice.

Keywords: Essay Writing, Scaffold, Mind Mapping

1. บทนำ

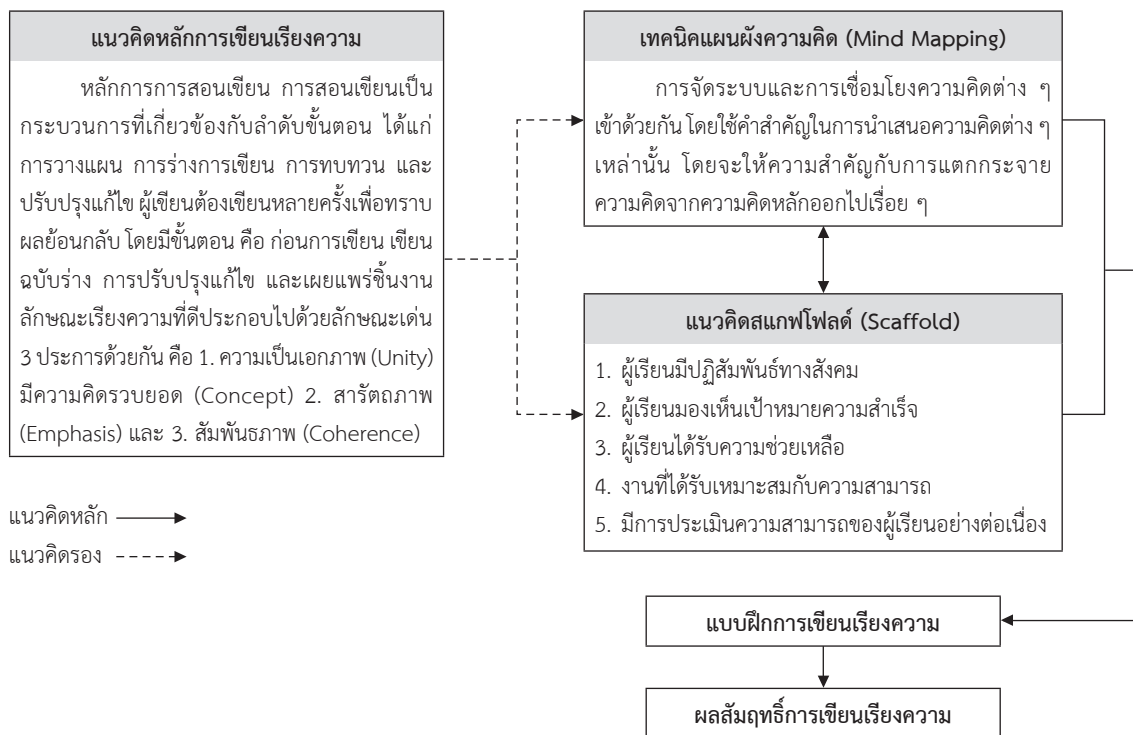
การเขียนจัดเป็นทักษะสำคัญเพื่อใช้สำหรับการสื่อสารในชีวิตประจำวันซึ่งช่วยให้ผู้เขียนสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนบันทึกเรื่องราว ความรู้ความทรงจำต่าง ๆ รวมไปถึงสามารถแสดงภูมิความรู้ผ่านลายลักษณ์อักษรไปยังผู้อ่านได้ การเขียนเรียงความจัดเป็นงานเขียนรูปแบบหนึ่ง ซึ่งใช้ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึกต่าง ๆ ผู้เขียนจึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะ และศิลปะทางการเขียนเพื่อใช้ในการสื่อ (ชำนาญ, 2523) ถึงเรียงความว่าเป็นวิชาที่เป็นศิลปศาสตร์ นั่นคือเป็น ศาสตร์ เพราะเป็นวิชาที่มีหลักการมีทฤษฎีซึ่งจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้จึงจะสามารถเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นศิลป์ เพราะเป็นเรื่องของความสามารถในการใช้ภาษา และจัดเป็นศิลปะชั้นสูงของมนุษย์อย่างหนึ่ง (วรวรรณ, 2557) ได้กล่าวถึงการเขียนเรียงความไว้ว่า เป็นการแสดงความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจของเราให้ผู้อื่นทราบ พร้อมทั้งยังได้กล่าวอ้างความเห็นของ หลวงสำเร็จวรรณกิจ ด้วยว่าผู้ที่มีความสามารถเขียนเรียงความได้ดีย่อมประสบผลดีในหลาย ๆ ทาง ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ช่วยในการสอบ การเขียน การพูด และการจำ ดังนั้นการเขียนเรียงความจึงเป็นการเขียนที่ต้องใช้ความสามารถในการเขียน และอาศัยการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอเพราะการเขียนเรียงความจัดเป็นการเขียนพื้นฐานที่มักจะนำมาใช้เป็นแบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทั้งในด้านการเขียน การสอบ และการใช้ภาษา ตลอดจนการแข่งขันประกวดในกิจกรรมสำคัญ ๆ ขององค์กรต่าง ๆ

ด้วยเหตุนี้การเขียนเรียงความจึงจัดเป็นเนื้อหาวิชาสำคัญในรายวิชาภาษาไทยที่ได้รับการบรรจุให้ผู้เรียนฝึกเขียนตั้งแต่ในระดับเบื้องต้น คือประถมศึกษา จนถึงระดับระดับสูง คืออุดมศึกษา ทั้งนี้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ได้เล็งเห็นความสำคัญของการเขียนเรียงความจึงบรรจุให้มีเนื้อหาการเขียนเรียงความลงในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ซึ่งจัดเป็นวิชาบังคับ อันมุ่งหวังเพื่อพัฒนาทักษะทางการเขียน และเป็นฐานความรู้ในการศึกษารายวิชาอื่น ๆ แต่จากประสบการณ์การสอนการเขียนของผู้วิจัยในระดับอุดมศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2548 จนถึงปัจจุบัน พบว่าระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเขียน ประเภทการเขียนเรียงความ ในรายวิชาเทคนิคการเขียน และการเขียนภาษาไทยเพื่อการสื่อสารของกลุ่มรายวิชาศึกษาทั่วไปนั้น ผู้เรียนกลับมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ส่งผลให้คุณภาพทางการเรียนทักษะอื่น ๆ ในรายวิชาไม่ดี และส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้สื่อความรู้ในรายวิชาอื่น ๆ ด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการพัฒนาแบบฝึกการเขียนเรียงความสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน และพัฒนาการเขียนให้ถูกต้องตามรูปแบบการเขียนเรียงความที่ดี โดยในการพัฒนาแบบฝึกในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดสแกฟโฟลด์ และเทคนิคแผนผังความคิดเข้ามาปรับใช้ในการเขียน ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า แนวคิดสแกฟโฟลด์ (Scaffold) เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นมาจากนักการศึกษาชื่อ Vygotsky (กมล, 2547) ที่อธิบายถึง แนวคิดในการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ อันเป็นแนวคิดที่เน้นในเรื่องของการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนจากผู้ที่มีความสามารถมากกว่าทั้งจากครู หรือเพื่อน เข้ามาช่วยเหลือในช่วงเวลาของการปฏิบัติงาน แล้วจากนั้นจึงค่อย ๆ ลดระดับความช่วยเหลือลง จนในที่สุดผู้เขียนสามารถปฏิบัติงานด้วยตนเองได้เพียงลำพัง โดยในงานเขียนผู้เรียนจะได้ฝึกการใช้แผนผังความคิด (Mind mapping) ตามแนวคิดของ บุซัน (Buzan, 1991) ซึ่งผู้เขียนจะต้องวางโครงเรื่องก่อนลงมือเขียนจริงจึงช่วยทำให้เขียนงานได้ครอบคลุมประเด็น และไม่สับสน ววน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจจะพัฒนาแบบฝึกการเขียนเรียงความโดยใช้แนวคิดสแกฟโฟลด์ และเทคนิคแผนผังความคิดมาเป็นฐานในการช่วยเหลือทางการเขียนเรียงความ เพื่อปรับใช้ในการพัฒนาระบบโครงสร้างความคิดให้กับผู้เรียน โดยมีแบบฝึกด้านการใช้ภาษาให้ฝึกปฏิบัติก่อนการเขียนจริง และมีครู เอกสารผังความคิด และเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่เป็นฐานของการให้ความช่วยเหลือ (Scaffold) โดยกลุ่มตัวอย่างที่เลือกใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจักรพงษ์ภูวนารถ เนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะการเขียนภาษาไทยระบุไว้ในหลักสูตร และเป็นมหาวิทยาลัยที่มีความต้องการในการพัฒนาทักษะทางการเขียนอย่างชัดเจน

1.1 กรอบแนวคิด

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนาแบบฝึกการเขียนเรียงความโดยใช้แนวคิดแบบสเกฟโฟลด์ และเทคนิคแผนผังความคิดสำหรับ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
- 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเขียนเรียงความของนักศึกษา ก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้แบบฝึกการเขียนเรียงความ
- 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่นักศึกษาที่มีต่อแบบฝึกการเขียนเรียงความ

1.3 สมมติฐานการวิจัย

- 1) แบบฝึกการเขียนเรียงความมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด
- 2) ผลสัมฤทธิ์การเขียนเรียงความของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

- 1) ประชากร

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ปีที่ 1 ตามหลักสูตรปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจักรพงษ์ขุนนารถ ซึ่งลงทะเบียนเรียน ในรายวิชา 0031001 การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 210 คน

- 2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ปีที่ 1 ตามหลักสูตรปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจักรพงษ์ขุนนารถ ซึ่งลงทะเบียนเรียน ในรายวิชา 0031001 การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับสลาก

3) ตัวแปรที่ปรากฏในงานวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) การเรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนเรียงความโดยใช้แนวคิดสแกนโฟลด์ และเทคนิคแผนผังความคิด

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

1. ผลสัมฤทธิ์การเขียนเรียงความโดยใช้แบบฝึกการเขียนเรียงความโดยใช้แนวคิดสแกนโฟลด์ และเทคนิคแผนผังความคิด
2. ความพึงพอใจที่นักศึกษามีต่อแบบฝึกการเขียนเรียงความโดยใช้แนวคิดสแกนโฟลด์ และเทคนิคแผนผังความคิด

4) เนื้อหา

ศึกษาหลักสูตรในกลุ่มวิชาเลือกของกลุ่มวิชาภาษา หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ในรายวิชา 0031001 การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร โดยประเด็นในการศึกษา คือ งานเขียนประเภทเรียงความภาษาไทย ทั้งในด้านการตั้งชื่อเรื่อง องค์ประกอบ การลำดับเนื้อหา วิธีการนำเสนอ ส่วนโวหาร และข้อคิด

5) ระยะเวลา

ระยะเวลาการวิจัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ใช้เวลาทดลองสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง จำนวน 6 สัปดาห์

2. วิธีการทดลอง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (research): การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาแบบฝึก

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (development): การพัฒนาและหาประสิทธิภาพของแบบฝึก

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (research): การทดลองใช้แบบฝึก

ขั้นตอนที่ 4 การวิจัย (research): การสรุปและประเมินผล

3. วิธีการศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (research): การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาแบบฝึก

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาแบบฝึกการเขียนเรียงความโดยใช้แนวคิดสแกนโฟลด์และเทคนิคแผนผังความคิดสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกพบว่า มหาวิทยาลัยมีหลักสูตรที่ต้องการพัฒนาทักษะทางการเขียนของนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาสามารถสื่อสารและเป็นพื้นฐานในรายวิชาอื่น ๆ ต่อไปได้อีกทั้งแบบฝึกเป็นสื่อการสอนที่จะช่วยพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้จริง คือช่วยสร้างเสริมทักษะให้กับผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจได้เร็วและชัดเจนขึ้น จัดเป็นการเน้นย้ำทบทวนในเนื้อหา นั้น ๆ จนผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (development): การพัฒนาและหาประสิทธิภาพของแบบฝึก

ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการเขียนเรียงความโดยใช้แนวคิดสแกนโฟลด์และเทคนิคแผนผังความคิดสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกสามารถสรุปผลเป็นรายข้อได้ ดังนี้

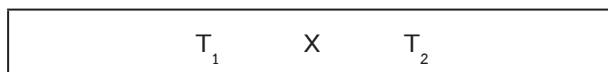
1. นำผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบฝึกฉบับร่าง
2. สร้างแบบฝึกการเขียนเรียงความโดยประกอบไปด้วย แผนการจัดการเรียนการสอน คำชี้แจง คู่มือ แบบฝึกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ

3. นำเสนอเครื่องมือต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้เทคนิคของวินิลลี และแฮมเบอร์ตัน Rovineli and Hambleton (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543:117) ได้ค่าเครื่องมือของแผนการจัดการเรียนการสอน แบบฝึกการเขียนเรียงความ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เท่ากับ 1.00 ผู้วิจัยนำแบบฝึก

การเขียนเรียงความมาหาค่าประสิทธิภาพ E1 / E2 ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้โดยใช้การคำนวณค่าทางสถิติ (ชัยยงค์, 2538) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างอันมีพื้นฐานความรู้ ความสามารถ และสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (research): การทดลองใช้แบบฝึก

การทดลองใช้แบบฝึกการเขียนเรียงความใช้แบบแผนการวิจัยแบบ The One-Group Pretest-Posttest Design (Tuckman, 1999) โดยเป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 กลุ่ม เปรียบเทียบการทดลอง ก่อนทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ t-test ดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

T_1 คือ การทดสอบก่อนการทดลอง
 X คือ การเรียนโดยใช้แบบฝึก
 T_2 คือ การทดสอบหลังการทดลอง

ภาพที่ 1 แบบแผนการทดลอง

ทั้งนี้ในการทดลองผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบฝึกที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักศึกษา โดยก่อนการทดลองผู้วิจัยจะชี้แจงหลักการ เหตุผล และประโยชน์กับนักศึกษา ก่อน เพื่อให้การใช้แบบฝึกการเขียนเรียงความเกิดประสิทธิภาพสูงสุด
2. นักศึกษาทดสอบก่อนเรียน (pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน
3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยใช้แบบฝึกที่พัฒนาขึ้น โดยดำเนินการทดลองด้วยตนเองเป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 12 ชั่วโมง
4. นักศึกษาทดสอบหลังเรียน (posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน
5. หาค่าประสิทธิภาพภาคสนาม (field tryout)

ขั้นตอนที่ 4 การวิจัย (research): การสรุปและประเมินผล

1. พัฒนาและปรับปรุงแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
2. นำแบบทดสอบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยพิจารณาความสอดคล้องเป็นรายข้อ แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าเท่ากับ 1.00
3. นำแบบทดสอบที่ได้จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองกับนักศึกษา (try out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน
4. นำแบบทดสอบที่หาค่าความเชื่อมั่นไปทดสอบวัดผลการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียนกับกลุ่มทดลองซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลทางสถิติได้คือ

1. พัฒนาและหาประสิทธิภาพแบบฝึกการเขียนเรียงความอันประกอบไปด้วยแบบฝึกจำนวน 4 ชุด ได้แก่
 - 1) การเขียนเรียงความจากภาพ ภาพที่ 1 2) การเขียนเรียงความจากภาพ ภาพที่ 2 3) การเขียนเรียงความในหัวข้อมหาวิทยาลัยของพวกเรา และ 4) การเขียนเรียงความในหัวข้อ เมื่อฉันประกอบอาชีพ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ จำนวน 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อสอบกากบาทจำนวน 4 ตัวเลือก และ ตอนที่ 2 การเขียนเรียงความ 1 เรื่อง
2. ตรวจสอบโดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน
3. หาประสิทธิภาพแบบฝึก จากการปรับปรุงและเสนอแนะโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ผลการหาประสิทธิภาพ คือ
 - 1) ค่าประสิทธิภาพ E1 / E2 แบบรายบุคคล (individual tryout) กับนักศึกษาที่มีระดับผลการเรียนรู้ทางการเรียน

แตกต่างกัน คือ เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 1 คน รวม 3 คน ได้ค่าประสิทธิภาพ แบบรายบุคคล 66.66/73.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 60/60 จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขแล้วหาค่าประสิทธิภาพ E1 / E2 แบบรายกลุ่มย่อย (small group tryout) กับนักศึกษาที่มีระดับผลการเรียนรู้ทางการเรียนแตกต่างกัน คือ เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 3 คน รวม 9 คน ได้ค่าประสิทธิภาพ แบบกลุ่มย่อย 70.55/73.88 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขแล้วหาค่าประสิทธิภาพ E1 / E2 แบบภาคสนาม (field tryout) ได้ค่าประสิทธิภาพ 81.08/80.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 จึงสรุปผลได้ว่า สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ได้ตั้งไว้

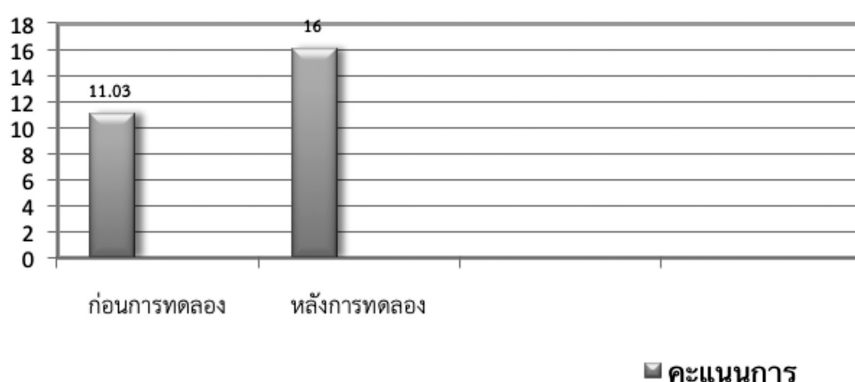
4. ด้านผลการประเมินการใช้แบบฝึกกับนักศึกษาจำนวน 30 คน โดยการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการเรียนรู้ ก่อนและหลังการทดลอง สามารถสรุปผลคะแนนได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์การเขียนเรียงความก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง (n = 30)

คะแนนความสามารถด้านการเขียนเรียงความ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	df	sig
ก่อนการทดลอง	20	11.03	3.45	-10.77	29	.000*
หลังการทดลอง	20	16.00	1.81			

*p- value < .05

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์การเขียนเรียงความก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง ผลการทดลองปรากฏว่าคะแนนในการเขียนเรียงความของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 คือ คะแนนก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.03 และ คะแนนหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.00 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ที่ได้ตั้งไว้ อันจะสามารถแสดงผลคะแนนเป็นแผนภาพได้ ดังแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง การเขียนเรียงความของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

จากแผนภาพที่ 2 พบว่าคะแนนก่อน และหลังการทดลองการเขียนเรียงความของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ คะแนนก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.03 และ คะแนนหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.00

5. จากแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาจำนวน 30 คนที่มีต่อแบบฝึกหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน จำนวน 4 ครั้ง สามารถสรุปผลความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.31)

4. สรุป

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกการเขียนเรียงความโดยใช้แนวคิดสแกฟโฟลด์และเทคนิคผังความคิดสำหรับ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบฝึกการเขียนเรียงความโดยใช้แนวคิด สแกฟโฟลด์ และเทคนิคผังความคิดสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเขียนเรียงความของนักศึกษา ก่อนและหลังเรียนโดยใช้แบบฝึก การเขียนเรียงความกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ปีที่ 1 ตามหลักสูตรปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจักรพงษ์ภูวนารถ ซึ่งลงทะเบียนเรียน ในรายวิชา 0031001 การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับสลาก เนื้อหาศึกษาหลักสูตรในกลุ่มวิชาเลือก ของกลุ่มวิชาภาษา หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ในรายวิชา 0031001 การใช้ ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร โดยประเด็นในการศึกษา คือ งานเขียนประเภทเรียงความภาษาไทย ทั้งในด้านการตั้งชื่อเรื่อง องค์ประกอบ การลำดับเนื้อหา วิธีการนำเสนอ ส่วนโวหาร และข้อคิด มีระยะเวลาการวิจัย จำนวน 6 สัปดาห์ รวม 18 ชั่วโมง เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบฝึกการเขียนเรียงความโดยใช้แนวคิดสแกฟโฟลด์และแผนผัง ความคิด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติที่แบบไม่อิสระ (t-test dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

โดยสาเหตุที่รูปแบบนี้ส่งผลให้การทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเพราะ การเข้าไปให้ความช่วยเหลือผู้เรียน เป็นรายบุคคลช่วยสร้างความเข้าใจ และสร้างปฏิสัมพันธ์ที่กระหว่างผู้วิจัยและนักศึกษาให้มากยิ่งขึ้น ทำให้นักศึกษา กล้าพูดคุย ซักถาม มากขึ้นกว่าตอนอธิบายหน้าชั้นเรียน อีกทั้งการสังเกตขณะนักศึกษาอ่าน และเขียนงาน หากพบว่า มีนักศึกษาที่ติดขัดในช่วงใด ก็จะรีบเข้าไปสอบถามและเสนอความช่วยเหลือ โดยเสนอแนะแนวทางในการเลือกใช้กลวิธี ทางการเขียนที่ปรากฏอยู่ในใบความรู้ให้ตามสถานการณ์ที่นักศึกษาแต่ละคนกำลังประสบอยู่ จากการพูดคุยจึงพบว่า นักศึกษาสามารถทำผลงานได้ดีขึ้นจริง

จากการวิจัยพบว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ คือ

- 1) แบบฝึกการเขียนเรียงความโดยใช้แนวคิดสแกฟโฟลด์ และเทคนิคผังความคิดสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ได้ค่าประสิทธิภาพ 81.08/80.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80
- 2) ผลสัมฤทธิ์การเขียนเรียงความของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
- 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อแบบฝึกการเขียนเรียงความ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกการเขียนเรียงความโดยใช้แนวคิดสแกฟโฟลด์และเทคนิคผังความคิด สำหรับ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรนำผลจากการวิจัยนำเสนออาจารย์ผู้สอนในรายวิชาภาษาไทย เพื่อนำมาใช้ร่วมกัน โดยเสนอเทคนิค และวิธีการสอนที่เน้นการช่วยเหลือผู้เรียนและการวางโครงเรื่อง อันจะเป็นการพัฒนาทักษะทางการเขียนของมหาวิทยาลัย ร่วมกัน
2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรพัฒนาแบบฝึกการเขียนทางภาษาไทยในรูปแบบอื่น ๆ เช่น สร้างเสริมความสามารถ ในการเขียนความเรียง การเขียนบทความ การเขียนบทร้อยกรอง เป็นต้น
3. การนำแนวทางการพัฒนาการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้กับการเขียนในรายวิชาอื่นเช่น การเขียนเรียงความ ในรายวิชาภาษาอังกฤษ

5. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ หน่วยงานสถาบันวิจัยและพัฒนา (สวพ.) และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ที่มอบทุนสนับสนุนงานวิจัยจนสำเร็จ และเกิดคุณประโยชน์แก่นักศึกษา

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุณีดี ภูจิราพันธุ์ ดร.พรสุดา อินทร์สาน และดร.อินทิรา นวสัมฤทธิ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในงานวิจัย พร้อมให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำงานวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ในครั้งนี้

6. เอกสารอ้างอิง

- กมล โพธิเย็น. (2547). “รูปแบบการพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างเสริมความสามารถด้านทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีโดยใช้แนวคิดทฤษฎีไตรอาร์ชิกและวิธีการแบบสแกฟโฟลด์.” วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตครุศาสตร์ สาขาจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2538). “การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หน่วยที่ 1 - 5. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชำนาญ รอดเหตุภัย. (2523). คู่มือสอบเรียงความ. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม: แผนกเอกสารตำราเรียนวิทยาลัยครูนครปฐม.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- มหาวิทยาลัยราชมงคลตะวันออก. (2553). เอกสารประกอบหลักสูตรรายวิชาศึกษาทั่วไป. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- วรวรรณศรียาภัย. (2557). การเขียนเพื่อการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Buzan, T. and Buzan, B. (1991). The Mind map book: Radiant thinking. London: BBC.
- Tuckman, Bruce W. (1999). Conducting Educational Research. 5th Ed. New York: Harcourt Brace & Company.

ผลกระทบของการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตต่อความสามารถของผู้ส่งมอบ ปัจจัยการผลิตและผลกระทบต่อความสามารถของผู้ผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์

The impact of supplier development on suppliers' performances and manufacturer's performances

นิชากร ทองเปลว

Nichakorn Thongplew

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก จ.ชลบุรี

E-mail: nichakorn.yui@gmail.com โทร. 090-9828587

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตต่อความสามารถของผู้ผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ ผ่านการพัฒนาความสามารถของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต ด้วยวิธีการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ผลการวิจัยแสดงผลกระทบเชิงสาเหตุด้วยโมเดลโครงสร้างที่ได้จากการวิเคราะห์ โดยโปรแกรม SmartPLS พบว่าการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต และเมื่อผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตพัฒนาความสามารถในการดำเนินงาน ผู้ผลิตจะมีผลดำเนินงานที่ดีขึ้นผ่านความสามารถของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต และพบว่ามีกิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตที่สำคัญ จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ การอบรมผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตด้านการประสานงาน การจัดหาชิ้นส่วนจากผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมากกว่า 1 ราย และการประเมินผล จัดลำดับและส่งผลการประเมินแก่ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต

คำสำคัญ: ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต อุตสาหกรรมยานยนต์ โซ่อุปทาน

Abstract

This research aims at studying the impact of supplier development on the auto manufacturers' performances through the improvement of suppliers' performances. The findings are presented by structural equation modeling (SEM) which is conducted to describe the causal effects among supplier development, suppliers' performances and manufacturers' performances with SmartPLS. The study finds that the supplier development program has a positive impact on the suppliers' performances. Later on, the suppliers' performances have positive impacts on manufacturers' performances. The result also indicated that there are three major activities resulting in significant effects on the performance improvement: 1) training supplier to enhance coordination capability, 2) managing to find out more than one supplier available for the same item, and 3) evaluating and ranking among the suppliers as well as sending the feedback to them.

Keywords: supplier, supplier development, automotive industry, supply chain

1. บทนำ

อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยเป็นอุตสาหกรรมหลักที่เข้มแข็ง เป็นฐานการผลิตที่สำคัญของผู้ผลิตยานยนต์รายใหญ่ของโลกเพื่อตอบสนองตลาดในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เนื่องจากความได้เปรียบด้านแรงงานและโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานที่มีพร้อม รวมทั้งมีเครือข่ายธุรกิจที่เข้มแข็งจากการจัดพื้นที่อุตสาหกรรม (cluster) สนับสนุนการบริหารโซ่อุปทาน

ยานยนต์ให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารโซ่อุปทานเพื่อรักษาความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนจากความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้ผลิตในอุตสาหกรรมนี้ นอกจากนี้ยังมีบทบาทเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่ช่วยลดผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกประเทศจากการตลาดที่เน้นแหล่งตลาดต่างประเทศ แต่ทั้งนี้สมาชิกในโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมต้องมีความร่วมมือที่เข้มแข็ง เนื่องจากความสามารถของสมาชิกหนึ่ง จะส่งผลกระทบต่อความสามารถของสมาชิกในอันดับถัดไปตลอดทั้งโซ่อุปทาน จากโครงสร้างของอุตสาหกรรมที่มีลักษณะเป็นลำดับขั้น ความสำเร็จของสมาชิกในโซ่อุปทานต้องพึ่งพาความสามารถของสมาชิกอื่นในระดับสูง และกล่าวได้ว่า ความสามารถของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตเป็นส่วนสำคัญ

โซ่อุปทานของอุตสาหกรรมยานยนต์แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์ที่มีลักษณะเฉพาะตามการประกอบชิ้นส่วนย่อยของยานยนต์ ผู้ผลิตยานยนต์ทำหน้าที่ประกอบยานยนต์ โดยรับชิ้นส่วนประกอบระบบย่อยจากผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ลำดับที่ 1 (first tier suppliers) นำมาประกอบเป็นยานยนต์ประเภทต่าง ๆ ผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ลำดับที่ 1 อาจเรียกว่าเป็นผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยตรง (direct suppliers) จะอาศัยวัสดุ ชิ้นส่วนประกอบย่อยจากผู้ส่งมอบปัจจัยลำดับที่ 2 (second tier suppliers) สำหรับผู้ผลิตที่ทำหน้าที่ป้อนวัตถุดิบ วัสดุ ชิ้นส่วนประกอบให้แก่ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตลำดับที่ 2 จะถูกจัดลำดับเป็น ลำดับที่ 3 4 ตามลำดับ และจะเรียกผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตในลำดับที่ 2 เป็นต้นไปว่าผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตทางอ้อม (indirect suppliers)

เมื่อการพึ่งพาทรัพยากรและความสามารถของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์เป็นสิ่งสำคัญต่อความสามารถทางการแข่งขันของผู้ผลิต ดังนั้นผู้ผลิตจึงต่างพยายามหาวิธีการยกระดับความสามารถของ ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตของตน เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาความสามารถของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตที่จะส่งผลกระทบต่อความสามารถของตนเองในสภาพแวดล้อมการแข่งขันให้ยกระดับสูงขึ้นตามไปด้วย การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญในการบริหารผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับความสามารถของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพื่อให้ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมีความสามารถสอดคล้องกับความต้องการของผู้ผลิต รวมถึงลดช่องว่างระหว่างความสามารถของทั้ง 2 ฝ่ายให้ใกล้เคียงกันมากที่สุด โดยเฉพาะความสามารถด้านเทคนิคการผลิต หากผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตได้รับการพัฒนาความสามารถแล้ว ย่อมทำให้ผู้ผลิตสามารถยกระดับผลดำเนินงานของตนด้วย กิจกรรมพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต (Supplier development) เป็นกิจกรรมหลักของการจัดการด้านปัจจัยการผลิต (Modi and Mabert, 2007) มีการศึกษาจำนวนมากเสนอว่าความพยายามพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตทำให้เกิดการพัฒนาผลดำเนินงานอย่างมาก (MacDuffie and Helper, 1997; Choi and Hartley, 1996; Hahn et al., 1990) การศึกษานี้พยายามค้นหาผลกระทบของการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตที่มีทั้งต่อความสามารถของผู้ผลิต และความสามารถของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต

Prahinski and Benton (2004) นิยามว่าการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการโดยผู้ผลิต (ในฐานะผู้ซื้อ) ซึ่งพยายามวัดและยกระดับผลิตภัณฑ์และบริการที่เสนอโดยผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต

Krause and Scannell (2002) นิยามว่าการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตเป็นชุดกิจกรรมที่ผู้ผลิตดำเนินการเพื่อสร้างและรักษาไว้ซึ่งเครือข่ายผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต (supply network) ที่มีความสามารถ

การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตเป็นการถ่ายโอนความรู้ผ่านกิจกรรมการสื่อสารและการจัดสรรทรัพยากรให้แก่ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต (Lu et al., 2012) ผู้ผลิตจะพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตรายที่มีได้บริหารความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดช่วงแขน (arm's length relationship) (Toni and Nassimbeni, 2000) หรือจัดเป็นผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญเชิงกลยุทธ์ (Prahinski and Benton, 2004) ซึ่งการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตนี้เป็นกิจกรรมที่ผู้ผลิตต้องใช้ความพยายามและทรัพยากรของตนเองค่อนข้างมาก Wagner (2006) และ Akamp and Muller (2013) แบ่งการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) การพัฒนาผลดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยตรง (direct supplier development หรือ internalized supplier development activities) เป็นการใช้ทรัพยากรที่มี

ของผู้ผลิต (ได้แก่ คน และสินทรัพย์ทุน) เพื่อการพัฒนาความสามารถของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตรายหนึ่ง ๆ โดยเฉพาะทรัพยากรที่ในการพัฒนา ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตนี้ไม่สามารถกู้คืน หรือถ่ายโอนไปยังผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตรายอื่นโดยทั่วไปได้ รวมถึงผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตเองไม่สามารถนำทรัพยากรที่ได้จากการพัฒนาไปใช้แสวงหาประโยชน์กับผู้ผลิตรายอื่นได้เช่นกัน (Ghijsen et al., 2010) จากการศึกษาในอดีตพบว่า กิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยตรง ได้แก่ การถ่ายโอนความรู้ในการปฏิบัติงานแก่ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตด้วยการให้การฝึกอบรม การตรวจเยี่ยมพบปะผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตที่พื้นที่ปฏิบัติงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยตรง การแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างกัน และการลงทุนในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต (Akamp and Muller, 2013, Krause et al., 2000, Krause and Ellram, 1997, Nagati & Rebolledo, 2013, Wagner, 2011, Modi and Mabert, 2007) และ 2) การพัฒนาผลดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยวิธีอ้อม (indirect supplier development หรือ externalized supplier development) - ใช้สภาพแวดล้อมภายนอกหรือการสื่อสารเพื่อกระตุ้นให้ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตพัฒนาผลดำเนินงาน ได้แก่ การประเมินผลผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต และการจูงใจเพื่อให้ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตพัฒนาผลดำเนินงาน (Krause et al., 2000, Krause and Ellram, 1997, Humphrey et al., 2004, Modi and Mabert, 2007) ทั้งนี้ การศึกษาในอดีตพบว่า นักวิจัยค่อนข้างให้ความสนใจกับการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยตรงเนื่องจากทรัพยากรที่ลงทุนในความสัมพันธ์ไม่สามารถนำไปใช้ในความสัมพันธ์อื่น จึงพยายามค้นคว้าหาแนวทางให้ได้รับความคุ้มค่าสูงสุด Sanchez-Rodriguez et al. (2005) แบ่งการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตออกเป็น 3 กลุ่มกิจกรรมตามระดับของทรัพยากรที่ใช้ กล่าวคือ 1) การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตระดับพื้นฐาน (basic level supplier development) ซึ่งใช้ทรัพยากรที่จำกัดสำหรับกิจกรรม 2) การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตระดับกลาง (moderate level supplier development) และ 3) การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตระดับก้าวหน้า (advanced level supplier development) ซึ่งมักดำเนินการในหลายกิจกรรมไปพร้อมกัน Dunn and Young (2004) ให้ความเห็นว่ารูปแบบของกิจกรรมพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตจะแตกต่างกันไปตามระดับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตรายนั้น ๆ

การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตแต่ละรายต้องเหมาะสมกับความต้องการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยรายนั้น ๆ Akamp and Muller (2013) เสนอแนะว่าผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตในประเทศกำลังพัฒนามักจะมีการลงทุนในเครื่องจักรที่จำกัด ดังนั้นการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต การอบรม หรือการให้ข้อมูลผลการประเมินแก่ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตสามารถช่วยให้ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตพัฒนาผลดำเนินงานได้ Wouters et al. (2007) ชี้ว่าผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตท้องถิ่น (local suppliers) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังขาดความรู้และความสามารถในการผลิตชิ้นส่วนประกอบให้กับผู้ผลิตรายใหญ่ (global manufacturing firms) ผู้ผลิตอาจต้องจัดกลุ่มผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตก่อนเพื่อประเมินว่าควรพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตรายใด ตามแนวคิดการจัดกลุ่มฐานผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต (supplier segmentation) ของ Krajic (1983) และ Dyer et al. (1998) และประเมินว่าความสามารถด้านใดที่ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตรายใดจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา (Dunn and Young, 2004) Johnsen and Ford (2006) ระบุความสามารถเพื่อการทำงานร่วมกันที่ผู้ผลิตต้องพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตได้แก่ การทำงานร่วมกันของพนักงาน (human interaction), เทคโนโลยี (technology), ระบบการบริหาร (managerial system) และวัฒนธรรม (cultural) และระดับความสำเร็จของการพัฒนาอาจแตกต่างกันด้วย ผู้ผลิตที่มีทรัพยากรมากอาจประสบความสำเร็จมากกว่าผู้ผลิตรายเล็กจากการสังเกตของ Krause and Ellram (1997) ขณะที่ Toni and Nassimbeni (2000) พบว่าการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมีความเกี่ยวข้องอย่างกับกระบวนการที่เชื่อมต่อกันในระบบการผลิตแบบทันเวลาพอดี (just-in time manufacturing) ทั้งด้านคุณภาพ (quality link), การออกแบบ (design link) และงานโลจิสติกส์ (logistics link) และสามารถยกระดับความสามารถในการดำเนินงานของผู้ผลิตและผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต นอกจากนี้ Ruuska et al. (2012) เสนอว่าความสามารถด้านความสัมพันธ์ (relationship capability) และการพัฒนา (developmental capability)

ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในความสัมพันธ์ และการศึกษาก่อนหน้านี้ระบุว่าการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตสร้างพันธมิตรผูกพันระหว่างผู้ผลิตและผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต (Krause et al., 2000; Krause and Scannell, 2002; Humphreys et al., 2004) ในขณะที่ Blonska et al. (2013) พบว่าความสามารถด้านความสัมพันธ์ (relationship capabilities) เป็นปัจจัยสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตและผลประโยชน์ที่ทั้งผู้ผลิตและผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตได้รับ

การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตสำหรับการศึกษานี้ประกอบด้วยกิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ กิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยตรงประกอบด้วย การส่งพนักงานไปทำงานร่วมกับผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต ณ สถานที่ปฏิบัติของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต, อบรมผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตด้านเทคนิคการผลิต/ประกอบชิ้นงาน อบรมผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตด้านการบริหารคุณภาพ อบรมผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตด้านการประสานงาน เช่นการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือขั้นตอนการทำงาน เชิญพนักงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมาฝึกปฏิบัติงาน ณ สถานที่ปฏิบัติงาน และการลงทุนเพื่อพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยตรง เช่น การสร้างศูนย์ฝึกอบรม หรือการจัดหาเครื่องจักรให้ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต สำหรับการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยอ้อม ประกอบด้วย การประเมินและจัดลำดับผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต และแจ้งผลให้ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตทราบให้รางวัลแก่ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตที่พัฒนาผลดำเนินงาน และจัดหาปัจจัยการผลิตจากผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมากกว่า 1 รายเพื่อสร้างการแข่งขันระหว่างผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่านักวิจัยจำนวนหนึ่งพยายามค้นหาผลกระทบของการศึกษาการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตที่มีต่อความสามารถของธุรกิจ รวมถึงผลกระทบที่มีต่อความสามารถของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตด้วย อาทิเช่น ความสามารถในการดำเนินงาน (performances) ความสามารถในการแข่งขัน (competitiveness) นวัตกรรม (innovation), ผลด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต (relationship performance) ความสามารถในการจัดซื้อ (purchasing performance) รวมถึงประเด็นเชิงความสัมพันธ์ เช่น ความไว้วางใจและพันธะผูกพัน (trust and commitment), ความพอใจของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตและความพอใจของผู้ผลิต/ผู้ซื้อ (supplier satisfaction, buyer satisfaction),

Krause et al. (2000) พบว่ากิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยตรงแสดงผลกระทบต่อการพัฒนาผลดำเนินงานในบทบาทของตัวแปรแทรกซ้อนระหว่างการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยอ้อมกับผลดำเนินงานของผู้ผลิตได้ชัดเจนกว่าเมื่อทดสอบผลกระทบของทุกกิจกรรมกับผลดำเนินงานโดยตรง Dunn and Young (2004) พบว่า การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมีผลกระทบต่อนความสามารถด้านการลดต้นทุน, การพัฒนาคุณภาพของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต, การเพิ่มผลผลิต, เพิ่มความสามารถด้านความยืดหยุ่น, สร้างพันธมิตรผูกพัน, และส่งผลกระทบต่อนความสามารถการจัดซื้อทั้งการลดปริมาณสินค้าคงคลังและลดต้นทุนในการจัดซื้อ Modi and Mabert (2007) ระบุว่ากิจกรรมการถ่ายโอนความรู้ด้านการปฏิบัติการมีผลกระทบเชิงบวกต่อผลดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต ในขณะที่ Lopez et al. (2012) แย้งว่าการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยอ้อมไม่มีส่วนสนับสนุนให้ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตพัฒนาความสามารถในการดำเนินงานแต่มีผลต่อความเต็มใจที่จะพัฒนาผลดำเนินงาน ในขณะที่การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยตรงสามารถช่วยพัฒนาผลดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตได้

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตในหลายกรณีไม่ประสบผลสำเร็จ (Krause et al., 2000, Handfield et al., 2000) ในการศึกษาของ Krause (1997) ระบุว่าผู้ผลิต/ผู้ซื้อไม่พอใจกับผลของกิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตของตน และ Krause et al. (1999) ระบุว่าผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมีผลดำเนินการที่พัฒนาขึ้นด้านต้นทุน การจัดส่ง และคุณภาพเพียงเล็กน้อยเท่านั้น Negati and Rebolledo (2013) เสนอแนะว่าผู้ผลิตจำเป็นต้องมีความเข้าใจถึงสิ่งจูงใจให้ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตพยายามปรับปรุงผลดำเนินงาน เช่นเดียวกับ Tracey and Tan (2007) ที่เสนอแนะว่าผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตจะมีความเต็มใจมากขึ้นหากผู้ผลิตเสนอสิ่งจูงใจอย่างเพียงพอ

การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตสามารถดำเนินการได้ในประเด็นที่ต่างกันตามความต้องการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตสำหรับความสามารถแต่ละด้าน นอกจากนี้ผลของการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตรวมถึงผู้ผลิตแตกต่างกันตามบริบทของอุตสาหกรรมแต่ละประเภท ทั้งนี้มีความเป็นไปได้ว่าในอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย อาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตในบางประเด็นอย่างชัดเจน และการศึกษาผลกระทบดังกล่าวนี้ในอุตสาหกรรมประเทศไทยยังมีค่อนข้างน้อย การศึกษานี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจค้นหาผลกระทบของกิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตที่มีต่อผลดำเนินงานของผู้ผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ โดยมีแนวคิดในการศึกษาว่า ผลดำเนินงานของผู้ผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์จะพัฒนาขึ้นได้ผ่านการพัฒนาผลดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต โดยวัดผลดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตจากความสามารถด้านการออกแบบชิ้นงาน, ความสามารถในการผลิตชิ้นงาน และความสามารถในการจัดส่งชิ้นงานตรงเวลา ในขณะที่ผลดำเนินงานของผู้ผลิตวัดจากความสามารถในการออกแบบชิ้นงาน/ผลิตภัณฑ์ใหม่, ความสามารถในการควบคุมหรือลดต้นทุน, ความสามารถในการผลิตชิ้นงาน/ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ, การลดเวลาในการผลิตและจัดส่งชิ้นงาน, ความสามารถในการเพิ่มยอดขาย และกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาผลกระทบของกิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต ที่มีต่อความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต และผลดำเนินงานของผู้ผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์
2. หาโมเดลแสดงความอิทธิพลเชิงสาเหตุของการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตต่อความสามารถในการดำเนินงานของผู้ผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ ผ่านความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research framework)

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งหาคำตอบว่า กิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการพัฒนาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม มีผลต่อการพัฒนาผลดำเนินงานของผู้ผลิตผ่านการพัฒนาผลดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตซึ่งเป็นผู้ได้รับผลจากกิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยตรง ตามสมมติฐานของการวิจัยที่กำหนดไว้ดังนี้

สมมติฐาน : กิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตส่งผลกระทบต่อผลดำเนินงานของผู้ผลิตผ่านการพัฒนาผลดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

2. วิธีการวิจัย

การศึกษานี้รวบรวมข้อมูลจากผู้ผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ในลำดับที่ 1 โดยอาศัยรายนามผู้ประกอบการจากสถาบันยานยนต์ ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังผู้จัดการฝ่ายจัดซื้อของผู้ผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์จำนวน 424 ราย ได้รับการตอบกลับจำนวน 172 ราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SmartPLS เนื่องจากสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ต้องการค้นหาคำตอบตามกรอบแนวคิดการวิจัย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 1-5 และผลการทดสอบโมเดลแสดงในภาพ 2

3. ผลการศึกษา

จากแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนจำนวน 172 ฉบับ ในจำนวนนี้เป็นผู้ผลิตยานยนต์ร้อยละ 8.72 ผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ร้อยละ 91.28 ส่วนใหญ่มีจำนวนพนักงานตั้งแต่ 201 - 1,000 คน และถือหุ้นโดยต่างชาติสูงถึงร้อยละ 67.44 ผู้ผลิตยานยนต์และผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตรายหลักมาแล้วมากกว่า 10 ปี ตามตาราง 1

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ (n =172 ราย)

ลักษณะจำแนก	ความถี่ (Frequency)	ร้อยละ (Percentage)
สถานะ (Status)		
ผู้ผลิตยานยนต์ (automakers)	15	8.72
ผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ (partmakers)	157	91.28
ขนาดองค์กร (Sizes)		
พนักงานน้อยกว่า 200 คน	35	20.35
201 - 500 คน	49	28.49
501 - 1,000 คน	54	31.39
มากกว่า 1,000 คน	34	19.77
สัญชาติของบริษัท (Ownership)		
ถือหุ้นโดยต่างชาติสัดส่วนสูงกว่าร้อยละ 50	116	67.44
ถือหุ้นโดยคนไทยสัดส่วนสูงกว่าร้อยละ 50	55	31.98
ไม่ระบุ	1	0.58
ระยะเวลาความสัมพันธ์กับซัพพลายเออร์รายสำคัญ (Length of relationship)		
น้อยกว่า 3 ปี	4	2.33
3 - 5 ปี	15	8.72
5 - 10 ปี	42	24.42
มากกว่า 10 ปี	111	64.53
รวม	172	

ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยรวมในระดับปานกลาง (mean = 4.40) ระบุว่าให้ความสำคัญกับการ ประเมินและจัดลำดับผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต (5.64) ค่อนข้างสูง และมักใช้ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมากกว่า 1 รายในแต่ละรายการ (5.09) ขณะที่การอบรมด้านคุณภาพพบว่าเป็นประเด็นที่ผู้ผลิตให้ความรู้เพื่อพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมากที่สุด และการลงทุนเพื่อพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตถูกพบว่าดำเนินการน้อยที่สุด (2.91) ตามตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประเด็นวัดการพัฒนาซัพพลายเออร์

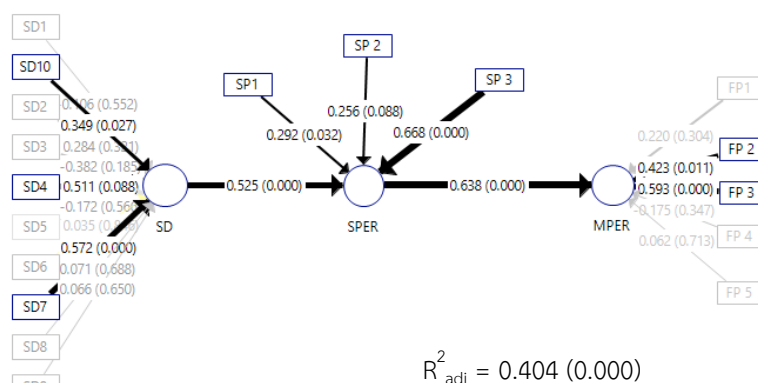
ประเด็นวัด	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต (SD):		
SD1 จัดสรรพนักงานปฏิบัติงานร่วมกับผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตที่สถานที่ของซัพพลายเออร์	4.41	1.671
SD2 อบรมด้านเทคนิค	4.40	1.577
SD3 อบรมด้านบริหารคุณภาพ	4.54	1.549
SD4 อบรมด้านการประสานงาน	4.34	1.491
SD5 อบรมเพื่อพัฒนาการทำงานเป็นทีม	4.06	1.593
SD6 เชิญซัพพลายเออร์มาปฏิบัติงานที่บริษัท	3.52	1.594
SD7 ประเมินซัพพลายเออร์ จัดลำดับและแจ้งผลประเมิน	5.64	1.573
SD8 การลงทุนเพื่อพัฒนาซัพพลายเออร์	2.92	1.542
SD9 ให้รางวัลซัพพลายเออร์เมื่อพัฒนาผลงาน	3.86	1.905
SD10 จัดหาชิ้นส่วนจากซัพพลายเออร์มากกว่า 1 ราย	5.09	1.697
ค่าเฉลี่ยรวมทุกประเด็นวัด	4.40	

เมื่อวัดความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต พบว่าความสามารถโดยรวมของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (mean = 5.21) ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมีความสามารถในการผลิตชิ้นงานที่มีคุณภาพ (5.34) และการจัดส่งชิ้นงานตรงเวลาในระดับสูง (5.32) ในขณะที่ความสามารถของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตในการออกแบบชิ้นงานได้ตรงตามกำหนดในระดับค่อนข้างสูง (4.96) ผู้ผลิตยานยนต์และผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ระบุถึงผลดำเนินงานโดยรวมของตนเองในระดับสูง (5.34) ระบุความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ (5.67) รวมถึงความสามารถในการลดระยะเวลาในการผลิตและส่งมอบผลิตภัณฑ์/ชิ้นงานในระดับสูง (5.49) ส่วนความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้รวดเร็วถูกระบุว่าเป็นความสามารถที่น้อยที่สุดที่ถูกระบุ (5.07)

ตาราง 3 ความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตและผลดำเนินงานของผู้ผลิต

ประเด็นวัด	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
ผลดำเนินงานของซัพพลายเออร์ (SPER):		
SP1 ออกแบบชิ้นงานตรงตามข้อกำหนด	4.96	1.446
SP2 ผลิตชิ้นงานมีคุณภาพตามบริษัทต้องการ	5.34	1.140
SP3 จัดส่งชิ้นงานตรงเวลา	5.32	1.184
เฉลี่ยรวมทุกประเด็นวัด	5.21	
ผลดำเนินงานของผู้ผลิต (MPER):		
FP1 พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ได้รวดเร็ว	5.07	1.169
FP2 ความสามารถในการลดต้นทุนการผลิต	5.28	1.125
FP3 ความสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ	5.67	0.991
FP4 ลดเวลาการผลิตและส่งมอบผลิตภัณฑ์/ชิ้นงาน	5.49	1.005
FP5 เพิ่มยอดขาย/ส่วนแบ่งตลาด	5.19	1.124
เฉลี่ยรวมทุกประเด็นวัด	5.34	

การทดสอบโมเดลการวิจัยเพื่อตอบคำถามวิจัย

ภาพที่ 2 การทดสอบโมเดลโครงสร้างแสดงอิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างกิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต, ความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต และผลดำเนินงานของผู้ผลิต

ผลการทดสอบตัวแปรตามกรอบแนวคิดของการศึกษาแสดงตามภาพ 2 พบว่า กิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมีผลกระทบเชิงบวกต่อความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตทุกด้านวัด กล่าวคือ การออกแบบชิ้นงานตรงตามข้อกำหนด, การผลิตชิ้นงานที่มีคุณภาพตรงตามที่คุณผลิตต้องการ และความสามารถในการจัดส่งชิ้นงานตรงเวลา (ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.525, ค่าสถิติ $p = 0.000$) กิจกรรมที่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การอบรมด้านการประสานงาน (SD7) มีผลชัดเจนที่สุด (ค่าน้ำหนัก 0.572, ค่าสถิติ $p = 0.000$) ถัดมาคือการประเมินผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต จัดลำดับและแจ้งผลประเมินแก่ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต (SD 10) (ค่าน้ำหนัก 0.349, ค่าสถิติ $p = 0.027$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการจัดสรรพนักงานปฏิบัติงานร่วมกับผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตที่สถานของซัพพลายเออร์ (SD1) แสดงผลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.10 (ค่าน้ำหนัก 0.511, ค่าสถิติ $p = 0.088$) และพบว่าความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมีผลกระทบเชิงบวกต่อผลดำเนินงานของผู้ผลิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.638, ค่าสถิติ $p = 0.000$) ความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตแสดงผลกระทบที่ชัดเจนต่อผลดำเนินงานของผู้ผลิตในด้านความสามารถผลิตผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ (FP3) (ค่าน้ำหนัก 0.593, ค่าสถิติ $p = 0.000$) และความสามารถในการลดต้นทุนการผลิต (FP2) (ค่าน้ำหนัก 0.423, ค่าสถิติ $p = 0.011$) ผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสัมประสิทธิ์เส้นทางแสดงดังตาราง x

ตาราง 4 สัมประสิทธิ์เส้นทาง (path coefficients), ค่าสถิติ p (p values), ช่วงความเชื่อมั่น (confidence intervals) เมื่อกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์

เส้นทางระหว่างตัวแปร	สัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path coefficients)	ค่าสถิติ P (P values)	ช่วงความเชื่อมั่น 95% (confidence intervals)	นัยสำคัญทางสถิติ (significances) 95%
SD --> SPER	0.525	0.000**	0.378 - 0.588	Sig.*
SPER --> MPER	0.638	0.000**	0.500 - 0.720	Sig.*

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต ความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตและผลดำเนินงานของผู้ผลิต พบว่าการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมีผลกระทบต่อ

ผลดำเนินงาน ของผู้ผลิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับช่วงความเชื่อมั่น 95% (ผลกระทบโดยรวม 0.335 ช่วงความเชื่อมั่น 0.220 - 0.401) เป็นผลกระทบโดยอ้อมในขณะที่การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสามารถในการดำเนินงานของผู้ผลิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ช่วงระดับความเชื่อมั่น 95% (ผลกระทบโดยตรง 0.525 ช่วงความเชื่อมั่น 0.378 - 0.588) และความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลดำเนินงานของผู้ผลิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ช่วงระดับความเชื่อมั่น 95% (ผลกระทบโดยตรง 0.638 ช่วงความเชื่อมั่น 0.500 - 0.720) แสดงดังตาราง 5

ตาราง 5 สัมประสิทธิ์เส้นทาง (path coefficients), ผลกระทบทางอ้อม (indirect effects), ผลกระทบโดยรวม (total effects) ระหว่างการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต, ความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต และผลดำเนินงานของผู้ผลิต

เส้นทางระหว่างตัวแปร	สัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path coefficients)	ผลกระทบโดยอ้อม (indirect effects)	ผลกระทบโดยรวม (total effects)	นัยสำคัญทางสถิติ (significances) 95%
SD --> SPER	0.525**	---	0.525**	0.378 - 0.588
SD --> MPER	---	0.335**	0.335**	0.220 - 0.401
SPER--> MPER	0.638**	---	0.638**	0.500 - 0.720

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

จากภาพ 2 แสดงการทดสอบโมเดลเชิงสาเหตุระหว่างการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต, ความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต และผลดำเนินงานของผู้ผลิต และตาราง 5 แสดงสัมประสิทธิ์เส้นทาง, ผลกระทบโดยอ้อม, ผลกระทบโดยรวม และผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ช่วงระดับความเชื่อมั่น 95% ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ตั้งไว้ พบว่า ยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ กิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมีผลกระทบต่อผลดำเนินงานของผู้ผลิตผ่านความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยตรง ทั้งกิจกรรมการพัฒนาความสามารถโดยตรง กล่าวคือ การอบรมให้ความรู้แก่ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตด้านการประสานงาน และการจัดสรรพนักงานไปปฏิบัติงานร่วมกับผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต ณ สถานที่ของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต ทั้งนี้ การให้ความรู้แก่ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตด้านการประสานงานที่จำเป็นระหว่างผู้ผลิตกับผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต ทำให้ผู้ส่งมอบมีความเข้าใจในขั้นตอนการสื่อสาร ลำดับขั้นตอนในการประสานงาน ช่วยลดระยะเวลาในการประสานงานระหว่างผู้ผลิตและผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตสามารถดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ผลิตได้โดยไม่ติดขัดจากความสับสนในการประสานงาน รวมถึงสามารถใช้ระบบสารสนเทศที่ผู้ผลิต หรืออาจรวมทั้งผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตร่วมกันจัดให้มีเพื่อสนับสนุนการประสานงานระหว่างหน่วยงานได้รวดเร็ว ราบรื่น การติดต่อประสานงานข้อมูลดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความรวดเร็วรวมถึงเมื่อเกิดปัญหาระหว่างการปฏิบัติงาน ทั้งผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตและผู้ผลิตสามารถทราบได้ทันทีจากการประสานงานผ่านขั้นตอน วิธีการที่ถูกต้อง ปัญหาที่เกิดขึ้นจะได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงทีก่อนทำให้เกิดความเสียหายในภายหลัง ในขณะที่การจัดสรรพนักงานไปปฏิบัติงานร่วมกับผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต ณ สถานที่ของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตจะได้รับความรู้เชิงเทคนิคในการผลิตชิ้นงานจากผู้ผลิตโดยตรงในระหว่างการปฏิบัติงาน เปรียบเสมือนเป็นการถ่ายทอดความรู้ในการปฏิบัติงานโดยตรง (Modi and Mabert, 2007) เมื่อเกิดปัญหาในการผลิต ทั้งผู้ผลิตและผู้ส่งมอบปัจจัย

การผลิตร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงานจริง เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ทั้ง 2 ฝ่าย ทำให้ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมีความเข้าใจถึงขั้นตอน เทคนิคและวิธีการในการผลิตชิ้นงาน ที่ตรงตามคุณสมบัติชิ้นงานตามที่ผู้ผลิตกำหนด ส่งผลให้การส่งมอบชิ้นงานนั้นตรงตามคุณสมบัติที่กำหนด ลดจำนวนชิ้นงานของเสีย รวมถึงระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการแก้ไขชิ้นงาน ตลอดจนสามารถจัดส่งชิ้นงานได้ตรงเวลาตามที่ผู้ผลิตกำหนด สอดคล้องกับ Carr and Kanak (2007) Dunn and Young (2004) และ Modi and Mabert (2007) นอกจากนี้การประเมินผล จัดลำดับผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต และแจ้งผลแก่ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตซึ่งถือเป็นกิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยอ้อมนี้ สามารถยกระดับผลดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยกระตุ้นให้ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตพัฒนาผลดำเนินงานของตนจากความกดดันที่ได้รับจากการแข่งขันระหว่างผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตด้วยกันเอง เพื่อรักษาระดับธุรกิจระหว่างผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตและผู้ผลิต ป้องกันความสูญเสียรายได้หากผู้ผลิตหันไปเลือกซื้อชิ้นส่วนจากผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตรายอื่น เช่นเดียวกับ Aroyo - Lopez et al. (2012) ที่กล่าวว่าการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตโดยวิธีอ้อมนี้มีผลต่อความเต็มใจที่จะพัฒนาผลดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต และมีได้สนับสนุนให้ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตพัฒนาความสามารถโดยตรง

ผลการศึกษายังสามารถอธิบายได้ว่า ความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตส่งผลกระทบต่อผลดำเนินงานของผู้ผลิตโดยตรง จากการพึ่งพาอาศัยความสามารถในการผลิตชิ้นงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตที่ค่อนข้างชัดเจนในอุตสาหกรรมยานยนต์ ทั้งโครงสร้างของอุตสาหกรรมที่มีลักษณะเป็นลำดับขั้น และการผลิตตามลักษณะของชิ้นส่วนประกอบหน่วยย่อย หรือระบบย่อยที่มีการออกแบบและผลิตแบบโมดูลาร์ (modularity concept) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Park and Hartley (2002) ซึ่งพบความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตและสมรรถนะการดำเนินงานด้านคุณภาพขององค์กร เช่นเดียวกับการศึกษาของ Tan et al. (1998) ที่เสนอแนะว่า ผู้ผลิตสามารถอาศัยความได้เปรียบจากความสามารถของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตเพื่อเพิ่มสมรรถนะการดำเนินงานขององค์กร และประโยชน์ด้านต้นทุนทางการผลิต และ Vonderembse and Tracey (1999) ที่พบว่าสมรรถนะการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะการดำเนินงานด้านคุณภาพขององค์กร แม้ว่าผลการศึกษาจะไม่พบว่าความสามารถของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตส่งผลกระทบต่อความสามารถด้านการจัดส่งชิ้นงาน/ผลิตภัณฑ์ ของผู้ผลิตอย่างมีนัยสำคัญก็ตาม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการควบคุมการผลิตและการจัดส่งชิ้นงาน/ผลิตภัณฑ์ตามระบบการผลิตแบบทันเวลาพอดี ซึ่งกำหนดรอบเวลาการจัดส่งไว้แน่นอน และไม่ต้องการให้มีสินค้า/ชิ้นส่วนคงคลังกองรอในระบบการผลิตสำหรับผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ขัดแย้งกับการศึกษาของ Krause et al. (2000) ที่พบว่ากิจกรรมการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตส่งผลกระทบต่อสมรรถนะการดำเนินงานด้านการจัดส่งขององค์กร และงานวิจัยของ Tan et al. (1998) ซึ่งระบุว่า การประเมินผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานด้านการจัดส่งขององค์กรผู้ผลิต

4. สรุป

การพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตของผู้ผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ สามารถยกระดับผลดำเนินงานของผู้ผลิตได้โดยผ่านความสามารถในการดำเนินงานของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต ในบริบทของอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย ผลการศึกษาสามารถระบุได้ว่า กิจกรรมที่มีอิทธิพลอย่างชัดเจนต่อการยกระดับความสามารถของผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต พบว่าการประเมินผล จัดลำดับ ส่งผลการประเมินแก่ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิต การใช้ผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมากกว่าหนึ่งราย และการอบรมผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตด้านการประสานงาน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาใช้โมเดลโครงสร้างเพียงโมเดลเดียว การศึกษาในอนาคตควรเปรียบเทียบทั้งโมเดลแสดงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างโดยตรงระหว่างการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตและผลดำเนินงานของผู้ผลิตร่วมด้วยเพื่อให้การอธิบายถึงผลกระทบของการพัฒนาผู้ส่งมอบปัจจัยการผลิตมีความชัดเจนมากขึ้น

5.เอกสารอ้างอิง

- Akamp, M., Muller, M. (2013). Supplier Management in Developing Countries. *Journal of Cleaner Production*, 56, 54-62.
- Arroyo-Lopez, P., Holmen, E., & de Boer, L. (2012). How do supplier development programs affect suppliers? Insights for suppliers, buyers and governments from an empirical study in Mexico. *Business Process Management Journal*, 18, 680-707.
- Carr, A. S. & Kaynak. H. (2007). Communication methods, information sharing, supplier development and performance an empirical study of their relationships. *International Journal of Operations & Production Management*, 27, 346-370.
- Choi, T. Y., & Hartley, J. L. (1996). An exploration of supplier selection practices across the supply chain. *Journal of Operations Management*, 15, 161-180.
- Dunn, S. C. & Young, R. R. (2004). Supplier assistance within supplier development initiatives. *Journal of Supply Chain Management*, 40, 19-29.
- Dyer, J. H., Cho, D. S. & Wujin, C. (1998). Strategic supplier segmentation: the next best practice in supply chain management. *California Management Review*, 40, 57-77.
- Hahn, C. K., Watts, C. A., & Kim, K. Y. (1990). The supplier development program: A conceptual model. *International Journal of Purchasing and Materials Management*, 26(2), 2-7.
- Humphreys, P. K., Li, W. L. & Chan, L. Y. (2004). The impact of supplier development on buyer-supplier performance. *Omega*, 32, 131-143.
- Johnsen, R. E. & Ford, D. (2006). Interaction capability development of smaller suppliers in relationships with larger customers. *Industrial Marketing Management*, 35, 1002-1015.
- Kraljic, P. (1983). Purchasing must become supply management. *Harvard Business Review* (September/October), 109-117.
- Krause, D. R. & Scannell, T. V. (2002). Supplier development practices: Product- and service-based industry comparison. *Journal of Supply Chain Management*, 38, 13-21.
- Krause, D. R., Ragatz, G. L. & Hughley, S. (1999). Supplier development from the minority supplier's perspective. *The Journal of Supply Chain Management*, (np:np), 33-41.
- Krause, D. R., Scannell, T. V. & Calantone, R. J. (2000). A structural analysis of the effectiveness of buying firms' strategies to improve supplier performance. *Decision Sciences*, 30, 33-55.
- Krause, D., Ellram, L. M. (1997). Success Factors in Supplier Development, *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 27, p. 39.
- MacDuffie, J. P., & Helper, S. (1997). Creating lean supplier diffusing lean production through the supply chain. Abstract retrieved October 25, 2006, from <http://lmvp.mit.edu/papers/98/165a.pdf>
- Modi, S. B. & Mabert, V. A. (2007). Supplier development: Improving supplier performance through knowledge transfer. *Journal of Operations Management*, 25, 42-64.
- Nagati, H. & Rebolledo, C. (2013). Supplier development efforts: the suppliers' point of view. *Industrial Marketing Management*, 42, 180 – 188.

- Park, S., Hartley, J. L. (2002). Exploring the Effect of Supplier Management on Performance in the Korean Automotive Supply Chain. *Journal of Supply Chain Management*, 38, p.46.
- Prahinski, C. & Benton, W.C. (2004). Supplier evaluation: communication strategies to improve supplier performance. *Journal of Operations Management*, 22, 39-62.
- Sanchez-Rodriguez, C., Hemsworth, D. & Martinez-Lorente, A. R. (2005). The effect of supplier development initiatives on purchasing performance: a structural model. *Supply Chain Management: An International Journal*, 10, 289-301.
- Tan, K. C., Kannan, V. R. & Handfield, R. B. (1998). Supply chain management: Supplier performance and firm performance. *International Journal of Purchasing and Materials Management*, 34, 2-9.
- Vonderembse, M. A. & Tracey M. (1999). The impact of supplier selection criteria and supplier involvement on manufacturing performance. *The Journal of Supply Chain Management*, 33, 33-39.
- Wouters, M., Jarwaarde, E. van & Groen, B. (2007). Supplier development and cost management in Southeast Asia-Results from a field study. *Journal of Purchasing & Supply Management*, 13, 228-244.

ความรับผิดชอบต่อสังคมและคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรวัยทำงาน Social Responsibility and Quality of Work Life of Working People

ธนพร สวนอินทร์ และ บังอร โสฬส

Thanaporn Suan-in and Bungon Sorod

หลักสูตรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

E-mail: tsuanin@gmail.com โทร. 085-9999446

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคคลกับคุณภาพชีวิตการทำงาน และ 2) ความสามารถในการทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานของความรับผิดชอบต่อสังคม กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรวัยทำงาน ซึ่งทำงานในองค์กรหลากหลาย ทั้งภาคเอกชน องค์กรภาครัฐและวิสาหกิจ รวมจำนวน 423 คน เก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถามจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถามคุณภาพชีวิตการทำงาน และแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคม แบบสอบถาม 2 ฉบับนี้มีคุณภาพดี โดยพบว่ามีค่าความเชื่อมั่นในการศึกษาครั้งนี้สูง ($\alpha = .94, .80$ ตามลำดับ) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลพบว่า ส่วนใหญ่เป็นบุคลากรหญิง (ร้อยละ 69.5) มีอายุเฉลี่ย 34.83 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า (ร้อยละ 67.20) ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .292, p < .01$) และผลการวิเคราะห์อำนาจในการทำนายคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยความรับผิดชอบต่อสังคมรายด้าน 4 ด้านในกลุ่มรวม พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมด้านตระหนักรู้ทางสังคม สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานได้ร้อยละ 10.3 ($F = 24.21, p < .01$) ผลที่พบนี้บ่งชี้ให้เห็นว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรวัยทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีอำนาจในการทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานชัดเจนแต่ในระดับน้อย ($r = .292, r^2 = 10.3$) ผลที่พบอาจเนื่องมาจากการศึกษากับกลุ่มบุคลากรที่ทำงานกระจายหลากหลายรูปแบบ และส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า ซึ่งอาจเป็นกลุ่มที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากอยู่แล้ว แต่ยังคงต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ จึงควรทำการศึกษาเรื่องเดียวกันนี้ในกลุ่มตัวอย่างระดับการศึกษาต่ำกว่าหรือศึกษาแยกกลุ่มบุคลากรที่ทำงานในองค์กรแต่ละองค์กร เพื่อให้ได้ผลในรายละเอียดชัดเจนเฉพาะกลุ่ม

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคม คุณภาพชีวิตการทำงาน บุคลากรวัยทำงาน

Abstract

The purpose of this research was to study 1) the relationship between social responsibility and quality of work life and 2) the predictive power of social responsibility on quality of work. Sample of this study consisted of 423 working people who were working in various organizations, including private organizations, government agencies, and state-enterprise. Three questionnaires were utilized to collect data for this study included demographic information questionnaires, quality of work life scale, and social responsibility scale. The 2 scales were found of having good quality, with high reliability ($\alpha = .94, .80$ respectively). Data analysis on personal information revealed that most of the sample were female (69.5%), age averaged at 34.83, and most possessed master degree or higher. Data analysis to find the relationship between variables showed that, social responsibility was

positively correlated with quality of work life ($r = .292$, $p < .01$). Results from multiple regression analysis found 10.3 percent predictive power of the 4 factors of social responsibility in predicting quality of work life. The findings indicated statistical significant positive relationship and predictive power of social responsibility to quality of work life, but at low level ($r = .292$, $r^2 = 10.3$). This might be due to the sample of this study were from various organizations and most of the sample possessed master or higher degree. The sample might already hold high social responsibility, but still needed better quality of work life. Future study should conduct the same study with working people possessing lower education level or working in each type of organization to get a clear and more detail results for each group separately.

Keywords: Social responsibility, quality of work life, worker personal

1. บทนำ (Introduction)

เป้าหมายสำคัญ UNESCO หรือ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติระบุไว้คือ คุณภาพชีวิต โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (UNESCO, 2016) มิติหนึ่งที่สำคัญของคุณภาพชีวิต (Quality of life) ของบุคคลทั่วไปคือ การมีคุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of working life) ที่ดีเนื่องจากการทำงานเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดในสังคมและบุคลากรวัยทำงานมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ผลการสำรวจสภาวะการทำงานของประชาชนเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2560 นั้น พบว่ามีผู้ที่อยู่ในวัยทำงานจำนวน 37.68 ล้านคน ซึ่งประกอบด้วยผู้ทำงานในภาคเกษตรกรรม 10.69 ล้านคน และนอกภาคเกษตรกรรม 26.99 ล้านคน บุคลากรวัยทำงานนอกภาคการเกษตร คือ บุคคลที่ทำงานในองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ วิชากิจ และเอกชน รวมถึงทำกิจการส่วนตัว และที่ทำงานองค์กรการกุศล คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญและมีคุณค่ามากสำหรับองค์กร ถ้าเกิดปัญหาด้านคุณภาพชีวิตการทำงานจะมีผลกระทบต่อองค์การตลอดจนสังคมที่อาศัยอยู่ (เชียวชาญ, 2530; นิยดา, 2545; นนทกานต์, 2547)

นักวิชาการด้านองค์การ ได้ทำการศึกษาและนำเสนอองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตการทำงานไว้แตกต่างกันหลายแนวคิด แนวคิดที่ได้รับการยอมรับและนิยมนำไปศึกษาต่อคือ แนวคิดของ Walton (1974) ซึ่งบ่งชี้ว่าสามารถพิจารณาคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีได้จาก 8 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม (2) สภาพการทำงานที่ดีมีความปลอดภัย (3) การพัฒนาความสามารถของพนักงาน (4) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน (5) การบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน (6) สิทธิของพนักงานหรือสิทธิตามรัฐธรรมนูญ (7) ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว (8) ความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยบุคลากรที่รายงานว่ามีองค์ประกอบทั้ง 8 นี้ในระดับที่มากกว่า เป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตการทำงานมากกว่าบุคลากรที่รายงานว่ามีองค์ประกอบทั้ง 8 ในระดับที่น้อยกว่า การศึกษาครั้งนี้พิจารณาตรวจสอบว่าคุณภาพชีวิตตามแนวคิดนี้

การทำงานในองค์กรนั้น ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่มีการกล่าวถึงอย่างมาก คือบุคลากรควรมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นหนึ่งในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสมาชิกในสังคม ซึ่งรวมถึงบุคลากรวัยทำงานเป็นคุณธรรมที่แสดงถึงความคิด ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่จะเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งควบคุมพฤติกรรมการสนองความปรารถนาของตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่คนกลุ่มใหญ่พึงปรารถนา และควรจะทำอย่างไรเมื่อมีสถานการณ์สิ่งแวดล้อม หรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในสังคมที่ตนดำรงอยู่มากระตุ้น ผู้ที่ได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกอันดีงามด้านความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีของตนเอง สิ่งแวดล้อม สังคม และประเทศชาติ (Good, 1973) ในปัจจุบันแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมมีพัฒนาการชัดเจนมากขึ้น กระแสความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) เป็นที่ยอมรับกันในโลกธุรกิจและกิจการอย่างมาก ภายใต้แนวคิดและแนวทางดำเนินการเพื่อให้เกิดความสันติและการสานสัมพันธ์อันดีของการอยู่ร่วมกันในสังคม

ความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคคลโดยทั่วไป หมายถึง จิตสำนึกของบุคลากรที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรม การกระทำเพื่อประโยชน์ต่อองค์กร สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม โดยมีพฤติกรรมจิตอาสาที่ส่งเสริมคุณธรรมและ จริยธรรมของบุคลากรวัยทำงาน (วีระวัฒน์, 2553)

การศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคม The Social Responsibility (U.S.) Test จาก helloquizzzy ซึ่งเป็นเว็บไซต์ สำหรับสร้างแบบทดสอบ เพื่องานวิจัยหรือสำหรับการเรียน การศึกษาต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับ ประเทศไทย ยึดองค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) ตาม The Social Responsibility (U.S.) Test สามารถแบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ (นิตยาภรณ์, 2556) คือ (1) การใช้จ่ายและการใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม (spending) (2) การบริโภค การแบ่งปัน และความเอื้อเฟื้อ (consumption) (3) การตระหนักรู้ ด้านสังคม (social awareness) และ (4) การกระทำทางสังคมและหรือการปฏิบัติตามกฎระเบียบ (social action)

การศึกษาที่ผ่านมาพบว่า แนวคิดของการเป็นพลเมืองดีมีความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ คุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงาน (พัชร, 2556) จิตสาธารณะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับกับคุณภาพชีวิตการทำงาน และ จิตสาธารณะร่วมกับวัฒนธรรมองค์กรมีอำนาจในการทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานได้ร้อยละ 68.50 (บุรเกียรติ, 2555) การศึกษาค้นคว้าซึ่งสนใจศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน เพื่อจะได้ เสนอเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรวัยทำงาน จึงมีสมมติฐานว่า ความรับผิดชอบต่อ สังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงาน และองค์ประกอบย่อยของความรับผิดชอบต่อสังคมสามารถ ร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตในการทำงานได้

2. วิธีการศึกษา (Research Methodology)

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา นิยามปฏิบัติการของตัวแปร เครื่องมือวัดตัวแปร วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือวัด การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรวัยทำงานนอกภาคเกษตรกรรมในประเทศไทย 26.99 ล้านคน ทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่ทำงานองค์การภาครัฐและเอกชน ในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากร วัยทำงานในองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ วิสาหกิจ และเอกชน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูป ของ Yamane (Yamane, 1967) ที่ความคลาดเคลื่อน 5% ระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถคำนวณขนาดของ กลุ่มตัวอย่างจากสูตร Yamane ได้ขนาดจำนวน 400 คน ซึ่งได้ดำเนินการเก็บเป็นจำนวนมากกว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เล็กน้อย และใช้การสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Quota Random Sampling) โดยส่วนหนึ่ง เก็บข้อมูลจากนักศึกษาภาคพิเศษซึ่งทำงานอยู่ในองค์กรที่แตกต่างกัน และกำลังศึกษาที่คณะพัฒนาศาสตร์มนุษย และคณะบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ อีกส่วนหนึ่งเก็บข้อมูลจากบุคลากรวัยทำงานที่ทำงานในองค์กร ต่าง ๆ ด้วยแบบสอบถามออนไลน์ ได้รับแบบกลับมาจำนวน 432 ชุด และเมื่อนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้อง ในการตอบแล้ว มีแบบสอบถามที่ใช้ได้จริงจำนวน 423 ชุด

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือวัดตัวแปร คือ แบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคม และแบบสอบถามคุณภาพชีวิต การทำงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปโดยเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด หรือเลือกคำตอบ มีจำนวน 10 ข้อ เพื่อสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ ระดับตำแหน่ง สถานที่ตั้งขององค์กร ประเภทขององค์กร อายุงาน รายได้ของท่านต่อเดือน ท่านเข้าทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคมกี่ครั้ง (ในรอบ 2 เดือนที่ผ่านมา)

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามคุณภาพชีวิตการทำงานเป็นการรายงานความต้องการ ความพึงพอใจ แรงจูงใจ ของบุคลากร 8 องค์ประกอบ โดยใช้แบบสอบถามที่นักวิจัยได้พัฒนาไว้ก่อนแล้วจากแนวคิดของ Walton (1974: 12-14) โดยปรับเรียบเรียงข้อคำถามให้เหมาะสมกับบริบทกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มีข้อคำถามจำนวน 32 ข้อ ส่วนใหญ่เป็นข้อคำถามเชิงบวก มีข้อคำถามเชิงลบจำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อ 28 โดยใช้มาตราประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ข้อความทางบวกตรวจสอบให้คะแนน 6 ถึง 1 จากคำตอบ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ตามลำดับ และข้อความทางลบตรวจสอบให้กลับกันเป็น 1 ถึง 6 จากคำตอบ “ไม่จริงเลย” ถึง “จริงที่สุด”

ผลการวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามคุณภาพชีวิตการทำงาน พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (ค่า t) สูง ($t_s > 2.150$, $p_s < .05$) และมีค่าความสัมพันธ์รายข้อกับทั้งฉบับตามเกณฑ์ ($0.2 \leq r \leq 0.8$) จำนวน 32 ข้อ ยกเว้นข้อคำถามข้อ 7, 8, 19, 28, 32 ที่ค่าอำนาจจำแนกรายข้อต่ำกว่าเกณฑ์ จึงตัดข้อคำถามทั้ง 5 ข้อออก เหลือแบบสอบถามจำนวน 27 ข้อ ซึ่งเมื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล แล้วทำการหาค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ 27 ข้อ พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .941

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดและการกระทำใน 4 ด้าน คือ (1) การใช้จ่ายและการใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม (spending) (2) การบริโภค การแบ่งปัน และความเอื้อเฟื้อ (consumption) (3) การตระหนักรู้ด้านสังคม (social awareness) และ (4) การกระทำทางสังคมและหรือการปฏิบัติตามกฎระเบียบ (social action) ตามการตรวจวัดของ The Social Responsibility (U.S.) Test (Helloquizzzy, 2016) รวมข้อคำถามจำนวน 24 ข้อ ส่วนใหญ่เป็นข้อคำถามเชิงบวก โดยมีข้อคำถามเชิงลบ 6 ข้อ ได้แก่ ข้อ 5, 6, 7, 8, 17, 22 การตอบใช้มาตราประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ข้อความทางบวกตรวจสอบให้คะแนน 6 ถึง 1 จากคำตอบ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ตามลำดับ และข้อความทางลบตรวจสอบให้คะแนนกลับกันเป็น 1 ถึง 6 จากคำตอบ “ไม่จริงเลย” ถึง “จริงที่สุด”

ผลการวิเคราะห์คุณภาพรายข้อของแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า ทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนกสูง ($t_s > 2.0$, $p_s < .05$) และมีค่าความสัมพันธ์รายข้อกับทั้งฉบับตามเกณฑ์ ($0.2 \leq r \leq 0.8$) ยกเว้นข้อคำถามข้อ 1, 6, 13, 16, 17, 20 ที่ค่าอำนาจจำแนกรายข้อต่ำกว่าเกณฑ์ จึงตัดข้อคำถามทั้ง 6 ข้อออก เมื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล แล้วทำการหาค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ 18 ข้อ พบว่ามีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha Coefficient) ในการศึกษาค้นครั้งนี้เท่ากับ .800

2.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามในเว็บไซต์ Google drive เพื่อให้ได้มาซึ่ง Link สำหรับตอบแบบสอบถาม แล้วส่งแบบสอบถามออนไลน์ ไปยัง e-mail นักศึกษาภาคพิเศษของคณะพัฒนาศาสตร์พยาบาล และคณะบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ รวมทั้งพนักงานองค์การเอกชนที่ได้ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามออนไลน์ไว้ล่วงหน้าแล้ว เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับมา ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบ ผลปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามกลับมา จำนวน 432 ชุด มีการตอบสมบูรณ์ถูกต้องจำนวน 423 ชุด ซึ่งพร้อมดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3. ผลการศึกษา

3.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรวัยทำงาน จำนวน 423 คน มีรายละเอียดดังนี้

- 1) เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรหญิง จำนวน 294 คน คิดเป็นร้อยละ 69.5 และบุคลากรชายจำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50
- 2) อายุ พบว่า มีอายุระหว่าง 22 - 60 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 34.83 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.43 ปี
- 3) ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 30.70

ระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า จำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 67.20 ระดับ ปวส./ปวท. หรืออนุปริญญา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.20 และระดับอื่น ๆ ที่ต่ำกว่านั้น จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.90

4) อายุงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุงานต่ำกว่า 3 ปี จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 รองลงมาคืออายุงาน 3 ถึง 5 ปี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 22.90 อายุงาน 6 ถึง 10 ปี จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 22.00 อายุงาน 11 ถึง 15 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 15.60 อายุงาน 16 ถึง 20 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.20 และ อายุงานมากกว่า 20 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.30

5) ตำแหน่งงานในปัจจุบัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นพนักงานปฏิบัติการ จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 61.00 รองลงมาเป็นผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 15.80 ผู้บังคับบัญชา จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 13.20 ผู้บริหารระดับสูง จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 5.90 และอื่น ๆ จำนวน 17 คน ร้อยละ 4.10

6) รายได้รวมต่อเดือนพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้รวมต่อเดือน 35,001 บาทขึ้นไป จำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 47.80 รองลงมา 15,001 - 25,000 บาท จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 26.40 เงินเดือน 25,001 - 35,000 บาท จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 22.00 และเงินเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 3.80 ตามลำดับ

7) อาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างอันดับแรกพนักงาน ลูกจ้างเอกชนรายเดือน จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 59.60 รองลงมาข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างของรัฐบาล จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 24.60 พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 8.50 ทำธุรกิจส่วนตัว จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.40 พนักงานลูกจ้างเอกชนรายวัน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.90 และไม่ระบุจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00

3.2 ผลการทดสอบสมมติฐาน

1) ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมกับคุณภาพชีวิตการทำงาน

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคม และคุณภาพชีวิตการทำงาน พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .292, p < .01$) เมื่อวิเคราะห์ผลรายด้านเพิ่มเติม พบว่า

- ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมกับคุณภาพชีวิตการทำงานรายด้าน พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงานรายด้าน ทุกด้าน ($r = .171, .243, .146, .134, .147, .184, .252$, และ $.230$ ตามลำดับ $p < .01$)

- ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการบริโภค การแบ่งปัน ความเอื้อเฟื้อกับคุณภาพชีวิตการทำงานรายด้าน พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการบริโภค การแบ่งปัน ความเอื้อเฟื้อมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงานรายด้านใน 4 จาก 8 ด้าน ได้แก่ด้าน สภาพการทำงาน การบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกันความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว และความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม ($r = .142, .118, .108$, และ $.158$ ตามลำดับ $p < .05$)

- ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านตระหนักรู้ทางสังคมกับคุณภาพชีวิตการทำงานรายด้าน พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านตระหนักรู้ทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงานรายด้านทุกด้าน ($r = .139, .176, .208, .126, .141, .155, .160$ และ $.241$ ตามลำดับ $p < .01$)

- ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการกระทำทางสังคม/การปฏิบัติตามกฎระเบียบกับคุณภาพชีวิตการทำงานรายด้าน พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการกระทำทางสังคม/การปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงานรายด้าน 7 ด้าน ได้แก่ เงินเดือนหรือค่าตอบแทน สภาพการทำงาน การพัฒนาความสามารถของพนักงาน ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน การบูรณาการทางสังคมหรือ

การทำงานร่วมกัน ความสมดุระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว และความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม ($r = .162, .180, .138, .099, .132, .172$ และ $.305$ ตามลำดับ $p < .05$)

ผลที่พบนี้สอดคล้องกับผลวิจัยของ ออกลีสินีและคณะ (Augustiniene and other, 2012: 45) ที่พบว่าทุกคนควรใช้เวลาของตนเพื่อชุมชน สังคม และประเทศของตน ต้องตระหนักถึงบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ที่สังคมสร้างขึ้น จึงจะทำให้เป็นที่ยอมรับและถือเป็นความรับผิดชอบต่อสังคม อีกทั้งผลวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า การช่วยเหลือผู้อื่นอย่างไม่ลืมหือเป็นโอกาสที่ดีอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ การฝ่าฝืนกฎหมายเป็นปัญหาที่ไม่ควรให้อภัยอย่างยิ่งต่อความรับผิดชอบต่อสังคม และงานวิจัยของ O'Guinn & Faber (1989) และ Otero-López & Villardefrancos (2013) พบว่า บุคคลที่เป็นพลเมืองที่ดีมีการวางแผนการใช้จ่ายและใช้ชีวิตไว้วางหน้า และไม่เกิดตามอารมณ์หรือไม่มีเหตุผล รวมทั้งการแสดงถึงความเป็นพลเมืองดีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น การใช้จ่ายเงินทางอิเล็กทรอนิกส์แทนที่จะใช้เงินจริง เป็นต้น หรือการช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น การใช้กรรมนาคมที่เป็นสาธารณะมากกว่าที่จะใช้รถยนต์ส่วนตัว เป็นต้น

2) อำนาจในการทำนายคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยความรับผิดชอบต่อสังคม

ผลการวิเคราะห์อำนาจในการทำนายคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยความรับผิดชอบต่อสังคมรายด้าน 4 ด้าน พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมด้านตระหนักรู้ทางสังคม สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมได้ร้อยละ 10.3 ($F = 24.21, p < .01$) โดยพบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมสามารถทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมได้ร้อยละ 7.30 ส่วนความรับผิดชอบต่อสังคมด้านตระหนักรู้ทางสังคมสามารถทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.00

นอกจากนี้ได้ทำการวิเคราะห์อำนาจในการทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยความรับผิดชอบต่อสังคมรายด้าน 4 ด้าน ในกลุ่มย่อย พบว่า (1) ในกลุ่มบุคลากรชาย ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมเพียงด้านเดียวที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมได้ร้อยละ 8.70 (2) ในกลุ่มบุคลากรหญิง พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมทั้ง 4 ด้านสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมได้ร้อยละ 13.60 โดยพบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการกระทำทางสังคม/การปฏิบัติตามกฎระเบียบสามารถทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมได้ร้อยละ 7.60 ตามมาด้วย ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานเพิ่มเติมได้ร้อยละ 3.20 ส่วนความรับผิดชอบต่อสังคมด้านตระหนักรู้ทางสังคมสามารถทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานเพิ่มเติมได้ร้อยละ 1.50 และความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการบริโภค การแบ่งปัน ความเอื้อเฟื้อสามารถทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานเพิ่มเติมได้ร้อยละ 1.40 (3) ในกลุ่มพนักงานอายุน้อย ความรับผิดชอบต่อสังคม 2 ด้านสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวม ได้ร้อยละ 12.60 โดยพบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านตระหนักรู้ทางสังคม และความรับผิดชอบต่อสังคมด้าน การใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยพบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านตระหนักรู้ทางสังคมสามารถทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานได้ร้อยละ 9.30 และความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมสามารถทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.20 (4) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มพนักงานอายุมาก พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม เพียงตัวเดียวเท่านั้นที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมในกลุ่มนี้ได้ร้อยละ 7.90

ผลที่พบบ่งชี้ชัดเจนว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม และด้านตระหนักรู้ทางสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตการทำงานมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งผลดังกล่าวช่วยสนับสนุนว่าประชาชนคนไทยควรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ด้วยวิธีการปฏิบัติตามหลักความพออยู่พอกิน พึ่งพาตนเองได้ ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความโลภน้อย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เกิดจาก

ความพอประมาณ เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่สามารถเกิดขึ้นในสังคม ประยุกต์ใช้ได้กับประชาชนทุกคนทุกระดับ และทุกสายงานวิชาชีพ เพียงใช้ความร่วมมือสร้างความสำเร็จ เข้าถึง และพัฒนา (สุชนา โรจน์เลิศจรยา, 2558) มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน

4. สรุป

การวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบต่อสังคมกับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรวัยทำงาน” โดยปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 423 คน ลักษณะส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามนั้นเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย และมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า อายุอยู่ในช่วงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 34 ปี ส่วนใหญ่มีอายุการทำงานน้อยกว่า 3 ปี และทำงานในระดับปฏิบัติการ ซึ่งเป็นพนักงานลูกจ้างเอกชน ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ กล่าวได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายในด้านองค์การ

ผลการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน 2 ข้อ พบผลสนับสนุนสมมติฐานคือ (1) ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมมีสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงาน ทั้งโดยรวมและรายด้านเกือบทุกด้าน (2) ผลการวิเคราะห์อำนาจในการทำนายคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยความรับผิดชอบต่อสังคมรายด้าน 4 ด้านในกลุ่มรวม พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมด้านตระหนักรู้ทางสังคม สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมได้ ร้อยละ 10.3 โดยพบว่าความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมสามารถทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมได้ ร้อยละ 7.30 ส่วนความรับผิดชอบต่อสังคมด้านตระหนักรู้ทางสังคมสามารถทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.00 โดยพบผลที่สอดคล้องในกลุ่มพนักงานชาย คือ ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมสามารถทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมในกลุ่มนี้ได้ ร้อยละ 8.70 แต่ในกลุ่มพนักงานหญิง พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมทั้ง 4 ด้านสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมได้ร้อยละ 13.60 โดยค่าอำนาจการทำนายของความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการกระทำทางสังคม/การปฏิบัติตามกฎระเบียบสามารถเท่ากับ ร้อยละ 7.60 รองลงมาของความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมที่เพิ่มค่าทำนายร้อยละ 3.20 ส่วนความรับผิดชอบต่อสังคมด้านตระหนักรู้ทางสังคม และความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการบริโภค การแบ่งปัน ความเอื้อเฟื้อสามารถทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานเพิ่มเติม ร้อยละ 1.50 และ ร้อยละ 1.40 ตามลำดับ ในกลุ่มพนักงานอายุน้อยกว่าค่าเฉลี่ยอายุ (31 ปี) พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม 2 ด้านสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวม ได้ร้อยละ 12.60 โดยพบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านตระหนักรู้ทางสังคม และความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานร้อยละ 9.30 และร้อยละ 3.20 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มอายุมาก พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม เพียงตัวเดียวเท่านั้นที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานได้ ร้อยละ 7.90 ผลที่พบทั้งหมดนี้แสดงผลอำนาจในการทำนายที่ชัดเจนและสอดคล้องกันของความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการใช้จ่ายหรือใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมที่มีต่อคุณภาพชีวิตการทำงานทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

ผลที่พบนี้ชี้ให้เห็นว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรวัยทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกและมีอำนาจในการทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานชัดเจน แม้จะในระดับที่ไม่สูง (ค่าความสัมพันธ์ $r < .35$, และอำนาจในการทำนายน้อยกว่าร้อยละ 11) ซึ่งอาจเนื่องมาจากการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทำงานหลากหลายรูปแบบและหลายองค์การ โดยส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า ซึ่งอาจเป็นกลุ่มที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากอยู่แล้ว แต่บุคลากรเหล่านี้ยังคงต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ การศึกษาต่อไปจึงควรกระทำกับกลุ่มตัวอย่างระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี หรือศึกษาแยกกลุ่มเป็นบุคลากรที่ทำงานในองค์กรกลุ่มเดียวกันในจำนวนที่มากขึ้น เพื่อให้เห็นผลในรายละเอียดชัดเจนเฉพาะกลุ่ม

4.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยเสนอแนะแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้สำหรับองค์กรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างให้เกิดการเพิ่มพูนความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะด้านที่มีส่วนช่วยให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตการทำงานเพิ่มขึ้นพร้อมกันด้วย

4.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการตรวจสอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยที่ได้มานี้พบความสัมพันธ์และอำนาจในการทำนายในระดับน้อย แม้จะมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงควรทำการศึกษาคูขุมประชากรที่กว้างขึ้น และทำการเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมและคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรของบุคลากรในระดับต่าง ๆ หรือบุคลากรในระดับต่าง ๆ หรือบุคลากรต่างองค์กร เพื่อให้ได้ผลที่ชัดเจนขึ้นทั้งในองค์กรรวม และรายย่อยตามปัจจัยส่วนบุคคลหรือองค์กร

5. เอกสารอ้างอิง

- เชี่ยวชาญ อาศุวัฒนกุล. 2530. แนวคิดในการพัฒนามนุษย์ในองค์การมิติใหม่ของการบริหารงานบุคคลในภาครัฐบาล การเมือง ค่านิยมและการจัดการทรัพยากรในองค์การ. กรุงเทพฯ: อินเอนส์ไวด์.
- นันทกานต์ วุฒิอารีย์. 2547. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดสำนักกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิตยาภรณ์ บุญสวัสดิ์. 2556. ความรับผิดชอบต่อสังคมกับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ตามทัศนะของนักวิชาการศึกษา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิตดา พุยเจริญ. 2545. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การ กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชร ปานแก้ว. 2556. ทัศนคติต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คุณภาพชีวิตการทำงานและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การและสังคมของพนักงานบริษัทเอกชน. ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วัลลภา เฉลิมวงศาเวช. 2555. ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรอุดมศึกษา. วารสารนักบริหาร. 32 (4) :116-122.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2553. แนวทางการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล. สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงาน ก.พ.
- Augustiniene, A. and Minkute-Henrickson, R. 2012. Expression of Social Responsibility in Professional Expectations of Future Social Pedagogues. Social Sciences. 3(77): 41-51.
- Good, Carter V. 1973. Dictionary of Education. New York: McGraw-Hill Book.
- Helloquizzzy. 2016. The Social Responsibility (U.S.) Test. [online]. Access in <https://www.helloquizzzy.com/>: 2016.
- Otero-López, J. M. and Villardefrancos, E. 2013. Five-Factor Model Personality Traits, Materialism, and Excessive Buying: A Mediation Analysis. Personality and Individual Differences. 54 (6): 767-772.
- UNESCO. 2016. The Sustainable Development Goals Report 2016. [online]. Access in https://www.unodc.org/documents/commissions/CND_CCPCJ_joint/2030Agenda/The_Sustainable_Development_Goals_Report_2016.pdf
- Walton, Richard E. 1974. Improving Quality of Work Life. Harvard Business Review. 15 (5), 12-16.
- Yamane, Taro. 1967. Statistics: An Introduction Analysis. 2nd ed. New York: Harper & Row.

การบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย Good Governance of Private Higher Education Institutes

ธัชชาพัฒน์ ยุktanนท์

Tascharpat Yuktananda

สาขาวิชาการบริหารจัดการองค์กร

มหาวิทยาลัยเกริก ถนน รามอินทรา แขวง อนุสาวรีย์ เขต บางเขน กรุงเทพมหานคร 10220

E-mail: tascharpat_daeng@hotmail.com โทร. 089-8946546

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารองค์การของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย 2) ศึกษาระดับการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย และ 3) ศึกษาปัจจัยด้านการบริหารองค์การที่มีผลต่อการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้แทนผู้บริหารคณะวิชาและหน่วยงานส่งเสริมกิจการนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเอกชน 43 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 258 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน และการถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารองค์การ โดยรวมอยู่ในระดับปรับปรุงให้ดีขึ้นเมื่อพิจารณาทางด้านค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวัฒนธรรมองค์การ รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างองค์การและค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านภาวะผู้นำ 2) การบริหารจัดการที่ดี โดยรวมอยู่ในระดับปรับปรุงให้ดีขึ้น เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักความโปร่งใส รองลงมาคือ หลักการมีส่วนร่วมและค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ หลักการกระจายอำนาจ 3) ปัจจัยด้านการบริหารองค์การที่มีผลต่อการบริหารจัดการที่ดีประกอบด้วย ทรัพยากรทางการบริหารจัดการ นโยบาย กลยุทธ์ ยุทธวิธี สมรรถนะทางการบริหารและวัฒนธรรมองค์การ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการที่ดี สถาบันอุดมศึกษาเอกชน

Abstract

The aims of this research were 1) study to examine the level of the organizational management of private higher education institutes 2) to examine the level of good governance 3) factors affecting good governance of private higher education institutes. The Sample consisted of 43 private universities; the respondents of administrators were 253 persons. The instrument used for this research was questionnaire items developed to test a confidence level at .989 (Alpha Coefficient = 0.989). The statistical analysis used was descriptive statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation analysis and Inferential statistics multiple regression analysis. The results revealed that; 1) The organizational management were appropriate at upgrade to level; the highest point was organization culture, the second was organization structure and the third was leadership. 2) Good governance were appropriate at upgrade to level; the highest point was transparency, the second was participation and the third was Decentralization. 3) Factors of affecting to the good governance of community colleges in Thailand included administrative resources, policy-strategy-tactics, managerial competency, and organization culture.

Keywords: Good governance, Private higher education institutes

1. บทนำ

การบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษา มีพันธกิจ 4 ด้าน ได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัยและพัฒนา การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งภารกิจสำคัญอีก 2 ด้าน คือ กิจการนักศึกษา และการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (ณรงค์, 2554) ในบริหารงานตามพันธกิจและภารกิจต่าง ๆ มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสถาบันจะต้องคำนึงถึงการผลิตบัณฑิต ให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ที่จะปฏิบัติงานโดยมีคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้ความรู้ นั้น มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหลายด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับหลักสูตรซึ่งเป็นแผนการจัดวิชาความรู้อย่างเป็นระบบ เหมาะสมกับระดับปริญญา และเพียงพอต่อการปฏิบัติงานในตลาดแรงงาน โดยมีคณาจารย์คือกลุ่มผู้ร่วมสร้างและบริหารหลักสูตร หล่อหลอมให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การเรียนการสอนต้องเป็นไปตามข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบ เช่น ระบบการศึกษา คุณสมบัติของนักศึกษา การลงทะเบียนเรียน การวัดประเมินผลการศึกษา การรักษาสภาพนักศึกษา ระยะเวลาการศึกษา การสำเร็จการศึกษา ฯลฯ ในส่วนของภารกิจด้านการวิจัยและพัฒนา เป็นการส่งเสริมงานวิจัยของมหาวิทยาลัยต้องประกอบด้วย การมีนโยบายด้านการวิจัย มีหลักเกณฑ์สนับสนุนการวิจัย การรับทุนวิจัยจากแหล่งภายนอก การดูแลด้านสิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญา และการสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัย รวมทั้งมีการยกย่องผู้มีผลงานวิชาการ และการจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ สำหรับการบริหารทางวิชาการ มี 2 ลักษณะ คือ การบริการวิชาการแก่สังคม แบบให้เปล่า และการบริการวิชาการแบบมีรายได้

การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เป็นการจัดพิธีการทางศาสนาที่ให้นักศึกษาและบุคลากรเข้าร่วม นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมแบบอื่น ๆ เช่น การจัดสร้างถาวรวัตถุ การทอดกฐินพระราชทาน การทอดผ้าป่าสามัคคี ในด้านกิจการนักศึกษา ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามข้อบังคับของแต่ละมหาวิทยาลัยที่ว่าด้วยวินัยนักศึกษา ระเบียบว่าด้วยสโมสรนักศึกษา การดูแลด้านการแต่งกาย กิจกรรมนักศึกษา

การรับผิดชอบต่อสังคม (University Social Responsibility - USR) เป็นกิจกรรมที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ที่ดำเนินการโดยนักศึกษา บุคลากรของสถาบัน กิจกรรมดังกล่าว เช่น การพัฒนาชุมชน การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การพัฒนาสิ่งแวดล้อม

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา สังคมต้องการระบบอุดมศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วม (participation) มีความโปร่งใส (transparency) และมีความรับผิดชอบต่อสังคม (accountability) ตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้กำกับ ควบคุมและกำหนดมาตรฐานคุณภาพให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา บริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ให้ครบถ้วน 10 องค์ประกอบ เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ดังนี้ 1) หลักประสิทธิผล (Effectiveness) 2) หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) 3) หลักการตอบสนอง (Responsiveness) 4) หลักการรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) 5) หลักความโปร่งใส (Transparency) 6) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) 7) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) 8) หลักนิติธรรม (Rule of Law) 9) หลักความเสมอภาค (Equity) และ 10) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented) (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557)

ในการบริหารองค์การ มีปัจจัยหลักขับเคลื่อนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดจากความสัมพันธ์ของคนในองค์การกับกระบวนการบริหารและทรัพยากรทางการบริหาร ตามแนวคิดพฤติกรรมขององค์การ กล่าวถึง ปัจจัยที่ใช้ในการบริหารองค์การ ได้แก่ 1. วัฒนธรรมองค์การ 2. โครงสร้างองค์การ 3. กระบวนการ/เทคโนโลยี 4. ภาวะผู้นำ 5. นโยบาย กลยุทธ์/ยุทธวิธี 6. ทรัพยากรทางการบริหารจัดการ 7. สมรรถนะทางการบริหาร (Thompson, 1967; ดิน, 2550; Conger and Kanungo, 1988; Bernard and Bass, 1985)

เนื่องจากบทบาทหน้าที่และภารกิจของผู้บริหารในการบริหารงานสถาบันอุดมศึกษา ที่เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชนมีความแตกต่างกันในเชิงกฎหมายที่ใช้ควบคุม และแนวทางการควบคุมมาตรฐานวิชาการ โดย

มหาวิทยาลัยของรัฐดำเนินการภายใต้กฎหมายจัดตั้งของตนเอง มีรัฐลงทุนให้ ทั้งในเรื่องที่ดิน อาคาร สิ่งก่อสร้าง สามารถควบคุมมาตรฐานทางวิชาการของตนเองได้ภายใต้เกณฑ์มาตรฐานที่ส่วนกลางกำหนด มีโอกาสในการคัดเลือกนักศึกษา มากกว่า สามารถดำเนินการ สรรหาสมาคมมหาวิทยาลัยได้ภายใต้กฎหมายของตนเอง ในขณะที่มหาวิทยาลัยเอกชนต้องดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน การดำเนินงานด้านวิชาการอยู่ภายใต้การควบคุมของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ต้องลงทุนด้วยตนเอง และไม่มีโอกาสในการคัดเลือกนักศึกษาเหมือนอุดมศึกษาของรัฐ ต้องบริหารงบประมาณอย่างเหมาะสม เพราะต้องคำนึงถึงการลงทุนระยะยาว ส่วนที่ดีกว่าของอุดมศึกษาเอกชน คือ มีการบริหารการเงินที่มีความคล่องตัวกว่าอุดมศึกษาของรัฐ นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ มีข้อจำกัดในการคัดเลือกนักศึกษา และจะต้องแก้ปัญหาการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพดี จำนวนมาก มหาวิทยาลัยเอกชนจะพัฒนาคุณภาพบัณฑิตอย่างไรภายใต้ทรัพยากรที่ลงทุนเอง การบริหารงบประมาณ ต้องเน้นแนวคิดต้นทุนเพื่อให้มหาวิทยาลัยอยู่รอดได้ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน จึงมีการบริหารองค์การที่แตกต่างกับภาครัฐ (ณรงค์, 2554)

ผู้วิจัย ในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบหลักสูตร ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีหน้าที่ในการพัฒนานักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด และส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารองค์การของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย และปัจจัยด้านการบริหารองค์การที่มีผลต่อการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมและจริยธรรม เป็นบัณฑิตที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม พร้อมทั้งจะปฏิบัติงานตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารองค์การของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการบริหารองค์การที่มีผลต่อการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้แทนมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย จำนวน 43 แห่ง รวมทั้งสิ้น 258 คน ได้แก่ คณบดีของสาขาวิชาหรือประธานหลักสูตรระดับปริญญาเอก 1 คน ระดับปริญญาโท 1 คน และระดับปริญญาตรี 1 คน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย 1 คน ผู้บริหารสำนักงานกิจการนักศึกษา 1 คน และผู้บริหารสำนักงานอธิการบดี 1 คน
2. ผู้ให้ข้อมูล สำหรับการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมสนทนากลุ่ม (focus group) จำนวน 15 คน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารองค์การใช้แนวคิดพฤติกรรมขององค์การ (Thompson, 1967; ติน, 2550; Conger and Kanungo, 1988; Bernard and Bass, 1985) วิเคราะห์ปัจจัยที่ใช้ในการบริหารองค์การได้ 7 ประการ คือ
 - 1.1 ด้านวัฒนธรรมองค์การ 4 ประการ ได้แก่ วัฒนธรรมตามแบบผู้ใหญ่ วัฒนธรรมแบบระเบียบราชการ วัฒนธรรมแบบการมีส่วนร่วม และวัฒนธรรมแบบการผ่อนคลายระเบียบ
 - 1.2 ด้านโครงสร้างองค์การ 4 ประเภท คือ โครงสร้างแบบระบบราชการ โครงสร้างรัฐวิสาหกิจ โครงสร้างแบบมหาวิทยาลัย และโครงสร้างการบริหารแบบโครงการ

1.3 ด้านกระบวนการ/เทคโนโลยี มี 3 แบบ คือ กระบวนการและเทคโนโลยีแบบระบบสายพาน แบบหมุนเวียน และแบบเข้มข้น

1.4 ด้านภาวะผู้นำ 4 ประเภท คือ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน

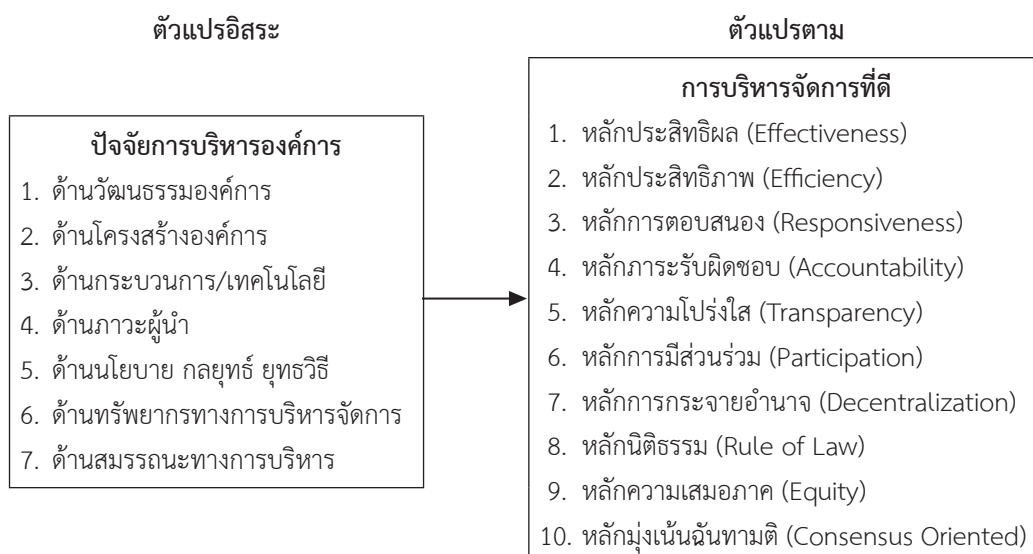
1.5 ด้านนโยบาย กลยุทธ์/ยุทธวิธี ได้แก่ รูปแบบของวิถีการปฏิบัติและการจัดสรรทรัพยากร ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

1.6 ด้านทรัพยากรทางการบริหารจัดการ ประกอบด้วย (1) บุคลากร (Man) (2) วัสดุอุปกรณ์ (Material) (3) การจัดการ (Management) (4) งบประมาณ (Money or Budget) (5) วิธีการทำงาน (Method) และ (6) เวลา (Time)

1.7 ด้านสมรรถนะทางการบริหาร 5 ประการ คือ สมรรถนะทางการสกัดเอาทรัพยากรทางการบริหารมาใช้ สมรรถนะทางการควบคุมดูแลพฤติกรรม สมรรถนะทางการแจกจ่ายทรัพยากร สมรรถนะทางการเป็นสัญลักษณ์เพื่อให้ประชาชนมีความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกัน สมรรถนะที่จะสนองตอบความต้องการของประชาชน

2. การบริหารจัดการที่ดี โดยหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) 10 องค์ประกอบ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557) ดังนี้

- 2.1 หลักประสิทธิผล (Effectiveness)
- 2.2 หลักประสิทธิภาพ (Efficiency)
- 2.3 หลักการตอบสนอง (Responsiveness)
- 2.4 หลักการรับผิดชอบ (Accountability)
- 2.5 หลักความโปร่งใส (Transparency)
- 2.6 หลักการมีส่วนร่วม (Participation)
- 2.7 หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)
- 2.8 หลักนิติธรรม (Rule of Law)
- 2.9 หลักความเสมอภาค (Equity)
- 2.10 หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

2. วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาระดับการบริหารองค์การระดับการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยและปัจจัยด้านการบริหารองค์การที่มีผลต่อการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้แทนมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย จำนวน 43 แห่ง
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้แทนมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย จำนวน 43 แห่ง จำนวน 258 คน ประกอบด้วย คณบดีของสาขาวิชาหรือประธานหลักสูตรระดับปริญญาเอก 1 คน ระดับปริญญาโท 1 คน และระดับปริญญาตรี 1 คน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย 1 คน ผู้บริหารสำนักงานกิจการนักศึกษา 1 คน และผู้บริหารสำนักงานอธิการบดี 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้แทนมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยจำนวน 43 แห่ง รวมทั้งสิ้น 258 คน ได้แก่ คณบดีของสาขาวิชาหรือประธานหลักสูตรระดับปริญญาเอก 1 คน ระดับปริญญาโท 1 คน และระดับปริญญาตรี 1 คน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย 1 คน ผู้บริหารสำนักงานกิจการนักศึกษา 1 คน และผู้บริหารสำนักงานอธิการบดี 1 คน แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบริหารองค์การและการบริหารจัดการที่ดีของมหาวิทยาลัย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert scale) โดยกำหนดน้ำหนักคะแนนสำหรับแบบสอบถาม ดังนี้

คะแนน	ความหมาย
0	ไม่มีการปฏิบัติ
1	มีการปฏิบัติเป็นบางส่วน
2	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ
3	มีการปฏิบัติปรับปรุงให้ดีขึ้น
4	มีการปฏิบัติถ่ายทอดเรียนรู้ทั้งองค์การ
5	มีการปฏิบัติอย่างดีเลิศ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชน
- ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดีของมหาวิทยาลัยเอกชน
- ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดีของมหาวิทยาลัยเอกชน

แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970) โดยเลือกข้อที่มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .98

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีส่งแบบสอบถาม 2 ช่องทาง คือ ส่งทางไปรษณีย์ไปยังผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเอกชนและประสานขอความอนุเคราะห์ให้คณบดีของสาขาวิชาหรือประธานหลักสูตรระดับปริญญาเอก 1 คน ระดับปริญญาโท 1 คน และระดับปริญญาตรี 1 คน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย 1 คน ผู้บริหารสำนักงานกิจการนักศึกษา 1 คน และผู้บริหารสำนักงานอธิการบดี 1 คน ขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามให้ครบและส่งกลับทางไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยอำนวยความสะดวกในการจัดส่งใส่ซองปิดผนึกตามที่แนบไว้ให้และส่งทางอีเมล (จดหมายอิเล็กทรอนิกส์) เพื่อสะดวก

ในการตอบกลับโดยมีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 225 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.20

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ในการบรรยายลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percent)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารองค์การและการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ในการบรรยายลักษณะโดยทั่วไป ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

การแปลผลค่าเฉลี่ยของข้อมูลซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert scale) ในส่วนนี้ได้แบ่งช่วงของการแปลผลออกเป็น 5 ช่วงดังนี้ (Likert, 1967)

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
0.00 – 1.00	มีการปฏิบัติเป็นบางส่วน
1.01 – 2.00	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ
2.01 – 3.00	มีการปฏิบัติปรับปรุงให้ดีขึ้น
3.01 – 4.00	มีการปฏิบัติถ่ายทอดเรียนรู้ทั้งองค์การ
4.01 – 5.00	มีการปฏิบัติอย่างดีเลิศ

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression) เพื่อหาชุดตัวแปรของสมการ และอิทธิพลของตัวแปรอิสระ คือ การบริหารองค์การ ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) วัฒนธรรมองค์การ 2) โครงสร้างองค์การ 3) กระบวนการ/เทคโนโลยี 4) ภาวะผู้นำ 5) นโยบาย กลยุทธ์ ยุทธวิธี 6) ทรัพยากรทางการบริหารจัดการ และ 7) สมรรถนะทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือ การบริหารจัดการที่ดี 10 หลัก คือ 1) หลักประสิทธิภาพ 2) หลักประสิทธิภาพ 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักการรับผิดชอบ 5) หลักความโปร่งใส 6) หลักการมีส่วนร่วม 7) หลักการกระจายอำนาจ 8) หลักนิติธรรม 9) หลักความเสมอภาค และ 10) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปในการการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่าวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ และการจดบันทึก

3. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารองค์การของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมีการปฏิบัติปรับปรุงให้ดีขึ้น ($\bar{x} = 2.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วัฒนธรรมองค์การ อยู่ในระดับมีการปฏิบัติถ่ายทอดการเรียนรู้ทั้งองค์การ ($\bar{x} = 3.02$) รองลงมา คือ โครงสร้างองค์การ อยู่ในระดับมีการปฏิบัติปรับปรุงให้ดีขึ้น ($\bar{x} = 2.40$) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมีการปฏิบัติปรับปรุงให้ดีขึ้น ($\bar{x} = 2.34$)

ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมีการปฏิบัติปรับปรุงให้ดีขึ้น ($\bar{x} = 2.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมีการปฏิบัติถ่ายทอดการเรียนรู้ทั้งองค์การ ($\bar{x} = 3.04$) รองลงมา คือ หลักการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมีการปฏิบัติปรับปรุงให้ดีขึ้น ($\bar{x} = 2.39$) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักการกระจายอำนาจอยู่ในระดับมีการปฏิบัติปรับปรุงให้ดีขึ้น ($\bar{x} = 2.19$)

ปัจจัยการบริหารองค์การที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรทางการบริหารจัดการ 2) ด้านนโยบาย กลยุทธ์ ยุทธวิธี 3) ด้านสมรรถนะทางการบริหาร และ 4) ด้านวัฒนธรรมองค์การ

4. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ที่พบว่า ระดับการบริหารองค์การของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือวัฒนธรรมองค์การ อยู่ในระดับมีการปฏิบัติถ่ายทอดการเรียนรู้ทั้งองค์การ อาจเป็นเพราะบรรยากาศในการทำงานของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีการส่งเสริมการทำงานของบุคลากร ให้โอกาสและสนับสนุนแนวคิดและการสร้างสรรค์การพัฒนาต่าง ๆ ของบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ นรวิวัฒน์ และณัฐสิทธิ์ (2554) ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาองค์กรในประเทศไทยให้ไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม คือ วัฒนธรรมองค์กร และเห็นว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวของทีมงานขึ้นกับสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในองค์กรเป็นสำคัญ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่ต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพ ความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาที่ต่างกัน โดยบรรยากาศในองค์กรแห่งนวัตกรรมต้องสนับสนุนให้พนักงานในองค์กรมีการสร้างสรรค์แนวความคิดใหม่ ๆ และส่งเสริมต่อการสร้างนวัตกรรม มีงานวิจัยจำนวนมากที่สรุปถึงลักษณะของวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม เช่น การยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อติชม (Openness) การโต้เถียงกันอย่างมีเหตุผล (Debate) กล้าที่จะยอมรับความเสี่ยง (Risk Taking) การมีอิสระทางความคิด (Freedom) การร่วมมือกันของทุกคนภายในทีม (Teamwork)

สำหรับระดับการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมีการปฏิบัติถ่ายทอดการเรียนรู้ทั้งองค์การ อาจเนื่องมาจากหลักความโปร่งใสเป็นหลักในการตรวจสอบและรับผิดชอบต่อลูกค้า ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีลักษณะการบริหารจัดการคล้ายกับบริษัท ที่ต้องสร้างความไว้วางใจระหว่างองค์กรหรือบริษัทกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของบริษัท เช่น นักลงทุนเจ้าหนี้ คู่ค้า เป็นต้น ภายในกรอบข้อจำกัดของภาวะการแข่งขันของบริษัท สอดคล้องกับ ศิลปพร (2553) ที่พบว่า หลักความโปร่งใส มีส่วนช่วยเสริมประสิทธิภาพของบริษัท และช่วยให้คณะกรรมการของบริษัทสามารถแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพและเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นและผู้เกี่ยวข้องพินิจพิจารณาได้เป็นอย่างดีขึ้น

ส่วนปัจจัยการบริหารองค์การที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่พบว่า มีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน คือ 1) ทรัพยากรทางการบริหารจัดการ 2) นโยบายกลยุทธ์ ยุทธวิธี 3) สมรรถนะทางการบริหาร และ 4) วัฒนธรรมองค์กร เนื่องจาก ทรัพยากรทางการบริหารจัดการ ประกอบด้วย (1) บุคลากร (Man) (2) วัสดุอุปกรณ์ (Material) (3) การจัดการ (Management) (4) งบประมาณ (Money or Budget) (5) วิธีการทำงาน (Method) และ (6) เวลา (Time) และสิ่งสำคัญที่สุด คือ การบริหารบุคลากร ดังที่ นรวิวัฒน์ และณัฐสิทธิ์ (2554) พบว่า การบริหารจัดการบุคลากร (Human Resource Management) การจัดการต้นทุนมนุษย์ (Human Capital) ถือเป็นปัจจัยสำคัญของการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทั้งในด้านของพนักงาน (Employee) ที่ต้องมีการคิดค้นหรือพัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา ต้องให้การสนับสนุนในด้านการพัฒนาบุคลากรภายในองค์กรและต้องมีการสร้างแรงจูงใจในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ การทำงานร่วมกันในทุกแผนก (Collaboration) องค์กรแห่งนวัตกรรมต้องมีการรวบรวมองค์ความรู้และความสามารถจากพนักงานในทุกแผนกขององค์กรมาทำงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ภายในสถาบันอุดมศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้ด้านนโยบายการทำงานแบบมีส่วนร่วม เน้นการทำงานเป็นทีม และเคร่งครัดในเรื่องกฎเกณฑ์และกฎระเบียบ
2. ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ด้านการส่งเสริมบุคลากร ด้านการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพโดยยึดหลักธรรมาภิบาล
3. ควรมีการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ในหน่วยงานต่าง ๆ ของสถาบันอย่างต่อเนื่อง มีการนำข้อมูลสารสนเทศมาปรับปรุงแก้ไข

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรนำเสนอข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการโดยใช้หลักธรรมาภิบาลต่อหน่วยงานระดับกำกับ ติดตาม ประเมินผล หรือสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการกำกับ ดูแล ส่งเสริมมาตรฐานการประกัน คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
2. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา อาจปรับปรุงแนวทางการกำกับ ดูแล ติดตาม ประเมินผล ในรูปแบบ การประเมินตนเองของสถาบันต่าง ๆ โดยให้ยึดหลักการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล เป็นส่วนสำคัญของการประกัน คุณภาพ

5. เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ อยู่ถนอม. 2554. รายงานผลการฝึกอบรม โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร “การบริหารงานอุดมศึกษา ระดับสูง” (สำหรับผู้บริหารสายสนับสนุน) รุ่นที่ 4. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ดิน ปรัชญพฤทธิ. 2550. ภาวะการเป็นผู้นำและการมีส่วนร่วม. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ หน่วยที่ 8-15 สาขาวิทยาการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 7. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นรวัฒน์ ชุตินวงศ์ และ ณัฐสิทธิ์ เกิดศรี. 2554. “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในประเทศไทย”. วารสารบริหารธุรกิจ, 34 (130).
- ศิลปพร ศรีจันทเพร. 2553. “การกำกับดูแลกิจการที่ดีคืออะไร”. วารสารบริหารธุรกิจ, 30 (113), 1-4.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2557. คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- Hodge, B. J., and Anthony, W. P. 1988. Organization Theory. 3th ed. Boston : Allyn and Bacon.
- M. Merx - Chermin, and W. Nijhof. (2005). “Factors influencing knowledge creation and Innovation in an organization”. Journal of European Industrial Training, 29(2), 135 - 147.
- Schein, E.H. 1992. Organizational Culture and Leadership. New York : John Wiley & Sons.

รูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

A Model of Learning Organization Administration of Schools Under the Jurisdiction Office of the Secondary Educational Service Area 6

ปัญจจริย์ จุลไกรอนิสอง และ ทัศฐชาพัฒน์ ยุกตานนท์

Panjaree Julkraianisong and Tascharpat Yuktananda

สาขาวิชาการบริหารจัดการองค์การ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก

E-mail: panjaree_j@hotmail.com and tascharpat_daeng@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 2. พัฒนารูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 และ 3. ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จำนวน 30 โรงเรียน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มากร่างรูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และ 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร 1 คน และครู 9 คน จาก 30 โรงเรียน โรงเรียนละ 10 คน รวม 300 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยรวม มีระดับของการปฏิบัติและดำเนินการด้านการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในปัจจุบัน อยู่ในในระดับน้อย 2) รูปแบบสภาพการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 มีองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. บทบาทของผู้บริหารและบุคลากร 2. สภาพความรู้ของบุคลากรในสถานศึกษา 3. กระบวนการจัดการความรู้ 4. การนำรูปแบบไปใช้ และ 3) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่า มีความเหมาะสมและเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: องค์การแห่งการเรียนรู้ การบริหารจัดการ รูปแบบ

Abstract

The purposes of this research were 1) studied the situation of learning organization administration of schools 2) constructed and validity checked a model of learning organization administration of schools and 3) assessed a model of learning organization administration of schools. The research methodology was divided into three steps 1) studied of situation of Learning Organization Administration 30 schools based on data were collected by using interviews 9 experts 2) constructed and validity checked a model of learning organization administration of schools using the data obtained

from the first step for drafting a pattern, which later was assessed for suitability through a group discussion with 5 specialists and 3) an assessment of feasibility and utility of learning organization administration of schools by representative samples in each group totaled 300 people. The data were statistically analyzed by using mean and standard deviation. The research results 1) Learning organization administration practical of schools the overall at low level. 2) The model Learning Organization Administration of schools created comprises of three elements as 1) Administrator and teacher's role 2) The process of Knowledge Management and 3) Implementation and 3) The assessment of a model of Learning Organization Administration of schools for implementation that is appropriate and feasibility at high level.

Keywords: Learning Organization, Administration, Model

1. บทนำ

การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ต้องอาศัยรูปแบบการบริหารและการจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและมีคุณภาพ (เพ็ญใจ, 2550) แนวทางการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนสร้างความรู้จากการปฏิบัติงานส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับครูผู้สอนในสถานศึกษาเดียวกัน เพื่อตรวจสอบและคัดเลือกความรู้ร่วมกัน นำความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมการนำแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) มาเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงาน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในงานและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (กิตติ, 2549) นอกจากนี้ สถานศึกษายังต้องพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา โดยใช้การจัดการความรู้ ซึ่งทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหาร การประยุกต์ และแบ่งปันความรู้ที่ชัดเจน การสร้างบรรยากาศของการทำงานและการเรียนรู้ สามารถส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการจัดการความรู้มีประสิทธิผล กำหนดการจัดการเรียนการสอน หรือการพัฒนาที่ใช้ความรู้เป็นฐานที่จะสนับสนุนครูผู้สอนหรือวิธีการอื่น ๆ ที่จะช่วยโรงเรียนในการแข่งขันให้มีความสามารถที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกโรงเรียน และองค์กรสมัยใหม่จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและบุคลากรในองค์กรต้องสามารถทำงานได้ครอบคลุมหลักขององค์กรและสามารถทำงานเป็นทีม เพื่อผลักดันให้องค์กรมีประสิทธิภาพและอยู่รอดได้ในสังคมปัจจุบัน ความหมายของการจัดการความรู้ (Christina, 2003) แต่จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาปัญหาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ส่วนใหญ่ยังไม่มีรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่เหมาะสม ดังนั้น เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุเป้าหมายของกาจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียนที่พึงประสงค์ (Educational Outcomes) ตามหลักสูตรและพันธกิจของสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6, 2557) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 เพื่อให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพสำหรับเยาวชนไทยต่อไป

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

1.1.2 เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

1.1.3 เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

1.2 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

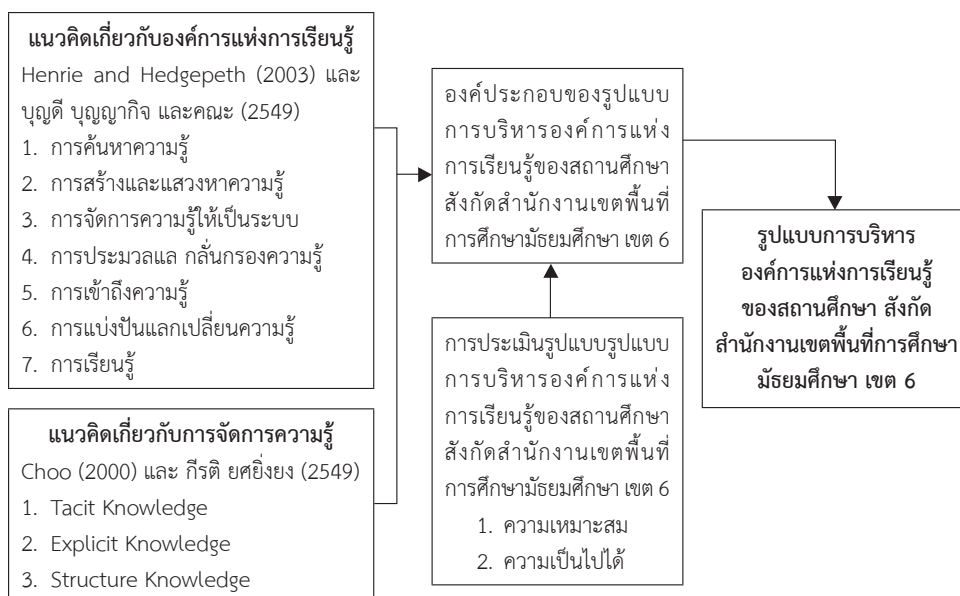
การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 มีขอบเขตของการวิจัย 2 ข้อ ดังนี้

1.2.1 ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร 1 คน และครู 9 คน จาก 30 โรงเรียน โรงเรียนละ 10 คน รวม 300 คน

1.2.2 พื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จำนวน 30 โรงเรียน

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากแนวคิด และทฤษฎีของ Henrie and Hedgepeth (2003), Nonaka and Takeuchi, (1995), บุญดี และคณะ (2549), Choo (2000), กิริติ (2549) และการพัฒนารูปแบบตามแนวคิดของ Keeves (1997) และ Husen and Postlethwaite, (1994) จากนั้นได้นำหลักการ แนวคิดต่าง ๆ มาบูรณาการ และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแผนภูมิภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

1.4 การทบทวนวรรณกรรม

1.4.1 แนวคิดของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ Knowledge Management (KM) หมายถึง การรวบรวมความรู้สู่การปฏิบัติ (Tacit Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจาก การเรียนรู้ เจตคติในงาน ประสบการณ์การทำงานและพฤติกรรมการทำงานของแต่ละบุคคล ซึ่งปฏิบัติงานเรื่องเดียวกันหรือคนละเรื่อง แล้วประชุมหรือสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เมื่อรวบรวมแล้วก็มีเมื่อนำความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์ วิเคราะห์ (Analysis) หรือจัดระบบใหม่

เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ ยอมรับข้อดีและจุดที่เป็นปัญหาของกันและกัน มีการจัดเก็บข้อสรุปทั้งมวลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การยอมรับในกฎกติกาขององค์กรที่ทุกคนยอมรับ แล้วนำมาเผยแพร่ความรู้เพื่อให้เกิดการต่อยอดความรู้หรือสร้างประโยชน์จากความรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและองค์กร รวมทั้งเป็นแบบอย่างต่อหน่วยงานอื่น อันจะยังประโยชน์ในวงวิชาการและงานการศึกษาต่อไป

การจัดการความรู้ภายในองค์กรนี้ มิใช่เป็นหน้าที่ของบุคคลใดเพียงบุคคลหนึ่งแต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของบุคคลทุกคนในองค์กรมาร่วมมือกันในการดำเนินการให้เกิดระบบการจัดการความรู้ขึ้นมา ตลอดจนการใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้ สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดระบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพขึ้นภายในองค์กร มีผู้กล่าวถึงแนวคิดการจัดการความรู้ไว้หลากหลาย ดังนี้

วรวรรณ วาณิชยเจริญชัย (2557) ได้กล่าวว่าในยุคของสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้นี้ ความรู้จัดได้ว่าเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าและประโยชน์อย่างมหาศาลต่อองค์กร เพราะจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดนวัตกรรมที่มีคุณค่าต่อองค์กร การจัดการความรู้จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการสร้างสรรคความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ที่จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรในการสนับสนุนการเรียนรู้และการปฏิบัติในองค์กร ตลอดจนการจัดระบบให้เกิดการไหลเวียนของความรู้หรือนวัตกรรมเหล่านั้นอย่างทั่วถึงในทุกระดับขององค์กร ซึ่งการจัดการความรู้ จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ

1. การกำหนดความรู้ (Knowledge Identification) เป็นการระบุความรู้ และความเชี่ยวชาญ ขององค์กรที่มีอยู่แล้วทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร รวมทั้งการระบุชนิดของความรู้ที่องค์กรต้องการ
2. การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) เป็นกระบวนการของการค้นหาและการวางแผน ในการเก็บรวบรวมความรู้ที่ต้องการ ทั้งจากแหล่งความรู้จากภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งอาจได้มาจากเอกสารที่มีอยู่แล้วหรือจากผู้เชี่ยวชาญ
3. การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) เป็นกระบวนการของการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกันของแต่ละบุคคล เพื่อทำให้เกิดความรู้ และแนวคิดใหม่
4. การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storage) เป็นกระบวนการของการกำหนด รูปแบบของความรู้และเทคโนโลยีที่จะใช้จัดเก็บ เพื่อรักษาความรู้ที่มีคุณค่าขององค์กรไว้ในฐานความรู้ที่เหมาะสม รวมทั้งมีการปรับปรุงความรู้ให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ

5. การเผยแพร่ความรู้ (Knowledge Distribution) เป็นกระบวนการของการถ่ายทอดความรู้ ที่มีอยู่ในองค์กรไปสู่บุคคลอื่น เพื่อให้บุคคลที่ต้องการใช้ความรู้ สามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

บุญดี บุญญากิจ และคณะ (2549) อธิบายว่า จากการศึกษากรอบความคิดของการจัดการความรู้แล้ว สามารถสรุปขั้นตอนหลัก ๆ ของกระบวนการความรู้ (Knowledge Process) ไว้ดังต่อไปนี้

1. การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification)
2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)
5. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access)
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)
7. การเรียนรู้ (Learning)

กระบวนการความรู้ (Knowledge Process) ทั้ง 7 ขั้นตอนนี้จะช่วยให้องค์กรสามารถสร้างและจัดการความรู้ทั้งที่มีอยู่เดิมภายในองค์กรและความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กระบวนการในการจัดการความรู้ (Knowledge Management) องค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนความรู้ในองค์กรให้ไปในทิศทางเดียวกัน นักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้ให้ความหมายองค์ประกอบแต่ละด้านในกระบวนการจัดการความรู้กล่าวถึง การค้นหาว่าองค์กรมีความรู้อะไรบ้าง ในรูปแบบใด อยู่ที่ไหน และความรู้อะไรบ้างที่องค์กรจำเป็นต้องมี ช่วยทำให้องค์กรทราบหาว่าขาดความรู้อะไรบ้าง องค์กรสามารถใช้เทคนิค การทำแผนที่ความรู้ หรือ Knowledge Mapping เพื่อหาว่าความรู้ใดมีความสำคัญสำหรับองค์กร และจัดลำดับความสำคัญของความรู้เหล่านั้น เพื่อให้้องค์กรสามารถวางแผนขอบเขตของการจัดการความรู้และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แผนที่ความรู้จะช่วยให้เห็นภาพรวมของคลังความรู้ขององค์กร ทำให้้องค์กรทราบหาว่ามีความรู้ที่ทับซ้อนกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ หรือไม่ ทำให้บุคลากรทุกคนทราบหาว่าองค์กรมีความรู้อะไร และจะหาความรู้ที่ตนต้องการได้จากที่ไหน นอกจากนี้ ยังใช้เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางความรู้ที่้องค์กรสามารถใช้เป็นฐานในการต่อยอดขยายความรู้ในเรื่องต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ส่วนบุญดี บุญญาภิ และคณะ (2549) เสนอกระบวนการจัดการความรู้ด้านการบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) คือ เป็นการค้นหาว่าองค์กรมีความรู้อะไรบ้างในรูปแบบใด อยู่ที่ไหน และความรู้อะไรบ้างที่้องค์กรจำเป็นต้องมี ทำให้้องค์กรทราบหาว่าขาดความรู้อะไรบ้าง ไพโรจน์ ชลารักษ์ (2551) ได้กล่าวถึงการค้นหาความรู้ หมายถึง บุคคลมีเป้าหมายอยู่แล้วว่าต้องการความรู้เรื่องอะไร และกำหนดขอบเขตหรืออาณาบริเวณได้แล้วว่าอยู่ที่ไหน แล้วลงมือทำการค้นหา สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการความรู้ด้านการค้นหาความรู้ คือ การปฏิบัติงานของครูในการศึกษา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของ้องค์กร เพื่อสร้างความเข้าใจไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินการจัดการความรู้ของครูเป็นไปในทิศทางเดียวกัน วิเคราะห์รูปแบบและแหล่งความรู้ที่มีอยู่ เพื่อสามารถใช้ความรู้นั้นดำเนินการให้บรรลุเป้าประสงค์ของ้องค์กร

1.4.2 แนวทางการจัดการความรู้ในสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นหน่วยสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเนื่องจากมีหน้าที่จัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงาน คุณภาพการศึกษาจะต่ำหรือสูงจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารและครูเป็นสำคัญโดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ของครูจะต้องอาศัยความรู้และกระบวนการที่เหมาะสมในการจัดการความรู้ ซึ่งจะต้องดำเนินงานร่วมกับนักศึกษ ผู้บริหาร และชุมชน ทั้งในฐานะผู้ปฏิบัติ ผู้นำ ผู้ร่วมมือ ดังนั้น บทบาทในการจัดการความรู้ของครูจึงอาจกล่าวได้ (กรณีการ, 2557) ดังนี้

1. การจัดการความรู้ของตนเอง เป็นการจัดการความรู้ในระดับบุคคล ในฐานะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนและทำงานร่วมกับผู้เรียน ครู ผู้บริหาร และชุมชน
2. การจัดการความรู้ในชั้นเรียน เป็นการจัดการความรู้ร่วมกับผู้เรียนในชั้นเรียน โดยเป็นผู้นำ ผู้สนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. การจัดการความรู้ของสถานศึกษาเป็นการจัดการความรู้ระดับองค์กร โดยร่วมมือกับผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู นักเรียนและนักศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
4. การจัดการความรู้ในชุมชน เนื่องจากสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญของชุมชนมีบทบาทหน้าที่จัดการศึกษา เพื่อสนองความต้องการของชุมชน รวมทั้งมีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนครูจึงมีบทบาทร่วมกับสถานศึกษาในการจัดการความรู้ในชุมชน

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ธีระวัฒน์ เยี่ยมแสง (2550) ได้วิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ประกอบด้วย 11 กิจกรรม ดังนี้ 1) ทำความเข้าใจ ปรัชญาหรือ ขอบความร่วมมือกับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ 2) ศึกษาสภาพการจัดการความรู้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ก่อนการพัฒนารูปแบบ 3) ประชุมบุคลากรทำความเข้าใจการจัดการความรู้ 4) กำหนดคณะกรรมการจัดการความรู้และกลุ่มจัดการความรู้ 6 กลุ่ม 5) กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์และเป้าหมายการจัดการความรู้ 6) จัดทำแผนปฏิบัติการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วม 7) ดำเนินการจัดการ

ความรู้เน้น 5 กิจกรรม คือ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ 8) ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างเว็บไซต์ ศูนย์จัดการความรู้และกลุ่มปฏิบัติงานทุกกลุ่ม 9) จัดตั้งศูนย์จัดการความรู้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 10) สรุปและรายงานผลการจัดการความรู้ 11) เผยแพร่ผลงานการจัดการความรู้โดยใช้วิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มย่อย การสร้างบรรยากาศแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนางาน ทดลองงาน การสร้างเครือข่ายความรู้กับโลกภายนอก การประเมินผลและการปรับปรุงระหว่างการทำงาน และมีการดำเนินการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนฉันทลักษณ์ สารปรัง (2551) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ด้านบรรยากาศ/วัฒนธรรมองค์การ ด้านกระบวนการสร้าง ใช้จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ ด้านการใช้ความรู้ ด้านชุมชน ความรู้ด้านกระบวนการตรวจสอบ (วัด) สันติวิธีทางปัญญา ด้านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภายในองค์การ ด้านการจัดหมวดหมู่หนังสือและจัดเก็บ ด้านกระบวนการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์การ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนกระบวนการอยู่ในระดับมาก ปัญหาการจัดการความรู้ ด้านการตรวจสอบ คัดเลือกความรู้ ด้านการยกระดับความรู้ ด้านการค้นคว้าหาความรู้จากภายนอก ด้านการสร้างความรู้ขึ้นใช้เองจากการทำงาน ด้านการกำหนดความรู้ที่จำเป็นสำหรับใช้งานอยู่ในระดับต่ำ ส่วนแนวทางพัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

นอกจากนี้ ฉลองรัฐ อินทรีย์ (2550) ได้วิจัย การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิผลมากที่สุดพิจารณาได้จากกระบวนการทั้ง 7 ข้อ คือ ประการที่ 1 คือ 1) การจัดการความรู้ 2) การจำแนกความรู้ 3) การสร้างความรู้ใหม่ 4) การแลกเปลี่ยน 5) แบ่งปันความรู้ 6) การจัดหาความรู้ 7) การจัดเก็บความรู้ 8) การประยุกต์ใช้ความรู้ และ 9) การเผยแพร่ความรู้ ประการที่ 2 เกิดศูนย์จัดการความรู้ทั้งในรูปแหล่งดำเนินการในมหาวิทยาลัยและในรูปของเว็บไซต์เป็นแหล่งจัดเก็บความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ เผยแพร่ความรู้ และประชาสัมพันธ์การจัดการความรู้ ประการที่ 3 มีการนำความรู้ที่ได้จากการจัดการความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ และปฏิบัติงานของคณาจารย์และผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์ ประการที่ 4 คณาจารย์ทั้ง 7 กลุ่ม เห็นว่ารูปแบบการจัดการความรู้มีความเหมาะสมในระดับมาก ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้ พบว่า มีหลายปัจจัยหลัก ได้แก่ การใช้รูปแบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิผลและปัจจัยอื่น ๆ ที่จะนำมาอภิปรายได้แก่ การสนับสนุน ส่งเสริมจากผู้บริหารทุกระดับ ศูนย์จัดการความรู้ การใช้ยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ในการดำเนินการจัดการความรู้

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

ในการศึกษาสภาพการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผู้วิจัยดำเนินการโดย

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับการจัดการความรู้ รูปแบบการพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

1.2 ศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ของสภาพการจัดการความรู้ และรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ในปัจจุบัน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดทำกรอบวิธีการบริหารการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาที่เหมาะสม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จำนวน 54 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จำนวน 30 โรงเรียน แต่ละโรงเรียนประกอบด้วย ผู้บริหาร 1 คน และผู้แทนครู 9 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สภาพการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

1.3 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้ความสามารถ และหรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดการความรู้ จำนวน 9 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

1) ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดมัธยมศึกษา จำนวน 3 คน ที่มีประสบการณ์ในการบริหารไม่น้อยกว่า 5 ปี

2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกสาขาการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์หรือผลงานทางวิชาการด้านการบริหารการจัดการความรู้ในสถานศึกษา

3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการ จำนวน 3 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่สถานศึกษาหรือผู้บริหารได้รับรางวัลตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

ในการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผู้วิจัยดำเนินการโดย

2.1 ร่างรูปแบบการบริหารการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยนำผลการวิเคราะห์เอกสาร การสำรวจสภาพการจัดการความรู้ และรูปแบบการจัดการความรู้ในสถานศึกษา และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จากขั้นตอนที่ 1 มาใช้เป็นข้อมูล เพื่อการสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

2.2 ตรวจสอบรูปแบบด้วยการประเมินความเหมาะสมและความถูกต้อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ และหรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดการความรู้ จำนวน 5 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

1) ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดมัธยมศึกษา จำนวน 3 คน เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา โดยต้องดำรงตำแหน่งผู้บริหารทางการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี

2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกสาขาการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์หรือผลงานทางวิชาการด้านการบริหารการจัดการความรู้ในสถานศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความเหมาะสมและความถูกต้องของรูปแบบการบริหารการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารการจัดการความรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำรูปแบบที่สร้างและตรวจสอบจากขั้นตอนที่ 2 ไปให้ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และกลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ ไปใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จำนวน 54 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จำนวน 30 โรงเรียน แต่ละโรงเรียนประกอบด้วย ผู้บริหาร 1 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และหัวหน้ากลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวม 9 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ไปใช้

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับสภาพการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ประกอบด้วย 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 เป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ และความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน

เกณฑ์การให้ความหมายของมาตราประมาณค่า (Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

5 หมายถึง	มีการปฏิบัติมากที่สุด
4 หมายถึง	มีการปฏิบัติมาก
3 หมายถึง	มีการปฏิบัติปานกลาง
2 หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อย
1 หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ในประเด็นที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

3. แบบประเมินความเหมาะสมและความถูกต้องของรูปแบบสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

4. แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษา

การตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พิจารณาความสอดคล้อง ความครอบคลุมของข้อคำถามกับความมุ่งหมายของการวิจัย นิยามศัพท์ ความเหมาะสมทางด้านภาษา และทดลองใช้เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา (Cronbach Alpha-Coefficient) ต้องมากกว่า 0.70

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. สรุปผล

3.1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาพบว่า สภาพการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยรวม มีระดับของการปฏิบัติและดำเนินการด้านการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในปัจจุบัน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 0.62)

3.2 ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาพบว่า รูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. บทบาทของผู้บริหารและบุคลากร 2. สภาพความรู้ของบุคลากรในสถานศึกษา 3. กระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การค้นหาความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดการความรู้

ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7) การเรียนรู้ และ 4. การนำรูปแบบไปใช้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบมีความเห็นว่ารูปแบบการบริหารการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มาก

3.3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ พบว่า ผู้บริหารและครูมีความเห็นว่า รูปแบบมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.67) และเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.62)

4. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ พบว่า การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 มีความเหมาะสมมาก ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. บทบาทของผู้บริหารและบุคลากร 2. สภาพความรู้ของบุคลากรในสถานศึกษา 3. กระบวนการจัดการความรู้ 4. การนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

4.1 รูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก รูปแบบ มีองค์ประกอบที่สำคัญครบถ้วน ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จของการบริหาร เช่น บทบาทของผู้บริหารและครู เป็นองค์ประกอบที่ 1 สอดคล้องกับสันต์ ลาจินติก (2548) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า การจัดการความรู้ตามทัศนะของครูและผู้บริหาร ด้านภาวะผู้นำขององค์การ ความเชื่อค่านิยมวัฒนธรรมของหน่วยงานเทคโนโลยีที่ใช้ในโรงเรียน การสื่อสารในโรงเรียน องค์ประกอบที่ทำให้การจัดการความรู้ประสบ ด้านผู้บริหาร ต้องเป็นผู้ที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน สร้างขวัญกำลังใจโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 เป็นบุคคลที่รับผิดชอบสูง ส่วนครูผู้สอนต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง นำเข้าองค์ความรู้ใหม่ บรรยายภาคเป็นประชาธิปไตย ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ประสานสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและเข้าใจหลักของการจัดการความรู้และสอดคล้องกับรินทร์ ขวัญควิน (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า สภาพความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ในสถานศึกษา ประกอบด้วย ปัจจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร

4.2 องค์ประกอบที่ 3 ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การค้นหาความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7) การเรียนรู้ ส่วนใหญ่ก็สอดคล้องกับฉลองรัฐ อินทรีย์ (2550) ได้วิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิผลมากที่สุดพิจารณาได้จากกระบวนการทั้ง 7 ข้อ คือ ประการที่ 1 คือ 1) การจัดการความรู้ 2) การจำแนกความรู้ 3) การสร้างความรู้ใหม่ 4) การแลกเปลี่ยน 5) แบ่งปันความรู้ 6) การจัดหาความรู้ 7) การจัดเก็บความรู้ 8) การประยุกต์ใช้ความรู้ และ 9) การเผยแพร่ความรู้ นอกจากนี้รูปแบบการจัดการความรู้มีความเหมาะสมในระดับมาก เช่นกัน อีกทั้งองค์ประกอบที่ 4 คือ การนำรูปแบบไปใช้ ก็สอดคล้องกับที่ฉลองรัฐ อินทรีย์ (2550) พบว่า ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้ ได้แก่ การใช้รูปแบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิผล

4.3 รูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ในองค์ประกอบที่ 2 คือ สภาพความรู้ของบุคลากรในสถานศึกษา นับว่า เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารจัดการความรู้ เนื่องจากการจัดการความรู้จำเป็นต้องทราบสภาพความรู้ของบุคลากรก่อนที่จะดำเนินการจัดการความรู้

โดยมีการดำเนินการจัดการความรู้ตามกระบวนการจัดการความรู้ ในองค์ประกอบที่ 3 (กระบวนการจัดการความรู้) และองค์ประกอบที่ 4 คือ การนำรูปแบบไปใช้ สอดคล้องกับ ธีระวัฒน์ เยี่ยมแสง (2550) ได้วิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ประกอบด้วย 11 กิจกรรม ดังนี้ 1) ทำความเข้าใจ ปรัชญาหรือ ขอความร่วมมือกับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ 2) ศึกษาสภาพการจัดการความรู้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ก่อนการพัฒนารูปแบบ 3) ประชุมบุคลากรทำความเข้าใจการจัดการความรู้ 4) กำหนดคณะกรรมการจัดการความรู้และกลุ่มจัดการความรู้ 6 กลุ่ม 5) กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์และเป้าหมายการจัดการความรู้ 6) จัดทำแผนปฏิบัติการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วม 7) ดำเนินการจัดการความรู้เน้น 5 กิจกรรม คือ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ 8) ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างเว็บไซต์ ศูนย์จัดการความรู้และกลุ่มปฏิบัติงานทุกกลุ่ม 9) จัดตั้งศูนย์จัดการความรู้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 10) สรุปและรายงานผลการจัดการความรู้ 11) เผยแพร่ผลงานการจัดการความรู้ โดยใช้วิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มย่อยการสร้างบรรยากาศแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนางาน ทดลองงาน การสร้างเครือข่ายความรู้กับโลกภายนอก การประเมินผลและการปรับปรุงระหว่างการทำงาน และมีการดำเนินการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. โรงเรียนควรมีการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ควรจัดฝึกอบรมการใช้รูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจและนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยการติดตามประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสะท้อนกลับมาปรับปรุงการบริหารจัดการสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพเป็นเป็นเลิศ
2. ควรวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในเรื่อง การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนในการใช้รูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 และรายงานผู้เกี่ยวข้องทราบเพื่อปรับปรุงพัฒนารูปแบบให้ทันสมัยตรงตามความต้องการในการใช้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

6. เอกสารอ้างอิง

- กรณีการ ธรรมสิทธิ์. 2557. ผลของการฝึกสมาธิ การเจริญภาวนาตามแนววิถีธรรมกาย ที่มีต่อเวลาปฏิบัติกิจตอบสนองแบบง่ายและเชิงซ้อน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติ ยศยังยง, 2549. การจัดการความรู้ในองค์การ และกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ ก๊อปปี้.
- ฉลองรัฐ อินทรีย์, 2550. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐกรณ์ สารปริง, 2551. การจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

- ธีระวัฒน์ เขียมแสง, 2550. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญดี บุญญากิจ และคณะ, 2549. การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : จีรวัฒน์เอ็กซ์เพรส.
- ไพโรจน์ ชลารักษ์, 2551. การจัดการความรู้: สังกัปทางทฤษฎี. นครปฐม: เพชรเกษม พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- เพียงใจ มุสิกะพงษ์, 2550. สภาพการจัดการความรู้และความต้องการเพิ่มพูนความรู้สู่องค์การแห่งการเรียนรู้ ของบุคคล สำนักงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วรวรรณ วาณิชเจริญชัย, 2557. การจัดการความรู้. กรุงเทพฯ: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วสันต์ ลาจน์ทีก, 2548. การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6, 2557. รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษามัธยมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2556. (เอกสารอัดสำเนา)
- Christina Evans. 2003. Managing for Knowledge HR's strategic role, Thai edition published by Expernet Co., Ltd.
- Choo, P.S., 2000. Antibiotic use in aquaculture: The Malaysian perspective. Infofish Int., 2: 24-28.
- Henrie, M., and Hedgepeth, O., 2003. Size is important in Knowledge Management. [online]. Journal of Knowledge Management Practice. August. Retrieved from www.tlanc.com/article53.html. (September 23, 2017).
- Husen, T., & Postlethwaite, N.T., 1994. The international encyclopedia of education. 2nd ed. New York : Pergawon press Inc..
- Keeves, J.P. 1997. Models and model building. In Keeves, J.P. (ed.). Educational research, methodology and measurement : An International Handbook. 2nd ed., Oxford : Pergamon Press.
- Nonaka, I., Takeuchi, H., 1995. The knowledge-creating company. How Japanese companies create the dynamics of innovation. Oxford: Oxford University Press.

เปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ และบุคลากรมหาวิทยาลัยเอกชนในจังหวัดชลบุรี

A Comparison of Preparations before Retirement of Staff in Public and Private Universities in Chonburi

ภทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ วีรวรรณ ธาณี ชนาพร บุญเกิด สุพรรณณี รัตนานนท์ และ สุทธิดา ไชยชนะ
Phattharaphon Yutthaphonphini, Veerawan Thane, Chanaporn Boonkurd

Suphannee Rattananon and Suttida Chaichana

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ

E-mail: Dr.phattara@gmail.com โทร. 082-5661999

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชนในจังหวัดชลบุรี ซึ่งนำไปสู่การสร้างรูปแบบและแนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุในมหาวิทยาลัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณประชากรได้แก่ บุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 5 แห่ง กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรตามเน ที่ความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวน 421 คน ซึ่งคัดเลือกจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยเลขคณิต การวิเคราะห์ความแปรปรวน F-test และการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบขั้นตอน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสนทนากลุ่ม เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเจาะจง แบ่งตามกลุ่มช่วงอายุ 3 ช่วง คือ อายุต่ำกว่า 40 ปี อายุ 40-50 ปี และอายุ 50 ปีขึ้นไป รวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปผลการสนทนากลุ่ม การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในจังหวัดชลบุรีไม่ค่อยมีความแตกต่างกัน อยู่ในระดับที่ค่อนข้างดีในทุกด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิต และด้านการใช้เวลา ส่วนปัจจัยอิทธิพลที่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดคือการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ รองลงมาการสนับสนุนทางสังคม ทักษะการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ และการศึกษาสูงสุดตามลำดับ โดยร่วมกันพยากรณ์การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ ได้ร้อยละ 47.3 ($R^2 = 0.473$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในแต่ละช่วงอายุมีความคล้ายคลึงกัน โดยทุกช่วงอายุจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในทุกด้าน ครอบครัวควรสนับสนุนการเตรียมด้วยความเข้าใจ มีกิจกรรมและใช้เวลาร่วมกัน ในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง กลุ่มเพื่อนมีการพบปะสังสรรค์และช่วยเหลือเมื่อมีความจำเป็น ส่วนบทบาทของหน่วยงานควรมีการวางแผนความมั่นคงสนับสนุนด้านเงินทุนไว้ใช้หลังเกษียณอายุ มีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ จัดตั้งชมรมผู้เกษียณอายุ ในส่วนของรัฐบาลควรมีกิจกรรมรองรับผู้เกษียณอายุอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นกิจกรรมที่บริหารจัดการใจ ให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาทโดยนำหลักของศาสนาเข้ามาช่วย มีนโยบายการออมเงิน การวางแผนที่อยู่อาศัย ให้ความรู้เกี่ยวกับความพร้อมก่อนและหลังการเกษียณอายุ ตลอดจนมีแนวทางการหารายได้ให้ผู้เกษียณอายุ แนวทางการดูแลสุขภาพผู้สูงวัย รวมทั้งการได้อยู่สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

คำสำคัญ: การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ บุคลากรมหาวิทยาลัย การสนับสนุนทางสังคม สุขภาพกาย สุขภาพจิต การใช้เวลารว่าง การเกษียณอายุ

Abstract

This study aims at comparing the preparations for retirement of staff in Public and Private Universities in Chonburi. The findings result in forming and planning the preparations for retirement managing in universities. Quantitative and qualitative methods are used. In the quantitative method, the population consists of staff of 5 public and private universities in Chonburi. Yamane Sample Calculation which is reliable at 95% is used to identify a 421 representative sample. This is selected by using a multi-stage sampling. The data is collected from questionnaire and is analyzed by frequency, percentage, maximum and minimum values, means, an analysis of variance, and stepwise multiple regression. In the qualitative method, group conversation is used to identify a representative sample. The sample group is selected according to their ages classified into three groups: 40 and lower, 40- 50, and 50 and upper. The study finds that the preparation for retirement of staff in public and private universities in Chonburi is not different and good in all aspects: economics, housing, physical and psychological health, including time management. The factors that respectively influence the preparation for retirement are the awareness of information for retirement, social supports, an attitude towards it, and education. These factors support each other to predict the preparation for retirement at the percentage 47.3 ($R^2 = 0.473$) which has statistical significance at 0.01. The form of preparation for retirement of staff in public and private universities in each range is similar. Every range of age has to be prepared in every aspect as follows. A family should support the to-be retired people with understanding, arrange time and activities to be with them, and run life under sufficiency economy. Friends should also hang out with and help them when needed. An organization should make up a plan to secure them with a provident fund and even set up a retired people club. The government should provide beneficial activities to encourage them to stay in good mental condition and keep on living in society with happiness. These are caused by supporting them to live under a religious belief. The government also provides them a plan for saving and housing and educates them about the preparation both before and after retirement. How to earn money, how to have good health care, and how to live in good and comfortable environment are the necessary models that should be provided for them as well.

Keywords: preparation for retirement, staff of universities, social support, physical and psychological health, time management

1. บทนำ

ปัจจุบันประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุข ทำให้การป้องกันและดูแลรักษาโรคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการมีมาตรฐานการดำเนินชีวิตที่สูงขึ้น ส่งผลให้ประชาชนมีอายุยืนยาวขึ้น กองประชากรองค์การอนามัยโลกคาดประมาณว่า ปัจจุบันประชากรโลกมี 6.7 พันล้านคน และจะเพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 9.2 พันล้านคน ในปี 2593 ซึ่งในจำนวนนี้จะมีผู้สูงอายุมากถึง 1 พันล้านคนที่น่าสนใจคือ จำนวนประชากรโลกที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็นผู้สูงอายุจำนวนมาก ครึ่งหนึ่งเป็นการเพิ่มในกลุ่มประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (UNESCAP, 2007) สำหรับประเทศไทยตามสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้จัดทำการสำรวจประชากรสูงอายุมาแล้ว 4 ครั้ง โดยครั้งแรก ดำเนินการสำรวจในปี 2537 ครั้งที่ 2 ในปี 2545 ครั้งที่ 3 ในปี 2550 และครั้งที่ 4 ในปี 2554

ผลจากการสำรวจที่ผ่านมาทั้ง 4 ครั้ง พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่วัยเด็กและวัยแรงงานลดน้อยลงและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุของประชากรโครงสร้างทางอายุของประชากรแสดงด้วยสัดส่วนของประชากรในวัยต่าง ๆ เมื่อจำแนกประชากรออกเป็นกลุ่มอายุ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ประชากรวัยเด็ก (อายุน้อยกว่า 15 ปี) วัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) และวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จะเห็นได้ว่า ในระหว่างปี พ.ศ.2553 - พ.ศ.2583 สัดส่วนของประชากรวัยเด็ก และวัยแรงงาน มีแนวโน้มลดลง ในขณะที่สัดส่วนของประชากรสูงอายุ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 13.2 ใน พ.ศ.2553 เป็นร้อยละ 32.1 ใน พ.ศ.2583 และที่น่าสังเกตคือ ในปี พ.ศ.2560 จะเป็นปีที่คาดว่าสัดส่วนของประชากรวัยเด็กจะเท่ากับสัดส่วนของประชากรวัยสูงอายุ ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้เข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” และเป็นกลุ่มบุคคลที่รัฐจะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้ผู้สูงอายุเหล่านี้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การเตรียมความพร้อมจะใช้ชีวิตภายหลังเกษียณอย่างมีประสิทธิภาพควรต้องเป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างตัวผู้ที่จะเกษียณอายุ เครือข่ายทางสังคม ได้แก่ ครอบครัวและญาติพี่น้องกลุ่มเพื่อน ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ กล่าวคือผู้ที่จะเกษียณจะต้องตระหนักและเห็นความสำคัญรวมถึงมีการดำเนินการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม โดยควรได้รับการสนับสนุนทุกด้าน เช่น ด้านอารมณ์ ข้อมูลข่าวสาร และวัสดุสิ่งของจากครอบครัวและกลุ่มเพื่อนตามสมควร ขณะเดียวกัน รัฐบาลก็ต้องมีนโยบายหรือมาตรการที่จะสนับสนุนให้เกิดการเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ซึ่งขณะนี้รัฐบาลได้ให้ความสนใจและมีมาตรการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ

จากความสำคัญของการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุดังที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐบาล และบุคลากรมหาวิทยาลัยเอกชน ในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี ทั้งที่เป็นข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว เนื่องจากจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนตั้งอยู่เป็นจำนวนมากและมีความหลากหลาย อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกตั้งอยู่ และผู้วิจัยต้องการข้อมูลด้วยว่า บุคลากรที่อยู่ในภาครัฐบาลและเอกชน มีการเตรียมความพร้อมที่เหมือนและแตกต่างกันอย่างไร และรูปแบบการเตรียมความพร้อมในลักษณะใดจะเหมาะสมกับบุคลากรในภาครัฐและภาคเอกชน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและบุคลากรมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี ซึ่งผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะจะเป็นข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและบุคลากรมหาวิทยาลัยเอกชนว่ามีสภาพการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร รวมทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้การวางแผนการจัดรูปแบบการเตรียมความพร้อม รวมทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุได้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่อไป

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐบาล และบุคลากรมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี ซึ่งผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะจะเป็นข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและบุคลากรมหาวิทยาลัยเอกชนว่ามีสภาพการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร รวมทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้การวางแผนการจัดรูปแบบการเตรียมความพร้อม รวมทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุได้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่อไป

2. วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) ใช้วิธีการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อมุ่งศึกษารูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐบาลและเอกชนในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรีเพื่อให้ได้ภาพทั้งในเชิงกว้างและลึก

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาข้อมูลทั่วไปของปัจจัยด้านประชากร ด้านเศรษฐกิจสังคม ด้านจิตวิทยา และด้านการสนับสนุนทางสังคม

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาข้อมูลทั่วไปของปัจจัยด้านประชากร ด้านเศรษฐกิจสังคม ด้านจิตวิทยา และด้านการสนับสนุนทางสังคม

2.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาแบบเจาะลึกโดยการสนทนากลุ่ม (FocusGroup) โดยแบ่งตามช่วงอายุ เป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 40 ปี กลุ่มที่มีอายุ 40 - 50 ปี และกลุ่มที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป โดยทำการสนทนากลุ่ม ช่วงอายุละ 1 กลุ่ม รวม 9 กลุ่ม กลุ่มละ 5 - 10 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ชัดเจนว่าในแต่ละช่วงวัยควรมี การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุราชการอย่างไร ต้องการได้รับการสนับสนุนทางสังคมเพื่อการเตรียมความพร้อม จากแหล่งใด และมีอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุอย่างไร เพื่อจะได้นำมาอภิปรายและสร้างรูปแบบ การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุในแต่ละช่วงวัยได้อย่างชัดเจน ตรงตามความเป็นจริง

3. ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐบาล และบุคลากรมหาวิทยาลัยของเอกชนในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยแบ่งออกได้เป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาเป็นบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและบุคลากรมหาวิทยาลัยของเอกชนในจังหวัด ชลบุรี จำนวน 421 คน การวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม แบ่งเป็นรายด้านได้ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกช่วงอายุในภาพรวมมีรายได้ส่วนใหญ่ต่อเดือน 15,000-29,999 บาท ส่วนมากไม่มีรายได้จากแหล่งอื่นนอกเหนือจากเงินเดือน คิดเป็นร้อยละ 70.3 ค่าใช้จ่ายส่วนมากใช้จ่ายส่วนตัว และเงินเดือนครอบคลุมส่วนมากเพียงพอในการใช้จ่าย แต่ไม่เหลือเก็บและส่วนใหญ่มิเห็นสิ่งที่ต้องรับผิดชอบ เมื่อพิจารณา รายละเอียดพบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบสูงกว่าบุคลากรมหาวิทยาลัยของเอกชน ส่วนของ การจัดการหรือทำบัญชีสินทรัพย์และหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบพบว่า ส่วนใหญ่จะไม่มีการจัดการหรือทำบัญชีสินทรัพย์และ หนี้สินที่ต้องรับผิดชอบและส่วนมากมีการเตรียมความพร้อมในด้านการสะสมทรัพย์

การทำงานหลังจากเกษียณอายุ ในภาพรวมพบว่า หลังเกษียณอายุบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัย ของรัฐจะทำงานต่อ ซึ่งเหตุผลส่วนใหญ่เพราะสุขภาพยังแข็งแรงสามารถทำงานได้

ด้านที่พักอาศัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกช่วงอายุในภาพรวมส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐและ บุคลากรมหาวิทยาลัยของเอกชนอาศัยบ้านของตนเอง เมื่อเกษียณอายุจึงจะพักอาศัยในบ้านของตนเองกับคู่สมรส

ด้านสุขภาพกายและใจ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกช่วงอายุสภาวะสุขภาพ ปัจจุบันในภาพรวมของ กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่สุขภาพแข็งแรงและไม่มีปัญหาด้านสุขภาพจิต

ด้านการใช้เวลา งานอดิเรก และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน/สังคม หรือเป็นสมาชิกของ ชมรม/สมาคมต่าง ๆ ภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกช่วงอายุในภาพรวม ส่วนมากไม่มีงานอดิเรก ส่วนมาก ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เมื่อพิจารณาระหว่างบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐและบุคลากรมหาวิทยาลัย ของเอกชน พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ มีงานอดิเรกสูงกว่าบุคลากรมหาวิทยาลัยของเอกชนและการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน/สังคมมากกว่าบุคลากรมหาวิทยาลัยของเอกชน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุ

การวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบปกติ (Enter) และแบบขั้นตอน พบว่า ได้สมการดังนี้ สามารถเขียนเป็นสมการ พยากรณ์ได้ คือ สมการพยากรณ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของบุคลากร

มหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในจังหวัดชลบุรี เท่ากับ $.0042 + 0.393$ (การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร) + 0.379 (การสนับสนุนทางสังคม) + 0.324 (ทัศนคติต่อการเตรียมความพร้อม) + 0.061 (การศึกษาสูงสุด)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยเอกชนในจังหวัดชลบุรี

การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (1-WAY ANOVA) พบว่า การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยเอกชนในจังหวัดชลบุรีไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 การสนทนากลุ่ม แบ่งตามกลุ่ม 3 ช่วงอายุ

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุใน 5 ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิต และด้านการใช้เวลา ของ 3 กลุ่มช่วงอายุ คือ บุคลากรที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี อายุ 40-50 ปี และอายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่าบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยเอกชนในจังหวัดชลบุรี มีการเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุราชการ รวมถึงความต้องการที่จะได้รับการสนับสนุนในการเตรียมความพร้อมแบ่งตามกลุ่มช่วงอายุ สรุปได้ดังนี้

4.1 ด้านเศรษฐกิจ มีการเตรียมความพร้อมที่แตกต่างกันใน 3 กลุ่มอายุ ผู้อายุมาก 50 ปีขึ้นไป มีการเตรียมความพร้อมด้านนี้มากที่สุด มีการออมสะสมไว้ใช้หลังเกษียณและมีการทำประกันชีวิต

4.2 ด้านที่อยู่อาศัย มีการเตรียมความพร้อมที่แตกต่างกันทั้ง 3 กลุ่ม ผู้ที่อายุ 50 ปีขึ้นไป ส่วนมากมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง แต่ในเรื่องนี้ผู้ที่อายุต่ำกว่า 40 ปี หรือ 40-50 ปี ก็มีการเตรียมความพร้อมในระดับหนึ่ง คือเตรียมที่จะหาข้อมูลในการซื้อที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

4.3 ด้านสุขภาพกาย มีการเตรียมความพร้อมที่แตกต่างกันทั้ง 3 กลุ่ม ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี มีการเตรียมความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง โดยการออกกำลังกาย และไปตรวจเช็คร่างกายที่โรงพยาบาลประจำปี ผู้ที่มีอายุ 40-50 ปี มีการทำประกันชีวิตและทำประกันสุขภาพ และผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ตรวจเช็คสุขภาพกับทางโรงพยาบาลตลอด ออกกำลังกาย ขูดแปลงปลูกผักไว้กินเองเพื่อป้องกันสารพิษตกค้าง ดูแลสุขภาพด้านอาหารมากขึ้น

4.4 ด้านสุขภาพจิต การเตรียมความพร้อมทั้ง 3 กลุ่ม มีการบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอ พยายามทำให้ตัวเองอารมณ์ดี แจ่มใส คิดในแง่บวกมากกว่าแง่ลบ มองโลกในแง่ดี ทำจิตใจให้สบายไม่โกรธง่าย พยายามให้อภัย พยายามไม่คิดสิ่งที่ไม่ดีร้ายๆ ผิดคิดดี ทำดี พูดดี ผูกพันพิจารณาจิตตนเอง มีสติรอบคอบ ลดการกระทำที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ มีความสุข และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่นและผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ผูกใจให้อยู่ในความสงบตามสมควร อ่านหนังสือธรรมะเพื่อเตือนสติตนเอง สวดมนต์ แผ่เมตตาทุกวัน รู้จักให้อภัยและปล่อยวาง และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่สบายใจ นั่งสมาธิวันละ 5-10 นาที โดยพยายามนั่งสมาธิให้นานและบ่อยมากขึ้น หาสถานที่ผ่อนคลาย พยายามทำสิ่งที่ชอบ เช่น ร้องเพลง ฟังเพลง เล่นดนตรี ท่องเที่ยว เป็นต้น

4.5 ด้านการใช้เวลา มีการเตรียมความพร้อมที่แตกต่างกันทั้ง 3 กลุ่มผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี วางแผนการทำงานในแต่ละวัน บริหารเวลาโดยการทำงานบ้าน เล่นกีฬา ดูการแข่งขันกีฬาที่ไม่ใช้ความรุนแรงหรือปะทะกัน ผู้ที่มีอายุ 40-50 ปี นัดพบปะสังสรรค์กับเพื่อนสนิท ไปเที่ยวด้วยกัน เยี่ยมเยียนพี่ ๆ และผู้มีพระคุณ ใช้เวลาอยู่กับครอบครัว พยายามแบ่งเวลาให้สมดุล ทำชีวิตให้เรียบง่าย ผ่อนคลาย และพยายามไม่เครียด และผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป พักผ่อนอยู่กับธรรมชาติ และท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่าง ๆ ใช้เวลาที่ว่างจากงานประจำหาความรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต ใช้เวลาปลูกผักสวนครัว ทำงานบ้าน รดน้ำต้นไม้ ดูแลสุนัข และเข้าวัดตามสมควร ให้ความสำคัญกับครอบครัว อ่านหนังสือเพื่อเตรียมสอนและทำงานวิจัย แบ่งเวลาจากการทำงาน และแบ่งเวลาเพื่อพักผ่อน และใช้เวลาในการดูแลสุขภาพตามสมควร

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเตรียมความพร้อม การเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อม และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยเอกชน ในจังหวัดชลบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุ

จากการศึกษาการเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยเอกชนในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของบุคลากรพบว่า ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี มีความเชื่อว่ามีเวลาสำหรับการเตรียมความพร้อมอีกหลายปี ควรทำงาน สักสักระยะกับกลุ่มเพื่อนและเที่ยวพักผ่อนใช้ชีวิตให้คุ้มค่าในช่วงวัยนี้ไปก่อน และผู้ที่มีอายุ 40-50 ปี ยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย สุขภาพจิต และด้านการใช้เวลาเท่าที่ควร ส่วนมากให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ และที่อยู่อาศัยมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากมีรายได้ไม่ค่อยเพียงพอต่อการเก็บออมเนื่องจากหมดไปกับค่าใช้จ่ายประจำเดือน การผ่อนรถและการผ่อนบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นการเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัย ผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายซึ่งไม่เพียงพอที่จะใช้ในการเตรียมความพร้อม เพราะมีค่าใช้จ่ายส่วนตัวค่อนข้างสูง ทั้ง ๆ ที่เห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อม บางรายยังผ่อนที่อยู่อาศัยไม่หมด บุตรยังเรียนหนังสือ หรือมีค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่ไม่จำเป็นสูง เช่น ค่าสุราเครื่องดื่ม การสังสรรค์ และเดินทางท่องเที่ยว เป็นต้น และในบางรายคู่สมรสไม่มีงานทำหรือเกษียณอายุไปแล้ว มีรายได้ทางเดียวหรือรายได้น้อย ทำให้ไม่มีเงินเพียงพอที่จะซื้อที่อยู่อาศัยหรือหลักประกันความมั่นคงหลังวัยเกษียณ และบางรายมีอาการเจ็บป่วยซึ่งจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินและหมดไปกับค่ารักษาพยาบาลของตนเอง หรือค่ารักษาพยาบาลของคนในครอบครัว

5.2 การเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อม

จากการศึกษาการเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุราชการของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยเอกชนในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุแตกต่างกันไปตามช่วงอายุ และพบว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการออมเงินในรูปของเงินฝาก และการทำประกันชีวิตไว้บ้างเป็นส่วนน้อย โดยบุคลากรส่วนใหญ่ในช่วงอายุนี้นี้ จะยังไม่มีมีการวางแผนการออมเงิน เนื่องจากรายได้ยังไม่มาก และต้องใช้จ่ายซื้อหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน และเห็นว่ายังมีเวลาในการเตรียมความพร้อมเนื่องจากอายุยังไม่มาก ผู้ที่มีอายุ 40-50 ปี ส่วนมากเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยและเศรษฐกิจหลังเกษียณอายุมากกว่าด้านอื่น ๆ และเห็นการเตรียมความพร้อมเป็นเรื่องจำป็นต่อการดำเนินชีวิตหลังเกษียณ บางส่วนพยายามหางานพิเศษทำ ทำงานส่วนตัวและรับจ้างสอนเพื่อให้มีรายได้และไม่ว่างมากเกินไป และผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป เห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมค่อนข้างสูง เพราะใกล้ถึงวัยใกล้เกษียณอายุ สำหรับพนักงานราชการและพนักงานเอกชนส่วนมากมีการทำประกันชีวิตเพื่อการเจ็บป่วยไว้ และบางส่วนมีเงินออมจำนวนหนึ่งที่คิดว่าเพียงพอต่อการดำเนินชีวิตที่เหลือ บางส่วนพยายามหางานพิเศษทำเพื่อหารายได้ยามเกษียณอายุ หรือพยายามลดรายจ่ายในครัวเรือน เช่น ปลุกพืชผักสวนครัว และลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เป็นต้น

จากการวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐและบุคลากรมหาวิทยาลัยของเอกชนในจังหวัดชลบุรี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุราชการ

จากการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุราชการ พบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านประชากร ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านจิตวิทยา และด้านการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยเอกชน

1) ด้านประชากร

เพศ จากการวิจัยพบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ เพศเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีความแตกต่างกันในบทบาทหน้าที่ สังคมไทยกำหนดให้เพศชายเป็นผู้นำ เป็นหัวหน้าครอบครัว เพศมีความสัมพันธ์กับการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุในด้านเศรษฐกิจ บุคลากรเพศชายที่มีอายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ต่อเดือน ลักษณะสายงานและสถาบันการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุต่างกัน ส่วนบุคลากรเพศหญิงที่มีอายุ ระดับการศึกษาและระดับรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการปฏิบัติในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุต่างกัน เพศชายจะมีค่าเฉลี่ยของลักษณะการเตรียมการด้านเศรษฐกิจสูงสุด นอกจากนี้ยังพบว่าเพศหญิงจะประสบปัญหาการเตรียมการด้านเศรษฐกิจสูงกว่าเพศชาย

สถานภาพสมรส จากการวิจัยพบว่า สถานภาพการสมรสมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ ผู้ที่สมรสแล้วและยังอยู่กินกับคู่สมรสมีแนวโน้มที่จะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุในระดับสูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพโสด หม้าย หย่า สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับการเตรียมการก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ โดยกลุ่มคนโสดมีคะแนนเฉลี่ยการเตรียมการด้านเศรษฐกิจและสุขภาพร่างกายสูงสุด ในขณะที่ผู้ที่สมรสแล้วมีคะแนนเฉลี่ยการเตรียมการด้านสุขภาพจิตใจสูงสุด และสอดคล้องกับ เบญจมา เลาหุนรังสี (2534 : 92-93) ที่พบว่า ผู้ที่มีสถานภาพสมรสคู่และมีสัมพันธ์ภาพในครอบครัวดี มักมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวภายหลังเกษียณอายุราชการ

ระดับการศึกษา จากการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของบุคลากร ฟิลเลนบัม และแมคเฟอร์สันและกูปปี ที่พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการเตรียมการก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ การศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ เพราะการศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ นอกจากนี้ระดับการศึกษา ยังมีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพระดับรายได้ สุขภาพ ค่านิยม และทัศนคติต่าง ๆ ปัญหาการปรับตัวหลังเกษียณอายุส่วนใหญ่เกิดจากการขาดการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีการศึกษาระดับต่ำ

2) ด้านเศรษฐกิจ จากการวิจัยพบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของบุคลากร รายได้เป็นตัวบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล รวมทั้งยังช่วยประเมินความช่วยเหลือสนับสนุนกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและสังคม รายได้ที่พอเพียงในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานย่อมทำให้บุคคลมีโอกาสนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การดูแลรักษาสุขภาพ การเก็บออมเงิน การนำเงินไปลงทุนในกิจการต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ การเลือกกิจกรรมและงานอดิเรกที่สนใจ รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ และพบว่าผู้ที่มีรายได้สูงมีระดับการเตรียมความพร้อมสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า และพบว่า รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับการเตรียมการก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุในด้านเศรษฐกิจ สุขภาพร่างกายและจิตใจ การเตรียมตัวเพื่อเกษียณอายุราชการของกลุ่มตัวอย่างไม่ขึ้นอยู่กับจังหวัดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงสุดและต่ำสุด

3) ด้านจิตวิทยา จากการวิจัยพบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของบุคลากร ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เองเซนและพิซไบน์ และเคนด์เลอร์ ที่พบว่า ทัศนคติต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุราชการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ ทัศนคติเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุมีอิทธิพลต่อความตั้งใจและการแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งรบกวนในสังคมในทางที่จะสนับสนุนหรือต่อต้าน ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามความรู้สึกหรืออารมณ์

4) ด้านการสนับสนุนทางสังคม จากการวิจัยพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของบุคลากร ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ การเตรียมตัวก่อนการเกษียณ

ด้านการมีส่วนร่วมในสังคมของข้าราชการก่อนเกษียณ (อายุ 55-59 ปี) ข้าราชการส่วนใหญ่มีความต้องการเตรียมตัวในระดับปานกลาง การสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาสังคมที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของบุคคล และมีบทบาทต่อพฤติกรรมของบุคคล การสนับสนุนทางสังคมเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่แสดงถึงความผูกพันรักใคร่ การดูแล การยอมรับนับถือ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านอารมณ์สิ่งของ และข้อมูลข่าวสาร ซึ่งการสนับสนุนเหล่านี้จะช่วยให้บุคคลเผชิญกับความเครียดหรือภาวะวิกฤตได้

มีข้อน่าสังเกตว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของบุคลากร ปัจจัยด้านการศึกษา การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ ทักษะคิดต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ และการสนับสนุนทางสังคม มีผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของบุคลากรซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษารายอื่น ๆ ที่ผ่านมา ที่พบว่า การให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนทางสังคมส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมของบุคลากร

สมมติฐานที่ 2 บุคลากรที่อยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยเอกชน ต่างสายงาน มีรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุที่แตกต่างกัน

จากการวิจัยพบว่า บุคลากรที่อยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยเอกชน ต่างสายงานมี รูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุที่คล้ายคลึงกัน และอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดีในทุกด้าน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน บุคลากรในหน่วยงานทั่วไปมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ และมีการวางแผนเพื่อใช้ชีวิตหลังเกษียณอายุอย่างมีคุณภาพ คือ มีการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต สัมพันธภาพกับบุคคลอื่น การใช้เวลา สถานที่อยู่อาศัย วิถีชีวิตใหม่ และฐานะการเงินที่เปลี่ยนไป สำหรับช่วงระยะเวลาเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุที่เหมาะสมนั้น ควรทำการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุล่วงหน้าประมาณ 10 ปี ก่อนการเกษียณอายุแนะนำว่า บุคคลควรเริ่มเตรียมตัวอย่างน้อย 10-20 ปีก่อนเกษียณอายุ การเตรียมความพร้อมควรทำตั้งแต่วัยเยาว์ เพื่อให้ตนเป็นที่พึ่งแก่ตนเองในทุก ๆ ด้าน เพื่อจะเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอิสระและมีศักดิ์ศรี คงสถานภาพช่วยเหลือตนเอง ครอบครัวและสังคมให้ได้นานที่สุด ก่อนจะเข้าสู่ภาวะพึ่งพาและภาวะทุพพลภาพ

สมมติฐานที่ 3 ช่วงอายุที่แตกต่างกันมีรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุที่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ช่วงอายุที่แตกต่างกันมีรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุที่แตกต่างกัน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มอายุต่ำกว่า 40 ปี กลุ่มอายุระหว่าง 40-50 ปี และกลุ่มอายุ 50 ปีขึ้นไป ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุราชการในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ บุคลากรที่มีอายุน้อยมีระยะเวลาการทำงานมานาน ย่อมมีรายได้ต่อเดือนสูง ทำให้มีความยืดหยุ่นในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุมากกว่าคนที่อายุน้อยกว่า และอายุมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ ผู้ที่มีอายุน้อยกว่าจะมีคะแนนเฉลี่ยด้านการเตรียมความพร้อมในการเกษียณอายุสูงกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอายุใกล้เคียง นั่นคือ ผู้ที่มีอายุใกล้เคียงจะมีการปฏิบัติในการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุมากกว่าผู้ที่มีอายุห่างไกลจากวัยเกษียณอายุ

4. สรุป

การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยเอกชนในจังหวัดชลบุรี จากการศึกษาพบว่า มีรูปแบบและแนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุในแต่ละช่วงวัยไม่แตกต่างกัน การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุราชการของของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพควรต้องเป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างบุคลากรที่จะเกษียณอายุ ครอบครัว หน่วยงานต้นสังกัด ชุมชน และภาครัฐ โดยบุคลากรที่จะเกษียณอายุจะต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของตนเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยให้ผู้เกษียณอายุ ใช้ชีวิตภายหลังเกษียณอายุอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่าง

มีความสุข มีคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้นบุคลากรที่จะเกษียณอายุจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุในทุกด้านอย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ต้องมีนโยบาย มาตรการ และกิจกรรมที่จะสนับสนุนให้เกิดการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุอย่างต่อเนื่อง

5. กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณบุคลากรทุกท่าน ทุกมหาวิทยาลัยในจังหวัดชลบุรีที่ได้ข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบคุณ ผศ.ดร.มังกร สมสุด และ ผศ.พีรพัฒน์ เพียรมั่นคง ที่กรุณาเป็นวิทยากรเล่าประสบการณ์หลังเกษียณอายุ ให้ผู้เข้าร่วมการประชุมทางการศึกษา และบุคลากรทุกท่านที่เข้าร่วม คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับงานวิจัยฉบับนี้ทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

6. เอกสารอ้างอิง

ชูทิพย์ ปานปรีชา “ปรับตัวปรับใจสู่วันเกษียณ.” มติชน. (6 ตุลาคม 2540) : 17.

ทยณัฐ ชวนไชยสิทธิ์. การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุราชการของข้าราชการตำรวจที่กำลังจะเกษียณอายุ สังกัด กองบัญชาการตำรวจนครบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์การแพทย์และ สาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

พัชรภา มนูญภัทราชัย. *การเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุของประชากรในชุมชนขนาดใหญ่พื้นที่เขตบางซื่อ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

**คุณภาพการให้บริการสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL
ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรี**
**The Service Quality of Low-Cost Airlines by SERVQUAL Model
by Expected of Users in Chonburi Province**

ภทธี สุขอุดม ชัชฎาพร อินสมพันธ์ สมพงษ์ อัครวิริยธิปติ ปรีชา คำมาติ เสกสรร สวัสดิรักษา
ธีรารักษ์ เจียมทองอรุณ และ ละอองศรี เหนียงแจ่ม

Phattaree Suk-udom, Chutchadaporn Insomphan, Sompong Aussawariyathipati
Preecha Khammadee, Seksan Sawasdiraksa, Thamrongk Jiamtongaroon
and Laongsri Niangchaem

สาขาการจัดการการบิน สถาบันเทคโนโลยีการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

E-mail: Drsompong.a@gmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นผู้ใช้บริการในจังหวัดชลบุรีจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test การทดสอบค่า One way ANOVA และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรีโดยรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพในการให้บริการพบว่า 1) ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีที่มีเพศต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 2) ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีที่มีอายุต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีที่มีอาชีพต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ ตามตัวแบบ SERVQUAL โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 5) ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ ตามตัวแบบ SERVQUAL โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ สายการบินต้นทุนต่ำ ความคาดหวัง

Abstract

The objectives of this research were to study and compare the service quality of low-cost airlines by SERVQUAL model by expected of service users in Chonburi province. 400 users in Chonburi province were used as a sample group and the tool for gathering the data was a set of

questionnaire, besides; frequencies, percentage, means, standard deviation, independent sample t-test, one way Analysis of Variance. The research findings were: 1. All aspects and separate aspect of service quality of low-cost airlines services by SERVQUAL model by expected of service users in Chonburi province were high level. 2. A comparison of service quality were by 1) Expectation of low-cost airlines of service users in Chonburi province with different gender had expected to service quality of low-cost airlines by SERVQUAL model was overall no the significantly difference. 2) Expected of low-cost airlines service users in Chonburi province with different age had expected to service quality of low-cost airlines by SERVQUAL model was overall no the significantly difference. 3) Expected of low-cost airlines service users in Chonburi province with different education had expected to service quality of low-cost airlines by SERVQUAL model was overall statistically significant at the 0.05. 4) Expected of low-cost airlines service users in Chonburi province with different occupation had expected to service quality of low-cost airlines by SERVQUAL model was overall statistically significant at the 0.05. 5) Expected of low-cost airlines service users in Chonburi province with different average income per month had expected to service quality of low-cost airlines by SERVQUAL model was overall statistically significant at the 0.05.

Keywords: Service quality, Low-cost airlines, Expected

1. บทนำ

ความเจริญของประเทศส่วนหนึ่งเกิดขึ้น เนื่องจากระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การคมนาคมถือเป็นเรื่องหนึ่งที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้ให้ความสำคัญ ประเทศใดมีระบบการคมนาคมขนส่งที่ดี มีการเชื่อมต่อจังหวัดสำคัญต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทำให้การค้าการลงทุนของภาคธุรกิจเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ตามการตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้ทันเวลาตามที่ต้องการ เมื่อกล่าวถึงการคมนาคมแล้วนั้น ในปัจจุบันรูปแบบการคมนาคมที่สำคัญประกอบด้วย การขนส่งทางบก ทางน้ำ ทางท่อ ทางราง และทางอากาศ รูปแบบต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนได้รับความนิยมแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับเป้าหมายหรือจุดหมายในการเดินทาง ซึ่งแต่ละรูปแบบล้วนมีข้อดีและข้อจำกัดแตกต่างกันออกไป ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน การค้าการลงทุนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การขนส่งรูปแบบหนึ่งที่มีความได้รับความนิยมคือ การขนส่งทางอากาศ ซึ่งเป็นการขนส่งที่ทำให้สินค้าหรือการบริการ รวมถึงการเดินทางของนักเดินทางทั้งในและต่างประเทศเกิดความสะดวกรวดเร็ว ซึ่งจะเห็นได้จากอัตราการขยายตัวของธุรกิจสายการบินที่มียอดจำนวนผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการแข่งขันในอุตสาหกรรมการบินในประเทศที่มีความทวีความรุนแรงมากขึ้น

จากการแข่งขันของสายการบินต่าง ๆ ทำให้มีการจัดรายการส่งเสริมการตลาดเพื่อดึงดูดใจให้กับผู้ใช้บริการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสายการบินต้นทุนต่ำ ซึ่งเป็นสายการบินที่ผู้ใช้บริการหลากหลายอาชีพสามารถเลือกใช้บริการได้อย่างเหมาะสมตามรายได้และข้อจำกัดของตนเอง ซึ่งการจัดรายการส่งเสริมการตลาดของสายการบิน ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพอใจในด้านราคาของการเดินทางในแต่ละเที่ยวบิน แต่ในระยะยาวความพอใจของผู้ใช้บริการจะขึ้นอยู่กับคุณภาพและมาตรฐานของผู้ให้บริการด้วย ซึ่งจากการศึกษาวิจัยของพีระยุทธ (2555) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อคุณภาพการบริการของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศ (Passenger's Satisfaction Toward Service Quality on Low Cost Airline for Domestic Flight) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 21-30 ปี สถานภาพโสด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท และมีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา มีความพึงพอใจโดยรวม โดยมีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ คือ ปัจจัยด้าน

ลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านสถานที่ และด้านบุคคล อยู่ในระดับเหมือนกัน เหตุผลที่เลือกใช้บริการเพราะราคาถูก หาข้อมูลและจองตั๋วจากอินเทอร์เน็ต และต้องการกลับมาใช้บริการซ้ำ จะเห็นได้ว่าคุณภาพและมาตรฐานในการให้บริการเป็น สิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจสายการบิน

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ผลที่คาดว่าจะได้รับ สายการบินที่ดำเนินกิจการในประเทศจะสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนามาตรฐาน ในการให้บริการกับผู้ให้บริการได้อย่างดีเยี่ยม เพื่อสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของธุรกิจสายการบิน ให้มีมาตรฐานตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการต่อไปในอนาคต

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรี

1.1.2 เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรี ในด้านการให้บริการที่เป็นรูปธรรม (Tangibles) ด้านบริการที่ไว้วางใจได้ถูกต้องแม่นยำ (Reliability) ด้านความมุ่งมั่นเต็มใจในการให้บริการ (Responsiveness) ด้านการให้บริการด้วยความรู้ความชำนาญ และสร้างความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า (Assurance) และด้านการให้บริการด้วยความเอาใจใส่ (Empathy) จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

1.2 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1.2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

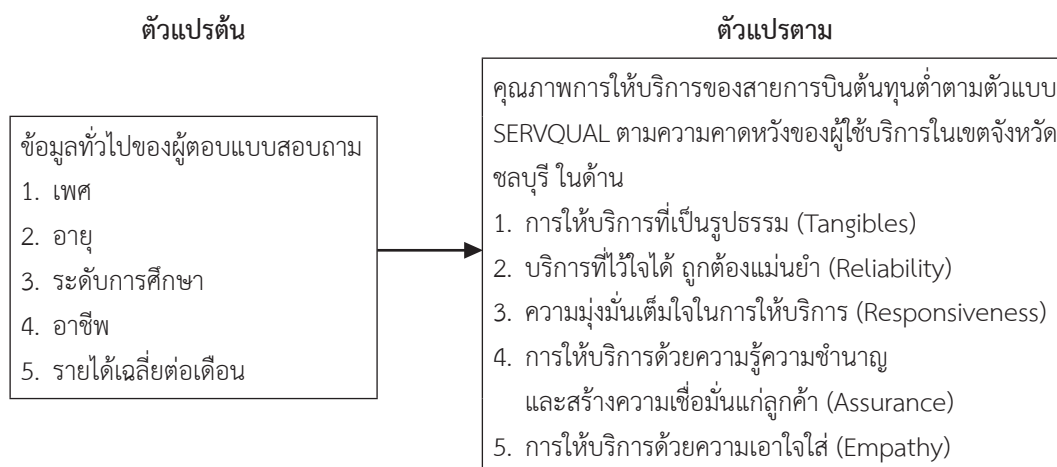
การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษาคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ในด้านการให้บริการที่เป็นรูปธรรม (Tangibles) ด้านบริการที่ไว้วางใจได้ถูกต้องแม่นยำ (Reliability) ด้านความมุ่งมั่นเต็มใจในการให้บริการ (Responsiveness) ด้านการให้บริการด้วยความรู้ความชำนาญ และสร้างความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า (Assurance) และด้านการให้บริการด้วยความเอาใจใส่ (Empathy) เท่านั้น

1.2.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดชลบุรี

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้พัฒนารอบแนวคิดในการวิจัย โดยใช้ทฤษฎีการประเมินคุณภาพการบริการของ Parasuraman, Zeithaml and Berry (1985) โดยสามารถนำเสนอกรอบแนวคิด ในการศึกษาวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

1.4 สมมติฐานในการวิจัย

ผู้ใช้บริการที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL แตกต่างกัน

1.5 การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรี คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยสามารถนำเสนอได้ดังนี้

1.5.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพในการให้บริการ

ธีรกิต (2549) ได้อธิบายเกี่ยวกับการจำแนกประเภทของคุณภาพในการบริการไว้ว่า โดยทั่วไปเราสามารถแบ่งประเภทของ “คุณภาพ” (Quality) ของสินค้าและบริการออกได้หลายประเภทโดยอาศัยเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

1. ความยากง่ายในการประเมินผลิตภัณฑ์และบริการของลูกค้า

นักการตลาดได้เสนอแนวความคิดว่า การจำแนกประเภทของคุณภาพของสินค้าและบริการสามารถกระทำได้โดยพิจารณาจากความยากง่ายในการประเมินคุณภาพของสินค้าและบริการนั้นซึ่งสามารถแบ่งคุณภาพในลักษณะนี้ออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1.1 Search Quality

หมายถึง คุณภาพที่ลูกค้าสามารถประเมินได้ก่อนการซื้อ เช่น อาจจะประเมินได้จากการพิจารณา สี สัน รูปแบบ กลิ่น ราคา ความรู้สึกในการสัมผัส เป็นต้น

1.2 Experience Quality

หมายถึง คุณภาพที่ลูกค้าสามารถประเมินได้ภายหลังการซื้อ เช่น อาจประเมินได้จากรสชาติ ความคงทน ความยากง่ายในการใช้งาน หรือในขณะที่บริโภค เป็นต้น

1.3 Credence Quality

หมายถึง คุณภาพที่ลูกค้ามีความยุ่งยากในการประเมินมากที่สุด ลูกค้าอาจไม่สามารถประเมินคุณภาพของการบริการได้ ถึงแม้ว่าจะได้บริโภคบริการนั้นไปแล้วก็ตาม

2. การพิจารณาจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น หรือกระบวนการของการบริการเป็นหลัก

การจำแนกประเภทของคุณภาพวิธีนี้จะพิจารณาจากคุณภาพที่เกิดจากการรับรู้ของลูกค้าหรือคุณภาพ

ที่ลูกค้ารับรู้ (Perceived Service Quality-PSQ) ซึ่งคุณภาพดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นจาก “ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายบริการ” (Buyer-Seller Interactions or Service Encounters) ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้จะประกอบด้วยเวลาที่ลูกค้าได้มีโอกาสรับบริการติดต่อกันหลาย ๆ ครั้ง (A Series of Moments of Truth) ซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายบริการที่เกิดขึ้นในกระบวนการให้บริการดังกล่าวนี้ จะมีผลกระทบที่สำคัญต่อคุณภาพที่ลูกค้ารับรู้ (PSQ)

Gronroos 1990; อ้างถึงในธีรภิต (2549) ได้อธิบายว่าโดยทั่วไปคุณภาพของการบริการที่เกิดจากการรับรู้ของลูกค้าจะสามารถแบ่งคุณภาพออกได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

- คุณภาพเชิงเทคนิค (Technical Quality)

คุณภาพเชิงเทคนิคนี้ หมายถึง คุณภาพที่เกิดจากการที่ลูกค้าประเมิน “ผลลัพธ์” (Outcome) ของการบริการที่ลูกค้าได้รับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ลูกค้าจะประเมินคุณภาพของการบริการโดยการพิจารณาว่าเขาได้รับ “อะไร” (What) หลังจากที่เกิดกระบวนการผลิตบริการและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายบริการสิ้นสุดลง การประเมินคุณภาพประเภทนี้มักจะเป็นการประเมินตามสภาพความเป็นจริง (Measured Objectively) ว่าการบริการที่ลูกค้าได้รับนั้นสามารถแก้ปัญหา (ทางเทคนิค) ให้กับเขาได้หรือไม่

- คุณภาพเชิงหน้าที่ (Functional Quality)

คุณภาพเชิงหน้าที่ หมายถึงคุณภาพที่เกิดจากการที่ลูกค้าประเมิน “กระบวนการ”(Process) หรือวิธีการในการใช้บริการว่าเขาได้รับการบริการ “อย่างไร” (How) โดยลูกค้าอาจพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น รูปลักษณ์ภายนอกของสถานบริการ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบุคลิกลักษณะ กิริยาท่าทางคำพูด และมารยาทของพนักงานที่ให้บริการ เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีผลกระทบที่สำคัญต่อการประเมินคุณภาพของการบริการที่ลูกค้ารับรู้ทั้งสิ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งลูกค้ามักจะทำการประเมินคุณภาพเชิงหน้าที่ของการบริการที่เขาได้รับโดยอาศัยความรู้สึกส่วนตัวเป็นหลัก

Gronroos 1990; อ้างถึงในธีรภิต (2549) ได้อธิบายแนวความคิดในเรื่องของ “คุณภาพที่ลูกค้ารับรู้ทั้งหมด” โดยกล่าวว่าคุณภาพการบริการที่ลูกค้ารับรู้จะเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. คุณภาพที่ลูกค้าคาดหวัง (Expected Quality) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยดังต่อไปนี้

- การสื่อสารทางการตลาด (Marketing Communication)
- ภาพลักษณ์ขององค์การ (Image)
- การสื่อสารแบบปากต่อปาก (Word-of-Mouth Communication)
- ความต้องการของลูกค้า (Customer Needs)

2. คุณภาพที่เกิดจากประสบการณ์ (ในการใช้บริการ) ของลูกค้า (Experienced Quality) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยดังต่อไปนี้

- ภาพลักษณ์ขององค์การ (Image)
- คุณภาพเชิงเทคนิค (Technical Quality)
- คุณภาพเชิงหน้าที่ (Functional Quality)

โดยทั่วไปลูกค้าจะทำการประเมินคุณภาพของการบริการจากการเปรียบเทียบ “คุณภาพที่คาดหวังผล” (Expected Quality) กับ “คุณภาพที่เกิดจากประสบการณ์ในการใช้บริการ” (Experienced Quality) ว่าคุณภาพทั้งสองประเภทรูปแบบสอดคล้องกันหรือไม่ หรือมีความแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาร่วมกันแล้วจะกลายเป็น “คุณภาพที่รับรู้ทั้งหมด” ซึ่งจะนำไปสู่ได้ผลสรุปเป็น “คุณภาพที่ลูกค้ารับรู้ได้” (PSQ) นั่นเอง ถ้าจากการพิจารณาเปรียบเทียบในประเด็นดังกล่าว พบว่าคุณภาพที่เกิดจากประสบการณ์ไม่เป็นไปตามคุณภาพที่คาดหวังจะทำให้ลูกค้ามีการรับรู้ (คุณภาพที่รับรู้ได้)

Parasuraman, Zeithaml, and Berry, (1985); อ้างถึงในธีรภิต (2549) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การประเมิน

คุณภาพของบริการอย่างกว้างรวม 5 เกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1. Reliability (ความไว้วางใจ หรือความน่าเชื่อถือ)
ความสามารถในการให้บริการในระดับหนึ่งที่ต้องการอย่างถูกต้อง (Accurate Performance) และไว้วางใจได้ (Dependable)
2. Assurance (ความมั่นใจ)
ผู้ให้บริการมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการบริการ (Competence) มีความสุภาพและเป็นมิตรกับลูกค้า (Courtesy) มีความซื่อสัตย์และสามารถสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้าได้ (Credibility) และความมั่นคงปลอดภัย (Security)
3. Tangibles (สิ่งที่สามารถจับต้องได้)
สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สภาพแวดล้อม เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ
4. Empathy (ความใส่ใจ)
สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและสามารถติดต่อได้ง่าย (Easy Access) ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร (Good Communication) และเข้าใจลูกค้า (Customer Understanding)
5. Responsiveness (การสนองตอบลูกค้า)
ความเต็มใจที่จะให้บริการทันที (Promptness) และให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี (Helpfulness) กล่าวโดยสรุปเกณฑ์สำคัญที่ลูกค้าในการประเมินคุณภาพของบริการนั้นเกือบจะทั้งหมด (ยกเว้นบางส่วนของ Tangibles) ล้วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติงานของพนักงานที่ให้บริการลูกค้าทั้งสี่ด้านนั้นกิจการบริการจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญ of พนักงานที่ให้บริการลูกค้า ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้ของลูกค้าในเรื่องคุณภาพของการบริการของกิจการ

1.5.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง

ความคาดหวังของผู้รับบริการ

วรรณภาพ (2556) ได้อธิบายเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้รับบริการ ไว้ว่าในภาวะเจ็บป่วยบุคคลจะมีความต้องการเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากความต้องการขั้นพื้นฐาน คือความต้องการที่เกิดขึ้นเนื่องจากพยาธิสภาพร่างกายหรือความผิดปกติทางจิตซึ่งความต้องการดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการตอบสนองตามความต้องการนั้น แต่จะมีความต้องการอื่น ๆ รวมด้วย

จิรัฐม์ (2537); อ้างถึงในวรรณภาพ (2556) ได้แยกแยะองค์ประกอบความต้องการบริการของผู้รับบริการออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. บริการหลักที่ต้องการจริง ๆ (Core Service)
หมายถึง บริการที่ผู้มารับบริการต้องการมากจนกระทั่งก่อให้เกิดการตัดสินใจมารับบริการครั้งนั้น ๆ เช่น เมื่อผู้ป่วยผู้ป่วยต้องการรักษาให้โรคหาย จึงตัดสินใจมาโรงพยาบาล เป็นต้น ความต้องการบริการหลักนี้ มักคงที่สำหรับปัญหาหรือความต้องการอย่างหนึ่ง ๆ หากไม่สามารถตอบสนองความต้องการชนิดนี้ได้ผู้รับบริการมักจะเกิดความไม่พอใจมากและประเมินว่าบริการที่ได้รับไร้คุณภาพ
2. บริการที่เกี่ยวข้อง (Peripheral Service)
หมายถึง บริการที่ไม่ใช่ Core Service แต่เป็นบริการอื่น ๆ ที่ผู้ให้บริการสามารถรวม Core Service อันจะมีส่วนช่วยส่งเสริมคุณภาพของบริการได้ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่ม จากมุมมองของผู้รับบริการ ดังนี้
 - 2.1 การบริการที่คาดหวังว่าจะได้รับ (Expected Service) หมายถึง บริการข้างเคียงที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ อย่างกับ Core Service ที่ผู้มารับบริการคาดหวังว่าจะได้รับจากผู้ให้บริการ เช่น นอกเหนือจากการรักษาที่ต้องการผู้รับบริการอาจคาดหวังว่าจะได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็ว ได้รับความรู้และความเห็นอกเห็นใจด้วย ความต้องการ

บริการในกลุ่มนี้จะเปลี่ยนไปได้ตามสถานการณ์ บุคคล เวลา และสถานที่ เช่นในกรณีผู้รับบริการคนเดียวกัน เมื่อตัดสินใจไปรับบริการที่โรงพยาบาลของรัฐ จะมีความคาดหวังในการบริการไม่เหมือนกับโรงพยาบาลเอกชน การได้รับบริการตามที่คาดหวังไว้จะทำให้ผู้มารับบริการเกิดความพึงพอใจ (Satisfaction) และประเมินบริการที่ได้รับนั้นว่ามีคุณภาพ หากไม่ได้รับบริการดังคาดหวังบริการนั้นย่อมมีคุณภาพด้อยลง

2.2 บริการที่อยู่เหนือความคาดหวัง (Augmented Service) หมายถึง บริการที่ผู้มารับบริการอาจจะได้รับ แต่ไม่ได้คาดหวังว่าจะได้รับจากผู้ให้บริการ เช่น ผู้รับบริการที่มาใช้บริการรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐ อาจคาดหวังต้องนั่งรอเป็นเวลานาน แต่กลับได้รับการที่รวดเร็วมากเป็นต้น การได้รับบริการเช่นนี้จะทำให้ผู้รับบริการเกิดความปิติยินดีและอึ้งอึ้งใจ (Delight) อันเป็นความรู้สึกยิ่งกว่าความพอใจ ส่งผลให้ประเมินว่าบริการที่ได้รับมีคุณภาพดีเยี่ยม อย่างไรก็ตามแม้ว่าผู้มารับบริการจะไม่ได้รับบริการประเภทนี้ก็ได้เกิดความพอใจแต่อย่างใด

2.3 ความคาดหวังของผู้รับบริการด้านสุขภาพอนามัย โดยนันทนา (2532); พวงรัตน์ (2522); อ่างถึงในวรรณพร (2556) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของความคาดหวัง ดังนี้

2.3.1 ได้รับการช่วยเหลือเช่นบุคคลหนึ่ง (As a Person) มากกว่าการเป็นโรคหนึ่ง ๆ กลุ่มอาการ สิ่งของหรือกลุ่มบุคคลเฉพาะ

2.3.2 ได้รับโอกาสให้ร่วมในการตัดสินใจดูแลรักษาอย่างมีความรู้

2.3.3 ได้รับความสุขสบายตามสภาพการณ์ทางวิทยาศาสตร์แผนใหม่ ที่เอื้อในขณะนั้นและทำตามที่เขาปรารถนา

2.3.4 ได้รับการยอมรับในภาวะที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งเป็นความจำเป็นอย่างยั่งยืนของเขา

2.3.5 ได้รับการช่วยเหลือให้เข้าใจสถานะสุขภาพการเจ็บป่วยและการรักษาที่เขาจะได้รับ

2.3.6 ได้รับการดูแลและมองเห็นการดูแลเท่ากันในขณะที่อยู่ในประสบการณ์ของการเจ็บป่วย

2. วิธีการศึกษา

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดชลบุรี ซึ่งคณะผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดชลบุรี ซึ่งคณะผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงได้ใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ W.G. Cochran (1953) กรณีไม่ทราบจำนวนประชากร ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ยอมรับความคลาดเคลื่อนที่ 5 เปอร์เซนต์ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 384 คน แต่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) เพื่อเลือกตอบตามระดับการวัด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรีในด้านการให้บริการที่เป็นรูปธรรม (Tangibles) ด้านบริการที่ไว้วางใจได้ถูกต้องแม่นยำ (Reliability) ด้านความมุ่งมั่นเต็มใจในการให้บริการ (Responsiveness) ด้านการให้บริการด้วยความรู้ ความชำนาญ และสร้างความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า (Assurance) และด้านการให้บริการด้วยความเอาใจใส่ (Empathy) ซึ่ง

ลักษณะของคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียวและใช้มาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) แบ่งคำตอบออกเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ลักษณะของคำถามเป็นคำถามปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content Validity) คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบถึงความเหมาะสมในประเด็นที่ศึกษาโดยนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) ของ Rovinelli and Hambleton (อ้างในอินทิตรา, 2552) จากนั้นนำคะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละข้อมารวมกันเพื่อหาค่าความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 แสดงว่าแบบสอบถามมีความตรงตามเนื้อหาทุกข้อ

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างที่ได้ผ่านการแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 ชุด แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, 1954) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารายด้านและภาพรวมดังนี้

ด้านการให้บริการที่เป็นรูปธรรม	มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ	0.720
ด้านบริการที่ไวใจได้ ถูกต้องแม่นยำ	มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ	0.645
ด้านความมุ่งมั่นเต็มใจในการให้บริการ	มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ	0.738
ด้านการสร้างความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า	มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ	0.811
ด้านการให้บริการด้วยความเอาใจใส่ลูกค้า	มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ	0.836
และมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ	0.935	

2.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

3. ผลการศึกษา

3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 53.00 มีอายุอยู่ระหว่าง 26-35 ปี จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 มีระดับการศึกษา ปวส./ปริญญาตรี มีจำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 71.80 มีอาชีพรับจ้าง มีจำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.80 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท มีจำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.30

3.2 คุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรี

คุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบริการที่ไวใจได้ ถูกต้องแม่นยำ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.73) ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.62) ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.67) ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.64) และส่วนด้านความเอาใจใส่ต่อลูกค้า ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.63) ตามลำดับ

3.3 ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรี

คณะผู้วิจัยนำเสนอตามตัวแปรต้นในภาพรวมได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรี

คุณภาพการให้บริการ	เพศ		อายุ		ระดับการศึกษา		อาชีพ		รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	
	t	Sig	F	Sig	F	Sig	F	Sig	F	Sig
ด้านการให้บริการที่เป็นรูปธรรม	-0.55	0.58	1.47	0.20	2.39	0.06	5.57*	0.00	4.32*	0.00
ด้านบริการที่ไว้วางใจได้ ถูกต้องแม่นยำ	0.53	0.59	0.47	0.75	2.09	0.10	1.30	0.26	2.54*	0.03
ด้านความมุ่งมั่นเต็มใจในการให้บริการ	1.83	0.06	1.82	0.12	3.38*	0.01	2.04	0.08	3.24*	0.01
ด้านการสร้างความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า	0.85	0.39	1.13	0.33	2.32	0.07	2.72*	0.02	2.07	0.08
ด้านการให้บริการด้วยความเอาใจใส่ลูกค้า	1.10	0.26	1.00	0.40	1.48	0.21	2.60*	0.03	2.54*	0.03
ในภาพรวม	0.85	0.39	1.26	0.28	2.80*	0.03	3.30*	0.01	3.70*	0.00

หมายเหตุ * = $P < 0.05$

จากตารางที่ 1 ผลจากการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรี พบว่า

1. ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีที่มีเพศต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีที่มีอายุต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
4. ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีที่มีอาชีพต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
5. ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรี พบว่าในภาพรวมความคาดหวังของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการเป็นการคิดล่วงหน้า โดยมุ่งหวังต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่ต้องการให้เป็นไปตามที่ต้องการ ซึ่งในปัจจุบันผู้ให้บริการมีทางเลือกในการเลือกให้บริการสายการบินต้นทุนต่ำที่หลากหลายมากขึ้น

ทำให้ผู้ใช้บริการด้านสายการบินมีการจัดการประชาสัมพันธ์ การโฆษณา เพื่อสร้างการรับรู้ถึงมาตรฐานการให้บริการของสายการบิน ทำให้ผู้ใช้บริการมีความต้องการจะมาใช้บริการ และคาดหวังต่อการบริการที่จะได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ใช้บริการในปัจจุบันที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นทำให้ความคาดหวังที่จะได้รับการบริการที่มีคุณภาพมีมาตรฐาน และความปลอดภัย คำนึงถึงราคาที่จ่ายไปสูงขึ้นตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับวรรณพร (2556) ได้กล่าวถึงความคาดหวังไว้ว่า “ความคาดหวัง เป็นความคิด ความรู้สึกความต้องการหรือความมุ่งหวังของบุคคลที่มีต่อบางอย่าง ซึ่งจะเป็นบุคคล เหตุการณ์ การกระทำ ฯลฯ เป็นการคิดล่วงหน้าและความคาดหวังจะเป็นไปตามประสบการณ์ของบุคคล” ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดด้านพฤติกรรมผู้บริโภคซึ่งสมจิตร (2556) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมผู้บริโภค เป็นการกระทำของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการได้รับและการใช้สินค้าและ/หรือบริการทางเศรษฐกิจ รวมถึงกระบวนการตัดสินใจที่เกิดขึ้นก่อน และเป็นตัวกำหนดให้เกิดการกระทำต่าง ๆ ขึ้น

จากการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ ตามตัวแบบ SERVQUAL ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเขตจังหวัดชลบุรี ซึ่งพบว่า ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีที่มีเพศต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ ตามตัวแบบ SERVQUAL โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันมีเทคโนโลยีต่าง ๆ มากมาย ทำให้ผู้ใช้บริการทุกเพศ สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายขึ้น โดยข้อมูลข่าวสารมีความครอบคลุมและเพียงพอต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน ซึ่งมีผลต่อความคาดหวังต่อการบริการที่จะได้รับจากผู้ให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับทรวงทิพย์ (2541, อ้างถึงในวรรณพร, 2556) ได้อธิบายความคาดหวังไว้ว่า “ความคาดหวังต่อการกระทำหรือสถานการณ์ว่าเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงอนาคตที่ดีหรือเป็นความมุ่งหวังที่ดีตามระดับหรือค่าความน่าจะเป็นของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีมุ่งหวังไว้” และสอดคล้องกับงานวิจัยของพรชัย (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินนกแอร์ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ใช้บริการที่มีเพศต่างกัน อายุต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน อาชีพต่างกัน และระดับรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินนกแอร์ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีที่มีอายุต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันธุรกิจสายการบินทุกสายการบินต่างมุ่งให้ความสำคัญในการให้บริการสำหรับผู้ให้บริการทุกช่วงอายุ ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถใช้บริการได้อย่างไม่มีข้อจำกัด ทั้งผู้ใช้บริการที่มีอายุน้อยหรือแม้กระทั่งผู้ให้บริการที่เป็นผู้สูงอายุ และทุพพลภาพ ซึ่งก่อให้เกิดความคาดหวังต่อการบริการที่จะได้รับจากสายการบิน โดยสอดคล้องกับพิไลวรรณ (2540, อ้างถึงในวรรณพร, 2556) องค์ประกอบพื้นฐานของทฤษฎีความคาดหวังตามแนวคิดของ Vroom โดยความคาดหวังเป็นการคาดการณ์หรือประมาณการไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะแสดงพฤติกรรม ว่าถ้าได้แสดงพฤติกรรมนั้นแล้วจะได้ผลลัพธ์อย่างไรกับตนเอง ผลลัพธ์ที่ได้นั้นก่อให้เกิดผลดีและผลเสียต่อตนเองอย่างไรบ้าง คำนึงถึงหรือไม่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอรชุนา และวรุณ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพการบริการธนาคารออมสิน กรณีศึกษาสาขามานเมฆ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้ใช้บริการที่มีช่วงอายุ สถานภาพ กลุ่มอาชีพและผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่ไม่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในบริการที่ไม่แตกต่างกัน ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการตอบสนองต่อลูกค้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านบริการที่ไว้วางใจ ถูกต้องแม่นยำ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า และด้านการเอาใจใส่ต่อลูกค้าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ใช้บริการในปัจจุบันมีระดับการศึกษาที่ต่างกันออกไป โดยผู้ใช้บริการบางกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถ และมีความสนใจในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสายการบินต้นทุนต่ำ ทำให้มีความคาดหวังในการให้บริการของสายการบินแตกต่างกันในแต่ละระดับการศึกษา นอกจากนี้ระดับการศึกษาที่ต่างกันยังส่งผลต่อความสนใจในการประชาสัมพันธ์หรือเข้าถึงสื่อโฆษณาต่าง ๆ ได้ไม่เท่าเทียมกัน จึงทำให้มีความคาดหวังต่อการบริการของสายการบินน้อยกว่าผู้ใช้บริการที่มีระดับ

การศึกษาสูง โดยสอดคล้องกับเนวาร์ตัน (2542); อ้างถึงในวรรณภาพ (2556) ความคาดหวังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนเป็นตัวกำหนดว่าการกระทำอย่างหนึ่งจะก่อให้เกิดผลอย่างหนึ่งที่บุคคลมุ่งหวังให้เป็นเช่นนั้นและความคาดหวังจึงเป็นเสมือนสิ่งกระตุ้นจากภายในที่เป็นส่วนหนึ่งของความรู้สำนึกของแต่ละคนอันเป็นพื้นฐานของความเชื่อและค่านิยมของตน และสอดคล้องกับงานวิจัยของนฤทธิ์ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสายการบินภายในประเทศของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้ใช้บริการสายการบินภายในประเทศของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้บริการแตกต่างกัน ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีที่มีอาชีพต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า และด้านความเอาใจใส่ต่อลูกค้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านบริการที่ไว้ใจได้ ถูกต้องแม่นยำ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำ เปิดกว้างให้กับผู้ใช้บริการในทุกระดับ ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดก็ตาม โดยผู้ที่มาใช้บริการสายการบินนั้นมิอาชีพที่แตกต่างกันออกไป ทำให้ความคาดหวังในคุณภาพการให้บริการมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละสาขาอาชีพ โดยประเทือง (2534, อ้างถึงในวรรณภาพ, 2556) ได้กล่าวถึงความคาดหวังว่า ความคาดหวังเป็นความต้องการความรู้สึกหรือความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของบุคคลในการคาดคะเนหรือคาดการณ์ล่วงหน้าถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตามมาว่าควรจะมีควรจะเป็นหรือควรจะเกิดขึ้นในอนาคตตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ และความคาดหวังนี้จะถูกต้องมากน้อยเพียงใดขึ้นกับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับงานวิจัยของพีระยุทธ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อคุณภาพการบริการของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้โดยสารที่มีเพศ รายได้ต่อเดือน และอาชีพที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศแตกต่างกัน และผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตจังหวัดชลบุรีที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านการบริการที่ไว้ใจได้ ถูกต้องแม่นยำ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า และด้านความเอาใจใส่ต่อลูกค้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำ มีการแข่งขันทางการตลาดที่รุนแรงมากขึ้น ทางสายการบินต่าง ๆ จึงมีการจัดการส่งเสริมการขายโดยให้ความสำคัญด้านราคา เพื่อมุ่งหมายให้ลูกค้าเกิดความต้องการที่จะใช้บริการโดยผู้ใช้บริการมีข้อจำกัดทางด้านรายได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ ทำให้ผู้ใช้บริการที่มีรายได้ระดับปานกลางไปจนถึงมีรายได้ระดับสูง มีความคาดหวังที่จะได้รับการบริการจากสายการบินต้นทุนต่ำมาก แต่ผู้ใช้บริการที่มีรายได้น้อยมีโอกาเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำที่น้อยกว่า จึงมีความคาดหวังต่อการบริการสายการบินต้นทุนต่ำน้อยตามไปด้วย โดยสอดคล้องกับอำไพ (2544, อ้างถึงในวรรณภาพ, 2556) ได้กล่าวถึงความคาดหวังว่าบุคคลมีความต้องการและมีความคาดหวังในหลายสิ่งหลายอย่าง เมื่อได้รับการตอบสนองตามที่ตั้งความหวังไว้นั้น บุคคลก็จะได้รับความพึงพอใจและขณะเดียวกันก็คาดหวังในสิ่งที่สูงขึ้นไปอีกเรื่อย ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของกขพรรณ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมการซื้อบัตรโดยสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ของผู้ใช้บริการชาวไทยที่โดยสารสายการบินประเภทต้นทุนต่ำภายในประเทศ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนก ตาม เพศ อายุระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. เอกสารอ้างอิง

- ธีรกิติ นวรัตน์ ณ อุษยา. 2549. การตลาดบริการแนวคิดและกลยุทธ์ (Services Marketing: Concepts and Strategie). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พริ้นท์ จำกัด.
- นฤทธิ วงษ์มณฑา. 2554. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสายการบินภายในประเทศ ของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ บธ.ม.(การตลาด). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรชัย ศรีสว่าง. 2548. ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินนกแอร์. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- พีระยุทธ คุ่มศักดิ์. 2555. ความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อคุณภาพการบริการของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศ. รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ เบญจมิตรวิชาการ ครั้งที่ 2: การบูรณาการความรู้สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. มหาวิทยาลัย นอร์ทกรุงเทพ.
- วรรณพร ศรีอรินันท์. 2556. ความคาดหวังและการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อคุณภาพการบริการของโรงพยาบาล ปทุมธานี. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมจิตร ล้วนจำเริญ. 2556. พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อินทิรา จันทร์ฐ. 2552. ความคาดหวังและการรับรู้จริงต่อคุณภาพการบริการสายการบินต้นทุนต่ำเที่ยวบินภายในประเทศ. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- A. Parasuraman, Valarie A. Zeithaml and Leonard L. Berry. 1985. A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research. Journal of Marketing. Vol. 49, No. 4 pp.41-50.
- Cronbach. 1954. Essentials of Psychological Testing. (3rd ed). New York: Harper and Row.
- W.G. Cochran. 1953. Sampling Techniques. New York: John Wiley & Sons. Inc.

การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยด้วยภาษาถิ่นจันท
กรณีศึกษา: อำเภอเมืองกับอำเภอเขาฉิมชุก จังหวัดจันทบุรี

Conservation of cultural Thailand with dialect chan Case Study :
Muang district with Khao Khitchakut district, Chanthaburi Province

มณฑล วัฒนอักษร ญบูน พหลไพสิน และ ชญาดา ร่มโพธิ์

Monradee Wattanaungoon, Yuboon Phaluehaspailin and Chayada Rumphoree

สาขาวิชาการจัดการ คณะเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี

E-mail: monradee.deedee@gmail.com โทร. 08-9091-9419

บทคัดย่อ

วิจัยการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยด้วยภาษาถิ่นจันทบุรี กรณีศึกษา: อำเภอเมืองกับอำเภอเขาฉิมชุก จังหวัดจันทบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและความแตกต่างภาษาถิ่นจันทบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ คนที่เกิดและอาศัยอยู่ในจันทบุรี อำเภอละ 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกคนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง เพราะผู้ให้ข้อมูลอยู่ในตัวเมือง ส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย และอำเภอเขาฉิมชุกอยู่นอกตัวเมือง ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกรและใกล้กับชุมชนที่มีคนของอายุอยู่ ซึ่งภาษาอาจเพี้ยนไปจากเดิม เครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยประวัติของผู้ให้ข้อมูล คำภาษาถิ่นจันทบุรี คำอ่าน ความหมาย การอนุรักษ์ภาษาถิ่นจันทบุรี ความแตกต่างของภาษาถิ่นจันทบุรี และข้อเสนอแนะ การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล 1) การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) คือ ตรวจสอบว่า ผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลแตกต่างกันอย่างไร โดยเปลี่ยนตัวผู้สังเกต แทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกันสังเกตโดยตลอด 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง เช่น การสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลอำเภอเมืองและอำเภอเขาฉิมชุกเหมือนกันผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาษาถิ่นจันทบุรีคือคนที่เกิดและอาศัยอยู่ในจันทบุรี โดยเลือกอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 10 คน อายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาษาถิ่นจันทบุรี อำเภอเขาฉิมชุก จังหวัดจันทบุรี จำนวน 10 คน อายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป เนื่องจากอยู่มานานเป็นคนดั้งเดิมและได้ใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวันตลอดเวลา และผู้ให้ข้อมูลจะมีความตั้งใจและเข้าใจภาษาถิ่นจันทบุรีอย่างแท้จริง ได้คำภาษาถิ่นจันทบุรี คำอ่าน และความหมายเรียงตั้งแต่ ก - ฮ ผลการวิเคราะห์การอนุรักษ์ภาษาถิ่นจันทบุรีพบว่า คนในจังหวัดจันทบุรี ยังพูดด้วยภาษาถิ่นจันทบุรี โดยใช้สำเนียง ถ้อยคำพูดได้ตอบ การใช้ภาษาถิ่นสื่อสารในชีวิตประจำวันภายในครอบครัว ภาษาถิ่นกำลังจะสูญหายไป เพราะปัจจุบันวัยรุ่นยุคใหม่ส่วนใหญ่พูดแต่ภาษากลาง การอนุรักษ์คือการที่ต้องช่วยกันรักษาภาษาถิ่น ต้องมีการสอนภาษาถิ่นให้กับเด็ก เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของภาษาถิ่นจันทบุรี การจดบันทึก จัดทำเป็นองค์ความรู้ ภาษาถิ่นยังมีความโดดเด่นในการช่วยรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่นนั้น ๆ ให้อยู่อย่างยั่งยืนตราบนานเท่านาน ความแตกต่างของภาษาถิ่นจันทบุรี ไม่มีความแตกต่าง แต่จะมีคำบางคำที่ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละอำเภอแตกต่างกัน บางคำ ซึ่งถือว่าน้อยมาก เช่น คำว่าสวอม แปลว่าบินอยู่รอบ ๆ

คำสำคัญ: ภาษาถิ่นจันทบุรี การอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย

Abstract

The researchs studied Conservation of cultural Thailand with dialect chan Case Study : Muang district with Khao Khitchakut district, Chanthaburi Province. This research is a qualitative research. The purpose was to preserve Thai culture and Difference of dialect chan. The samples were people born and living in the district each have 10 persons by a specific (Purposive sampling). By choosing people living in the Muang district. Because the data was in the city. Most of the merchant. And Khao Kitchakut district is outside the city. The main occupation is the farmer and close to the community where the chong man lived. The language may be distorted. Research Tools Structured interview. Read the dialect word meaning municipalities conservation dialect municipalities. The difference of dialect municipalities and suggestions. Data analysis was checking the data centers. Was the data triangulation check? 1) Checking the data source. The source to be considered in the investigation was the time source. If the time difference was the same, the place source refers to if the location information was the same or not. Will the data be the same? 2) Researcher Triangulation was to determine how each researcher can differentiate information. By changing the observer. Instead, used the same researcher to observe them. 3) Three-dimensional (Methodological) Triangulation was a collection of data that collects the same information, such as observation and questioning. At the same time, study the information from the source document. If all the data found that the same. The data obtained by the researcher was accurate, such as the interviews of Muang district and Khao Kitchakut district. The results showed that the information about the dialect municipalities Muang Chanthaburi number 10, up to aged 45 years old, who provided information about the dialect municipalities. Khao Khitchakut Chantaburi province, 10 people up to aged 45 years old. This was because the person providing the information was willing and able to understand the local dialect. The results dialect municipalities and the municipalities that had the dialect word meaning to read and sorted from all Thai consonants. The analysis found that municipalities conservation dialect. People in Chanthaburi The dialect spoken by municipalities. The words spoken accent interactive dialect in everyday communication within the family. Dialects are disappearing because today's young generation, most say, but a common language. Conservation was to help preserve the dialect. Dialect must be taught to children to instill the value of dialect municipalities were taking note prepared knowledge. Dialect also outstanding in helping to preserve the culture. Of local traditions that are sustainable for as long as possible. The results of the differences of dialect municipalities. No difference but there were some words used in everyday life of each district were some of the words. Which was very small, for example the word sa-vom. That means flying around.

Keywords: dialect chan, Conservation, Thailand Culture

1. บทนำ

‘ภาษา’ ตามหลักพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความหมายของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน หรือเพื่อสื่อความเฉพาะวงการ เช่น ภาษาราชการ ภาษากฎหมาย

ภาษาต่าง ๆ มีชีวิตของมัน สามารถเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปอีกสถานที่หนึ่ง มีการเปลี่ยนแปลงไปกับกาลเวลา และตายไป เมื่อภาษาใด ๆ ที่หยุดการพัฒนาหรือหยุดเปลี่ยนแปลงก็จะถูกจัดให้เป็น ‘ภาษาตาย’ ส่วนภาษาที่ไม่หยุดนิ่ง หรือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องก็จัดเป็น ‘ภาษาที่ยังมีชีวิต’

จันทบุรีเป็นเมืองเก่าจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เชื่อกันว่ามีอายุไม่ต่ำกว่า 1,000 ปี สร้างขึ้นโดยชนชาติของ บางตำนานก็ว่าสร้างโดยชนชาติ ขอม หัวเมืองเดิมตามศิลาจารึกเรียกว่า “ควนคราบุรี” ชาวพื้นเมืองเรียกว่า “เมืองกาไว” ตามชื่อผู้ปกครอง เมืองจันทบุรีเดิมตั้งอยู่บริเวณหน้าเขาสระบาป มีชนพื้นเมืองเดิมอาศัยอยู่เรียกว่า ชาวของ มีภาษาพูดเป็นภาษาของตนเอง ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยและภาษาเขมร เจ้าผู้ครองเมืองที่ยิ่งใหญ่ในตำนานคือ พระเจ้าพรหมทัต (พ.ศ. 1349-1399) ครั้นถึงปี พ.ศ. 1800 ได้มีการย้ายถิ่นฐานมาสร้างเมืองใหม่ที่บ้านหัววัง ตำบล พงทลาย ซึ่งอยู่ใกล้กับแม่น้ำจันทบุรีในปัจจุบัน ภาษาเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละคนภูมิภาค ซึ่งแตกต่างกัน

ในอดีตที่ผ่านมา มักจะรู้สึกอายเมื่อพูดท้องถิ่น แต่ปัจจุบันความคิดเปลี่ยนแปลงไป มีการชักชวนให้พูดภาษาท้องถิ่น อนุรักษ์ให้พูดภาษาท้องถิ่น เพื่อมิให้ภาษาเดิมสูญหาย ดังที่จังหวัดเชียงใหม่มีกลุ่มมรดกภาษาท้องถิ่นที่เรียกว่า “ภาษาเมือง” ทำให้ในปัจจุบันคนเชียงใหม่และคนภาคเหนือนิยมให้ลูกหลานพูดภาษาท้องถิ่นโดยไม่เกิดความรู้สึกอับอาย

ภาษาพูดของชาวจันทบุรีคล้ายกับภาษาพูดของชาวแถบจังหวัดแถบตะวันออกตั้งแต่ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด จะแตกต่างจากภาษาไทยกลางที่วิธีการออกเสียงซึ่งฟังดูหนักแน่น จริงจัง และมีศัพท์บางคำที่ใช้กันเฉพาะท้องถิ่น สำเนียง พูดฟังเข้าใจได้ไม่ยากนัก แต่การเลียนเสียงให้เหมือนค่อนข้างยาก เช่น พยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ ดังคำว่า “ครก” ทางกรุงเทพฯ ออกเสียงตรี แต่คนท้องถิ่นออกเป็น เสียงโท เป็นต้น นอกจากนี้พบว่าสำเนียงในท้องถิ่นต่าง ๆ ยังมีระดับเสียงต่างกันอีก เช่น สำเนียงท่าใหม่ สำเนียงขลุง สำเนียงแหลมสิงห์และกลุ่มหมู่บ้านตะกาดเจ้า บางกะไชย ชำหาน จะออกสำเนียงคล้ายกับสำเนียงทางภาคใต้ (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์, 2544)

ภาษาของคนปากน้ำแหลมสิงห์ ก็มีบางคำที่เป็นภาษาเฉพาะ รวมสำเนียงด้วยนอกเหนือจากมีคำต่อท้ายเหมือนคนทางภาคตะวันออกทั่วไป คือ คำว่า “อิ” แล้วยังมีคำอื่น ๆ อีก โดยเฉพาะประโยคที่เป็นท้องถิ่นที่คนภาคอื่นฟังความหมายไม่รู้เรื่อง คือ คำว่า “ทางมันก็คด ร่มมันก็พัด ส้มรยังไม้ทันรด ฟายมันก็ยัดเซต” แปลว่าได้ว่า ทางคด คือไม่ตรง รดวิ่ง ก็แกว่งหรือโคลง สับปะรดที่ปลูกไว้อย่างไม่ทันรด คือ ไม่ทันได้ฟันจากการเพาะชำดินนัก ควายก็มากินเสียหาย

ภาษาถิ่นจันทบุรี ภาษาที่ชาวจันทบุรีใช้พูดกันเป็นภาษาไทยที่ใช้พูดในภาคกลางทั่ว ๆ ไป แต่สำเนียงและทางเสียงผิดเพี้ยนกันไป เป็นสำเนียงของชาวจันทบุรีโดยเฉพาะ นอกจากนั้นสำเนียงในแต่ละท้องถิ่นยังผิดเพี้ยนกันไปอีกมากน้อยต่างกัน ห้วนภาษาถิ่นสุญพันธุ์ เด็กเยาวชนรุ่นใหม่อับอายที่จะพูด รุ่นภาคตะวันออก ระยอง จันทน์ ตราด เมินพูดสร้อยคำ ‘อิ’ ต่อท้าย กลัวถูกมองไม่สุภาพ รวมถึงคำว่า ‘เอาได้’ ที่แปลว่าใช้ได้ และ ‘ไปเซ็ด’ ที่หมายถึงไปหมด เหตุรับเอาภาษากลางของคนกรุงเทพฯ มาตัดสินพูดแล้วหยาบคาย

ภาษาถิ่น ถือเป็นภาษาไทยที่เป็นมรดกและเอกลักษณ์ที่บรรพบุรุษได้มอบให้ เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเคารพ หวงแหน และภาคภูมิใจ ตลอดจนหาวิธีอนุรักษ์และส่งเสริมการใช้ภาษาถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป ที่ผ่านมามีความสำคัญกันน้อยลง เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้มีการใช้ภาษาต่างประเทศมากขึ้น ส่งผลให้เด็กและเยาวชนอายุที่จะใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร โดยเฉพาะคนไทยที่ไปต่างประเทศยังไม่นาน พอกลับมาถิ่นก็ลืมภาษาถิ่น ลืมวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัญหาทางวัฒนธรรมที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันแก้ไข โดยกระทรวงวัฒนธรรมจะรวบรวมปัญหาและหาแนวทางแก้ไขจากการสัมมนาภาษาถิ่นทุกภาคเสนอให้รัฐบาล และกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ได้ใช้แก้ปัญหาต่อไป เช่น ต้องบรรจุการเรียนการสอนภาษาถิ่นลงในหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาทั่วประเทศ

ด้าน ผศ.สุรเชษฐ์ สุพรรณไพบุลย์ อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรีกล่าวว่า การที่ภาษาถิ่นเปลี่ยนแปลง เนื่องจากราชาการใช้ภาษาไทยของกรุงเทพฯ เป็นเครื่องตัดสินภาษาถิ่นว่าไม่ใช่ภาษากลาง จึงส่งผลให้ประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นพูดภาษาถิ่นลดลง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนไม่กล้าพูดภาษาถิ่น เช่น คำสร้อยที่ลงท้ายประโยคว่า อิ และคำศัพท์ที่มีจะถูกล้อว่า อิเล็ก อิใหญ่ จนเป็นเรื่องน่าขบขัน เป็นต้น ขณะเดียวกัน

การพูด หรือคำว่า ไปเซ็ด แปลว่า ไปหมด และคำว่า เอาได้ แปลว่า ใช้ได้ดีมาก ก็ถูกมองว่าเป็นภาษาที่ไม่สุภาพด้วย ส่งผลให้เด็กรุ่นใหม่ไม่ยอมพูดและภาษาถิ่นภาคตะวันออก

ภาษาของชาวของพูดภาษาของตนเอง ไม่มีภาษาเขียนไม่มีการจดบันทึกทางประวัติศาสตร์ จังหวัดจันทบุรี มีชาวของอาศัยอยู่มากกว่าจังหวัดอื่น ส่วนมากอยู่ในอำเภอโป่งน้ำร้อน และอำเภอมะขาม

วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และความแตกต่างภาษาถิ่นจันทบุรี อำเภอเมืองกับอำเภอเขาชะเมา จังหวัดจันทบุรี

โดยเลือกคนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง เพราะผู้ให้ข้อมูลอยู่ในตัวเมือง ส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย และอำเภอเขาชะเมาอยู่นอกตัวเมือง อาชีพหลักเป็นเกษตรกรและใกล้กับชุมชนที่มีคนของอาศัยอยู่ ซึ่งภาษาอาจเพี้ยนไปจากเดิม ฉะนั้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภาษาถิ่นจันทบุรี อันเป็นภาษาที่สืบทอดกันมาช้านาน อีกทั้งเป็นการสร้างจุดเด่นของภาษาของแต่ละภาค จันทบุรีก็ถือว่าภาษาของเราไม่ด้อยกว่าใคร บางครั้งคนฟังยังแปลไม่ออกเลยว่าคุณหมายที่แท้จริงคืออะไร สร้างความแปลกได้อีกด้วย

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ภาษาถิ่นแท้จริงสำคัญยิ่ง

“ภาษาเหล่านี้ จริง ๆ แล้วมีความสำคัญมาก คือทุกภาษาในโลก มีความสำคัญ เพราะว่ามันจะสร้างขึ้นไม่ได้ ไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ และต้องใช้เวลาเป็นพันปี และตัวภาษาที่ไม่ใช่แค่การเปล่งเสียงออกไปเฉย ๆ แต่มันผูกติดกับความคิดของแต่ละกลุ่มคน ภาษาจึงหมายถึงระบบความคิดและระบบภูมิปัญญา เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่ม คนที่ใช้ภาษานั้น ๆ

การฟื้นฟูภาษาเก่าแก่ไม่สามารถกระทำได้โดยการทำให้แล้วเก็บขึ้นหิ้ง แต่ต้องฟื้นฟูด้วยการนำภาษามาใช้ในการสอนให้เด็ก ๆ รุ่นใหม่ให้รู้จัก อย่างภาษาญ้อและ ‘ภาษาของ’ ซึ่งเป็นภาษาในตระกูลมอญ-เขมร ของคนของในแถบจังหวัดจันทบุรี ทั้งสองภาษานี้จึงได้ถูกบรรจุเข้าไปในหลักสูตรท้องถิ่น

อย่างอดีตกำนันเงิน ผันผาย คนของในจังหวัดจันทบุรี เป็นอีกคนหนึ่งที่หันมาฟื้นฟูภาษาของอีกครั้ง ด้วยการเป็นครูสอนภาษาเหมือนผู้ใหญ่ทองพิทักษ์ แต่ที่นั่นทั้งคือ

“ผมคิดค้นตัวอักษรของขึ้น ตอนนั้นขึ้นทะเบียน จดลิขสิทธิ์แล้ว คือยืมภาษาไทยก่อนแล้วเอามาเทียบกลับเป็นภาษาของคิดเองครับ” กำนันเงินเล่า

ภาษาเก่าแก่กับเด็กรุ่นใหม่ในสภาพที่ภาษาไทยแบบทางการกลายเป็นภาษาหลักของการสื่อสารไปแล้ว อาจเป็นสิ่งที่ต่อติดได้ไม่ง่าย แต่จากการพยายามฟื้นฟูภาษาเก่าแก่ ปัจจุบัน พื้นที่ที่ผู้ใหญ่ทองพิทักษ์และกำนันเงินเป็นครูสอนภาษาอยู่ เด็กเล็ก ๆ สามารถพูดภาษาถิ่นได้ในระดับที่น่าพอใจ แม้ว่าในกลุ่มวัยรุ่นอาจจะยังไม่นิยมพูดนักก็ตาม

แม้ภาษาถิ่นจะมีความหลากหลายทั้งด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น แต่ทุกภาษาต่างก็มีคุณค่าความสำคัญ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่สามารถสื่อสารสิ่งต่าง ๆ ให้กลายเป็นศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นนั้นได้ เมื่อภาษามีความสำคัญเช่นนี้ คงจะเป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งที่ภาษาอาจจะต้องสูญหายไปโดยไม่ช้านาน หากไม่มีการอนุรักษ์ ทะนุบำรุง หวงแหนเพื่อให้ภาษาดำรงคงอยู่ต่อไป

ภาษาถิ่น (dialects)

ภาษาถิ่น เป็นภาษาย่อยที่ใช้พูดจากันในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมาย ความเข้าใจกันระหว่างผู้คนที่อาศัยอยู่ตามท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งอาจจะแตกต่างไปจากมาตรฐาน หรือภาษาที่คนส่วนใหญ่ของแต่ละประเทศใช้กัน และอาจจะแตกต่างจากภาษาในท้องถิ่นอื่นทั้งทางด้านเสียง คำ และการใช้คำ ภาษาถิ่นเป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะทั้งถ้อยคำและสำเนียง ภาษาถิ่นจะแสดงถึงเอกลักษณ์ ลักษณะความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นของแต่ละภาคของประเทศไทย บางทีเรียกว่าภาษาท้องถิ่น และหากพื้นที่ของผู้ใช้ภาษานั้นกว้างก็จะมีภาษาถิ่นหลากหลาย และมีภาษาถิ่นย่อย ๆ ลงไปอีก เช่น ภาษาถิ่นใต้ ก็มีภาษาสงขลา ภาษานคร ภาษาตากใบ ภาษาสุราษฎร์ เป็นต้น ภาษาถิ่นทุกภาษาเป็นภาษาที่สำคัญในสังคมไทย เป็นภาษาที่บันทึกเรื่องราว ประสพการณ์ และวัฒนธรรมทุกแขนงของ

ท้องถิ่น เราจึงควรรักษาภาษาถิ่นทุกถิ่นไว้ใช้ให้ถูกต้อง เพื่อเป็นสมบัติมรดกของชาติต่อไป ซึ่งภาษาถิ่นจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาท่าทางมากกว่าภาษาเขียน ภาษาถิ่นของไทยจะแบ่งตามภูมิศาสตร์ หรือท้องถิ่นที่ผู้พูดภาษานั้นอาศัยอยู่ในภาคต่าง ๆ แบ่งได้เป็น 4 ถิ่น คือ ภาษาถิ่นกลาง ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นอีสาน และภาษาถิ่นใต้

2. วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ชนิดการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือประชาชนที่เกิดและอาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรี อำเภอเมือง กับอำเภอเขาชะเมา จังหวัดจันทบุรี แบบเจาะจง อำเภอละ 10 คน ที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป เนื่องจากเป็นคนที่เกิดและอยู่ในชุมชนจังหวัดจันทบุรี มีความรู้ความสามารถ เป็นหัวหน้าชุมชน หรือเป็นที่ยอมรับของชุมชนนั้น ๆ โดยต้องใช้ภาษาถิ่นจันทบุรีเป็นประจำ หรือมีถิ่นฐานอยู่จันทบุรีมาเป็นเวลานานนับ 40 ปีขึ้นไป เพื่อให้ได้ภาษาถิ่นจันทบุรีที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นพื้นฐาน โดยเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ จากแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ตั้งคำถามไว้ล่วงหน้า และเป็นคำถามปลายเปิด ระยะเวลาตั้งแต่ ตุลาคม 2557 ถึง กันยายน 2558

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยที่นักวิจัยจะต้องลงไปสังเกต และสนทนากับกลุ่มบุคคลที่ต้องการศึกษาโดยละเอียดทุกด้านในลักษณะเจาะลึก ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้การวิเคราะห์เชิงเหตุผล ไม่ได้มุ่งเก็บเป็นตัวเลขมาทำการวิเคราะห์ประเด็นของการสัมภาษณ์ คือต้องการทราบถึงภาษาถิ่นจันทบุรี การอ่านออกเสียงอย่างถูกต้อง โดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียง เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล หลักฐาน โดยใช้การสนทนาหรือการเจรจา อย่างมีจุดมุ่งหมาย ระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย คือนักวิจัย (ฐานะผู้สัมภาษณ์) และผู้ให้ข้อมูล (ฐานะผู้ถูกสัมภาษณ์) ภายใต้บรรยากาศของการมีปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 5 ตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ประวัติของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาษาถิ่นจันทบุรี อำเภอเมืองและอำเภอเขาชะเมา จังหวัดจันทบุรี
- ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์คำภาษาถิ่นจันทบุรีและความหมาย โดยกำหนดโครงสร้างไว้ล่วงหน้า เป็นคำถามปลายเปิด
- ตอนที่ 3 การอนุรักษ์ภาษาถิ่น เป็นคำถามปลายเปิด
- ตอนที่ 4 ความแตกต่างระหว่างภาษาถิ่นจันทบุรี เป็นคำถามปลายเปิด
- ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended)

วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ การสนทนากับกลุ่มตัวอย่างที่เฉพาะเจาะจง อำเภอละ 10 คน ที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป เป็นคนที่เกิดและอยู่ในชุมชน จังหวัดจันทบุรี คนที่มีความรู้ความสามารถ เป็นหัวหน้าชุมชน หรือเป็นที่ยอมรับของชุมชนนั้น ๆ โดยต้องใช้ภาษาถิ่นจันทบุรีเป็นประจำ หรือมีถิ่นฐานอยู่จันทบุรี มาเป็นเวลานานนับ 40 ปีขึ้นไป ประเด็นของการสัมภาษณ์มุ่งเน้นที่จะได้ข้อมูล (คำภาษาถิ่นจันทบุรี) การออกเสียงของภาษาถิ่น ความหมายของคำภาษาถิ่นจันทบุรี ความแตกต่างภาษาถิ่นจันทบุรีของอำเภอเมืองและอำเภอเขาชะเมา เพื่อให้ได้ภาษาถิ่นจันทบุรีที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นพื้นฐาน โดยเก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์ที่ตั้งคำถามไว้ล่วงหน้า ดังนั้นผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม รวมทั้งการสังเกตการณ์ด้วย เพื่อให้ผลงานวิจัยมีคุณภาพ และ

นำเชื่อถือมากยิ่งขึ้นด้วย

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. คณะผู้วิจัยและนักศึกษาร่วมสัมภาษณ์ จัดบันทึกข้อมูลและบันทึกเสียง
2. คณะผู้วิจัยและนักศึกษาร่วมกันสัมภาษณ์ จัดข้อมูลและบันทึกเสียงตามโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ ได้ครบทุกข้อ

ครบทุกข้อ

3. คณะผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับรวบรวมข้อมูลมาตีความ สรุป ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และนำไปบรรยายเชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น สัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง แบบสอบถามปลายเปิด การสัมภาษณ์ การสังเกต การมีส่วนร่วม การสนทนา

การวิเคราะห์ข้อมูล คือการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล

- 1) การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่

- แหล่งเวลา หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ เช่น คณะผู้วิจัยลงภาคสนามสัมภาษณ์เวลาใด ภาษาถิ่นจันทน์ ก็ยังคงเหมือนเดิม

- แหล่งสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ เช่น คณะผู้วิจัยจะไปสัมภาษณ์อำเภอเมืองหรืออำเภอเขาชะเมา ๒ ตำบลที่แต่ก็ยังคงได้ภาษาถิ่นจันทน์เหมือนเดิม

- แหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ เช่น คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลไม่ว่าเพศต่างกัน หรืออายุต่างกัน ก็ยังคงได้คำภาษาถิ่นจันทน์เหมือนกัน ไม่ว่าจะสัมภาษณ์เดี่ยวหรือเป็นกลุ่ม

2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) คือ ตรวจสอบว่า ผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร โดยเปลี่ยนตัวผู้สังเกต แทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกันสังเกตโดยตลอด ในกรณีที่ไม่น่าสนใจ ในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้เปลี่ยนให้มีผู้วิจัยหลายคน

3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

เน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง เช่น การสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลอำเภอเมืองและอำเภอเขาชะเมา ๒ ตำบลมีภาษาถิ่นจันทน์ที่เหมือนกัน

3. ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

ตัวอย่างผลการศึกษาภาษาถิ่นจันทน์

คำภาษาถิ่นจันทน์	คำอ่าน	ความหมาย
กง	กง	ล้อ
ก๊วย	ก๊วย	คนไม่ดี นักเลง มักหมายถึงผู้ชาย
กรง	กรง	ตรง เช่น นั่งกรง ๆ ยืนกรง ๆ
กระแป๋ง	กระ-แป๋ง	กระป๋องดักน้ำ
กระสือ	กระ-สือ	ตะกละ
เก้	เก้	ของปลอม เช่น พลอยนี้ของเก้
ขย่ำ	ชะ-หย่ำ	คลุกเคล้า เช่น กินข้าวขย่ำกับปลา คือใช้มือแกะเนื้อปลามาคลุกข้าว

คำภาษาถิ่นจันท	คำอ่าน	ความหมาย
ซี้สือ	ซี้-สือ	ตะกละ อายากินของคนอื่น มุมมาม
ขยี้ขย้า	ชะ-หยี้-ชะ-หย้า	กริยาของการซักผ้า เช่น เธอขยี้ผ้าและขย้าผ้าให้สะอาดนะ
ขึ้นเรือน	ขึ้น-เรือน	ขึ้นบ้าน (ขึ้นบันไดบ้าน)
คลัก	คลัก	มาก เช่น ลูกคลัก ๆ อย่างนี้จนตาย หรือไปจับปลาทกคลักมาทำเหยื่อตกปู (ปลาทกคลัก หมายถึง ปลาที่มายุ่รวมกันมากอยู่ในแอ่งน้ำเล็ก ๆ)
คลุม	คลุม	บัง ครอบ สวม เช่น คลุมร่มกันละอะแดดร้อนนัก = กางร่มละอะแดดร้อนมาก คลุมหมวก = สวมหมวก เอาผ้ามาคลุมของ = เอาผ้ามาปิดบังของไม่ให้มีฝุ่น
ค่นัก	ค่น-หนัก	ตะกร้าสานด้วยหวายหรือไม้ไผ่
คัด	คัด	ทิ้ง เช่น เงาะคัด = เงาะที่ไม่สวย ทำให้ขายไม่ได้ราคา, ของไม่สวยคัดออก
เค้ย	เค้ย	แตะ
เค้ม	เค้ม	ซี้เหนียว
เคื่อง	เคื่อง	โกรธ เช่น อย่าไปว่าเขานะเดี๋ยวเขาจะเคื่องเอา
โคัด	โคัด	คด เช่น เส้นน้ำมันโคัด = เส้นน้ำมันคด
งัก	งัก	อยากได้ของของคนอื่น แต่ของตัวเองไม่ให้ใคร
งอก	งอก	ยื่นออกมา เช่น ถั่วงอกที่เพาะเมล็ดไว้มันงอกแล้ว
งีบ	งีบ	ง่วงนอน เช่น ขอตัวไปงีบก่อน = ขอตัวไปนอนก่อน หนีบ เช่น ระวังนะเดี๋ยวปูจะงีบเอา
โง่นเงน	โง่น-เงน	โง่นเงน โอนเอน เช่น เสาวโทรทัศน์ต้นนี้ดูโง่นเงนน่ากลัวลึ้ม - คนที่เพิ่งตื่นจากนอนโง่นเงนจังเลย
จ้ง	จ้ง	เดินในน้ำ มีเสียงดังจ้ง จ้ง
จั้น	จั้น	ยุ่ง มาประดังกัน มาพร้อมกัน เช่น หมูนี้จั้นจั้นมากรีบไปอาบน้ำละอะเดี๋ยวจะจั้นกัน
จ้วง	จ้วง	ตัก เช่น รีบอาบน้ำใช้ขันจ้วงน้ำใหญ่
จ่อ	จ่อ	แมลงต้อย เช่น ผีจ่อ = ผีต้อย
จ๊ะ	จ๊ะ	ตรงกัน เจอกัน เช่น เดินไปเดินมาจ๊ะกันอีก
เจ้อะ	เจ้อะ	เจอ เช่น หาของไม่เจ้อะ = หาของไม่เจอ
ฉงาด	ฉะ-งาด	มากเหลือเกิน เช่น นักข่าวหนุ่มคนนี้หล่อฉงาด ดีใจฉงาด
เฉง	เฉง	ล้าง ชำระทำให้สะอาด เช่น ไปเฉงตุ่ม = ล้างตุ่มให้สะอาด
เฉด	เฉด	เป็นคำไล่สุนัขหรือไล่ไก่ เช่น ชู่ ๆ ๆ
เฉาะ	เฉาะ	แยกเป็นชิ้น ๆ เช่น เอาผลไม้ไปเฉาะ = เฉาะผลไม้
เฉือน	เฉือน	ผ่านให้เป็นชิ้น ๆ บาง ๆ เช่น เฉือนมะม่วงให้สีกชิ้นละอะ
แฉ๊ะ	แฉ๊ะ	มองไปที่ถนนฝนตกทำให้พื้นแฉ๊ะ = พื้นแฉะ
ชนาง	ชะ-นาง	เครื่องมือช้อนลูกกุ้ง ลูกปลาสานด้วยไม้ไผ่
ชัก	ชัก	ถอน เช่น ชักหญ้า = ถอนหญ้า ชัก เช่น เด็กคนนี้ชัก = เด็กคนนี้ชัก

คำภาษาถิ่นจันท	คำอ่าน	ความหมาย
ชำ	ชำ	เป็นที่ขึ้นแฉะ ปลูกพืชเล็ก ๆ ใส่ถุงตะกร้า
ซู้ไฟ	ซู้-ไฟ	เอาดินพินใส่ในเตาไม่ให้ยื่นออกมานอกเตาดันให้พินเข้าไปลึก ๆ
ซ็อนกั๋ง	ซ็อน-กั๋ง	ซ็อนกั๋ง
ซ็อง	ซ็อง	เด็ก ๆ ที่ชอบเข้ามานั่งกระแจะเวลาที่ผู้ใหญ่กำลังคุยกัน
ซุมไฟ	ซุม-ไฟ	สุ่มไฟ
เซ้ง	เซ้ง	จัดซื้อ เสือมรส ใช้กับอาหาร เช่น รับประทานยำกั๋งแห้งเร็วไววันเดียวเซ้งหมด
เซ้ย	เซ้ย	สุด เช่น ของที่แขวนไว้สูง ๆ ให้เซ้ยไปอีกหน่อยถึงจะสุด
ดักโคได้	ดัก-โคได้	กระดกกระโด เช่น อย่าไปเหยียบไม้กระดานแผ่นนั้นเดี๋ยวมันกะดักกะโคได้
ดินหุน	ดินหุน	ปลวก
ด่วน	ด่วน	รีบ เช่น เรื่องนี้ด่วนทำเร็วหน่อย
ด้อก	ด้อก	หรรอก เช่น ไม่ไปด้อก = ไม่ไปหรรอก
ดอด	ดอด	แอบ เช่น ดอดดู = แอบดู ดอดกิน = แอบกิน
ดาด	ดาด	โดนของร้อน เช่น เตาไร้ดาด = โดนเตาไร้
โดนสวด	โดน-สวด	โดนตำ
ตัก	ตัก	หล่นหาย เช่น ตักใจหมด = ใจหาย
ตัมโหล	ตัม-โหล	กล้วยบวชชี
ตลิ่ง	ตะ-หลิ่ง	เนินดินที่สูงและเทลาดลงน้ำ
ตะไกร	ตะ-ไกร	กรรไกร
ตะไผ่	ตะ-ไผ่	สะไผ่
เถื่อ	เถื่อ	หั่น เช่น มีดเถื่อหมูไม่เข้า = มีดหั่นหมูไม่เข้า
ถั่วย	ถั่วย	แก้วน้ำ
ทงปลา	ทง-ปลา	เบ็ดไม้ไผ่ ไม้ตกปลา
ทอหูก	ทอ-หูก	ทอเสื่อ ทอผ้า
ทิม	ทิม	ตำบด เช่น เเดินระวังหนามทิมหั่นฝักระวังมีดทิม
ทิวัว	ทิวัว	ที่แรก ครั้งแรก
ทุย	ทุย	มะพร้าวห้าว
เทียบ	เทียบ	เรียง วางให้ดีให้สวย
แทะ	แทะ	กัดกิน เช่น กินมะม่วงจากลูกโดยใช้ฟันแทะ
นมมือ	นม-มือ	พนมไหว้
น้องเพล	น้อง-เพน	เวลาก่อนเพลเล็กน้อย
นางกระแต	นาง-กระ-แต	ดัดจริต เช่น ผู้หญิงคนนี้ทำตัวเป็นนางกระแต = ผู้หญิงคนนี้ดัดจริตเสียจริง
น้ำคัน	น้ำ-คัน	น้ำสกปรก
น้ำถิ	น้ำ-ถิ	น้ำกะทิ
เนาะนื้อ	เนาะ-นื้อ	ตกลง เออออ ไข่ เห็นด้วย เช่น เขาเรียนเก่งเนาะ

คำภาษาถิ่นจันท	คำอ่าน	ความหมาย
นอนแบะ	นอน-แบะ	นอนอยู่กับที่ไม่ไปไหน
บอบ	บอบ	เหนื่อย เช่น ถ้าบอบนักก็พักเถอะ
บาน	บาน	เยอะ มาก เช่นกับข้าวเหลือบาน = กับข้าวเหลือเยอะมาก
บานเด้ด	บาน-เด้ด	เยอะมาก
ประแจ	ประ-แจ	กุญแจ
ปลีก	ปลีก	ย่อย เช่น แลกแบงค์ปลีก คือแลกธนบัตรย่อย
ป้อแป้	ป้อ-แป้	อ่อนแอ เหนื่อยสุขภาพไม่ดี เหมือนจะตาย
ปะเหลาะ	ปะ-เหลาะ	เอาอกเอาใจ หลอกล่อต้องการของ
ปึกกะตุ	ปึก-กะ-ตุ	ประตู
ผ่อง	ผ่อง	เป็นคำใช้แทนตัวเองทั้งหญิงและชาย
ผ้าถูง	ผ้า-ถูง	ผ้าถุงของผู้หญิง
ผอย	ผอย	พูดไม้ พูดมาก
เผี้ยง	เผี้ยง	ขว้าง ปา
พลัด	พลัด	ตก เช่น อย่าขึ้นไปสูงนักจะพลัดลงมา
พลู่	พลู่	ยุ่งสำหรับเก็บข้าวเปลือก
มดละเอียด	มด-ละ-เอียด	ซื้อมดชนิดหนึ่งตัวเล็กมากบ๊แล้วเหม็น
ม๊าดด้า	ม๊าด-ด้า	มาสด้า เช่น เรียกมดม๊าดด้า = เรียกมดมาสด้าซึ่งเป็นรถที่ใช้ในจันทบุรี
ยกบ้าน	ยก-บ้าน	ปลูกบ้าน สร้างบ้าน
ยัก	ยัก	เก็บไว้ส่วนหนึ่ง
ยา	ยา	บุหรี
รดเครื่อง	รด-เครื่อง	รถจักรยานยนต์
รถโล่ม	รถ-โล่ม	รถคว่ำ
ร่อยกันเข็ม	ร่อย-กัน-เข็ม	สนเข็ม
ลูกซ้อ	ลูก-ซ้อ	ลูกน้ำ
ลูกน้ำ	ลูก-น้ำ	ลูกยุง
ลูกเหริญ	ลูก-เหริญ	เหริญบาท
ลูกอม	ลูก-อม	ทอฟฟี่
ไว ๆ	ไว-ไว	เร็ว ๆ
สงาด	สะ-หงาด	มากเหลือเกิน
สบ	สบ	เหมาะสมพอดี ถูกใจ
สั้มกำ	สั้ม-กำ	ระกำเปรี้ยว
สุย	สุย	เซ็นไป
ห่องย	ห่องย	ชิมเศร้า เพี้ยนมาจาก หงอย เช่น นั่งเฉยเดี่ยวห่องยกิน
หงาด	หงาด	มากเหลือเกิน

คำภาษาถิ่นจันท	คำอ่าน	ความหมาย
หิวโซ	หิว-โซ	หิวมาก
หิวนอน	หิว-นอน	ง่วงนอน
อ๊อบอ๊อ	อ๊อบ-อ๊อ	คางคก กบ
อ๊อกอ๊อ	อ๊อก-อ๊อ	ตุ๊กแก
อี่	อี่	น่าเกลียด น่ากลัว
เฮี้ยว	เฮี้ยว	ไม่ยอมใคร เช่น ผู้หญิงคนนี้เฮี้ยวมาก = ผู้หญิงคนนี้ไม่ยอมใคร

ผลของการวิจัยการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยด้วยภาษาถิ่นจันท กรณศึกษา : อำเภอเมืองกับอำเภอเขาชีพมภูมิจังหวัดจันทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ภาษาถิ่นจันทจำนวน 386 คำ การลงภาคสนามทำให้ทราบว่าคนในจังหวัดจันทบุรี ยังพูดด้วยภาษาถิ่นจันท โดยใช้สำเนียง ถ้อยคำ พูดได้ตอบ การใช้ภาษาถิ่นสื่อสารในชีวิตประจำวันและสื่อสารภายในครอบครัว ทั่วทุกภาคในประเทศไทยมักมีภาษาพูดเป็นของตนเอง แม้แต่จังหวัดในภาคเดียวกันก็ยังมีภาษาที่มีอัตลักษณ์แตกต่างกันไป นับเป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นเสน่ห์ ที่น่าศึกษาและอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างยิ่ง “การอนุรักษ์ภาษาถิ่น” พบว่า ภาษาถิ่นกำลังจะสูญหายไป เพราะปัจจุบันวัยรุ่นยุคใหม่ส่วนใหญ่พูดแต่ภาษากลาง ไม่นิยมพูดภาษาถิ่น เหมือนกับว่า เมื่อเข้ามาอยู่ในสังคมปัจจุบัน สังคมในเมืองกรุง ต้องพูดแต่ภาษากลาง เพราะกลัวคนอื่นจะคิดว่าตัวเองแปลกประหลาด บ้านนอก บางคนอาจจะโดนเหยียดหยามด้วยสายตา กริยา ท่าทาง ของคนที่ได้ยินได้ฟัง แต่บางคนไม่คิดแบบนั้น เพราะเมื่อเขาฟังกลับบอกเป็นภาษาที่มีเสียงสละสลวยไปอีกแบบหนึ่ง การอนุรักษ์คือการที่ต้องช่วยกันรักษาภาษาถิ่น สอนลูกหลานที่บ้านว่าภาษาถิ่นจันท เป็นภาษาถิ่นที่มีมานานและกำลังสูญหายไป เนื่องจากไม่มีใครพูด และเด็กรุ่นใหม่ก็ไม่ได้รับการปลูกฝังให้พูด จึงละเลยหรือปล่อยให้ภาษาถิ่นของเราสูญหายไป จะมีก็แต่คนกลางคนขึ้นไป จนถึงคนสูงอายุที่ยังพูดภาษาถิ่นจันทอยู่ แต่บางครอบครัวยังใช้ภาษาถิ่นในการพูด สื่อสาร นำเสียงเพราะเป็นการเข้าใจถึงแก่นในน้ำเสียงที่ถ่ายทอด ต้องมีการสอนภาษาถิ่นให้กับเด็กเพื่อเป็นการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของภาษาถิ่นจันท การจดบันทึก จัดทำเป็นองค์ความรู้ เพื่อให้รุ่นลูกหลานได้ศึกษาและเรียนรู้วัฒนธรรมด้านภาษาถิ่น นอกจากจะใช้สื่อความหมายกับบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกันให้เข้าใจตรงกันแล้ว ภาษาถิ่นยังมีความโดดเด่นในการช่วยรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่นนั้น ๆ ให้อยู่อย่างยั่งยืนตราบนานเท่านาน

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของภาษาถิ่นจันท

ภาษาถิ่นที่ใช้สื่อสารในอำเภอเมืองและอำเภอเขาชีพมภูมิจังหวัดจันทบุรีไม่มีความแตกต่าง แต่จะมีคำบางคำที่ใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกันบ้างแต่น้อยมาก ในอำเภอเมืองส่วนมากอาชีพมีหลากหลาย เช่น คำขาย รับราชการ รับจ้างทั่วไป แม่บ้าน ปลอมเงินกู้ ข้าราชการรับจ้างทั่วไป ทำสวนผลไม้ ฯลฯ ส่วนประชาชนในอำเภอเขาชีพมภูมิ ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ ทำสวนผลไม้ โดยผลไม้ถ้ามีจำนวนมากก็จะนำไปแปรรูปในรูปของสินค้า OTOP เช่น ผลไม้แห้ง ขมิพมสามรส เสื่อแปรรูป น้ำลูกยอ เสื่อกจันทบุรี กล้วยฉาบ มังคุดกวน น้ำลองกอง ทุเรียนกรอบ ทุเรียนกวน ขนมหัง หน้าทุเรียนกรอบ น้ำสำรอง น้ำสละ สลลลอยแก้ว อาชีพเสริมคือการเลี้ยงชันโรง โดยนำน้ำหวานของตัวชันโรงไปแปรรูปเป็นสินค้าโอท็อป เช่น น้ำหวานของชันโรง เปรียบได้กับน้ำผึ้งไว้รับประทาน ผลิตภัณฑ์จากชันโรงซึ่งสามารถแปรรูปเป็นโลชั่นบำรุงผิว สบู่ก้อน สบู่เหลว ครีมบำรุงผิวหน้า น้ำผึ้ง ยาหม่อง ยาต้ม ลิปบาล์ม แชมพู ครีมนวดผผ ฯลฯ จากการลงภาคสนาม ได้ไปชมการเลี้ยงชันโรงซึ่งตัวชันโรงจะมีรัง และต้องหารังใหม่ โดยการบินรอบ ๆ รังเก่า ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า สวอม (อ่านว่า สะ-วอม)

ข้อเสนอแนะ ต้องการให้ทุกคนอนุรักษ์ภาษาถิ่น เห็นคุณค่าของภาษาถิ่น รมรงค์ให้ทุกคนใช้ภาษาถิ่นของท้องถิ่นตัวเอง ให้ทุกคนเข้าใจความเป็นมาของภาษาและชาวซึ่งในวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถิ่น และเห็นความสำคัญของภาษาถิ่นของจังหวัดที่ตนอาศัยอยู่

อภิปรายผล

จากการวิจัยการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยด้วยภาษาถิ่นจันทบุรี ทัศนศึกษา : อำเภอเมืองกับอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี เป็นภาษาถิ่นจันทบุรีในภาคตะวันออก ซึ่งใช้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของปรกรณ์ คำทอง (2556 : บทคัดย่อ) เรื่องภาษาถิ่นที่ใช้ในอำเภอสุโขทัย-ลก เพื่อสำรวจภาษาถิ่นที่ใช้อยู่ในอำเภอสุโขทัย-ลก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในภาษาถิ่นต่าง ๆ ที่มีอยู่ สามารถเข้าใจภาษาของแต่ละท้องถิ่น สามารถสื่อสารกันด้วยความเข้าใจภาษาถิ่นที่สำรวจมีอยู่ 4 ภาษาคือ ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นอีสาน ภาษาถิ่นใต้ และภาษาถิ่นมลายู โดยแบ่งภาษาออกเป็น 5 หมวด คือ หมวดกริยาอาการ หมวดสัตว์ หมวดพืชผักผลไม้ หมวดข้าวของเครื่องใช้ และหมวดคำทั่วไป มีคำทั้งสิ้น 65 คำ คำต่าง ๆ ที่ได้สำรวจถือเป็นคำภาษาถิ่นที่มีการใช้คำที่แตกต่างกัน และเป็นคำที่แพร่หลายในการใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่สอดคล้องกับยุเรศ วุทธิพล (2547 : บทคัดย่อ) เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือในตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า ภาษาถิ่นทั้ง 3 ถิ่น มีการใช้คำศัพท์แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ใช้คำศัพท์เหมือนกันทั้ง 3 ถิ่น รวม 1,009 หน่วยยรรลด คิดเป็นร้อยละ 47.17 ของหน่วยยรรลดทั้งหมด ประเภทที่ 2 ใช้คำศัพท์แตกต่างกันทั้ง 3 ถิ่น รวม 429 หน่วยยรรลด คิดเป็นร้อยละ 20.06 ของหน่วยยรรลดทั้งหมด ประเภทที่ 3 ใช้คำศัพท์เหมือนกันบางถิ่นและแตกต่างกันบางถิ่น รวม 701 หน่วยยรรลด คิดเป็นร้อยละ 32.77 ของหน่วยยรรลดทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า ภาษาถิ่นที่ใช้ในทั้ง 3 ถิ่น เป็นภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นเหนือ และเมื่อพิจารณาจำนวนหน่วยยรรลดที่ภาษาถิ่นตำบลฝายหลวงกับภาษาถิ่นตำบลบ้านตึก ภาษาถิ่นตำบลฝายหลวงกับภาษาถิ่นตำบลตากออก ภาษาถิ่นตำบลบ้านตึกกับภาษาถิ่นตำบลตากออก ใช้คำศัพท์ต่างกัน พบว่าภาษาถิ่นตำบลตากออกใช้คำศัพท์แตกต่างจากภาษาถิ่นตำบลบ้านตึกกับฝายหลวงมากกว่าที่ภาษาถิ่นตำบลบ้านตึกแตกต่างกับตำบลฝายหลวงใช้คำศัพท์ต่างกัน

สำหรับการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของคำศัพท์ตามกลุ่มความหมาย พบว่า คำศัพท์หมวดที่ 13 คำบุพบท มีการใช้คำศัพท์เหมือนกันมากที่สุด ส่วนหมวดที่มีการใช้คำศัพท์ต่างกันมากที่สุดคือ หมวดที่ 16 การละเล่นของเด็กและกีฬา

4. สรุปผล

ผลการวิเคราะห์การอนุรักษ์ภาษาถิ่นจันทบุรี การลงภาคสนามทำให้ทราบว่าคนในจังหวัดจันทบุรี ยังพูดด้วยภาษาถิ่นจันทบุรี ทั้งอำเภอเมืองและอำเภอเขาฉกรรจ์เหมือนกัน โดยใช้สำเนียง ถ้อยคำ พูดโต้ตอบ การใช้ภาษาถิ่นสื่อสารในชีวิตประจำวันภายในครอบครัว ภาษาถิ่นกำลังจะสูญหายไป เพราะปัจจุบันวัยรุ่นยุคใหม่ส่วนใหญ่พูดแต่ภาษากลาง การอนุรักษ์คือการที่ต้องช่วยกันรักษาภาษาถิ่น บางครอบครัวยังใช้ภาษาถิ่นในการพูด สื่อสาร น้ำเสียง เพราะเป็นการเข้าใจถึงแก่นในน้ำเสียงที่ถ่ายทอด ต้องมีการสอนภาษาถิ่นให้กับเด็กเพื่อเป็นการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของภาษาถิ่นจันทบุรี การจดบันทึก จัดทำเป็นองค์ความรู้ เพื่อให้รุ่นลูกหลานได้ศึกษาและเรียนรู้วัฒนธรรมด้านภาษาถิ่น นอกจากจะใช้สื่อความหมายกับบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกันให้เข้าใจตรงกันแล้ว ภาษาถิ่นยังมีความโดดเด่นในการช่วยรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่นนั้น ๆ ให้อยู่อย่างไทย ๆ ยั่งยืนราบนานเท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของภาษาถิ่นจันทบุรี ภาษาถิ่นที่ใช้สื่อสารในอำเภอเมืองและอำเภอเขาฉกรรจ์ไม่มีความแตกต่าง แต่จะมีคำบางคำที่ใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกันบ้างแต่น้อยมาก การเลี้ยงชันโรงซึ่งตัวชันโรงจะมีรังและต้องหารังใหม่ โดยการบินรอบ ๆ รังเก่า ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า สวอม (อ่านว่า สะ-วอม)

5. เอกสารอ้างอิง

วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดจันทบุรี. กรมศิลปากรจัดพิมพ์, 2544 : 20.

การพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ โดยจัดการแบบมีส่วนร่วม ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

The Competency Development for Emergency Medical Service of Emergency Medical Responder by the Community Participation for Management in Muaeng District, MahaSarakam Province

ไมตรี ทอนเสาร์ จตุพร เหลืองอุบล และ ผดุงศิษฐ์ ชำนาญบริรักษ์

Maitree Thronsao, Jatuporn Luang-Ubol and Phadoongsit Chumanborirak

หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

E-mail: Maitree.th25@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขั้นตอนและกระบวนการ การพัฒนาศักยภาพการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ โดยการจัดการแบบมีส่วนร่วม ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย คณะอนุกรรมการการแพทย์ฉุกเฉินจังหวัดมหาสารคาม หัวหน้าหน่วยกู้ชีพ ทีมภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง รวม 22 คน และอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ 52 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่และร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนการพัฒนาศักยภาพการบริการการแพทย์ฉุกเฉินมี 9 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาบริบทของปัญหา พบว่าอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ยังขาดความรู้ที่จำเป็น 2) ประชุมแก้ไขปัญหาระบบพบว่าต้องให้เครือข่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนา 3) ประชุมเชิงปฏิบัติการกำหนดแผนพัฒนา 4) ดำเนินกิจกรรมตามแผน โดยมีการจัดอบรมอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ 5) บูรณาการในการปฏิบัติงานจริง พบว่าอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ดี เครือข่ายมีบทบาทในการช่วยเหลือการปฏิบัติงาน 6) ติดตามการดำเนินงาน 7) ถอดบทเรียน 8) ประเมินผล 9) สะท้อนผล พบว่าคุณภาพการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉินดีขึ้น จากกระบวนการดังกล่าวก่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ภายใต้แนวคิดชื่อ P-NICE Model คือ การมีส่วนร่วม เครือข่าย การให้ความสำคัญ การสื่อสารที่ดี และสิ่งแวดล้อมที่ดี ผลของการพัฒนาดังกล่าวยังพบว่า อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์มีความรู้ในการประเมินผู้ป่วยฉุกเฉิน เกิดเหตุ และการดูแลระหว่างนำส่ง สูงขึ้นกว่าก่อนพัฒนายังมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) อีกทั้งยังมีทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐานผ่านเกณฑ์ทั้งหมด รวมทั้งมีความเชื่อมั่นในขีดความสามารถของตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนพัฒนา

คำสำคัญ: การบริการการแพทย์ฉุกเฉิน อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ การจัดการแบบมีส่วนร่วม

Abstract

The purpose of this study was step and process to develop an emergency medical services program regarding how emergency medical responders(EMR) training in Maha Sarakham province. The purposive sampling technique was used to select participants. The study consisted of stage developed emergency medical responders regarding Maha Sarakham's EMR training programs. This action research project gathered data from emergency medical responders and primary stakeholders in interviews and surveys to determine what primary health care services might be offered to the

community to fill identified gaps and what barriers and challenges might interfere with service improvements. Findings indicated that for mobile, primary health care to be achieved, additional stakeholders including allied health professionals, and the local community must be engaged to identify service needs and gaps that might be filled by emergency medical responders with enhanced skills and education. Findings also suggest that EMR communicators' best learn communication skills through legitimate peripheral participation. Other conclusions identified that an emergency medical services program was consisted of nine steps as the follows; (1) identify the context of problem It was found that emergency medical responder lacked the necessary knowledge; (2) solve the systematic problem the network must be involved in the development; (3) Workshop Defines Development Plan; (4) implementation activities Emergency medical responders training is provided. ; (5) identify an action plan. It was found that medical emergency responders were able to apply knowledge in their work and network plays a role in helping to operate; (6) follow up the activities; (7) lesson learned; (8) evaluation; and (9) reflection. Finding the quality of care for people with acute illness was improved. This process leads to the development of the potential of emergency medical services. Emergency Medical Responders Under the concept name P-NICE Model is a network engagement. Good communication and the environment is good. The result of this development is also found. Emergency medical responders have the knowledge to assess the sick at the scene and care during delivery. It was found that $p < 0.001$ was significantly higher than before development. They have a higher belief in their abilities than before.

Keywords: emergency medical services, Emergency medical Responder, Community Participation for Management

1. บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ของการเจ็บป่วยฉุกเฉินเกิดขึ้นในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งจากอุบัติเหตุและการเจ็บป่วยฉุกเฉินที่เกิดขึ้นโดยฉับพลัน เช่น โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดในสมอง โรคเบาหวาน ซึ่งโรคต่าง ๆ เหล่านี้หากไม่ได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้องและทันเวลาที่ อาจทำให้เกิดการพิการและสูญเสียต่อชีวิต และการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการแพทย์ฉุกเฉิน สิ่งสำคัญที่สุด คือระบบของการให้การช่วยเหลือในเบื้องต้น ต้องทำการประเมินสภาพปัญหาของผู้เจ็บป่วย เพื่อให้การรักษาได้อย่างถูกต้องและทันเวลาที่ ทั้งนี้เพื่อลดความรุนแรง ลดความเสี่ยงต่อการเสียชีวิต และลดความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดความพิการได้ ประเทศไทยพบผู้ป่วยฉุกเฉิน ประมาณ 12 ล้านรายต่อปี และร้อยละ 30 ของผู้ป่วยฉุกเฉิน เป็นผู้เจ็บป่วยวิกฤต และเร่งด่วนที่จำเป็นต้องได้รับการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน เพื่อรักษาชีวิต อวัยวะ หรือการทำงานของอวัยวะที่สำคัญ ต่อสุขภาพและการดำรงชีวิต (สถาบันการแพทย์ฉุกเฉิน, 2554) ระบบบริการรักษาผู้ป่วยฉุกเฉิน เกี่ยวข้องกับการให้บริการการช่วยเหลือให้พ้นภาวะวิกฤติ การรักษาเบื้องต้น ตลอดจนการนำส่ง กลุ่มงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม ได้เริ่มพัฒนาระบบตั้งแต่ พ.ศ. 2547 โดยมีภาครัฐร่วมทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เข้าร่วมในการจัดบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ปัจจุบัน หน่วยกู้ชีพระดับสูง (Advanced Life Support; ALS) จำนวน 14 หน่วย หน่วยกู้ชีพระดับพื้นฐาน (Basic Life Support; BLS) จำนวน 10 หน่วย หน่วยกู้ชีพระดับต้น (Emergency Medical Responder; EMR) 114 หน่วย กู้ชีพมูลนิธิ 7 หน่วย หน่วยกู้ชีพระดับต้น เป็นหน่วยงานด้านหน้าในการปฏิบัติงานด้านการแพทย์ฉุกเฉิน และกลุ่มอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ เป็นบุคลากรที่ขึ้นทะเบียนปฏิบัติงานจำนวนมากที่สุด คือ 1,904 คน และ รวมถึง

ครอบคลุมพื้นที่ให้บริการด้วย (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม, 2559) จากการดำเนินงานให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินในจังหวัดมหาสารคาม ทั้งนี้ในบริบทของจังหวัดมหาสารคามยังพบปัญหาในการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินหลายด้าน เช่น ขาดแคลนบุคลากรเฉพาะด้าน บุคลากรที่มีอยู่เดิมขาดความเชี่ยวชาญ (กฤษณ์, 2554) ขาดความพร้อมในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดปัญหาการทำงานตามมา ขาดคุณภาพในการปฏิบัติงาน สิ่งสำคัญคือขาดความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน รวมถึงคุณสมบัติอื่นที่จำเป็นต่อการปฏิบัติ เช่น ความคล่องตัว ความรับผิดชอบและเอาใจใส่ในงานสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้รับบริการ (บัวแก้ว, 2557) เช่น การบาดเจ็บเพิ่มจากการดูแลไม่ถูกต้องหรือไม่ได้รับการดูแลอย่างทันท่วงที ความพิการที่เกิดจากยกและเคลื่อนย้ายที่ไม่เหมาะสม การสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพ เช่น การประสานงานขอความช่วยเหลือไม่ทันท่วงที หรือไม่ได้ติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่มีสมรรถนะสูงขึ้นตามความเหมาะสมของอาการผู้ป่วย และอาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตก็เป็นได้ (จุลินทร์, 2551) ระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินจำเป็นต้องได้รับการดูแลและพัฒนาคุณภาพการบริการการแพทย์ฉุกเฉินให้มีประสิทธิภาพ (วิลาวรรณ, 2551) เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ป่วยฉุกเฉิน หรือผู้บาดเจ็บได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ จากสถิติของสำนักงานการแพทย์ฉุกเฉินพบว่าชุดปฏิบัติงานที่พบปัญหาเรื่องคุณภาพการดูแลที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์พบเป็นชุดปฏิบัติงานการแพทย์ฉุกเฉินเบื้องต้นมากที่สุด รองลงมาคือ ชุดปฏิบัติการการแพทย์ฉุกเฉินขั้นพื้นฐาน จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมสถิติการประเมินผลการปฏิบัติงานของชุดปฏิบัติงานเบื้องต้นของจังหวัดมหาสารคาม เขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบข้อมูลการประเมินคุณภาพการดูแล ทั้ง 3 ด้าน คือเรื่องการดูแลระบบทางเดินหายใจ การห้ามเลือด และการตามกระดูก ซึ่งเป็นสมรรถนะหลักของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์พบว่า การดูแลไม่เหมาะสม ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสถิติการออกให้บริการที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งการพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง แต่กลับพบคุณภาพการดูแลที่ลดลงและไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ขาดการสื่อสารและการประสานงานที่ดี สิ่งแวดล้อมในการทำงานยังขาดโอกาสในการพัฒนา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ในการช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยฉุกเฉินของบุคลากรอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ป่วยและผู้บาดเจ็บฉุกเฉินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ โดยการจัดการแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อย่างเหมาะสม ภายใต้การมีส่วนร่วมของเครือข่าย การให้ความสำคัญกับบุคลากรปฏิบัติงาน (Andreatta P., 2014) ตลอดจนพัฒนาด้านการสื่อสารที่ดี ทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ดีในการปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์ต่อการให้บริการประชาชนที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาขั้นตอนและกระบวนการ การพัฒนาศักยภาพการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ

1) เพื่อศึกษาบริบทสภาพปัญหาด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ด้านความรู้เกี่ยวกับการประเมินผู้เจ็บป่วย ณ จุดเกิดเหตุและการดูแลรักษา ด้านทักษะ ด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน และความเชื่อมั่นในขีดความสามารถของตนเอง ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ก่อน และหลังการพัฒนาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

3) เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จ ในการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2. วิธีการศึกษา

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ โดยการจัดการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย คณะอนุกรรมการการแพทย์ฉุกเฉินจังหวัดมหาสารคาม หัวหน้าหน่วยกู้ชีพทีมสหวิชาชีพที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมินคุณภาพการดูแลระหว่างส่งต่อ และอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

กลุ่มเป้าหมาย

1. สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ประกอบด้วย นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด, หัวหน้ากลุ่มงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม หัวหน้างานการแพทย์ฉุกเฉิน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม หัวหน้าศูนย์สื่อสารและสั่งการจังหวัดมหาสารคาม หัวหน้ากลุ่มงานอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน โรงพยาบาลมหาสารคาม หัวหน้าแผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน โรงพยาบาลสุทธาเวช รวม 6 คน

2. สนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วย 1) ประธานมูลนิธิมหาสารคามการกุศล 2) ประธานมูลนิธิศรีโสภณ 3) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน 4) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแวงน่าง 5) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน 6) นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม (หน่วยกู้ชีพใจถึงกัน) และตัวแทนอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์จาก 6 หน่วย ๆ ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน

3. การประชุมเชิงปฏิบัติการ ระดมความคิดเห็นเพื่อสร้างแผนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์สื่อสารและสั่งการจังหวัดมหาสารคาม หัวหน้ากลุ่มงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม อาจารย์สาขาปฏิบัติการฉุกเฉินการแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พยาบาลวิชาชีพ หรือ พยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน และนักปฏิบัติการฉุกเฉินการแพทย์ โรงพยาบาลมหาสารคาม และโรงพยาบาลสุทธาเวช ประธานมูลนิธิมหาสารคามการกุศล ประธานมูลนิธิศรีโสภณ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแวงน่าง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม (หน่วยกู้ชีพใจถึงกัน) และตัวแทนอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ทั้ง 6 หน่วย รวมทั้งสิ้น 22 คน

4. กลุ่มอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ที่พัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน เป็นผู้ปฏิบัติงานในหน่วยกู้ชีพมูลนิธิศรีโสภณ จำนวน 17 คน หน่วยกู้ชีพมูลนิธิมหาสารคามการกุศล จำนวน 24 คน หน่วยกู้ชีพองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน จำนวน 6 คน หน่วยกู้ชีพเทศบาลตำบลแวงน่าง จำนวน 7 คน หน่วยกู้ชีพองค์การบริหารส่วนจังหวัด (กู้ชีพใจถึงกัน) จำนวน 10 คน หน่วยกู้ชีพแก่งเลิงจาน จำนวน 6 คน รวม 70 คน กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมผู้วิจัยทำหนังสือเชิญในแต่ละหน่วยทำการส่งตัวแทนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 70 คน ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก 61 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เครื่องมือที่ใช้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ระดมความคิดเห็น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งได้ปรับปรุงจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 แบบประเมินความรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจาก ชีตความสามารถด้านความรู้ตามสมรรถนะ (Knowledge Competency) ด้านการประเมินผู้บาดเจ็บฉุกเฉิน ณ จุดเกิดเหตุ ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ส่วนที่ 3 แบบประเมินทักษะเกี่ยวกับการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐานร่วมกับการใช้เครื่องคืนคลื่นไฟฟ้าหัวใจ (AED) ใช้ในการประเมินทักษะของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ประเมินโดยใช้แบบประเมินการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐาน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ส่วนที่ 4 แบบประเมินความเชื่อในขีดความสามารถของตนเองในการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเนื้อหา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการ การแพทย์ฉุกเฉิน ศึกษาแนวคิด วิธีการ ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และเทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน

2. นำแนวคิด ทฤษฎี แนวทาง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ศึกษามากำหนด ขอบเขต และโครงสร้างเนื้อหา เพื่อใช้ในการสร้างข้อคำถาม ข้อความ และแผนปฏิบัติงาน ในการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของ อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ให้ครอบคลุมเนื้อหา วัตถุประสงค์ พร้อมกำหนดเกณฑ์ในการประเมินผล กำหนดเกณฑ์ ในการให้คะแนน และการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำเครื่องมือเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่าน ประกอบด้วย แพทย์เวชศาสตร์ฉุกเฉิน จำนวน 1 ท่าน แพทย์อำนวยการ จำนวน 1 ท่าน พยาบาลกู้ชีพ (Paramedic Nurse) จำนวน 2 ท่าน หัวหน้าสาขาปฏิบัติการฉุกเฉินการแพทย์ จำนวน 1 ท่าน หัวหน้าศูนย์สื่อสารและสั่งการ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 ท่าน หัวหน้าหน่วยกู้ชีพ รพ. ศรีนครินทร์ จำนวน 1 ท่าน ทั้งนี้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเห็นตรงกัน 4 ใน 7 ท่าน ถือว่า เครื่องมือมีความถูกต้อง และมีความตรงตามเนื้อหา (รังสรรค์, 2550) ค่าดัชนีรายชื่อ IOC (Item Objective Congruence Index) ที่คำนวณได้ มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5

3. นำแผนปฏิบัติการ แบบบันทึกผลการดำเนินงาน มาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เมื่อได้รับการแก้ไขที่ถูกต้องและเหมาะสม จึงนำไปใช้ในการดำเนินงานวิจัย ส่วนแบบสอบถาม แบบประเมินความรู้ แบบประเมินทักษะ และแบบประเมินความเชื่อในขีดความสามารถของตนเอง เมื่อได้รับการแก้ไขที่ถูกต้องและเหมาะสม แล้วนำไปทดสอบเครื่องมือ (Try Out) โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มลักษณะประชากรที่มีความคล้ายคลึงกับประชากรที่ ศึกษา คือ อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์หน่วยกู้ชีพนครินทร์ มมส., กู้ชีพมูลนิธิคุณวิโรการกุล, กู้ชีพ อบต.เขวาใหญ่ จำนวน 30 ราย

4. การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบประเมินความรู้ แบบประเมินทักษะ และแบบประเมิน ความเชื่อในสมรรถนะตนเอง นำไปวิเคราะห์ คำนวณหาความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น 0.724

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ โดย การจัดการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย คณะอนุกรรมการการแพทย์ฉุกเฉินจังหวัดมหาสารคาม หัวหน้าหน่วยกู้ชีพ ทีมสหวิชาชีพที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมินคุณภาพการดูแลระหว่างส่งต่อ และอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ การวิจัย ครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยอาศัยแนวคิดการวิจัยเชิงระบบ PAOR ในการจัดทำแผนปฏิบัติการ และกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Appreciation-Influence-Control: AIC) เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของ อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการเลือกแบบเจาะจง คือ พื้นที่เขตอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัด มหาสารคาม โดยสาเหตุที่เลือกเนื่องจากเป็นเขตที่มีสถิติการให้บริการด้านการแพทย์มากที่สุดของจังหวัดมหาสารคาม และเลือกจากหน่วยบริการที่ดูแลครอบคลุมพื้นที่ 4 มุมเมืองและเป็นพื้นที่ที่มีประชากรอยู่หนาแน่น และรอบอำเภอเมือง ที่มีจำนวนการออกปฏิบัติการจำนวนมาก 6 อันดับแรก ทั้งนี้เขตพื้นที่อำเภอเมืองยังมีความหลากหลายของหน่วยบริการ อาทิเช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลเมือง และมูลนิธิ ทั้งยังเป็นเขตชุมชนเมืองที่มี สถานศึกษาหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขต มหาสารคาม เป็นต้น ทำให้มีประชากรหลักและประชากรแฝงอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น และเป็นเขตพื้นที่ที่ผู้วิจัยมีส่วน เกี่ยวข้องในงานด้านการแพทย์ฉุกเฉิน ร่วมกับภาคีเครือข่ายของพื้นที่

การดำเนินงานวิจัย

ในการดำเนินงานวิจัยผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนดำเนินการ แบ่งออกได้เป็น 2 ระยะดังนี้

1) ระยะเตรียมการก่อนดำเนินการวิจัย (Pre- Research Phase) ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าความรู้จากเอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานด้านการแพทย์ฉุกเฉิน และวิเคราะห์บริบทของพื้นที่ เตรียมผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มเป้าหมาย โดยประสานเพื่อเข้าไปทำความเข้าใจในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ และชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

2) ระยะดำเนินการ (Research Phase)

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทสภาพปัญหาด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน และศึกษาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth interview) ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านบริหาร ได้แก่ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด, หัวหน้ากลุ่มงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม, หัวหน้างานการแพทย์ฉุกเฉิน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม, หัวหน้าศูนย์สื่อสารและสั่งการจังหวัดมหาสารคาม, หัวหน้ากลุ่มงานเวชศาสตร์ฉุกเฉิน โรงพยาบาลมหาสารคาม, หัวหน้าแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน โรงพยาบาลสุทธาเวช, รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน เพื่อขอทราบแนวความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา และศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เป็นข้อคำถามปลายเปิดทั้งสิ้น 4 ข้อ เป็นประเด็นเชิงนโยบายในด้านการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ประกอบด้วย 1) ศักยภาพของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ในการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินเป็นอย่างไร 2) สภาพและปัญหาด้านศักยภาพของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ในการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3) สภาพและปัญหาด้านศักยภาพของผู้ปฏิบัติการฉุกเฉินเบื้องต้น ในการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินจะแก้ไขได้หรือไม่ อย่างไร 4) ปัญหาในการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติการฉุกเฉินเบื้องต้น ในการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินมีวิธีการ แนวทาง กลยุทธ์ การพัฒนาและรูปแบบที่เหมาะสมกับลักษณะ สภาพการทำงานในการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉิน ในอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามควรเป็นอย่างไร และจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน และศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ประกอบไปด้วย ประธานมูลนิธิมหาสารคามการกุศล, ประธานมูลนิธิศรีโสภณ, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน, นายก อบต.แวงนาง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแก้งเลิงจาน, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม (หน่วยกู้ชีพใจถึงกัน) และตัวแทนอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ หน่วยละ 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 คน โดยใช้ประเด็นการสนทนากลุ่ม มีจำนวน 2 ข้อ ประกอบด้วย ประเด็นที่ 1 เกี่ยวกับลักษณะและปัญหาการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินในอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ประเด็นที่ 2 เกี่ยวกับศักยภาพของผู้ปฏิบัติการฉุกเฉินเบื้องต้น ในการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินของอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการ A-I-C เพื่อระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมโดยมีขั้นตอนย่อย ประกอบด้วย ประชุมแก้ไขปัญหาเชิงระบบ และประชุมปฏิบัติการกำหนดแผนพัฒนา โดยผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์สื่อสารและสั่งการจังหวัดมหาสารคาม, หัวหน้ากลุ่มงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม, อาจารย์สาขาปฏิบัติการฉุกเฉินการแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, พยาบาลวิชาชีพ หรือ พยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน และนักปฏิบัติการฉุกเฉินการแพทย์ โรงพยาบาลมหาสารคาม และโรงพยาบาลสุทธาเวช, ประธานมูลนิธิมหาสารคามการกุศล, ประธานมูลนิธิศรีโสภณ, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน, นายกเทศมนตรีตำบลแวงนาง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแก้งเลิงจาน, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม (หน่วยกู้ชีพใจถึงกัน) และตัวแทนอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ทั้ง 6 หน่วย รวมทั้งสิ้นจำนวน 22 คน เข้าร่วมประชุมเพื่อสร้างแผนการพัฒนาหรือสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นปฏิบัติการ (Acting) โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความรู้ และทักษะ โดยใช้เวลาอบรมทบทวน 1 วัน โดยมีเนื้อหาซึ่งใช้ในการวัดความรู้ ดังนี้ ความรู้เกี่ยวกับระบบการแพทย์ฉุกเฉิน 1 ข้อ การรายงานข้อมูลผู้เจ็บป่วย 1 ข้อ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับระบบร่างกาย 1 ข้อ การประเมินผู้เจ็บป่วยฉุกเฉิน และการให้การช่วยเหลือ 27 ข้อ มีการฝึกทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐานร่วมกับการใช้เครื่อง AED และอบรมความรู้เพิ่มเติมเรื่องอุบัติเหตุจากสารเคมีและการจัดการเมื่อมีเหตุสาธารณภัยจากสารเคมี

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นสังเกตการณ์ (Observing) ติดตามผลรูปแบบการพัฒนาศักยภาพ ด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ในการบูรณาการความรู้สู่การปฏิบัติงานจริง โดยดำเนินการติดตามผลจากการสัมภาษณ์ จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านบริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านบริการ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ ผู้ประเมินอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ โรงพยาบาลสุทธาเวช คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 1 ครั้ง สัมภาษณ์ ผู้ประเมินอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ โรงพยาบาลมหาสารคาม 1 ครั้ง และ เจ้าหน้าที่ศูนย์รับแจ้งเหตุและสั่งการ 1 ครั้ง ติดตามผลจากแบบทดสอบขีดความสามารถด้านความรู้ และความเชื่อในขีดความสามารถของตนเอง นิเทศติดตามการปฏิบัติงาน 2 ครั้ง

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นสะท้อนผล (Reflecting) และถอดบทเรียน โดยจัดประชุมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มเพื่อถอดบทเรียน ร่วมวิเคราะห์ปัญหาที่พบ สรุปปัญหาอุปสรรคในการพัฒนา ผลที่ได้รับและร่วมวางแผน และปรับปรุงในรอบต่อไป ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ผู้ร่วมประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์สื่อสารและสั่งการจังหวัดมหาสารคาม, หัวหน้ากลุ่มงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม, หัวหน้าหน่วยอุบัติเหตุฉุกเฉินโรงพยาบาลมหาสารคาม และหัวหน้าหน่วยอุบัติเหตุฉุกเฉินโรงพยาบาลสุทธาเวช, ประธานมูลนิธิมหาสารคามการกุศล, ประธานมูลนิธิศรีโสภณ, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน, นายกเทศมนตรีตำบลแวงนาง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม (หน่วยกู้ชีพใจถึงกัน) และตัวแทนอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ทั้ง 6 หน่วย

ผู้วิจัยผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เลขที่การรับรอง 048/2560 ทั้งนี้ผู้วิจัยให้ความสำคัญและตระหนักถึงสิทธิส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบ หรือเสียหายแก่ผู้เข้าร่วมวิจัย

3. ผลการศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ เขตพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอเมืองมีพื้นที่ 556.7 ตร.กม. ประชากร 161,510 คน (พ.ศ. 2559) อำเภอเมืองมหาสารคาม ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2443 หลังจากที่ตั้งเมือง (จังหวัด) มหาสารคามแล้ว 36 ปี ระยะเริ่มแรกมีลักษณะเป็นอำเภอแฝด คือด้านตะวันออก เรียกว่า อำเภออุทัยสารคาม ด้านตะวันตก เรียกว่า อำเภอประจิมสารคาม อำเภอเมืองมหาสารคามแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 14 ตำบล 185 หมู่บ้าน มีหน่วยกู้ชีพระดับต้นที่อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ปฏิบัติงานอยู่จำนวน 11 หน่วยกู้ชีพ และเข้าร่วมในโครงการครั้งนี้ 6 หน่วย ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับดูแลของโรงพยาบาลมหาสารคาม และโรงพยาบาลสุทธาเวช โดยมีศูนย์สื่อสารและสั่งการตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ คือองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) หรือเรียกกันสั้น ๆ ว่า “แม่ข่าย” เฉลี่ยการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินประมาณ 30-40 ครั้ง/วัน มีอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ให้บริการในพื้นที่ 70 คน ผ่านการอบรมหลักสูตรปฏิบัติการการแพทย์ขั้นพื้นฐาน (Emergency Medical Responder: EMR) 16, 24, 40 ชั่วโมง และมีประสบการณ์ 1 ปีขึ้นไป จำนวน 61 คน

ขั้นตอนการศึกษาบริบทของปัญหา

ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) พบว่า บุคลากรด้านการแพทย์ฉุกเฉินเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด และเป็นทรัพยากรที่ขาดแคลนเมื่อเทียบกับพื้นที่ โดยทางสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ (สพฉ.) ก็มีนโยบาย

การบริการที่ครอบคลุมพื้นที่ ทางผู้เกี่ยวข้องก็ได้ร่วมกันผลิตบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอาสาสมัครฉุกเฉิน การแพทย์ การเข้าถึงองค์ความรู้แนวปฏิบัติใหม่ ๆ ถือว่าน้อย ถ้าเทียบกับระดับอื่น จำนวนผู้ปฏิบัติที่มีน้อย และยังมีอัตราการหมุนเวียนเข้าออกสูง ยากต่อการจัดการด้านความรู้ เพราะการอบรมให้ความรู้ไม่ต่อเนื่อง อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ยังขาดความมั่นใจในการรายงานสถานการณ์ และอาการผู้ป่วยแรกรับ ทำให้มีการรายงานมายังศูนย์สื่อสารสั่งการน้อย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ในการประเมิน และความสามารถในการให้การช่วยเหลือ จึงขาดความมั่นใจในการแจ้งข้อมูลส่งผลกระทบต่อผู้รับบริการ ด้านมูลนิธิยังยากต่อการควบคุมการเข้ามาปฏิบัติงานร่วมของผู้ที่ไม่ผ่านการอบรม แต่มีจิตอาสาในการให้บริการ

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus group) พบว่า อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ (Emergency Medical Responder) เข้าไม่ถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร และแนวปฏิบัติใหม่ ๆ อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ (Emergency Medical Responder) ขาดความมั่นใจในการรายงานอาการ และสถานการณ์แรกรับ ทำให้เสียโอกาสการได้รับการรักษาที่เหมาะสม อีกทั้งการให้คำแนะนำแนวทางปฏิบัติ หรืออธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่สถานพยาบาลปลายทาง ณ ดิโกบัติเหตุฉุกเฉิน แก่อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ในลักษณะของการชี้แนะต่อหน้าผู้เจ็บป่วยฉุกเฉิน และญาติ ทำให้อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ขาดความน่าเชื่อถือ และขาดความมั่นใจ อีกทั้งการประเมินผลการปฏิบัติงานของทีมกู้ชีพ เมื่อทีมกู้ชีพนำผู้เจ็บป่วยฉุกเฉินส่งยังสถานพยาบาลปลายทาง เจ้าหน้าที่สถานพยาบาลปลายทาง จะประเมินผลการปฏิบัติงานของทีมกู้ชีพ ในแบบบันทึกการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินทุกรอบ เมื่อผลประเมินถูกประเมิน ไม่ได้ทำ, ทำ แต่ไม่เหมาะสม, แต่หากไม่ได้รับการแนะนำชี้แจงแนวปฏิบัติที่ถูกต้องเพิ่มเติม จากเจ้าหน้าที่สถานพยาบาลปลายทางที่นำส่ง ก็จะไม่เกิดการพัฒนาด้านองค์ความรู้แก่อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์

ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 63.5) อายุระหว่าง 23-27 ปี (ร้อยละ 30.8) รองลงมาอายุระหว่าง 18-22 ปี (ร้อยละ 25) โดยมีอายุเฉลี่ย 28.8 ปี อายุสูงสุด 53 ปี และอายุต่ำสุด 18 ปี สถานภาพ ส่วนใหญ่โสด ร้อยละ 67.3 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 34.6 อาชีพหลักส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 28.8 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 5,001 - 8,000 บาท/เดือน ร้อยละ 53.8 รายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ย 7,586.54 บาท รายได้ต่อเดือนสูงสุด 27,000 บาท รายได้ต่อเดือนต่ำสุด 3,500 บาท ตำแหน่งในการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ร้อยละ 98. ส่วนใหญ่เป็นผู้ผ่านการอบรมหลักสูตร EMR 40 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 80.8 และจบหลักสูตรมาแล้ว 1 ปี ร้อยละ 61.5 ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 78.8 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการแพทย์ฉุกเฉินส่วนใหญ่อยู่นาน 1-2 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.3 ส่วนใหญ่อสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ไม่เคยมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมด้านการแพทย์ฉุกเฉินเพิ่มเติม คิดเป็นร้อยละ 76.9 รองลงมาเคยผ่านการอบรมมากกว่า 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.5 เรื่องที่อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ได้อบรม เป็นการอบรมเรื่อง การช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางน้ำ หลักสูตร (Search and Rescue: SAR), เรื่องการจัดรถพยาบาลเพื่อส่งต่อ, เรื่องการช่วยเหลือและนำส่งทางเรือ

ขั้นตอนการประชุมแก้ไขปัญหาเชิงระบบ และการประชุมเชิงปฏิบัติการกำหนดแผนพัฒนา

ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ

จากคุณภาพการบริการการแพทย์ฉุกเฉินไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน แยกรายละเอียดได้ 3 ประเด็น 1) อาสาสมัครฉุกเฉินขาดการทบทวนความรู้ ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน 2) อาสาสมัครขาดการส่งต่อข้อมูลผู้เจ็บป่วยกับโรงพยาบาลปลายทาง และการร้องขอความช่วยเหลือหากเกินศักยภาพ ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการดูแลผู้บาดเจ็บป่วยลดลง 3) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลปลายทาง เมื่อนำส่งผู้เจ็บป่วยขาดการสะท้อนกลับที่ดี ในบางกรณีไม่มีการให้คำชี้แนะหรือแนะนำเพื่อให้เกิดการพัฒนา แต่ในบางกรณีมีการตำหนิต่อหน้าญาติผู้เจ็บป่วยทำให้สูญเสียความมั่นใจ เมื่อทราบปัญหาร่วมกัน ผู้วิจัยกระตุ้นให้ผู้เข้าประชุม ได้วิเคราะห์และกำหนดอนาคตร่วมกันในการแก้ไขปัญหา การระดม

ความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความรู้ และทักษะ เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ โดยผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ทุกคนในที่ประชุมแสดงความคิดเห็นเสนอแนวในการพัฒนาในมติที่ประชุม ได้ข้อสรุป ให้จัดฝึกอบรมทบทวนในเรื่องที่สำคัญ และเพิ่มเติมในเรื่องที่ขาด ตามความต้องการของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ จึงได้หัวข้อในการอบรมเชิงปฏิบัติการดังนี้ 1) การควบคุมอุบัติเหตุจากสารเคมี ผู้วิจัยเชิญวิทยากรที่มีความรู้เรื่องการจัดการสารเคมี และการจัดการสารอันตรายจากสารเคมี จากโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น เป็นผู้มาให้ความรู้ด้านทฤษฎี เนื่องจากการจัดการสารอันตรายด้านสารเคมีไม่ใช่สมรรถนะหลักของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ จึงไม่ได้มีการฝึกปฏิบัติ แต่เป็นองค์ความรู้ สร้างความเข้าใจ เพื่อใช้ในการช่วยเหลือทีมในการจัดการเหตุสารอันตรายจากสารเคมีเกิดขึ้น และเป็นเรื่องที่อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ยังขาดความรู้เบื้องต้น 2) การประเมินผู้เจ็บป่วยฉุกเฉิน จุดเกิดเหตุ และการดูแลระหว่างนำส่ง และการรายงานอาการผู้ป่วย เป็นเรื่องที่สำคัญ จึงจำเป็นต้องได้รับการทบทวน 3) การช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐาน เป็นสิ่งสำคัญของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ซึ่งการมีทักษะที่ดีในการให้การช่วยเหลือซึ่งมีผลต่อการรอดชีวิตของผู้เจ็บป่วยฉุกเฉิน เป็นเรื่องที่ควรได้รับการทบทวน และฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมตามแผน

จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความรู้ และทักษะ โดยใช้เวลาอบรมทบทวน 1 วัน โดยมีเนื้อหาซึ่งใช้ในการวัดความรู้ ดังนี้ ความรู้เกี่ยวกับระบบการแพทย์ฉุกเฉิน 1 ข้อ การรายงานข้อมูลผู้เจ็บป่วย 1 ข้อ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับระบบร่างกาย 1 ข้อ การประเมินผู้เจ็บป่วยฉุกเฉิน และการให้การช่วยเหลือ 27 ข้อ มีการฝึกทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐานร่วมกับการใช้เครื่อง AED และอบรมความรู้เพิ่มเติมเรื่องอุบัติเหตุจากสารเคมีและการจัดการเมื่อมีเหตุสารอันตรายจากสารเคมี ผลการประเมินความรู้ด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉินก่อนและหลังการพัฒนาศักยภาพการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์พบว่า ภายหลังการพัฒนากลุ่มอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์มีความรู้ในด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉินเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนพัฒนาย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขั้นตอนการบูรณาการในการปฏิบัติงานจริง

ผู้วิจัยทำการติดตามการปฏิบัติงานของหน่วยบริการโดยออกปฏิบัติการร่วมพร้อมประเมินผลการปฏิบัติงานพบว่า อาสาสมัครมีการประเมินอาการผู้เจ็บป่วยฉุกเฉินได้อย่างครอบคลุม มีความมั่นใจในการรายงานผู้เจ็บป่วยฉุกเฉิน มีการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐานร่วมกับการใช้เครื่องฟื้นคืนคลื่นไฟฟ้าหัวใจอัตโนมัติ (AED) ได้อย่างเหมาะสม โดยผู้วิจัยมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน จำนวน 3 ครั้ง 3 หน่วย ประกอบด้วย หน่วยกู้ชีพใจถึงกัน (หน่วยกู้ชีพองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม) ติดตามการปฏิบัติงาน เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2560 หน่วยกู้ชีพมูลนิธิศรีโสภณ ติดตามการปฏิบัติงาน เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2560 และ หน่วยกู้ชีพองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน ติดตามการปฏิบัติงาน เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2560 ผลการประเมินคุณภาพการดูแลระหว่างนำส่งของโรงพยาบาลปลายทาง ทำได้ถูกต้องเหมาะสม ทั้ง 3 หน่วย ของการออกปฏิบัติด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน

ขั้นตอนการติดตามการดำเนินงาน ถอดบทเรียน ประเมินผล และสะท้อนผล

ข้อมูลการสะท้อนกลับการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน อย่างต่อเนื่อง และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มถึงผลการดำเนินงาน ในเวทีประชุมของจังหวัดส่วนงานด้านการแพทย์ฉุกเฉิน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้บริหารด้านนโยบาย หัวหน้าหน่วยบริการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน และอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ มีความพึงพอใจ และอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์มีความพึงพอใจ และมีความเชื่อมั่นขีดความสามารถของตนเอง สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุณภาพมากขึ้น หลังจากได้ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเพิ่มศักยภาพการบริการด้านการแพทย์ฉุกเฉิน ตามหัวข้อที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ

และผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังการพัฒนา มีการเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ตาราง 1 ผลการประเมินความรู้ด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉินก่อนและหลังการพัฒนาศักยภาพการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์

รายการ	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา		t	df	p-value
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.			
ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผู้เจ็บป่วยฉุกเฉิน และการให้การช่วยเหลือ (ข้อ 27 คะแนน)	17.87	4.02	21.71	3.87	4.893	51	.0001*

ผลการประเมินทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐาน อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ จะได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐาน โดยมีการบรรยายหัวข้อการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐาน (Cardiopulmonary resuscitation: CPR) และการสาธิตหน้าชั้นเรียน และให้ฝึกและทดสอบ โดยเกณฑ์การสอบทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพในครั้งนี้ อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ต้องได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไปจึงจะถือว่าผ่าน ผลการประเมิน พบว่า อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ เข้าร่วมการฝึกและทดสอบทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐาน ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด

ผลการประเมินความเชื่อในขีดความสามารถของตนเองในการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ก่อนและหลังการพัฒนาพบว่า การประเมินความเชื่อในขีดความสามารถของตนเองในการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉิน ก่อนการพัฒนา ภาพรวมอยู่ในระดับ น้อย - มาก เรื่องที่อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์มีความเชื่อมั่นในขีดความสามารถของตนเองในการบริการการแพทย์ฉุกเฉินอยู่ในระดับน้อย คือ การช่วยเหลือหญิงตั้งครรภ์ ที่อยู่ในภาวะคลอดฉุกเฉินได้ถูกต้อง และการช่วยฟื้นคืนชีพในเด็ก หลังการพัฒนา เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมหลังการพัฒนาการประเมินความเชื่อในขีดความสามารถของตนเองในการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉิน อยู่ในระดับมาก - มากที่สุด

ตาราง 2 ผลการประเมินความเชื่อในขีดความสามารถของตนเองในการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ก่อนและหลังการพัฒนา

ความเชื่อในขีดความสามารถของตนเองในการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน	ก่อนการพัฒนา (n=52)			หลังการพัฒนา (n=52)		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. มีความรู้ ความเข้าใจในระบบการบริการการแพทย์ฉุกเฉินเป็นอย่างดี	2.98	.671	มาก	3.42	.537	มากที่สุด
2. การออกปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ป่วยฉุกเฉิน ณ จุดเกิดเหตุได้ทุกสถานการณ์	3.02	.727	มาก	3.44	.639	มากที่สุด
3. สามารถประเมินผู้ป่วยหรือผู้บาดเจ็บในภาวะฉุกเฉิน และให้การดูแลได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม	3.02	.779	มาก	3.40	.534	มากที่สุด
4. สามารถให้การช่วยเหลือผู้บาดเจ็บจากเหตุจราจร มีแผลฉีกขาดบริเวณศีรษะและกระดูกขาฉีกได้	3.08	.763	มาก	3.42	.537	มากที่สุด
5. สามารถเฝ้าระวังอาการเปลี่ยนแปลง และประเมินความผิดปกติของผู้ป่วย เบาหวาน โรคหัวใจ โรคความดันโลหิต เป็นต้น	2.68	.595	มาก	3.29	.637	มากที่สุด
6. เข้าใจบทบาท และหน้าที่ ขอบเขตการทำงานของท่านได้เป็นอย่างดี	3.23	.831	มาก	3.44	.539	มากที่สุด

ตาราง 2 (ต่อ)

ความเชื่อในขีดความสามารถของตนเอง ในการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน	ก่อนการพัฒนา (n=52)			หลังการพัฒนา (n=52)		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
7. สามารถปฏิบัติงานร่วมกับทีมปฏิบัติการในระดับอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี	3.23	.831	มาก	3.35	.556	มากที่สุด
8. สามารถประเมินระบบการหายใจ และให้การช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง	3.08	.763	มาก	3.37	.595	มากที่สุด
9. การได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น	2.77	.854	มาก	3.60	.569	มากที่สุด
10. สามารถใช้วิทยุสื่อสาร ในการประสานงานระหว่างส่งต่อผู้ป่วยได้	3.02	.754	มาก	3.25	.622	มาก
11. สามารถให้การช่วยเหลือหญิงตั้งครรภ์ ที่อยู่ในภาวะคลอดฉุกเฉินได้ถูกต้อง	2.50	.780	น้อย	3.12	.676	มาก
12. สามารถช่วยฟื้นคืนชีพในเด็กได้	2.33	.678	น้อย	3.00	.767	มาก
13. สามารถจัดการสาธารณสุขภัย และเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างเหมาะสม	3.06	.669	มาก	3.29	.572	มาก
14. ท่านสามารถใช้อุปกรณ์ยกเคลื่อนย้าย	3.15	.724	มาก	3.38	.565	มาก
15. ท่านสามารถประเมินขอทีมสนับสนุนได้ถูกต้องเหมาะสม	3.12	.704	มาก	3.35	.590	มาก
ผลรวม	2.95	.520	มาก	3.33	.400	มากที่สุด

4. สรุป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ เป็นการศึกษากระบวนการและขั้นตอนการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ โดยการจัดการแบบมีส่วนร่วม ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยอาศัยแนวคิดการวิจัยเชิงระบบ PAOR ในการจัดทำแผนปฏิบัติการ และกระบวนการการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation - Influence - control : AIC) เป็นแนวทางในการพัฒนา โดยขั้นตอนการพัฒนาศักยภาพการบริการการแพทย์ฉุกเฉินมี 9 ขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาบริบทของปัญหา พบว่า คุณภาพการบริการการแพทย์ฉุกเฉินไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน แยกรายละเอียดได้ 3 ประเด็น 1) อาสาสมัครฉุกเฉินขาดการทบทวนความรู้ ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน 2) อาสาสมัครขาดการส่งต่อข้อมูลผู้เจ็บป่วยกับโรงพยาบาลปลายทาง และการร้องขอความช่วยเหลือหากเกินศักยภาพ ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการดูแลผู้บาดเจ็บป่วยลดลง 3) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลปลายทาง เมื่อนำส่งผู้เจ็บป่วยขาดการสะท้อนกลับที่ดี ในบางกรณีไม่มีการให้คำชี้แนะหรือนำเสนอเพื่อให้เกิดการพัฒนา แต่ในบางกรณีมีการตำหนิต่อหน้าญาติผู้เจ็บป่วยทำให้สูญเสียความมั่นใจ

2) ประชุมแก้ไขปัญหาระบบ แยกประชุมเป็นส่วน ๆ ตามบริบทเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานสูงสุด ทำให้เห็นความต้องการในด้านต่างที่เกี่ยวข้องกันเชิงระบบ

3) ประชุมเชิงปฏิบัติการกำหนดแผนพัฒนา เกิดการมีส่วนร่วม และความเป็นเจ้าของ 1) ได้เห็นภาพฝันที่อยากให้เป็นไปในอนาคตร่วมกัน 2) ได้แนวทางในการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามฝันร่วมกัน 3) ได้ผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินงานที่เหมาะสม

4) ดำเนินกิจกรรมตามแผน โดยมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาศักยภาพให้แก่อาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์

5) บูรณาการในการปฏิบัติงานจริง นำความรู้ และทักษะ ที่ได้จากข้อ 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานจริง

- 6) ติดตามการดำเนินงาน ติดตามข้อมูลจากผู้ปฏิบัติ และผู้เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงหลังกิจกรรม
- 7) ถอดบทเรียนร่วมกัน ทำให้ทราบถึงปัญหาที่ยังพบอยู่ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาต่อไป
- 8) ประเมินผล วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมและนำเสนอเพื่อสะท้อนกลับข้อมูล

เพื่อการพัฒนาที่ต่อเนื่อง

- 9) สะท้อนผล นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงาน แก่ผู้บริหาร และหัวหน้างานที่เกี่ยวข้อง

จากกระบวนการดังกล่าวก่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ของอาสาสมัครฉุกเฉินการแพทย์ ภายใต้ชื่อ P-NICE Model คือ การมีส่วนร่วม (Participation) ของภาคีเครือข่าย (Network) ให้มีความสำคัญ (Importance) การสื่อสารที่ดี (Communication) สร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่ดี (Environment)

5. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่าน อาจารย์ ดร.จตุพร เหลืองอุบล และท่านอาจารย์ ดร. ผดุงศิษฐ์ ขำนาญบริรักษ์ ที่ให้คำแนะนำในการทำวิจัยในครั้งนี้ ขอบพระคุณสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม และองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณและช่วยเหลือในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้

6. เอกสารอ้างอิง

- ภุชงค์ โพธิ์ศรี. 2554. การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครในการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของหน่วยกู้ชีพขั้นพื้นฐาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จุลินทร ศรีโพนทัน. (12 ธันวาคม 2553). สัมภาษณ์. พยาบาลวิชาชีพ. โรงพยาบาลมหาสารคาม ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- บัวแก้ว โมฆรัตน์. 2557. การพัฒนาคุณภาพการให้บริการระบบการแพทย์ฉุกเฉินก่อนถึงโรงพยาบาลของหน่วยกู้ชีพองค์การบริหารส่วนตำบลเจ้าท่า อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์.
- พระราชบัญญัติการแพทย์ฉุกเฉิน. 2551. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 1 พ.ศ.2551. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ.
- วิลาวรรณ แก้วลาย. 2551. คุณภาพระบบบริการด้านการแพทย์ฉุกเฉิน ณ โรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ. 2554. มาตรฐานและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระบบการแพทย์ฉุกเฉิน. นนทบุรี: สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม. 2559. ข้อมูลการปฏิบัติงานของระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินจังหวัดมหาสารคาม พ.ศ.2555-2559. มหาสารคาม : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม.
- อรรถวิทย์ โสแพทย์. 2557. การพัฒนารูปแบบดำเนินงานบริการการแพทย์ฉุกเฉินในชุมชนตำบลหนองไทร อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- Andreatta P, Klotz J. 2014. Training Effects for First-responder Competency in Cholinergic Crisis Management. Interservice/Industry Training, Simulation, and Education Conference (I/ITSEC)

**ความสัมพันธ์ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์และการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ
ในระดับปริญญาตรีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร**

**High school students' media exposure and decision for further study
in the level of bachelor degrees in educational area, Bangkok.**

วรัญญา เดชพงษ์

Waranya Dathpong

สาขาวิชาเทคโนโลยีมีเดีย คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจรัลพงษานุรักษ์

E-mail: waranya_dat@cpc.ac.th โทร. 0867566385

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์และการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร” กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี 2) เพื่อศึกษาการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้จากการสุ่มแบบสัดส่วน จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์และการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ คือ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว (One - way ANOVA) ด้วยการนำเสนอในรูปแบบของตารางและบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์สื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด ได้แก่ เว็บไซต์ Google และเว็บไซต์มหาวิทยาลัยฯ รองลงมาคือ สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ ป้ายไว้นิสและการจัดบูธนิทรรศการ ถัดมาคือบุคคล ได้แก่ โดยเปิดรับจากสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ครู และสื่อมวลชน ได้แก่ โทรศัพท์ และสื่อที่ช่วยในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คือ สื่ออินเทอร์เน็ต

คำสำคัญ: การเปิดรับข่าวสาร สื่อประชาสัมพันธ์ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร

Abstract

The study was to investigate the relation between high school students' media exposure and decision for further study in the level of bachelor degrees, educational area, Bangkok. The purposes of this study were: 1) to study the media exposure of high school students 2) to study high school students' decision for further study in the level of bachelor degrees in educational area, Bangkok. The sample covered 400 high school students in education area, Bangkok. The instrument used questionnaires regarding to their media exposure and decision for further study. Statistic used included frequency, percentage, mean, standard deviation, and One-way ANOVA. The study is

presented in a table and also as a written description. The results of analysis were found that : firstly, the media exposure from internet is the most popular channel. Specialization media like vinyl banners and exhibition boot are in second ranking order, next, people who may concern such as teacher and public relation staff and finally, mass media channel as television. The decision for further study from internet is the most popular channel too.

Keywords: exposure, media, high school students, educational area, Bangkok

1. บทนำ

การสื่อสารถือว่าเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิตอีกปัจจัยหนึ่ง ที่แทรกซึมเข้ามามีบทบาทต่อมนุษย์เรา วิวัฒนาการของการติดต่อสื่อสารได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทำให้มนุษย์พยายามคิดค้นหาเครื่องมือ เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านการติดต่อสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว มีความถูกต้องของข้อมูลที่ต้องการติดต่อสื่อสาร โดยถูกสร้างขึ้นด้วยผู้ที่มีความชำนาญเกี่ยวกับการผลิตเครื่องมือที่ทันสมัย พร้อมกับคิดค้นวิธีการต่าง ๆ แต่เมื่อความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด การคิดค้นเครื่องมือรวมถึงนวัตกรรมใหม่ ยังคงดำเนินการต่อไปเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีเพิ่มมากขึ้น เครื่องมือหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรองรับการใช้งานของคนในยุคสมัยปัจจุบัน ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารโดยถูกเชื่อมโยงกันด้วยเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ถือเป็นเครือข่ายที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในยุคของสังคมข่าวสารปัจจุบัน อินเทอร์เน็ตมีขอบข่ายครอบคลุมพื้นที่แทบทุกมุมโลก สามารถใช้คอมพิวเตอร์ที่ตั้งอยู่ที่จุดใด ๆ เพื่อส่งข่าวสารและข้อมูลระหว่างกันได้ นอกจากนี้ยังถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญแห่งการดำรงชีวิต สำหรับทุกเรื่องโดยเฉพาะทางด้านทางการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นบทบาทอย่างมากในปัจจุบันนี้ โดยมีการติดต่อสื่อสารในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป

ดวงพร คำณวัฒน์ และวาสนา จันทร์สว่าง ให้คำจำกัดความของการประชาสัมพันธ์ไว้ว่า การประชาสัมพันธ์ คือ การสื่อสารสาขาหนึ่งในรูปแบบของการสื่อสารองค์กรที่ต้องการอาศัยความชำนาญเฉพาะด้านเป็นอย่างมาก ต้องใช้ความสามารถทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินการสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์ความรู้ความเข้าใจ และสัมพันธ์อันดีซึ่งกันและกัน ระหว่างบุคลากรในองค์กร และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสาธารณชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อก่อให้เกิดความสนับสนุนร่วมมือ เชื่อถือ ศรัทธา ตลอดจนการสร้างชื่อเสียง เกียรติยศ การยอมรับ และการไว้วางใจ อันจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จในงานขององค์กร

สื่อประชาสัมพันธ์ หมายถึง หนทางหรือวิถีทางในการนำข่าวสารที่ต้องการประชาสัมพันธ์จากผู้ส่งไปสู่ผู้รับ ในปัจจุบันสื่อในการประชาสัมพันธ์มีมากมายและหลากหลาย อันเป็นผลเนื่องมาจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีของโลก โดยสื่อประชาสัมพันธ์นั้นเปรียบเสมือนตัวกลางในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งความสำคัญของสื่อประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีนั้น คือ ในแต่ละปีการศึกษา สถาบันทางการศึกษาจะมีการเตรียมความพร้อมและวางแผนรับนักศึกษาใหม่ เพื่อให้ได้ยอดรับตามแผนที่กำหนดไว้ แต่ขณะนี้ทางเลือกทางการศึกษาเปิดกว้างมากขึ้น ทั้งภาครัฐและเอกชน ภาคปกติและภาคสมทบ รวมถึงมหาวิทยาลัยเปิดหลายแห่ง ดังนั้นคู่แข่งชั้นทางสถานศึกษาจึงมีมากขึ้นในทุกปี บางแห่งประสบปัญหาขาดไม่ตรงตามแผนที่กำหนดไว้ ทำให้ต้องขยายการรับนักศึกษาจนถึงเวลาเปิดภาคเรียน บางแห่งร่วมกันหาแนวทาง กลยุทธ์วิธี เพื่อใช้ในการดึงดูดความสนใจเพื่อการเข้าศึกษาต่อเพื่อให้ได้ยอดรับนักศึกษาจำนวนเพิ่มขึ้น เพราะหากนักศึกษาไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด จะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของสถาบันทางการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาแห่งนั้นด้วย จนสุดท้ายหากจำนวนนักศึกษาลดลงทุกปี อาจทำให้เกิดปัญหาจนต้องมีการปิดรับนักศึกษาภายหลังได้

จากปัญหาข้างต้นทางจึงมีความประสงค์จะศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์และการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

กรุงเทพมหานคร โดยมีการนำสื่อประชาสัมพันธ์เข้ามาใช้เนื่องจากสื่อประชาสัมพันธ์ข้างต้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มีบทบาทต่อชีวิตของมนุษย์อย่างมาก โดยเฉพาะทางด้านการศึกษา เนื่องจากสถาบันการศึกษาหลายแห่งในปัจจุบันมีการพัฒนาทางด้านสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์สถาบันทางการศึกษาของตนเอง หากทางสถาบันทางการศึกษามีการวางแผนและระดมแนวคิดที่จะพัฒนากระบวนการรับนักศึกษาใหม่โดยมีการใช้สื่อประชาสัมพันธ์เข้ามาช่วยจะส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจในสถานศึกษามากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร

2. วิธีการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และเขต 2 ที่กำลังศึกษาอยู่มัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ 4 - 6 ทั้งชายและหญิง จำนวนประชากรทั้งหมด 119,978 คน (ข้อมูลจากระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษา ปีการศึกษา 2557)

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และเขต 2 ที่กำลังศึกษาอยู่มัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ 4 - 6 โดยการเลือกตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ใช้วิธีการจับสลากเก็บข้อมูล 10 โรงเรียน จากนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) เพื่อให้จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนเป็นไปตามสัดส่วนของประชากรในโรงเรียนนั้น ๆ ได้จำนวนตัวอย่าง 399 คน ผู้วิจัยได้ขอเพิ่มเป็น 400 คน เพื่อให้สะดวกต่อการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามโรงเรียนและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี	1,559	33
2. โรงเรียนหอวัง	2,124	45
3. โรงเรียนสตรีวิทยา 2	2,404	51
4. โรงเรียนราชวินิตบางเขน	1,296	28
5. โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง	1,538	33
6. โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย	965	21
7. โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย	1,543	33
8. โรงเรียนเบญจมราชาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์	1,041	22
9. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา	4,373	94
10. โรงเรียนโยธินบูรณะ	1,875	40
รวม	18,718	400

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับชั้นศึกษา, สถานที่ศึกษา, แผนการเรียน และผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน

ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้กลุ่มตัวอย่างกรอกข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งลักษณะคำถามมีทั้งคำถามเปิดและปลายปิด แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed - ended Questionnaire) จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นศึกษา สถานศึกษา แผนการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์แต่ละประเภทซึ่งมี 4 ประเภท คือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่ออินเทอร์เน็ต และสื่อเฉพาะกิจ โดยให้เลือกระดับของสื่อที่ตรงกับความคิดเห็นโดยแบ่งความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นหลังจากการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยให้เลือกระดับของความคิดเห็นหลังจากเปิดรับข่าวสาร แบ่งความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามของการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างตามโรงเรียนด้วยตนเองและรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง พร้อมกับให้คำแนะนำแก่ผู้ตอบแบบสอบถามในกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เข้าใจคำถามและวิธีการตอบแบบสอบถาม

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามและนำมาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลต่อไป

3. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์และการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่างสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากที่สุด มีจำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 50.25 อยู่ช่วงอายุระหว่าง 15 ปี - 16 ปี มากที่สุด มีจำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36 ส่วนมากกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 และส่วนใหญ่ศึกษาอยู่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา มีจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 23 ซึ่งแผนการเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ คือ ศิลป์-ภาษา มีจำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกรดเฉลี่ย 2.00-2.99 มีจำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35

2. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ว่าสื่อแต่ละประเภท พบว่า **สื่อบุคคล** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการเปิดรับจากสื่อบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.06 จากคะแนนเต็ม 5 และค่าของความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.40 โดยพิจารณาระดับความถี่ในการเปิดรับจากสื่อบุคคลในแต่ละระดับจะพบว่า สื่อบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการเปิดรับในระดับมาก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75

และครู/อาจารย์ คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 **สื่อมวลชน** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการเปิดรับจากสื่อมวลชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 จากคะแนนเต็ม 5 และค่าของความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 โดยพิจารณาระดับความถี่ในการเปิดรับจากสื่อมวลชนในแต่ละระดับจะพบว่า สื่อมวลชนที่กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการเปิดรับในระดับมากที่สุด ได้แก่ โทรทัศน์ คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 **สื่ออินเทอร์เน็ต** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการเปิดรับจากสื่ออินเทอร์เน็ตโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 จากคะแนนเต็ม 5 และค่าของความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 โดยพิจารณาระดับความถี่ในการเปิดรับจากสื่ออินเทอร์เน็ตในแต่ละระดับจะพบว่า สื่ออินเทอร์เน็ตที่กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการเปิดรับในระดับมากที่สุด ได้แก่ เว็บไซต์ Google คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 และเว็บไซต์มหาวิทยาลัยฯ คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 **สื่อเฉพาะกิจ** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการเปิดรับจากสื่อเฉพาะกิจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 จากคะแนนเต็ม 5 และค่าของความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.20 โดยพิจารณาระดับความถี่ในการเปิดรับจากสื่อเฉพาะกิจในแต่ละระดับจะพบว่า สื่อเฉพาะกิจที่กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการเปิดรับในระดับมากที่สุด ได้แก่ การจัดบูธนิทรรศการ คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 และป้ายไวนิล คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52

3. ประเภทของสื่อที่มีส่วนในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีมากที่สุด พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่คิดว่าสื่ออินเทอร์เน็ตมีส่วนในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คือ จำนวน 108 คนคิดเป็นร้อยละ 27

4. ผลวิเคราะห์ความคิดเห็นหลังจากการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ พบว่า มีความคิดเห็นหลังจากการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก คือ ทำให้ทราบอัตราค่าลงทะเบียนเรียนตลอดปีการศึกษา ($\bar{X} = 3.57$) ทำให้ทราบถึงการบริการด้านกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ($\bar{X} = 3.49$) และทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรและสาขาวิชาที่เปิดสอนอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 3.48$) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นหลังจากการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับปานกลาง คือ ทำให้ทราบจากสื่อประชาสัมพันธ์ถึงตำแหน่งที่ตั้งของมหาวิทยาลัยชัดเจน ($\bar{X} = 2.95$) ทำให้เห็นถึงภาพการจัดกิจกรรมที่สำคัญของทางมหาวิทยาลัยตลอดปีการศึกษา ($\bar{X} = 3.21$) ทำให้เห็นถึงรูปแบบการแต่งกายของนักศึกษาที่ถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัย ($\bar{X} = 3.22$) ทำให้เห็นภาพห้องเรียนและบรรยากาศการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.23$) และทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับคุณวุฒิของอาจารย์ในแต่ละหลักสูตร ($\bar{X} = 3.23$) ทำให้เห็นบรรยากาศบริเวณรอบมหาวิทยาลัยจากสื่อประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.28$) และทำให้ทราบข้อมูลอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนการสอนที่ทันสมัย ($\bar{X} = 3.35$)

5. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย คือ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มี เพศ อายุ ระดับชั้นศึกษา สถานที่ศึกษา แผนการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ไม่แตกต่างกัน

4. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์และการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร” สามารถอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ ได้ดังนี้

4.1 การเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีช่วงอายุ 15 ปี - 16 ปี และกำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยกำลังศึกษาอยู่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษามากที่สุด แผนการเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ คือ ศิลป์-ภาษา และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เกณฑ์เฉลี่ย 2.00-2.99 ซึ่งการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีส่วนช่วยในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า สื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และ ครู/อาจารย์

สื่อมวลชน คือ โทรทัศน์ สื่ออินเทอร์เน็ต คือ เว็บไซต์ Google และเว็บไซต์มหาวิทยาลัยฯ สื่อเฉพาะกิจ คือ การจัดบูช นิทรรศการและป้ายไวรัล ที่เป็นเช่นนี้เพราะสื่อประชาสัมพันธ์เป็นเหมือนตัวกลางการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสาร เพื่อให้เกิดการรับรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของ จอห์น เทอร์ตัน (2555) กล่าวว่า การดำเนินการประชาสัมพันธ์ ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจและใช้ศิลปะในการสื่อสารอย่างมีทักษะหรือความเชี่ยวชาญในการเข้าใจเรื่องของกระบวนการ วิธีการ ตลอดจนเทคนิคการใช้สื่ออุปกรณ์ในการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ จึงจะสามารถถ่ายทอดเรื่องราว ข้อมูล ความหมาย จากสมองของผู้ส่งไปยังสมองของผู้รับ รวมทั้งการสื่อสารไปมาในสังคมชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพทั่วถึงและบรรลุ วัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์ด้วย

4.2 สื่อประชาสัมพันธ์ที่ช่วยในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อมากที่สุด

สื่อประชาสัมพันธ์ที่ช่วยในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อมากที่สุดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากสื่ออินเทอร์เน็ต มากที่สุด คือ จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27 รองลงมาคือ สื่อเฉพาะกิจ จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25.25 ต่อมาคือ สื่อบุคคล จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.25 และน้อยที่สุดคือ สื่อมวลชน จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 23.50 ที่เป็นเช่นนี้เพราะ สื่ออินเทอร์เน็ต ได้แก่ เว็บไซต์ Google เว็บไซต์ Facebook เว็บไซต์ YouTube และเว็บไซต์มหาวิทยาลัยฯ เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนเวลาใดก็ตาม สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐพร จันทร์หอม (2555) ที่กล่าวว่า อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่ง สารสนเทศที่มีความสำคัญทางการศึกษา เป็นแหล่งข้อมูลขนาดใหญ่ที่มีลักษณะเป็นสื่อผสม ทำให้อำนวยความสะดวก ต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่งปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ได้ดำเนินการเชื่อมต่อระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษา ทำให้นักศึกษาสามารถค้นหา สารสนเทศที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ต เช่น ฐานข้อมูลห้องสมุด วารสารอิเล็กทรอนิกส์บริการทางการศึกษาของมหาวิทยาลัย โปรแกรมคอมพิวเตอร์และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ โดยใช้ บริการต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ต เช่น บริการ เวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web)

4.3 ความคิดเห็นหลังจากการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์

ความคิดเห็นหลังจากการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ทำให้นักเรียนทราบอัตราค่าลงทะเบียนเรียนตลอด ปีการศึกษา ทำให้ทราบถึงการบริการด้านกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตร และสาขาวิชาที่เปิดสอนอย่างชัดเจน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากก่อนที่นักเรียนจะมีการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ นั้น หากมีการทราบข้อมูลจากทางสถานศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของหลักสูตรการเรียนการสอน เรื่องของค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียน และทางด้านกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) รวมถึงข้อมูลที่สำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยนั้น โดยการรับข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถทราบข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ข้อมูลที่ได้จะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยตัดสินใจ เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อที่ว่าข้อมูลของสถานศึกษาแห่งนั้น ตรงตามความต้องการทางด้านคุณสมบัติของตนเอง หรือ ความพร้อมทางด้านของค่าใช้จ่ายตลอดหลักสูตรหรือไม่ โดยหากข้อมูลเหล่านี้มีการประชาสัมพันธ์ให้กับนักเรียนที่กำลัง มองหาสถานที่ ที่กำลังศึกษาต่ออยู่นั้น ก็ถือว่าเป็นทางเลือกหนึ่งในการตัดสินใจได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการศึกษาของ สถาพร สิงหะ (2556) การเปิดรับสื่อออนไลน์ได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งอินเทอร์เน็ตเป็นอีกสื่อหนึ่งที่มีความนิยม และสื่ออินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตและสังคมไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การสื่อสาร ระหว่างบุคคล การนัดหมาย เรียกได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันก็เป็นได้

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์และการตัดสินใจเข้าศึกษา ต่อในระดับปริญญาตรีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร

ทำให้ทราบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรและค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียนของสถานศึกษาต่างๆ
2. อยากให้มีการประชาสัมพันธ์แบบนี้ทุกครั้งก่อนมีการเปิดรับนักศึกษาใหม่
3. ทำให้สามารถเตรียมค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียนเรียนได้ทันเวลาที่กำหนด
4. ควรมีการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์สำหรับการเปิดรับนักศึกษาในทุก ๆ ปี

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์และการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ข้างต้น ทำให้ทราบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นสื่อที่ทำให้นักเรียนสามารถรับข่าวสารและมีส่วนช่วยในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สื่ออินเทอร์เน็ต ได้แก่ เว็บไซต์ Google เว็บไซต์ Facebook เว็บไซต์ YouTube เว็บไซต์มหาวิทยาลัยฯ ควรมีการพัฒนาทางด้านข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ในการดำเนินการค้นหาข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี
2. ควรมีการเพิ่มข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในด้านอื่น ๆ กับนักเรียนหรือบุคคลทั่วไปที่ต้องการค้นหา เนื่องจากสื่ออินเทอร์เน็ต เป็นสื่อหนึ่งที่สามารถทำให้ผู้ใช้งานเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว
3. ทางสถานศึกษาที่ต้องการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการศึกษาต่อในทุกปีการศึกษา ควรมีการ วางแผนเรื่อง การสร้างสรรค์สื่อที่ใช้ หรืออาจจะมีการพัฒนาสื่อในรูปแบบใหม่เพื่อให้ตรงกับความต้องการและการเข้าถึงของกลุ่มคนในปัจจุบัน

จากการผลการศึกษา พบว่าการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร สื่อที่เป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจมากที่สุด คือ สื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งได้แก่ เว็บไซต์ Google และเว็บไซต์มหาวิทยาลัยฯ ดังนั้น ทางสถานศึกษาทุกแห่งทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาสื่อเหล่านี้ต่อไปให้ทันกับสถานการณ์ในปัจจุบันและทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

5. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยงบประมาณผลประโยชน์ 2559 จากคณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

6. เอกสารอ้างอิง

- จเรวัฒน์ เทวรัตน์. (2555). พฤติกรรมและความต้องการของผู้สมัครเรียนในการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ ของศูนย์ วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐพร จันทรหอม. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) กรณีศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาโปลีเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. แผนกคอมพิวเตอร์ วิทยาลัยอาชีวศึกษา โปลีเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- สถาพร สิงหะ. (2556). การเปิดรับสื่อ การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจกับการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวแบบดำน้ำลึก ของนักดำน้ำชาวไทย. นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

The Relationship between Self-Perception and Online Reading

Achievement of EFL College Students

Wanpen Poomari and Dumrong Adunyarittigun

English Language Studies Program, Department of English and Linguistics,

Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

E-mail: onepen.onepen@gmail.com, E-mail: dumrong.a@arts.tu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ในมหาวิทยาลัยรัฐแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี วิธีวิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ นักศึกษาจำนวน 400 คน ทำแบบวัดการรับรู้ความสามารถการอ่านออนไลน์โดยตอบเป็นมาตรวัดแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ และทำข้อสอบวัดการอ่านออนไลน์ซึ่งประกอบด้วยบทความบนเว็บไซต์และคำถามปลายเปิดจำนวน 10 ข้อ จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านออนไลน์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองสามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านออนไลน์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การรับรู้ความสามารถของตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านออนไลน์ ความสัมพันธ์ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

Abstract

The aim of this study was to investigate the relationship between self-perception and online reading achievement of second-year Thai undergraduate students at a public university in Pathum Thani province, Thailand. The quantitative method was used. The Online Reader Self-Perception Scale (ORSPS) and the online reading test were completed by 400 students. The ORSPS requires the students to judge their own online reading ability using a 5-point Likert-type scale. The online reading test consisted of an article and ten open-ended questions. After analyzing the data, Pearson Product Moment Correlation Coefficient reflected that there was a positive correlation between self-perception and online reading achievement in a moderate range. Additionally, the result from multiple regression analysis indicated that the ORSPS can significantly predict online reading achievement.

Keywords: self-perception, online reading achievement, relationship, EFL college students

1. Introduction

Due to the emergence of digital technology, the original concept of literacy has been redefined from the ability to read and write in a print-based context and has expanded to include the ability to learn, understand, and communicate in a meaningful way through technology (Pianfetti, 2001). Online reading is different from reading print-based texts because online texts have extra

characteristics where readers require technical support in order to read well. Hypertext is read and understood through a non-linear and discontinuous process while reading in print-based text or conventional text is envisioned as a linear and sequential process (Slatin, 1991). Online readers tend to jump from one source of information to another through links. Hypertext provides online readers with a nonlinear thinking model, and a website provides an opportunity to extend literacy skills such as the navigational skill, visual knowledge, and interactivity (Sorapure, & Yatchisin, 1998). Thus, reading comprehension has been influenced by advances in communication technology, which, in turn, indicates the changing forms of literacy learning, instruction, and assessment.

An understanding of new text formats, a new type of reading activity, and the new role of the reader is required for online reading (Coiro, 2003; The RAND Reading Study Group, 2013). For example, most online texts are nonlinear and interactive because the features of the texts are comprised of hypertext and multiple-media (Reinking, & Kieffer, 1998). The information can be interpreted and navigated by online readers in their own ways, and this nonlinear information may be different from the original intentions of the author (Coiro, 2003). In order to understand information on the Internet, online readers tend to make their own choices in terms of searching for and developing an understanding of relevant information or symbol-making tools through multiple layers of the hypermedia hidden from online readers' view. Online readers may synthesize the meaning of texts by putting together what they have understood after browsing through a selection of websites (Leu, & Cammack, 2004). Thus, online reading achievement requires the integration of reading skills and technical support.

Although skills and knowledge are contributions to reading achievement, self-perception becomes a consistent and considerable link with levels of reading achievement (Adunyarittigun, 2015; Henk, & Melnick, 2012, 2013; Shang, 2010; Shell, & Bruning, 1995). Online reading achievement requires the integration of some fundamentals of conventional reading and support for reading in an Internet-based environment. This integration is intertwined with the way that students perceive themselves as readers in order to understand and respond to the information on the Internet. The affective variables related to the efficacy of learning with cognition either help or hinder the engagement of the students with their levels of learning achievement (McKenna, & Kieffer, 1999). A number of studies have examined the relationship between self-perception and online learning (Hill & Hannofin, 1997; Igbaria & Iivari, 1995; Joo, & Choi, 2000). The studies have showed that students with a high perceived ability explored and located more information (Han, 2004; Hill & Hannofin, 1997). On the other hand, students who felt uncomfortable or lacked confidence in their reading ability could not locate or respond to the desired information (Igbaria & Iivari, 1995).

Self-efficacy or self-perception is defined as individuals' judgment of their ability to organize and produce a set of actions required to reach a satisfactory level of performance (Bandura, 1986). Lawrence (2006) also explained self-perception as the judgmental conclusion of individuals derived from their experience interpretation and environments that regulate and guide their behavior. Self-perception that mediates between knowledge and behavior plays an important role in

the determination of learning performance. In terms of literacy learning, when students consider themselves to be capable readers, they will participate more eagerly in online reading. They also tend to employ more effective and frequent reading strategies to manage and complete their reading activities (Chapman, & Prochnow, 2000; Shang, 2010), deal with difficulties in reading texts (Schunk, 1989), and be engaged in finding meanings and solving problems with reading tasks (Pintrich & De Groot, 1990). On the other hand, students who feel anxious or doubtful about their own reading capabilities will attempt to avoid reading tasks and even consider these tasks to be threats rather than challenges (Bandura, 1989, Schunk, 1989). Consequently, self-perception influences readers' choices, effort, persistence, anxiety, and confidence in their learning (Bandura, 1986; Bouffard-Bouchard, 1990; Schunk & Hanson, 1985).

Information on self-perception can be obtained from different sources: performance accomplishment, vicarious experience, verbal persuasion, and physiological states (Bandura, 1986). Additionally, the development of self-perception can be observed and interpreted through individuals' own performance accomplishment and physiological states, and other people's performance and verbal feedback. The interpretation of each source may raise or lower the level of self-perception, which can influence one's success or failure to perform an activity.

First, students' previous attainments influence their self-perception they interpret and evaluate the results of their prior performance. Their past success strongly raises the sense of self-perception whereas their past failure lowers their level of self-perception (Bandura, 1997). The strength of the influence of one's self-perception on subsequent performance depends on the interpretation, evaluation, and integration of the person's experience. If people perceive repeated success, they will make a greater effort to do those academic tasks in the future and will be more confident in completing the tasks because they believe in the effort that made them successful. In contrast, they are not likely to make an effort to do challenging tasks when they perceive repeated failure. They will have less confidence and endeavor to do those tasks because they recall their unsuccessful experience. Their own experience is the strongest source that provides the authentic source of personal ability judgment (Bandura, 1997; Klassen, 2004; Schunk, 2003; Schunk & Schwartz, 1993; Pajares, Johnsons, & Usher, 2007; Zimmerman & Kitsantas, 1996).

The second source of information that students use to judge their ability is vicarious experience. The observation of other people's success, such as that of classmates or peers, will raise the students' self-perception because they think that they can do as well (Bandura, 1997). They perceive that their ability or their characteristics (e.g., age, school year, and gender) are similar to their peers' (Schunk, 1989). Thus, peers can influence the students' self-perception for academic learning and achievement rather than others can (Schunk & Hanson, 1985).

Verbal and social feedback includes warm encouragement and evaluative feedback from trustworthy sources such as parents, teachers, and peers. These sources make students believe that they are able to succeed in performing a particular task. Students can affirm their perception of their ability to deal with a particular task through reliable feedback from trustworthy sources.

The last source of information is physiological states. Students can perceive their ability from their physiological states (e.g., confidence, tiredness, and anxiety), which may influence the judgment of their personal ability under different conditions. Physiological states can signal the possibility of success or failure in online reading performance.

There have been studies on how self-perception is related to learning performance in technology-based environments. For example, the relationship between self-perception and the performance of learning through Web-Based Instruction (WBI) among 152 high school students was investigated by Joo, Bong, and Choi (2000) where it was found that self-perception correlated significantly with learning performance. The participants' self-perception of searching and understanding information on the computer affected their learning performance in terms of how they searched for and located information. The participants with strong self-perception explored the information more enthusiastically and found proper answers to questions whereas the participants who were not confident in their competence tended to be overwhelmed by information on the computer.

In a follow-up study, Han (2004) conducted his research to demonstrate how self-perception related to the linguistic behavior of computer-mediated discussion among 30 students who took the Advanced Writing and Grammar ESL course in the United States. The results showed a significant and positive correlation between self-perception and the language quantity and quality measures in the discussion. Moreover, the relationship between self-perception and the anxiety measure was significantly negative, which supports the theoretical view of self-perception and language anxiety. The student who had a relatively low (or high) level of anxiety tended to have a higher (or lower) level of self-perception regarding the performance of writing-based computer discussion tasks.

Recently, Goulão (2014) investigated the relationship between academic self-perception and academic achievement among 61 adult learners in Portugal. Their academic performance was measured by their total grade for the online course. The result indicated that their self-perception was significantly related to their level of academic performance. Moreover, it was found that there was no statistically significant difference between men and women regarding self-perception.

These studies (Goulão, 2014; Han 2004; Joo, Bong, & Choi, 2000) demonstrated how students' self-perception was related to their academic achievement in technology-based environments. Self-perception was related to learning performance (e.g., understanding online text, searching for information, and participating in writing-based computer discussion). Self-perception could either raise or reduce the level of academic achievement.

Although a number of research studies (e.g., Goulão, 2014; Han, 2004; Hill & Hannafin, 1997; Joo, Bong, & Choi, 2000) have confirmed the relationship between self-perception and online learning performance, a research-based understanding of the relationship between the self-perception and reading performance in an Internet-based environment needs to be investigated. The processes of online learning in a first language are different from those required for EFL reading. In the different contexts of L1 and L2 reading, there are some differences in affective states (e.g., motivation,

involvement, and self-esteem) in terms of reading responses (Pintrich, 2002). Self-perceived reading ability varies depending on linguistic differences, educational experience, cultural backgrounds, and so on for literacy learning in L1 and L2 contexts. In addition, the extra features of online text create additional activities for readers. Students either respond to the text with confidence or become overloaded with information hidden in multiple layers on a website. Self-perception influences how one learns, employs reading strategies in order to complete tasks, and solves the problems (Chapman, Tunmer, & Prochnow, 2000; Henk, Marinak, & Melnick, 2012, 2013; Pintrich & De Groot, 1990; Shang, 2010). With this notion, the investigation of the relationship between students' self-perception and their online reading performance in EFL settings will shed light on the causes of students' online reading achievement. The results of this study will be useful for the development of online reading in EFL settings. Thus, the aim of the study is to investigate the relationship between EFL college students' self-perception and their online reading achievement.

From the results of this study, teachers can gain an understanding of the affective states of classes and individual students in which their self-perception of online reading may be changed over time. It is necessary for teachers to help students have confidence in their reading ability and encourage them to face challenges of online reading with their greater effort rather than to attribute all their failures to a lack of online reading ability.

2. Research Methodology

2.1 Participants

The sample in this study included second-year undergraduates with different majors and different levels of English proficiency at a university in Thailand. There were 400 students: 277 female (69.25%) and 123 male (30.75%) students. Their ages ranged from 20 years to 23 years. Their areas of study included Business Administration (43.5%), Liberal Arts (43.3%), Fine and Applied Arts (12.2%), and Technical Education (1%). Regarding overall academic performance measured by Grade Point Average (GPA), 52.50% of the students fell within the range of 3.00 - 4.00. 45.75% fell within the range of 2.00 - 2.99 while only 1.75% of the students fell within the range of 1.00 - 1.99.

2.2 Instruments

2.2.1 The Online Reading Test

The online English reading test was developed to measure the college students' online reading achievement in an EFL setting. There were two alternate forms of the test in which Cronbach's alpha reliability coefficients were .703 and .771, respectively. The alternate forms of the test could be used interchangeably. The test in each form consisted of an article on a website and ten open-ended questions. The selection of the articles which were expository texts had an appropriate level of reading difficulty, elements of online text (e.g., hyperlinks, diagrams, and pictures), and content relevant to the students' daily life. The ten open-ended questions were developed from three types of questions - textually explicit, textually implicit, and scriptally implicit (Pearson & Johnson, 1978). Students were required to either locate information explicitly stated in a sentence or

make inferences based on the text. They were also required to integrate their background knowledge with information in the text. Each alternate form had four questions requiring a textually explicit response, four questions requiring a textually implicit response, and two questions requiring a scriptally implicit response.

2.2.2 The Online Reader Self-Perception Scale for EFL College Students

The Online Reader Self-Perception Scale (ORSPS) for EFL college students was developed to measure how EFL college students felt about themselves as online readers. The ORSPS is divided into two parts. The first part comprised of personal information. The second part is the scale used to measure self-perception of the participants as online readers in an EFL setting. The scale was constructed from the theoretical concepts of self-perception of online readers in an EFL setting. The scale was grounded in prior literature (e.g., Adunyarittigun, 2015; Bandura, 1986, 1997; Grabe & Stoller, 2011; Henk, Marinak, & Melnick, 2012, 2013; Leu et al., 2004). Thirty items on the scale were constructed to measure two dimensions of self-perception: social reference and self-reflection by using a 5-point Likert-type scale (1 = Strongly Disagree, 2 = Disagree, 3 = Undecided, 4 = Agree, 5 = Strongly Agree). The first and the second dimensions had Cronbach's alpha of .937 and .928, respectively. Item-total correlations also ranged from .587 to .734. The statistical analyses of Cronbach's alpha and the item-total correlations proved that the scale had coherence and uniformity of the items for measuring the self-perception of online reading.

2.3 Data Collection

The participants were asked to complete the online reading test, and then the online reader self-perception scale. In order to explore their online reading ability in English, the participants were given the online reading test on a computer. Eighty participants took the online reading test in a computer laboratory at a time. They read the article on the website and gave short answers to the questions. The time allocation for the reading comprehension was one hour. After they completed the test, they saved the file and sent it to the researcher's email address. The completion of the ORSPS took approximately 15 minutes. Each item on the scale to which students responded was coded (e.g., Strongly Agree = 5 and Undecided = 3) on a scoring sheet in order to create a raw score for each dimension.

2.4 Data Analysis

The scoring procedure for the online reading test involved two independent raters scoring the online reading test tasks. They read and rated each set of answers independently. Furthermore, before the rating process began, they received the detailed instructions and answer keys, and were trained in how to score the test responses. The sub-scores for each answer obtained from both raters were entered and compared for the purposes of the consistency of the scoring. If there were any significant differences in scores, a third rater examined and resolved the disagreement about the scoring of that item. The total scores of each student were computed and analyzed in order to determine the consistency of the scoring.

The data gained from the ORSPS and the online reading test were analyzed by the Pearson Product Moment Correlation to ascertain the relationship between online readers' self-perception and their reading achievement. In addition, regression analysis was performed to determine the extent to which self-perception predicted the students' online reading achievement.

3. Results and Discussion

3.1 The Relationship between Self-perception of Thai EFL Students at the College Level and Their Level of Online Reading Achievement

In order to investigate the relationship between self-perception and online reading achievement of EFL college students, data from the ORSPS were correlated with the students' achievement data. The analysis of the Pearson Product Moment Correlation in Table 1 yielded positive and significant correlations between the self-perception scales and the online reading achievement, ranging from .392 to .431. The total self-perception scales had moderate positive correlation with the online reading achievement ($r = .431, p < 0.01$). In the subscales of the ORSPS, the social reference scale ($r = .392, p < 0.01$) and the self-reflection scale ($r = .418, p < 0.01$) demonstrated statistically positive correlations with the online reading achievement in a moderate range.

Table 1: Correlation between Online Readers' Self-Perception and the Online Reading Achievement Variable (n=400)

	Online reading test
Self-perception scales	.431**
Subscales	
Social Reference	.392**
Self-Reflection	.418**

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Although the correlations between the self-perception scales and the scores on the online reading test reached statistical significance in a positive direction, the strength of the correlations was moderate. This can explain why the students' self-perception had a moderate positive correlation with their online reading achievement. Learning in the 21st century is connected with computer technology, especially the Internet (Board of Studies, 2000), and online texts are typically nonlinear and interactive where hyperlinks are embedded within short passages. The short passages in non-linear hypertext encourage online readers to navigate their own ways of understanding and responding to information through links in such ways that they seldom follow a linear and sequential reading form (Slatin, 1991). They read short passages from one page to other pages on websites in order to acquire and respond to the information. It is possible that the advent of computer technology impoverishes their online reading performance where less concentration on handling lengthy and deep textual reading can result from the technology (Sutherland-Smith, 2002). The texts in the online reading test were quite long and required online readers to handle and increase

concentration on long textual reading. This lengthy textual reading can influence online readers' performance. Thus, the students in this study could not perform well on the online reading test. This possible reason could account for the moderate relationship between the self-perception scales and the students' online reading achievement.

For further analysis, the relationship between the self-perception of online reading and the online reading achievement was assessed using multiple regression. The subscales of the ORSPS including the social reference scale and the self-reflection scale were entered into the regression analysis for the achievement variable. The result showed that the subscales of the ORSPS (the social reference scale and the self-reflection scale) positively predicted the online reading achievement (see Table 2). This indicated that students with higher scores on the self-perception scales had higher scores on the online reading test. As can be seen in Table 2, the students' online reading scores increased to the range of .039 to .112 points at the 95% confidence level for a scale point of the self-reflection scale when the social reference scale was a constant dependent variable. Additionally, their online reading scores increased to the range of .010 to .079 points at the 95% confidence level for a scale point of the social reference scale when the self-reflection scale was a constant dependent variable. Both predictor variables (the self-reflection scale and the social reference scale) accounted for 18.4% of variance on their online reading achievement. In a comparison of the beta weights among the subscales, the self-reflection scale ($\beta_1 = .285, p < 0.01$) was a stronger predictor of online reading achievement than the social reference scale ($\beta_2 = .175, p < 0.05$) was.

Table 2: Multiple Linear Regression Analysis of Self-Reflection Scale and Social Reference Scale for Online Reading Achievement

Achievement	Predictors	Standardized coefficients Beta	p-value	Adjusted R Square	Std. Error of estimates	95% confidence interval for B	
						Lower Bound	Upper Bound
	(Constant)		.000**			2.404	4.987
Online Reading Test	Self-Reflection	.285	.000**	.184	1.89363	.039	.112
	Social Reference	.175	.013*			.010	.079

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

The results of this study are consistent with the previous research (e.g. Joo, Bong, & Choi (2000), Han (2004), and Goulao (2004)). The students with higher scores on the self-perception scale will have higher scores on the online reading test, or vice versa. When each subscale on the ORSPS is considered, the self-reflection scale had the highest predictability of the students' online reading achievement. The self-reflection scale included readers' judgment about their online reading ability as influenced by their prior performance and affective states. A number of research studies (Bandura, 1997; Dick, Carey, & Carey, 2005; Klassen, 2004; Pajares, Johnsons, & Usher, 2007; Schunk, 2003; Schunk

& Schwartz, 1993; Zimmerman & Kitsantas, 1996) have demonstrated that the self-reflection scale has a stronger impact on how individuals perceive their ability to process online reading than the social reference scale does. In the self-reflection scale, students' past success in online reading can lead them to feel confident in performing and overcoming difficulties. This provides them the most influential source of their judgment on personal ability (Bandura, 1995). Thus, the self-reflection scale is a strong source of information about the development of self-perception which is consistent with the findings in the previous studies.

The social reference scale is an important source of students' online reading ability. In many cases, EFL students need to perceive their online reading ability from observing their peers' or by getting feedback from others such as teachers, family, and friends (Bandura, 1997; Ziegler, 2005). The formation of self-perception for online readers can be influenced by social comparison or social feedback, in which observation of other people is a stimulus to self-improvement and competition. For example, proficient readers in class model how to narrow the scope of their key-word searches to find specific information on the Internet. Students can observe their classmates using effective techniques to search for the information, and this can form their belief in their reading ability through vicarious learning. If their classmates are able to perform an online task, they feel that they can accomplish the task as well. Thus, social comparison can stimulate students to improve their learning performance. In addition, teachers can give students feedback on their online reading performance and encourage them to persist in working on a task through email messages. Social reinforcement can also stimulate students to improve their online reading as well as fostering their belief in their reading ability.

4. Conclusion

This article demonstrated the relationship between EFL college students' self-perception and their online reading achievement. Their self-perception can also predict their online reading achievement. Self-perception is considered an important factor in the improvement of reading ability that helps teachers better address the role of the psychological aspect in reading class.

In order to improve self-perception, students should have the satisfactory level of online reading skills that will lead to the high level of self-perception. Thus, teachers should guide students through their instruction to increase students' online reading performance. For example, teachers can revise grouping techniques in class. Teachers should ask proficient online readers to demonstrate their online reading performance through a think-aloud method in their groups. The think aloud method provides direct access to the readers' mind allowing other students to observe how the readers' understanding of online texts happens. Other students within groups can learn how to deal with the reading texts (e.g. making use of the relevant information from different pages of websites and identifying information on the Internet) through their peer modeling. The observation of the similar peers performing an online reading task successfully conveys to other students that they can accomplish it as well. This social comparison increases their confidence of the online reading ability, as well as improving their reading skills.

5. References

- Adunyarittigun, D. 2015. Developing a scale to measure reader self-perception for EFL students. *PASAA* 50: 1-30.
- Bandura, A. 1986. *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. 1995. *Self-efficacy in changing societies*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Bandura, A. 1997. *Self-efficacy: The exercise of control*. New York : Freeman.
- Board of Studies. 2000. *Curriculum & standards framework II*. Carlton, VIC, Australia : Author.
- Bouffard-Bouchard, T. 1990. Influence of self-efficacy on performance in a cognitive task. *Journal of Social Psychology* 130: 353-363.
- Chapman, J. W., Tunmer, W. E., & Prochnow, J. E. 2000. Early reading-related skills and performance, reading self-concept, and the development of academic self-concept: A longitudinal study. *Journal of Educational Psychology* 92: 703-708.
- Coiro, J. 2003. Exploring literacy on the Internet. *The Reader Teacher* 56(5): 458-464.
- Dick, W., Carey, L., & Carey, J. O. 2005. *The systematic design of instruction* (6th ed.). Boston : Allyn and Bacon.
- Goulao, M. de F. 2014. The relationship between self-efficacy and academic achievement in adults' learners. *Athens Journal of Education* 1(3): 237-246.
- Grabe, W., & Stoller, F. L. 2011. *Teaching and Researching: Reading*. Harlow, England: Longman/ Pearson Education.
- Han, K. 2004. L2 learners' self-efficacy beliefs: Interactive affects and effects of three different contexts. *Multimedia-Assisted Language Learning* 8(1): 53-75.
- Henk, W. A., Marinak, B. A., & Melnick, S. A. 2012/2013. Measuring the reader self-perception of adolescents: Introducing the RSPS2. *Journal of Adolescent & Adult Literacy* 56(4): 311-320.
- Hill, J., & Hannafin, M. 1997. Cognitive strategies and learning from the World Wide Web. *Educational Technology Research & Development* 45: 37-64.
- Igbaria, M., & Iivari, J. 1995. The effects of self-efficacy on computer usage. *OMEGA: International Journal of Management Science* 23(6): 587-605.
- Joo, Y., Bong, M., & Choi, H. -J. 2000. Self-efficacy for self-regulated learning, academic self-efficacy, and Internet self-efficacy in Web-based instruction. *Educational Technology Research and Development* 48: 5-17.
- Klassen, R. 2004. A cross-cultural investigation of the efficacy beliefs of South Asian immigrant and Anglo non-immigrant early adolescents. *Journal of Educational Psychology* 96: 731-742.
- Lawrence, D. 2006. *Enhancing self-esteem in the classroom*. London : Paul Chapman Publishing.
- Leu, D. J., Kinzer, C. K., Coiro, J., & Cammack, D. W. 2004. Toward a theory of new literacies emerging from the Internet and other information and communication technologies. In R. B. Ruddell, & N. Unrau (Eds.), *Theoretical models and process of reading* (pp. 1570-1613). Newark, DE : International Reading Association.

- McKenna, M. C., Reinking, D., Labbo, L. D., & Kieffer, R. D. 1999. The electronic transformation of literacy and its implications for the struggling reader. *Reading & Writing Quarterly* 15: 111-126.
- Pajares, F., Johnson, M. J., & Usher, E. L. 2007. Sources of writing self-efficacy beliefs of elementary, middle, and high school students. *Research in the Teaching of English*, 42: 104-120.
- Pearson, P. D., & Johnson, D. D. 1978. *Teaching reading comprehension*. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Pianfetti, E. S. 2001. Teachers and technology: Digital literacy through professional development. *Language Arts* 78: 255-262.
- Pintrich, P. R. 2002. The role of metacognitive knowledge in learning, teaching, and assessing. *Theory into practice* 41(4): 219-225.
- Pintrich, P. R., & De Groot, E. V. 1990. Motivational and self-regulated learning components of classroom academic performance. *Journal of Educational Psychology* 82: 33-40.
- Reinking, D., McKenna, M. C., Labbo, L. D., & Kieffer, R. F. (Eds.). 1998. *Handbook of literacy and technology: Transformations in a post-typographic world*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Schunk, D. H. 1989. Self-efficacy and cognitive achievement: Implications for students with learning problems. *Journal of Learning Disability* 22(1): 14-22.
- Schunk, D. H. 2003. Self-efficacy for reading and writing: Influence of modeling, goal-setting, and self-evaluation. *Reading and Writing Quarterly* 19: 159-172.
- Schunk, D. H., & Hanson, A. R. 1985. Peer models: Influence on children's self-efficacy and achievement. *Journal of Educational Psychology* 77: 313-322.
- Schunk, D. H., & Swartz, C. W. 1993. Goals and progressive feedback: Effects on self-efficacy and writing achievement. *Contemporary Educational Psychology* 18: 337-354.
- Shang, H. 2010. Reading strategy use, self-efficacy and EFL reading comprehension. *Asian EFL Journal* 12(2): 18-42.
- Shell, D., Colvin, C., & Bruning, R. 1995. Self-efficacy, attribution, and outcome expectancy mechanisms in reading and writing achievement: Grade-level and achievement-level differences. *Journal of Educational Psychology* 87: 386-398.
- Slatin, J. 1991. Reading hypertext: Order and coherence in a new medium. In P. Delany & G. Landow (Eds.), *Hypermedia and literacy studies* (pp. 153-170). Cambridge, MA : MIT Press.
- Sorapure, M., Inglesby, P., & Yatchisin, G. 1998. Web literacy: Challenge and opportunities for research in a new medium. *Computers and Composition* 15: 409-424.
- Sutherland-Smith, W. 2002. Weaving the literacy Web: Changes in reading from page to screen. *The Reading Teacher* 55: 662-669.
- The RAND Reading Study Group. 2013. *Reading for understanding: Towards an R & D program in reading comprehension*. [online]. Retrieved from www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph.../MR1465.pdf.
- Ziegler, S. M. 2005. *Theory-directed nursing practice* (2nd ed.). New York : Springer.
- Zimmerman, B. J., & Kitsantas, A. 1996. Self-regulated learning of a motoric skill: The role of goal-setting and self-monitoring. *Journal of Applied Sport Psychology* 8: 60-75.

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน กับความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์

Community Product Standard of Household Hazardous Products and Product Safety

ศรศักดิ์ สุนทรไชย

Sarisak Soontornchai

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

E-mail: hsasosar@hotmail.com โทร. 081-8105394

บทคัดย่อ

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เป็นมาตรฐานเพื่อรองรับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้ชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น ประเทศไทยได้นำระบบการจำแนกและติดฉลากสารเคมีที่เรียกว่า ระบบสากล GHS มาใช้ตั้งแต่ปี 2555 ทำให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาซึ่งกำกับดูแลผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง ระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยารับผิดชอบ พ.ศ. 2558 เพื่อให้ฉลากต้องเป็นไปตามระบบสากล GHS ซึ่งจะผลบังคับใช้กับสารผสมตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นไป ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดชุมชนประเภทผลิตภัณฑ์ล้างจานและผลิตภัณฑ์ซักผ้าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ประชาชนใช้ในชีวิตประจำวัน หากผลิตภัณฑ์กลุ่มนี้จะยื่นรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ประเภทผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดจึงต้องมีหนังสือแจ้งข้อเท็จจริงจากกระทรวงสาธารณสุข และต้องจัดทำฉลากตามระบบสากล GHS ซึ่งประกอบด้วย รูปสัญลักษณ์ คำสัญลักษณ์ และข้อความแสดงความเป็นอันตราย นอกจากนี้ ยังต้องมีวิธีการเก็บรักษา คำเตือน และวิธีแก้ไขเบื้องต้น การเลือกสารเคมีที่มีอันตรายน้อยจึงมีความสำคัญ และต้องได้ข้อมูลจากผู้ประกอบการค้าสารเคมีเพื่อจำแนกความเป็นอันตรายของผลิตภัณฑ์จากสารเคมีที่เป็นองค์ประกอบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสารลดแรงตึงผิวที่มีความเป็นอันตรายเมื่อกลืนกิน ระคายเคืองต่อผิวหนังมาก และทำลายดวงตาอย่างรุนแรง การนำระบบสากล GHS ไปประยุกต์ในมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนต้องการความร่วมมือของหน่วยงานหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน ระบบสากล GHS ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด

Abstract

Community Product Standard (CPS) under Thai Industrial Standard Institute (TISI) is a standard to support One Tambon, One Product (OTOP) Scheme which any communities capable of using their local resource and wisdom in developing community products for better community subsistence. Thailand has been applying Globally Harmonized System of Classification and Labeling of Chemicals (GHS) since 2012. Therefore, the Office of Food and Drug Administration (FDA) which has been controlling household hazardous products announced the Ministry of Public Health's (MOPH's) Notification on Hazard Classification and Communication System of Hazardous Substances under the FDA's Responsibility of 2015 resulting in GHS-based labeling. The notification would be fully implemented over mixtures from 20 March 2020. Community cleaning products especially hand dish washing and laundry detergents are daily used. In case of submitting for CPS approval, such products

would need fact declaration sheet from the Ministry of Public Health and would be labeled as per GHS. The labels consist of pictogram, signal word, and hazard statement. Storage method, precautionary statement, and first-aid are also included. Selection of less hazardous chemicals are significant and their information would be received from the chemical traders for hazardous classification of the products from their chemical components. Most of the community cleaning products contain surfactants with hazard properties including harmful if swallowed, causes skin irritation, and causes serious eye damage. Application of GHS in Community Product Standard needs much cooperation from various relevant agencies.

Keywords: Community Product Standard, Household hazardous products, Globally Harmonized System of Classification and Labeling of Chemicals (GHS), Community cleaning products

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้วยการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ สร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคงเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งและความเดือดร้อนของประชาชน กรมการพัฒนาชุมชน จึงดำเนินการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon, One Product; OTOP) หรือโครงการผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีเอกลักษณ์ของตนเองสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยรัฐพร้อมในการสนับสนุนให้ชุมชนเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ แหล่งเงินทุน และพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารและการตลาดเพื่อเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์จากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ (osthailand.nic.go.th/masterplan_area/userfiles/files/otop.pdf)

แต่จากการดำเนินงานที่ผ่านมา คุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนยังมีความหลากหลายแตกต่างกัน สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) จึงได้จัดทำโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ขึ้นเพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือระดับพื้นบ้านที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลเรื่อง OTOP ที่จะสนับสนุนในด้านมาตรฐานและการรับรองคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโครงการ OTOP เป็นที่ยอมรับและสามารถประกันคุณภาพให้กับผู้บริโภค โดยการแสดงเครื่องหมายการรับรองเพื่อส่งเสริมด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย และสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งการรับรองดังกล่าวครอบคลุมถึงผลิตภัณฑ์วัตถุดิบที่ใช้ในบ้านเรือน (app.tisi.go.th/otop/otop.html)

ประเทศไทยได้นำระบบสากล GHS (Globally Harmonized System of Classification and Labeling of Chemicals ; GHS) ของสหประชาชาติ (GHS (Rev.7), 2017) มาบังคับใช้เพื่อความปลอดภัยของสารเคมีในร่องในภาคอุตสาหกรรม ตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2555 (ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง ระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย พ.ศ. 2555) โดยมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม และกระทรวงสาธารณสุขด้วยมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการสื่อสารความเป็นอันตรายในรูปฉลากและเอกสารความปลอดภัยสารเคมี (safety data sheet; SDS) ให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับสารเคมี คือ ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขนส่ง ผู้ปฏิบัติการตอบโต้เหตุฉุกเฉิน และผู้บริโภค ต่อมา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ดำเนินการเพื่อรองรับการแสดงฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนหรือทางสาธารณสุขตามระบบสากล GHS โดยได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง ระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยารับผิดชอบ พ.ศ. 2558 ประกาศ ณ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2558 (ประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง ฉลากของวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยารับผิดชอบ พ.ศ. 2558) ทั้งนี้ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป โดยสารเดี่ยวให้ดำเนินการแสดงฉลากตามระบบ

สากล GHS ให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 1 ปี และสารผสมให้ดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลา 5 ปี ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างสมบูรณ์ในปี 2563 โดยกลุ่มควบคุมวัตถุอันตราย สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลวัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนหรือทางสาธารณสุขให้มีคุณภาพและปลอดภัย โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ซึ่งวัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนหรือทางสาธารณสุข แบ่งตามประเภทของผลิตภัณฑ์ได้ดังนี้

1) **ผลิตภัณฑ์ป้องกันกำจัดแมลงและสัตว์อื่น** เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบของสารที่ใช้ในการไล่หรือกำจัดแมลง กำจัดหนูหรือสัตว์ฟันแทะ เช่น ยาจุดกันยุง ผลิตภัณฑ์กำจัดยุง ผลิตภัณฑ์ทาไล่ยุง ผลิตภัณฑ์กำจัดเห็บหมัด ผลิตภัณฑ์กำจัดหนู ผลิตภัณฑ์กำจัดมด ผลิตภัณฑ์กำจัดแมลงสาบ ผลิตภัณฑ์กำจัดปลวก เป็นต้น

2) **ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด** เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้เพื่อทำความสะอาดพื้นผิวต่าง ๆ หรือวัสดุ เช่น ผลิตภัณฑ์ล้างจาน ผลิตภัณฑ์ซักผ้า ผลิตภัณฑ์ล้างห้องน้ำ ผลิตภัณฑ์เช็ดกระจก ผลิตภัณฑ์ล้างรถ เป็นต้น

3) **ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อโรค** เช่น ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ฆ่าเชื้อโรคที่พื้นผิวหรือวัสดุต่าง ๆ สเปรย์ฆ่าเชื้อโรคในอากาศ เป็นต้น แต่ไม่รวมถึงผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อโรคที่ใช้ทางยา และที่ใช้เฉพาะกับเครื่องมือแพทย์

4) **ผลิตภัณฑ์อุปโภคอื่น** เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่จัดอยู่ในกลุ่มข้างต้น เช่น ผลิตภัณฑ์แก้ไขการอุดตันของท่อหรือทางระบายสิ่งปฏิกูล ผลิตภัณฑ์ลบคำผิด ผลิตภัณฑ์กาวยาเทิลไซยาโนอะคริเลต (Alkyl Cyanoacrylate) เป็นต้น

ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใกล้ชิดกับประชาชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ล้างจาน และผลิตภัณฑ์ซักผ้า จากการศึกษาพบว่า มีการใช้สารเคมีในผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก (วัชรินทร์ และศรีศักดิ์, 2555) เช่น สารลดแรงตึงผิว (surfactant) สารตัวทำละลาย (solvent) เป็นต้น ซึ่งสารเคมีที่ใช้เหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในชุมชนในวงกว้างได้ หากละเลยการปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสม และเคร่งครัด ดังนั้นในการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ประเภทผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดจึงต้องมีหนังสือแจ้งข้อเท็จจริงจากกระทรวงสาธารณสุขเป็นเอกสารประกอบการยื่นขอการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ประเภทผลิตภัณฑ์ล้างจาน (ประกาศสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ฉบับที่ 1583 (พ.ศ. 2553)) กำหนดว่า ต้องมีส่วนประกอบหลักโดยทั่วไปเป็นสารลดแรงตึงผิวประเภทแอนไอออนิก (ประจุลบ) หรืออนไอออนิก (ไม่มีประจุ) หรือแอมโฟเทริก (ประจุบวกและลบ) ประเภทใดประเภทหนึ่งหรือผสมกัน มีสารเติมแต่ง เช่น สารช่วยการละลายหรือสารตัวทำละลาย สารปรับความหนืด สารกันเสีย เป็นต้น ต้องมีลักษณะทั่วไปเป็นของเหลวเนื้อเดียวกัน ไม่แยกชั้น ไม่มีสิ่งแปลกปลอม ละลายได้ในน้ำ และไม่มึนกลื่นที่ไม่พึงประสงค์ สารลดแรงตึงผิวต้องไม่น้อยกว่า ร้อยละ 15 โดยน้ำหนัก เมื่อทำเป็นสารละลาย ร้อยละ 1 โดยน้ำหนัก ความเป็นกรด-ด่างต้องอยู่ระหว่าง 5.0 - 9.5 โลหะเป็นพิษทั้งหมด (แคดเมียม ตะกั่ว พลวง สารหนู และปรอท รวมกัน) ต้องไม่เกิน 30 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม

ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ประเภทผลิตภัณฑ์ซักผ้าชนิดเหลว (ประกาศสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ฉบับที่ 1584 (พ.ศ. 2553)) กำหนดว่า ต้องมีส่วนประกอบหลักโดยทั่วไปเป็นสารลดแรงตึงผิวประเภทแอนไอออนิก (ประจุลบ) หรือแคตไอออนิก (ประจุบวก) หรืออนไอออนิก (ไม่มีประจุ) หรือแอมโฟเทริก (ประจุบวกและลบ) ประเภทใดประเภทหนึ่งหรือผสมกัน มีสารเติมแต่ง เช่น สารลดความกระด้างของน้ำ สารเพิ่มหรือลดฟอง เป็นต้น ต้องมีลักษณะทั่วไปเป็นของเหลวเนื้อเดียวกัน ไม่แยกชั้น ไม่มีสิ่งแปลกปลอม ละลายได้ในน้ำ และไม่มึนกลื่นที่ไม่พึงประสงค์ เช่น น้ำมันก๊าด กลิ่น กลิ่นบูด เมื่อทำเป็นสารละลาย ร้อยละ 1 โดยน้ำหนัก ความเป็นกรด-ด่างต้องอยู่ระหว่าง 5.0 - 10.5 สารที่ละลายในแอลกอฮอล์ต้องไม่น้อยกว่า ร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก ฟอสเฟตทั้งหมด (คำนวณเป็นไดฟอสฟอรัสเพนเตออกไซด์; P_2O_5) ต้องไม่เกิน ร้อยละ 13 โดยน้ำหนัก

หากพิจารณาส่วนประกอบหลักของผลิตภัณฑ์ล้างจานและผลิตภัณฑ์ซักผ้าชนิดเหลวมีส่วนประกอบเป็นสารลดแรงตึง ซึ่งสารกลุ่มนี้มีความสามารถในการใช้งาน ดังนี้

ชนิดของสารลดแรงตึงผิว	การเกิดฟอง	ความสามารถในการซักล้าง	ความสามารถในการทำให้อ่อนนุ่ม	ชนิดของวัตถุอันตราย
ประจุลบ (Anionic surfactant)	ดีที่สุด	ค่อนข้างดี	ไม่แน่นอน	1
ไม่มีประจุ (Nonionic surfactant) ยกลเว้นสารกลุ่มโนนิลฟีนอลเอทอกซีเลต (Nonylphenol ethoxylate)	ดี	ดี	ดี	1
ไม่มีประจุ (Nonionic surfactant) ที่เป็นสารกลุ่มโนนิลฟีนอลเอทอกซีเลต (Nonylphenol ethoxylate)	ดี	ดี	ดี	3
ประจุบวก (Cationic surfactant)	ไม่ดี	ปานกลาง	ไม่ดี	3
ประจุบวกและลบ (Amphoteric surfactant)	ค่อนข้างดี	ดี	ดีที่สุด	3

ที่มา : Tiger Chemical Company, 1997

จากความสามารถในการใช้งานของสารลดแรงตึงผิวจะเห็นว่า มีความแตกต่างกัน และเป็นชนิดของวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ซึ่งกำหนดไว้ ดังนี้

วัตถุอันตราย ชนิดที่ 1 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

วัตถุอันตราย ชนิดที่ 2 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อนและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

วัตถุอันตราย ชนิดที่ 3 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องได้รับอนุญาต

วัตถุอันตราย ชนิดที่ 4 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่ห้ามไม่ให้เกิดการผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง

สารลดแรงตึงผิวที่เป็นชนิดที่ 1 คือ สารลดแรงตึงผิวชนิดประจุลบ (Anionic surfactant) และสารลดแรงตึงผิวชนิดไม่มีประจุ (Nonionic surfactant) ยกลเว้นสารกลุ่มโนนิลฟีนอลเอทอกซีเลต (Nonylphenol ethoxylate) ซึ่งมีความเป็นอันตรายน้อยไม่ต้องขออนุญาต แต่ต้องมีหนังสือแจ้งข้อเท็จจริงจากกระทรวงสาธารณสุขว่า เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 สารลดแรงตึงผิวกลุ่มนี้มักมีความเป็นอันตรายคือ เป็นอันตรายเมื่อกลืนกิน ระคายเคืองต่อผิวหนังมาก และทำลายดวงตาอย่างรุนแรง จึงต้องมีการแจ้งวิธีการเก็บรักษา คำเตือน และวิธีแก้พิษเบื้องต้น ตามที่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดไว้ ดังนี้

วิธีเก็บรักษา เก็บในที่มืดชิด ห่างจากเด็ก อาหารและสัตว์เลี้ยง

คำเตือน 1. ห้ามรับประทาน

2. ระมัดระวังอย่าให้เข้าตา ผู้ที่แพ้สารเคมีง่ายควรสวมถุงมือยาง

3. ภาชนะที่ใช้หมดแล้วควรทิ้งหรือทำลาย ห้ามทิ้งลงในแม่น้ำ คู คลอง แหล่งน้ำสาธารณะ

วิธีแก้พิษเบื้องต้น 1. หากเข้าตา ให้รีบล้างด้วยน้ำสะอาดจนอาการระคายเคืองทุเลา หากไม่ทุเลาให้ไปพบแพทย์

2. หากกลืนกิน ห้ามทำให้อาเจียน ให้ดื่มน้ำ หรือนมปริมาณมาก ๆ เพื่อเจือจาง แล้วรีบนำผู้ป่วยส่งแพทย์ทันที พร้อมภาชนะบรรจุ ฉลาก หรือใบแทรกของผลิตภัณฑ์

ส่วนสารลดแรงตึงผิวที่เป็นไม่มีประจุ (Nonionic surfactant) ที่เป็นสารกลุ่มโนนิลฟีนอลเอทอกซีเลต (Nonylphenol ethoxylate) ชนิดประจุบวก (Cationic surfactant) และชนิดที่มีทั้งประจุบวกและลบ (Amphoteric surfactant) เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยสรุป กรณีผลิตภัณฑ์เข้าข่ายเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ต้องแจ้งข้อเท็จจริงกรณีเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ต้องขอขึ้นทะเบียนและต้องแจ้งการดำเนินการ วัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ต้องขอขึ้นทะเบียนต้องแจ้งการดำเนินการ ขออนุญาตผลิต นำเข้า หรือส่งออก ตามแต่กรณี

โดยหลักการของการสื่อสารความเป็นอันตรายของสารเคมีตามระบบสากล GHS ที่เป็นระบบเดียวกันทั่วโลกของผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมเป็นสารเคมีประกอบด้วย รูปสัญลักษณ์ คำสัญญาณ และข้อความแสดงความเป็นอันตราย รูปสัญลักษณ์ (Pictogram) ซึ่งมี 9 รูปดังนี้

รูปสัญลักษณ์	ความหมาย
 สารไวไฟ	• ก๊าซไวไฟ • สารเดี่ยวและสารผสมที่ทำปฏิกิริยาได้เอง • ของแข็งที่ลุกติดไฟได้เองในอากาศ • ของเหลวที่ลุกติดไฟได้เองในอากาศ • ละอองลอย • สารเดี่ยวและสารผสมที่เกิดความร้อนได้เอง • ของเหลวไวไฟ • ของแข็งไวไฟ • สารเพอร์ออกไซด์อินทรีย์ • สารเดี่ยวและสารผสมที่สัมผัสน้ำแล้วให้ก๊าซไวไฟ • วัตถุระเบิดที่ถูกลดความไวต่อการระเบิด
 สารออกซิไดซ์	• ของแข็งออกซิไดซ์ • ก๊าซออกซิไดซ์ • ของเหลวออกซิไดซ์
 วัตถุระเบิด	• วัตถุระเบิด • สารเพอร์ออกไซด์อินทรีย์ • สารเดี่ยวและสารผสมที่ทำปฏิกิริยาได้เอง
 สารกัดกร่อน	• สารกัดกร่อนโลหะ • การกัดกร่อน และการระคายเคืองต่อผิวหนัง • การทำลายดวงตาอย่างรุนแรงและการระคายเคืองต่อดวงตา

รูปสัญลักษณ์	ความหมาย
 ก๊าซ	ก๊าซภายใต้ความดัน
 สารอันตรายต่อสุขภาพ	ความเป็นพิษเฉียบพลัน
 สารอันตรายต่อสุขภาพ	- ความเป็นพิษเฉียบพลัน - การกัดกร่อนและการระคายเคืองต่อผิวหนัง - การทำลายดวงตาอย่างรุนแรงและการระคายเคืองต่อดวงตา - การทำให้ไวต่อการกระตุ้นอาการแพ้ต่อผิวหนัง - ความเป็นพิษต่ออวัยวะเป้าหมายอย่างเฉพาะเจาะจงจากการรับสัมผัสครั้งเดียว - ความเป็นอันตรายต่อโอโซนในชั้นบรรยากาศ
 สารอันตรายต่อสุขภาพ	- การทำให้ไวต่อการกระตุ้นอาการแพ้ต่อระบบทางเดินหายใจ - การก่อให้เกิดการกลายพันธุ์ของเซลล์สืบพันธุ์ - การก่อมะเร็ง - ความเป็นพิษต่อระบบสืบพันธุ์ - ความเป็นพิษต่ออวัยวะเป้าหมายอย่างเฉพาะเจาะจงจากการรับสัมผัสครั้งเดียว - ความเป็นพิษต่ออวัยวะเป้าหมายอย่างเฉพาะเจาะจงจากการรับสัมผัสซ้ำ - ความเป็นอันตรายจากการสลาย
 สารอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม	- ความเป็นอันตรายเฉียบพลันต่อสิ่งแวดล้อมในน้ำ - ความเป็นอันตรายระยะยาวต่อสิ่งแวดล้อมในน้ำ

คำสัญญาณ (Signal Word) หมายถึง คำที่ใช้เพื่อกำหนดระดับความสัมพันธ์ ของความรุนแรงของอันตรายและคำเตือนสำหรับผู้อ่านถึงโอกาสในการเกิดอันตราย

ข้อความแสดงความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย (Hazard Statement) หมายถึง วลีที่กำหนดขึ้นสำหรับประเภทและประเภทย่อยความเป็นอันตรายที่อธิบายถึงลักษณะความเป็นอันตรายของผลิตภัณฑ์

ตัวอย่างฉลากผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดประเภทผลิตภัณฑ์ล้างจานตามระบบสากล GHS ที่มีสารสำคัญ 2 สาร คือ เกลือโซเดียมของลิเนียร์อัลคิลเบนซีสัลโฟเนต และโซเดียมลอริลอีเทอร์ซัลเฟต ซึ่งมีความเป็นอันตราย ดังนี้

เกลือโซเดียมของลิเนียร์อัลคิลเบนซีนซัลโฟเนต	โซเดียมลอริลอีเทอร์ซัลเฟต
 อันตราย เป็นอันตรายเมื่อกลืนกิน ระคายเคืองต่อผิวหนังมาก ทำลายดวงตาอย่างรุนแรง เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตในน้ำ และมีผลกระทบต่อระยะยาว	 อันตราย เป็นอันตรายเมื่อกลืนกิน ระคายเคืองต่อผิวหนังมาก ทำลายดวงตาอย่างรุนแรง เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตในน้ำ และมีผลกระทบต่อระยะยาว

หากนำมาจำแนกความเป็นอันตรายจะได้ผลตามระบบสากล GHS จะได้ผล (ศรศักดิ์, 2561) ดังนี้

ผลิตภัณฑ์ล้างจานซันไนซ์	
ชื่อและอัตราส่วนสารสำคัญ เกลือโซเดียมของลิเนียร์อัลคิลเบนซีนซัลโฟเนต Linear alkyl benzene sulfonate, sodium salt 12% w/w โซเดียมลอริลอีเทอร์ซัลเฟต (Sodium lauryl ether sulfate) 5% w/w ประโยชน์ ใช้ทำความสะอาดภาชนะหรือเครื่องใช้ในครัว จัดการกับมัน คราบอาหารและกลิ่นคาวต่างๆ วิธีใช้ ผสมผลิตภัณฑ์ล้างจานซันไนซ์ 5 ซีซี ต่อน้ำ 2 ลิตร ล้างภาชนะหรือเครื่องใช้ ในครัวแล้วล้างออกด้วยน้ำสะอาด 1-2 ครั้ง สำหรับคราบอาหารที่สกปรกมาก ให้ใช้ผลิตภัณฑ์ล้างจานซันไนซ์ ในอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้น วิธีเก็บรักษา เก็บในที่มืดชื้น ห่างจากเด็ก อาหารและสัตว์เลี้ยง คำเตือน 1. ห้ามรับประทาน 2. ระวังอย่าให้เข้าตา ผู้ที่แพ้สารเคมีง่ายควรสวมถุงมือยาง 3. ภาชนะที่ใช้หมดแล้วควรทิ้งหรือทำลาย ห้ามทิ้งลงในแม่น้ำ คู คลอง แหล่งน้ำสาธารณะ วิธีแก้พิษเบื้องต้น 1. หากเข้าตา ให้รีบล้างด้วยน้ำสะอาดจนอาการระคายเคืองทุเลา หากไม่ทุเลาให้ไปพบแพทย์ 2. หากกลืนกิน ห้ามทำให้อาเจียน ให้ดื่มน้ำ หรือนมปริมาณมาก ๆ เพื่อเจือจาง แล้วรีบนำผู้ป่วย ส่งแพทย์ทันที พร้อมภาชนะบรรจุฉลาก หรือใบแทรกของผลิตภัณฑ์ล้างจานซันไนซ์ ผลิตและจำหน่ายโดย บริษัทซันไนซ์เทรดดิ้ง จำกัด เลขที่ 909 หมู่ที่ 90 ถนนสุขใจ ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000 โทร. 02-9999999 เลขที่รับแจ้ง นบ 999/2063 วัน เดือน ปี ที่ผลิต 9/09/2063	 อันตราย H302 เป็นอันตรายเมื่อกลืนกิน H315 ระคายเคืองต่อผิวหนังมาก H318 ทำลายดวงตาอย่างรุนแรง H402 เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตในน้ำ และมีผลกระทบต่อระยะยาว

ครั้งที่ผลิต 9/2019
ปริมาณสุทธิ 250 มิลลิลิตร

การที่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ของผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทวัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนจะมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคนั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทวัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนในการนำระบบสากล GHS มาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมตามการบังคับใช้ของกฎหมายในปี 2563 โดยผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทวัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนควรปฏิบัติ ดังนี้

1) ในการเลือกใช้สารเคมีควรพิจารณาสัญลักษณ์ของสารเคมีนั้นด้วย ถ้าเป็นอันตรายทางกายภาพควรติดสัญลักษณ์ของสารในผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้นด้วยถ้ามีปริมาณสารนั้นในผลิตภัณฑ์ ส่วนสารเคมีที่มีความเป็นอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมให้พิจารณาไม่ใช้สารเคมีที่มีความเป็นพิษเฉียบพลันทั้งทางปาก ผิวหนัง และการหายใจ

2) ปฏิบัติตามข้อมูลความปลอดภัยของสารเคมีอย่างเคร่งครัดในระหว่างการเตรียมผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทวัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน

3) ปรึกษากลุ่มควบคุมวัตถุอันตราย สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หรือฝ่ายเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทุกจังหวัด หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับสารเคมีที่ใช้ในสูตรผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ใช้ในบ้านเรือน

4) จัดเตรียมฉลากของผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทวัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและสอดคล้องกับระบบสากล GHS และประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง ระบบการจำแนกและสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยารับผิดชอบ พ.ศ. 2558 และประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง ฉลากของวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยารับผิดชอบ พ.ศ.2558

5) ให้คำแนะนำผู้บริโภคในการอ่านฉลาก และปฏิบัติตามวิธีการเก็บรักษา คำเตือน และวิธีแก้พิษเบื้องต้นของผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทวัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน

ส่วนผู้บริโภคควรให้ความสนใจต่อฉลากในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอันตรายของสารเคมี โดยเฉพาะวิธีการเก็บรักษา คำเตือน วิธีแก้พิษเบื้องต้นและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และควรพิทักษ์สิทธิ์ของผู้บริโภคโดยการแจ้งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหากพบว่า ผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทวัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนไม่มีฉลากที่มีสัญลักษณ์ คำสัญลักษณ์ ข้อความแสดงความเป็นอันตราย วิธีการเก็บรักษา คำเตือน และวิธีแก้พิษเบื้องต้น

เอกสารอ้างอิง

ประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง ฉลากของวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยารับผิดชอบ พ.ศ. 2558.

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง ระบบการจำแนกและสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย พ.ศ. 2555.

ประกาศสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ฉบับที่ 1583 (พ.ศ. 2553) เรื่อง ยกเลิกและกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดภาชนะที่ใช้ในครัว.

ประกาศสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ฉบับที่ 1584 (พ.ศ. 2553) เรื่อง ยกเลิกและกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนผลิตภัณฑ์ซักผ้าชนิดเหลว.

วัชรินทร์ ธัญญพิช, และศรีศักดิ์ สุนทรไชย. 2555. ระบบการจำแนกประเภทและการติดฉลากสารเคมีที่เป็นระบบเดียวกันทั่วโลกกับการจัดการสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มแปรรูปสมุนไพรบ้านเกาะตะเคียน อำเภอมะนัง จังหวัดจันทบุรี. วารสารพิษวิทยาไทย, 27(1), 29-42.

ศรีศักดิ์ สุนทรไชย. 2561. รายงานวิจัยเรื่องการประยุกต์ระบบสากล GHS ในผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ใช้ในบ้านเรือนในจังหวัดนนทบุรี. นนทบุรี : สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

GHS (Rev.7) .2017. - Transport UNECE จาก https://www.unece.org/trans/danger/publi/ghs/ghs.../07files_e0.html ค้นเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2561.

Tiger Chemical Company. 1997. จาก www.chemtrack.org/News-Detail.asp?TID=4&ID=3 ค้นเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2561.

osthailand.nic.go.th/masterplan_area/userfiles/files/otop.pdf ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2561.

app.tisi.go.th/otop/otop.html ค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561.

การท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม*

Tourism along Nakhon Chaisri River Bank in Nakhon Pathom Province

ศิริสุข นาคะเสนีย์ ชูลี ปัญจะพลินกุล และ ศศิวิมล โมอ่อน

Sirisuk Nakasaney, Chulee Panjaplinkul and Sasiwimon Mo-on

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Email: sirisuk_naka@hotmail.com, Tel. 089 792 1934

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี รวบรวมแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวตามลำน้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกต ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี ตลาดน้ำวัดลำพญา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนตลาดริมน้ำดอนหวายและตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมตามลำน้ำนครชัยศรี มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นวัด พิพิธภัณฑ์ และตลาดน้ำ มีประวัติความเป็นมาเก่าแก่ น่าสนใจ มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม ส่วนรูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามลำน้ำนครชัยศรี มีแบบท่องเที่ยว 1 วัน และ 2 วัน 1 คืน

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ นักท่องเที่ยว แม่น้ำนครชัยศรี

Abstract

The purposes of this research were to study the tourists' satisfaction towards tourism along Nakhon Chaisri River Bank and to gather data of cultural learning sites and forms of tourism along Nakhon Chaisri River Bank, Nakhon Pathom Province. The instruments used for collecting data were questionnaires, interview, and observation. The research findings were as follows: The level of tourist samples' overall satisfaction towards tourism along Nakhon Chaisri River Bank at Wat LamPhaya Floating Market was at a much level. However, the level of samples' overall satisfaction towards tourism along Nakhon Chaisri River Bank at Wat Don Wai Market and Wat Klang Ku Wieng Floating Market was at a medium level. The cultural learning sites along Nakhon Chaisri River Bank consisted of temples, museums, and floating markets. All of them had interesting authentic historical backgrounds, different races, and different cultures. In addition, there were two forms of cultural tourism along Nakhon Chaisri River Bank: 1 day trip and 2 days plus 1 night trip.

Keywords: satisfaction, tourist, Nakhon Chaisri River

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศอยู่ในอันดับต้น จากข้อมูลรายได้ของประเทศไทยที่มาจากการท่องเที่ยว 700,000 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2554 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2553 โดยมีรายได้ 592,794 ล้านบาท อัตราการเจริญเติบโตร้อยละ 18 ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงศักยภาพการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีแนวโน้มในทิศทางที่ดี (นิชานันท์, www.th.aectourismthai.com) ทำให้ประชาชนในชุมชนมีงานทำ มีรายได้ สามารถเลี้ยงตนเองและ

ครอบครัวยุคใหม่เป็นอย่างไร และมีส่วนช่วยในการสร้างความเจริญ และพัฒนาชุมชนอีกด้วย

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร มีแหล่งท่องเที่ยวหลายประเภทที่มีความสวยงาม มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน ไม่แพ้จังหวัดอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ฯลฯ แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เหล่านี้เป็นที่รู้จักและยอมรับของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจโดยเฉพาะชุมชนริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ซึ่งถือเป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดนครปฐม มีพื้นที่การเกษตรที่สำคัญของจังหวัด มีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมมากมาย ที่น่าสนใจ ชุมชนริมแม่น้ำยังคงมีการอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ มีการรวมตัวกันตั้งเป็นตลาดเพื่อรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร อาหารทั้งคาวหวานจำหน่าย ตลอดจนการท่องเที่ยวทางน้ำ อันได้แก่ ตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน ซึ่งเป็นตลาดที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรีหน้าวัดลำพญา ตลาดน้ำวัดลำพญาแห่งนี้ริเริ่มโดยสภาวัฒนธรรมตำบลลำพญา ร่วมกับวัดลำพญา ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลลัมปทวน อำเภอนครชัยศรี และตลาดริมน้ำดอนหวาย ตำบลบางกระพิก อำเภอสมาปราน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครชัยศรีหน้าวัดดอนหวาย ซึ่งแต่ละชุมชนล้วนเป็นชุมชนเก่าแก่ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครชัยศรี ตลาดและชุมชนริมแม่น้ำเหล่านี้ จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ นอกจากนี้จะทำให้เกิดการเรียนรู้อีกของคนในชุมชนเหล่านี้แล้ว ยังถือว่าเป็นการพักผ่อนหย่อนใจท่ามกลางธรรมชาติ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสดชื่น เป็นการเพิ่มพูนกำลังให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนอีกด้วย จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและการสร้างความเป็นธรรมในสังคมโดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ให้ทุกคนในสังคมไทยได้สร้างโอกาสในชีวิตให้แก่ตนเอง ให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างสร้างสรรค์ เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ส่งเสริมให้ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคม ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ ทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรีของนักท่องเที่ยว รวมทั้งการสำรวจและรวบรวมแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมตามลำน้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวตามลำน้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ตลอดจนการอนุรักษ์ชุมชนทั้ง 3 แห่งนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเกษตร วัฒนธรรม และส่งเสริมสุขภาพของประชาชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อสำรวจและรวบรวมแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมตามลำน้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวตามลำน้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานการวิจัย

นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะประชากรแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมแตกต่างกัน

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของแหล่งเรียนรู้และประเภทของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง ศูนย์รวมที่มีสาระเนื้อหาเป็นข้อมูลความรู้หรือเรียกว่า องค์ความรู้ที่ปรากฏอยู่รอบตัวของมนุษย์ เมื่อได้รับข้อมูลความรู้จากประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทั้ง หู ตา จมูก ลิ้น กาย และใจแล้ว จะเกิดความรู้ ความเข้าใจ และรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้

ประเภทของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีการแบ่งแยกตามลักษณะได้ 6 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถด้านต่าง ๆ ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ด้วยรูปแบบวิธีต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่ ให้ผู้สนใจ หรือผู้ต้องการเรียนรู้ เช่น ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ ผู้อาวุโสที่มีประสบการณ์มามาก หรืออาจเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นทางการ มีบทบาทสถานะทางสังคม หรืออาจเป็นบุคคลที่เป็นโดยการทำงานอาชีพ หรือบุคคลที่เป็นโดยความสามารถเฉพาะตัวหรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นภูมิปัญญา
2. แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติ ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ เช่น ดิน น้ำ อากาศ พืช สัตว์ ต้นไม้ แร่ธาตุ ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ อาจถูกจัดให้เป็นอุทยาน วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สวนพฤกษศาสตร์ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น
3. แหล่งเรียนรู้ประเภทวัสดุและสถานที่ ได้แก่ อาคาร สิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งต่าง ๆ ที่ประชาชนสามารถศึกษาหาความรู้ให้ได้ซึ่งคำตอบ หรือสิ่งที่ต้องการเห็น ได้ยิน สัมผัส เช่น ห้องสมุด ศาสนสถาน ศูนย์การเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ สถานประกอบการ ตลาด นิทรรศการ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ต่าง ๆ
4. แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ ได้แก่ สิ่งที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้สารสนเทศ ให้ถึงกัน โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น กายและใจ แหล่งเรียนรู้ประเภทนี้ ทำให้ขบวนการเรียนรู้เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพสูง ทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนวัสดุ
5. แหล่งเรียนรู้ประเภทเทคนิค สิ่งประดิษฐ์คิดค้น ได้แก่ สิ่งที่แสดงถึงความก้าวหน้าทางนวัตกรรม เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ที่ได้มีการประดิษฐ์คิดค้น หรือพัฒนาปรับปรุงขึ้นมา ให้มนุษย์ได้เรียนรู้ถึงความก้าวหน้า เกิดจินตนาการแรงบันดาลใจ
6. แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม ได้แก่ การปฏิบัติกรด้านประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนการปฏิบัติการ ความเคลื่อนไหว เพื่อแก้ปัญหาและปรับปรุงพัฒนาสภาพต่าง ๆ ในท้องถิ่น การที่มนุษย์เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรณรงค์ป้องกันยาเสพติด การส่งเสริมการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย การรณรงค์ความปลอดภัยของเด็กและสตรีในท้องถิ่น (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครราชสีมา, 2551)

การสร้างคามพึงพอใจ

อดุลย์ (2543) ได้กล่าวว่า การสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า สำหรับการทำการตลาดในปัจจุบันว่าตลาดทุกตลาดเต็มไปด้วยการแข่งขันชนิดเข้มข้นมาก หากสามารถเหนือกว่าคู่แข่งได้ เปลี่ยนปรัชญาทางการตลาดมาเป็นมุ่งที่การตลาด ตามแนวความคิดใหม่จะต้องตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าให้ดีกว่าคู่แข่งอื่น จนทำให้ลูกค้าซัดจูงตัวเองไปจากการตลาดเอง ในการนี้มีแต่เพียงจะมุ่งที่ลูกค้าเท่านั้น ดังนั้นในการสร้างลูกค้าไม่ใช่เพียงแต่สร้างสินค้า ต้องจงใจลูกค้าและรักษาลูกค้าด้วย

ส่วนประสมทางการตลาดและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค

ศิริฤทธิ์ (2547) ได้กล่าวถึง ส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย

1. ผลิภัณฑ์ หมายถึง สินค้าและบริการ ที่ธุรกิจพัฒนาและผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด สินค้าและบริภณนั้นมีทั้งที่จับต้องได้และไม่สามารถจับต้องได้ รวมทั้งตราสินค้า การบรรจุหีบห่อ การรับประกัน คุณภาพ และบริการเสริมด้วย
2. ราคา หมายถึง จำนวนเงินที่ลูกค้าต้องชำระให้กับผู้ขายเพื่อให้ได้รับสินค้าและบริการ โดยธุรกิจต้องกำหนดราคาให้อยู่ในระดับที่ลูกค้าสามารถซื้อได้
3. การจัดจำหน่าย หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในการซื้อสินค้าของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายให้มีความสะดวกสบายสูงสุด ด้วยการนำสินค้าและบริการไปส่งมอบให้กับลูกค้าภายในเวลาที่ลูกค้าต้องการ
4. การส่งเสริมการตลาด หมายถึง การกำหนดแนวทางในการสื่อสารไปยังลูกค้ากลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ราคา และข้อมูลอื่น ๆ ของสินค้าและบริการ ได้แก่ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย

การตลาดทางตรงและการใช้พนักงาน

5. กระบวนการจัดการ หมายถึง การวางระบบและออกแบบให้มีขั้นตอนที่อำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าหรือผู้ใช้บริการมากที่สุด

6. พนักงาน หมายถึง การจัดการบริการอย่างมีประสิทธิภาพด้วยบุคลากรของกิจการ โดยเริ่มตั้งแต่การสรรหาคัดเลือก พัฒนาและฝึกอบรม รวมถึงการจูงใจและปลุกฝังลักษณะที่จำเป็นต่อการให้บริการ

นอกจากนี้ ศิวฤทธิ์ (2547) ยังได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค โดยเริ่มจากสิ่งกระตุ้น ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. สิ่งกระตุ้นทางการตลาด ประกอบด้วย ส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ สินค้าและบริการ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด นักการตลาดต้องออกแบบและพัฒนาเพื่อกระตุ้นและจูงใจผู้บริโภคให้เกิดการตัดสินใจซื้อ โดยต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด ด้วยการนำเสนอสิ่งที่ตรงกับความต้องการ และพฤติกรรมของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย

2. สิ่งกระตุ้นอื่น ๆ ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมทางการตลาดที่ไม่สามารถควบคุมได้ ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ เทคโนโลยี กฎหมายและการเมือง และวัฒนธรรม สิ่งกระตุ้นอื่น ๆ นี้เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคว่า จะซื้ออะไร ซื้อที่ไหน ซื้ออย่างไร ซื้อเมื่อใด ซื้อเท่าไร เป็นต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้พบประเด็นที่ควรศึกษา คือ สถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีความสวยงาม น่าสนใจ และมีหลากหลายประเภท หากมีการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง สนับสนุนกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยมีภาคเอกชน และหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคม ทำให้เกิดคุณค่า ส่งเสริมบทบาทของชุมชนในฐานะที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม สร้างความสามัคคีของคนในชุมชน ร่วมกันเผยแพร่ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ตลอดจนทำให้คนในชุมชนมีงานทำ และมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

2. วิธีการศึกษา

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ

คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดใช้มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) เป็นการวัดระดับของความพึงพอใจ มี 5 ระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9657 และแบบสำรวจแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมตามลำน้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อรวบรวมแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และนำไปออกแบบรูปแบบการท่องเที่ยวตามลำน้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ การท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม แหล่งข้อมูลที่มีทั้งเอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ขอบเขตการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ตลาดน้ำวัดลำพญา อำเภอบางเลน ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง อำเภอนครชัยศรี และตลาดริมน้ำดอนหวาย อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดนครปฐม

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดลำพญา ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง และตลาดริมน้ำดอนหวาย พื้นที่ละ 100 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 300 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี และแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมตามลำน้ำนครชัยศรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้นำเครื่องมือดังกล่าวไปเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้สถิติ One Way ANOVA และการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe

3. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21-30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี
2. กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม	ตลาดน้ำวัดลำพญา		ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง		ตลาดริมน้ำดอนหวาย	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านสินค้าและบริการ	3.76	.484	3.31	.511	3.68	.402
ด้านราคา	3.64	.675	3.60	.666	3.45	.562
ด้านช่องทางการจำหน่าย	3.49	.583	3.52	.585	3.53	.534
ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.44	.632	3.18	.714	3.32	.649
ด้านกระบวนการจัดการ	3.35	.583	3.31	.623	3.17	.624
ด้านบุคลากร	3.74	.596	3.56	.718	3.55	.593
เฉลี่ยรวม	3.57	.462	3.41	.530	3.45	.402

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม บริเวณตลาดน้ำวัดลำพญา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวด้านสินค้าและบริการ ด้านบุคลากร และด้านราคา อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านช่องทางการจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการจัดการ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มาท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม บริเวณตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวด้านราคา ด้านบุคลากร และด้านช่องทางการจำหน่าย อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสินค้าและบริการ ด้านกระบวนการจัดการ และด้านการส่งเสริมการตลาด กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มตัวอย่างที่มาท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม บริเวณตลาดริมน้ำดอนหวาย มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวด้านสินค้าและบริการ ด้านบุคลากร และด้านช่องทางการจำหน่าย อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการจัดการ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการสำรวจและรวบรวมแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมตามลำน้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีทั้งแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล ธรรมชาติ วัสดุและสถานที่ สื่อ สิ่งประดิษฐ์ และกิจกรรมของชุมชน โดยแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมตาม

ลำนํ้านครชัยศรี ช่วงที่ไหลผ่านอำเภอบางเลน มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นวัด พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน ชุมชนจีนโบราณ และตลาดน้ำ จำนวน 13 แห่ง ช่วงที่ไหลผ่านอำเภอนครชัยศรี มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นวัด พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน และตลาดน้ำ จำนวน 15 แห่ง และช่วงที่ไหลผ่านอำเภอสางคราย มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นวัด พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน และตลาดน้ำ จำนวน 11 แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งล้วนแต่มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม

4. การนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวตามลำนํ้านครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

รูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามลำนํ้านครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 1 วัน ได้แก่ เส้นทางไหว้พระ 9 วัด 3 อำเภอ, เส้นทาง 3 ตลาดน้ำ 3 วัด, เส้นทางเจาะลึกเฉพาะอำเภอ และเส้นทางปั่นจักรยาน ปั่น สุข ใจ โดยนักท่องเที่ยวจะได้ออกกำลังกาย ทำบุญไหว้พระ ชมพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน รับประทานอาหาร ชมสวนผลไม้ และวิถีชีวิตของชุมชน

รูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามลำนํ้านครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 2 วัน 1 คืน ได้แก่ พื้นที่อำเภอบางเลน ไหว้พระ ชมพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน รับประทานอาหาร ปั่นจักรยาน ชมสวนเกษตร ล่องเรือ และชมวิถีชีวิตของชุมชน โดยพักค้างคืนที่โฮม สเตย์ตำบลลำพญา ส่วนพื้นที่อำเภอนครชัยศรี ไหว้พระ ชมพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน รับประทานอาหาร ชมสวนเกษตร ล่องเรือ และชมวิถีชีวิตของชุมชน โดยพักค้างคืนที่โฮมสเตย์ตำบลนครชัยศรี และพื้นที่อำเภอสางคราย ไหว้พระ ชมพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน รับประทานอาหาร ชมสวนเกษตร ล่องเรือ และชมวิถีชีวิตของชุมชน โดยพักค้างคืนที่โฮมสเตย์ตำบลบางกระทีก

5. กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่นํ้านครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่นํ้านครชัยศรี จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันในภาพรวม ด้านสินค้าและบริการ ด้านราคา ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการจัดการ และด้านบุคลากร กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่นํ้านครชัยศรี จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันในด้านสินค้าและบริการ และกลุ่มตัวอย่างที่มีพื้นที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่นํ้านครชัยศรี จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันในด้านสินค้าและบริการ และด้านการส่งเสริมการตลาด ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

การอภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวริมแม่นํ้านครชัยศรี จังหวัดนครปฐม บริเวณตลาดน้ำวัดลำพญา ตลาดริมน้ำดอนหวายและตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง จะเห็นว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดลำพญา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในขณะที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวตลาดริมน้ำดอนหวาย และตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาความพึงพอใจในรายด้าน จะเห็นว่า ความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันของตลาดน้ำทั้ง 3 แห่ง คือ ความพึงพอใจในด้านบุคลากร อันประกอบไปด้วย อธิปไตยของผู้ขาย/ผู้ให้บริการ การให้การต้อนรับของผู้ให้บริการ ความสุภาพในการให้บริการ และการดูแลรักษาความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับ ศิวฤทธิ์ (2547) ที่กล่าวถึง ส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจทั่วไป ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด แต่ถ้าเป็นธุรกิจบริการ จะมีส่วนประสมทางการตลาดเพิ่มขึ้น คือ พนักงาน กระบวนการให้บริการ และสิ่งต่าง ๆ ภายในสำนักงาน โดยในด้านของพนักงานนั้น ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการบริการอย่างมีประสิทธิภาพสิ่งสำคัญคือ บุคลากรของกิจการ โดยเริ่มต้นตั้งแต่การสรรหาคัดเลือก การพัฒนาและฝึกอบรม รวมไปถึงการจูงใจและปลุกฝังลักษณะที่จำเป็นต่อการให้บริการ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าหรือผู้ให้บริการให้มากที่สุด ซึ่งนับเป็นการผูกใจนักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน สำหรับในด้านสินค้าและบริการก็นับเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่นักท่องเที่ยวของบริเวณตลาดน้ำวัดลำพญา และตลาดริมน้ำดอนหวายให้คะแนนความพึงพอใจอยู่ในอันดับต้น ๆ เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากตลาดน้ำดังกล่าว มีสินค้าที่หลากหลาย มีความสดใหม่ และมีคุณภาพ ทั้งนี้ในส่วนของด้านราคานั้น นักท่องเที่ยวของบริเวณตลาดน้ำวัดลำพญา และตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงให้คะแนนความพึงพอใจอยู่ในอันดับต้น ๆ เช่นเดียวกัน เนื่องจากเห็นว่า สินค้าและบริการที่ได้รับ มีความเหมาะสมกับ

ราคา สำหรับในด้านที่นักท่องเที่ยวบริเวณตลาดน้ำทั้ง 3 แห่ง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่ควรนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุง ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด อันประกอบไปด้วย การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลการท่องเที่ยว การจัดทำป้ายโฆษณาสถานที่ ความสะดวกในการหาข้อมูลการเดินทาง และการให้ส่วนลดราคาสินค้าและบริการ อีกทั้งในด้านกระบวนการจัดการ อันประกอบไปด้วย ความสะดวกรวดเร็วในการเดินทาง ความสะอาดของสถานที่ การบริการตู้ ATM การบริการสุขา และการบริการที่นั่งพัก จะเห็นได้ว่า สิ่งที่กำลังมาข้างหน้านี้ ถือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถทำการปรับปรุง เพิ่มเติมให้ตอบสนองต่อความต้องการแก่นักท่องเที่ยวได้ เนื่องจากเป็นลักษณะทางกายภาพภายนอกที่สามารถดำเนินการเพิ่มเติมได้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ ต้องการที่จะกลับมาเที่ยวอีกครั้งเมื่อมีโอกาส สอดคล้องกับของ สุภาภรณ์ (2548) ที่กล่าวว่า ผู้บริโภคที่มีความพึงพอใจภายหลังการใช้บริการหรือเป็นผู้บริโภคที่พึงพอใจแล้ว มักจะมีโอกาสสูงที่จะใช้บริการซ้ำหรือกลายเป็นลูกค้าที่มีการใช้บริการซ้ำจนกลายเป็นลูกค้าที่ผูกมัดกับการบริการ

2. แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมตามลำน้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จากการสำรวจแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมตามลำน้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยคณะผู้วิจัยได้สำรวจจากเส้นทางที่แม่น้ำนครชัยศรีไหลผ่านอำเภอทั้ง 3 อำเภอของจังหวัดนครปฐม ได้แก่ อำเภอบางเลน อำเภอนครชัยศรี และอำเภอสามปราชญ์ พบแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ อีกทั้งมีความหลากหลายทั้งทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรมต่าง ๆ อันได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นวัด พิพิธภัณฑ์พื้นฐาน ชุมชน และตลาดน้ำ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ และสถานที่ ทั้งนี้หากการสร้างคามเข้มแข็งให้ชุมชนโดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้มีการผสมผสานการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในหลายประเภท ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยหรือชาวต่างประเทศ อีกทั้งเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวมภายใต้ผืนแผ่นดินไทยที่นับว่าอุดมสมบูรณ์ไม่แพ้ชาติใดในโลก หากแต่เพียงคนในชุมชนจำเป็นต้องมองเห็นถึงคุณค่า และหาแนวทางในการนำเสนอในรูปแบบที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือกันจึงจะสำเร็จลุล่วงได้ ดังจะเห็นได้จากการวิจัยของสมบัติ และคณะ (2552) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เกิดการเรียนรู้แบบทางเลือก ได้แก่ แหล่งเรียนรู้เป็นพื้นที่ทางสังคม มีความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก เยาวชน ผู้ปกครอง และครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นสมาชิกโครงการร่วมกัน แหล่งเรียนรู้ชุมชนจึงเป็นประโยชน์ทำให้สังคมน่าอยู่ ครอบครัวอบอุ่น และชุมชนได้มีพื้นที่คุณภาพ จะเห็นได้ว่า แหล่งเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดย่อมเป็นแหล่งที่ช่วยในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างคนในท้องถิ่นกับผู้เข้ามาศึกษา เป็นสิ่งที่ช่วยเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม จิตนาการและความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งเป็นการประหยัดเงินของผู้เรียนในการใช้แหล่งเรียนรู้ของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. รูปแบบการท่องเที่ยวตามลำน้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จากการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามลำน้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยแบ่งเป็นการเดินทางท่องเที่ยว 1 วัน จะมีรูปแบบการท่องเที่ยวเป็น 3 รูปแบบ คือ เส้นทางไหว้พระ 9 วัด 3 อำเภอ เส้นทาง 3 ตลาดน้ำ 3 วัด และเส้นทางเจาะลึกเฉพาะอำเภอ และการเดินทางท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน ซึ่งมีรูปแบบการท่องเที่ยวแบบผสมผสาน มีความหลากหลาย ได้แก่ การไหว้พระ ชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน รับประทานอาหาร ล่องเรือ หรือปั่นจักรยาน ชมวิถีชีวิตของชุมชน และพักค้างคืนที่โฮมสเตย์ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถตอบสนอง และสอดคล้องกับความต้องการที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบให้นักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาได้อย่างคุ้มค่า คุ่มค่าและคงไว้ซึ่งประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับ ทั้งชุมชนและผู้ที่ได้เดินทางมาท่องเที่ยวอีกทั้งได้นำเสนอรูปแบบการทำกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้รับทั้งอาหารตา อาหารใจ และอาหารกาย ในรูปแบบของกิจกรรมการปั่นจักรยาน ซึ่งจัดอยู่ในรูปแบบ 1 วัน ภายใต้แนวคิด ปั่น สุข ใจ ทั้งนี้รูปแบบที่นำเสนอตั้งกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเส้นทางดังกล่าว เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้อย่างสะดวก และได้รับความประทับใจ ในแต่ละสถานที่ที่ได้พบเห็น ประกอบกับการลงพื้นที่สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกับสภาพที่เกิดขึ้นจริง ณ ปัจจุบัน ทั้งนี้รูปแบบที่นำเสนอตั้งกล่าวข้างต้นจะเกิดประโยชน์สูงสุด หากได้รับการพัฒนาต่อยอดให้เกิดความสมบูรณ์

ในทุกรูปแบบของกิจกรรม ซึ่งขึ้นอยู่กับความร่วมมือกันของทุกฝ่ายที่จะช่วยกันระดมความคิด ระดมจิตใจ สร้างสรรค์ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า ดังเช่นงานวิจัยของ ณปภัช และสุรินทร์ (2556) พบว่า ผู้นำชุมชนและชาวบ้านเกิดความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ สามารถเพิ่มคุณค่าและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ผ่านกลุ่มกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากผลงานวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่า หากผู้นำและทุกคนในชุมชน ร่วมมือ ร่วมใจ ประสานกำลังกัน ย่อมส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

4. นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะประชากรแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมแตกต่างกัน จากผลการทดสอบสมมติฐานจะเห็นว่า นักท่องเที่ยวที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยว ริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมในภาพรวมแตกต่างกัน ในด้านสินค้าและบริการ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการจัดการ และด้านบุคลากร ในขณะที่นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมแตกต่างกัน เฉพาะในด้านสินค้าและบริการ เมื่อพิจารณาจะพบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ยังคงส่งผลต่อความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรดา (2555) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันบางปัจจัย ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อตลาดน้ำตลิ่งชันแตกต่างกัน ดังนั้นในการทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจในการท่องเที่ยวครั้งนี้ จึงควรศึกษาหาแนวทางในการนำเสนอรูปแบบของสินค้าและบริการ ให้เกิดความหลากหลาย รองรับและตอบสนองความต้องการ เพื่อความพึงพอใจของกลุ่มคนได้ทุกช่วงวัย ทุกระดับ นอกจากนี้ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีพื้นที่ศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมแตกต่างกัน ในด้านสินค้าและบริการ และในด้านการส่งเสริมการตลาด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ ตลาดน้ำวัดลำพญา ตลาดริมน้ำดอนหวาย และตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ต่างมีรูปแบบ เอกลักษณ์ อีกทั้งระบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้ความพึงพอใจในบางด้านยังคงมีความแตกต่างกัน เห็นได้จากผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่ทำการศึกษาในแต่ละแห่งที่ผ่านมา เช่น ทิพย์พร และคณะ (2553) พบว่า ตลาดน้ำวัดลำพญา จะมีสินค้าที่ขายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น อาหาร และผักต่าง ๆ และมีกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งผลการประเมินศักยภาพตลาดน้ำวัดลำพญาพบว่า มีศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการต้อนรับของนักท่องเที่ยว การพัฒนาและการจัดการจากองค์กรภายนอก นอกจากนี้ งานวิจัยของ จิราภรณ์ (2550) พบว่า ลักษณะทั่วไปของการดำเนินธุรกิจชุมชนตลาดดอนหวาย มีผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจ 5 กลุ่ม คือ ร้านค้า วัด องค์กรการบริหารส่วนตำบล ชาวบ้าน และโรงเรียน ร่วมมือกันในการดำเนินธุรกิจชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการเป็นตัวแทนจากส่วนต่าง ๆ ในชุมชนมาเป็นผู้ร่วมจัดระเบียบดูแลรักษาชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การกำหนดมาตรการคุณภาพสินค้าและบริการ การรักษาความสะอาด ความปลอดภัยในชุมชน โดยในการสื่อสารการตลาดของธุรกิจชุมชนตลาดดอนหวายที่นำมาใช้ มี 8 สื่อ คือ การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ การสื่อสาร ณ จุดขาย การบรรจุภัณฑ์ การขายโดยใช้พนักงาน การบริการลูกค้า พฤติกรรมพนักงาน และการโฆษณา และงานวิจัยของโสภณ (2554) พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในสถานที่ท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุสะท้อนถึงความงดงาม เก่าแก่ และมีชื่อเสียงบรรยากาศที่สงบ ร่มเย็น มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ กิจกรรมเชิงศาสนา สำหรับด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ เป็นด้านที่ควรปรับปรุง จากผลงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาตลาดน้ำทั้ง 3 แห่งในแง่มุมต่างกัน ทำให้เห็นได้ว่า ตลาดน้ำในแต่ละแห่งต่างมีจุดแข็ง จุดอ่อน เอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้นักท่องเที่ยวที่มีพื้นที่ศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมแตกต่างกันนั่นเอง

4. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

1. กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม บริเวณตลาดน้ำวัดลำพญา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มาท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม บริเวณตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง และตลาดริมน้ำดอนหวาย มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมตามลำน้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นวัด พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ชุมชนจีนโบราณ และตลาดน้ำ ซึ่งแต่ละแห่งล้วนแต่มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม

3. รูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามลำน้ำนครชัยศรี มีแบบท่องเที่ยว 1 วัน ได้แก่ เส้นทางไหว้พระ 9 วัด 3 อำเภอ, เส้นทาง 3 ตลาดน้ำ 3 วัด, เส้นทางเจาะลึกเฉพาะอำเภอ และเส้นทางปั่นจักรยาน ปั่น สุข ใจ และแบบท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน ได้แก่ การไหว้พระ ชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน รับประทานอาหาร ปั่นจักรยาน ชมสวนเกษตร ล่องเรือ และชมวิถีชีวิตของชุมชน โดยพักค้างคืนที่โฮมสเตย์ของแต่ละอำเภอ

4. กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ ระดับการศึกษา และพื้นที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมโดยรวมแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ตลาดน้ำแต่ละแห่งควรสร้างอัตลักษณ์ให้เกิดขึ้นในแต่ละตลาดน้ำ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ หวนกลับมาเมื่อมีโอกาส โดยดำเนินการส่งเสริมในจุดแข็งให้ยังคงอยู่ต่อไป และร่วมกันพัฒนาหรือปรับปรุงในส่วนที่เป็นจุดอ่อนที่เกิดขึ้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยความร่วมมือ ระดมความคิดเห็นทั้งในส่วนชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้รับรู้ร่วมกันถึงจุดแข็งและจุดอ่อนที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง สร้างแรงผลักดันเพื่อช่วยกันกำหนดแนวทางในการสร้างอัตลักษณ์ที่ยั่งยืนในเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน ร่วมกันหากกลยุทธ์ ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ สื่อสารให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงความโดดเด่นหากได้มาสัมผัส เยี่ยมชมชุมชน อีกทั้งสร้างความสะดวกในการหาข้อมูล การเดินทางสิ่งอำนวยความสะดวกความปลอดภัยต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวพึงได้รับจากการท่องเที่ยว โดยถือว่าสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันของทุกฝ่าย

2. ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่จัดทำฐานข้อมูลให้เป็นระบบ ซึ่งจะพบว่าแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้น มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมต่างชาติ เช่น จีน มอญ ลาว กัมพูชา ซึ่งสามารถนำมาเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมและการท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางน้ำ ก่อให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้อันทรงคุณค่า สร้างจุดเด่นบนความหลากหลายให้เกิดเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจศึกษาเรียนรู้ โดยคนในชุมชนและหน่วยงานจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยกันนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เอกลักษณ์ที่คงอยู่ เรื่องราวทั้งในอดีต ปัจจุบัน ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาจัดสรรให้เป็นระบบอย่างพอดี จัดให้เกิดการท่องเที่ยวที่เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนในท้องถิ่น และคืนผลประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นด้วย

3. ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวทั้งที่มีอยู่และที่ได้รับการนำเสนอมาพัฒนาโดยคนในท้องถิ่น เพื่อร่วมกันจัดหาคู่มือ จัดทำโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการรองรับเส้นทางการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางเชื่อมโยงที่ระบุชัดเจนในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยสิ่งที่ควรให้ความสำคัญไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบใดก็ตาม คือ การให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงวิถีชีวิตดั้งเดิม ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงาม และธรรมชาติของท้องถิ่น ซึ่งนับเป็นเสน่ห์ที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้หน่วยงานทุกภาคส่วนควรให้การดูแล เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความรู้ รวมถึงวิธีการทำธุรกิจที่ถูกต้องอย่างมีคุณธรรม และพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

เพื่อให้เห็นว่าท้ายที่สุดแล้วชุมชนและชาวบ้านเหล่านั้น จะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์สูงสุดโดยตรง หากจัดการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและมีคุณค่าพร้อม ๆ กับการได้ดำรงไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ควรอนุรักษ์ สืบไปสู่อุณภูมิลูกหลาน

5. เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ ใจเอื้อ. 2550. การสื่อสารการตลาดของธุรกิจชุมชนตลาดดอนหวาย จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ทิฆัมพร เต็ดขุนทด และคณะ. 2553. รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดและศักยภาพของตลาดริมแม่น้ำนครชัยศรีเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ณภัฏ รัตนาวรรณกร และ สุรินทร์ มหาวรรณ. 2556. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 บ้านต่อแพ ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 2(2) พฤษภาคม-สิงหาคม 2557: 179-187.
- ณิชาพันธ์ เอี่ยมเพชร. ข้อมูลการท่องเที่ยว. เข้าถึงได้จาก www.th.aectourismThai.com/content2/103, สืบค้น 8 ตุลาคม 2557.
- พัชรดา มงคลนาคคุณ. 2555. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการตลาด บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์. 2547. หลักการตลาด. ฟิสิกส์เซ็นเตอร์: กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครราชสีมา. 2551. รายวิชาคลังปัญญาชุมชน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมบัติ ฤทธิเดช และคณะ. 2552. แหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้แบบทางเลือกของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 4(1) มกราคม-เมษายน 2553 : 71-76.
- สุภาภรณ์ พลนิกร. 2548. พฤติกรรมผู้บริโภค. โฮลิสติกพับลิชชิง: กรุงเทพฯ.
- โสภณ สุขสำอางค์. 2554. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา: ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล. 2543. การบริหารการตลาด กลยุทธ์และยุทธวิธี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ.

**การบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันในธุรกิจบริการ
ของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**
**Human Resource Management and Commitment to Service Business of
GEN Y Employees in the Eastern and North Eastern Region**

สมพงษ์ อัครวิธิปัตติ¹ ปรีชา คำมาดี¹ ละอองศรี เหนียงแจ่ม¹ วรพล แจ่มสวัสดิ์²

ณพลวัฒน์ โชติทุม² และ เจษฎากร จาวรรณ³

Sompong Aussawariyathipat¹, Preecha Khammadee¹, Laongsri Niangchaem¹,

Vorrapol Jamsawat² Narupollawat Chottum² and Jedsadakorn Jawan³

¹ สถาบันเทคโนโลยีการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

³ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

Email: sp.ausea@hotmail.co.th โทรศัพท์ 081-7155195

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์และระดับความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่พนักงานที่ทำงานในธุรกิจบริการในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน ด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient) ผลจากการศึกษาพบว่า 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) 2) ความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจบริการกับความผูกพันในองค์กรโดยรวมพบว่ามีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง

คำสำคัญ: การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ความผูกพันในธุรกิจบริการ พนักงานกลุ่ม GEN Y

Abstract

This research aims to 1) study the level of human resource management and level of commitment in the service business of GEN Y employees in the Eastern and North Eastern region. 2) The relationship between human resource management and commitment service business of GEN Y employees in the eastern and North Eastern region. The samples used in the study were 400 employees working in the Eastern and North Eastern region, by multi-stage random sampling. Analyzed by using Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, Correlation coefficient. The research findings were; 1) Human resource management in service business of GEN Y employees in the eastern and North Eastern region, All aspects was at a high level ($\bar{X} = 3.86$). 2) The commitment of service business of GEN Y employees in the eastern and North Eastern region, All aspect was at a

high level ($\bar{x} = 4.06$). 3) The relationship between human resource management in service business and commitment to service business was relationship significant at .01 level. And the relationship were high.

Keywords: Human Resource Management, Commitment to Service Business, GEN Y employees

1. บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์ในองค์การมีส่วนสำคัญต่อความมีประสิทธิภาพ และความสำเร็จขององค์การ ปัจจัยทางด้านคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดโอกาสการเจริญเติบโตขององค์การได้ แต่ในขณะเดียวกันทรัพยากรมนุษย์ของแต่ละองค์กรก็ประสบกับปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายลักษณะ ว่าจะเป็นที่ทั้งในลักษณะที่เกิดจากระดับความรู้ ความสามารถของบุคลากร การมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อองค์กร การขาดทักษะในการปฏิบัติงาน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นกุญแจสำคัญในการจัดการบริหารธุรกิจ จากความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่กล่าวมานั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศไทย ในยุคปัจจุบันจะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมบริการมีบทบาทที่สำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาใช้จ่ายในประเทศเพิ่มมากขึ้นทุกปี จึงนับได้ว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการลงทุนอย่างต่อเนื่อง และทำให้เกิดการขยายโอกาสในด้านอาชีพและธุรกิจบริการแก่คนไทย (กานต์, 2559)

ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญขององค์กรทุกองค์กรในปัจจุบัน เนื่องจากความสำเร็จขององค์กรต่าง ๆ นั้นล้วนเกิดจากการมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความรักในงาน สภาพของการแข่งขันของธุรกิจในปัจจุบันที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การที่สังคมโลกและประเทศก้าวเข้าสู่สังคมดิจิทัล รวมทั้งสภาพเศรษฐกิจที่อยู่ในสภาวะซบเซาและกำลังซื้อของประชาชนในประเทศต่างลดลง ทำให้การแข่งขันของธุรกิจเพื่อความอยู่รอดในระยะยาวล้วนมีความสำคัญกับองค์กรต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง โดยสังคมเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน การบริหารจัดการถูกขับเคลื่อนโดยกลยุทธ์ที่คำนึงถึงปัจจัยที่องค์กรได้เปรียบคู่แข่งอื่น ทั้งกลยุทธ์เชิงรุก และกลยุทธ์เชิงรับ หรือกลยุทธ์ที่เน้นในด้านราคา หรือเน้นการสร้างแตกต่าง กลยุทธ์ในการบริหารคนจะเป็นกลยุทธ์ที่ถือว่าเป็นแกนกลางหรือหัวใจขององค์กรอยู่เสมอในโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับการยอมรับและผู้คนต่างให้ความสำคัญมากขึ้น การบริหารคนเชิงกลยุทธ์จึงเปรียบเสมือนหัวใจของการบริหารทุนมนุษย์ในยุคปัจจุบัน ในสังคมฐานความรู้ (knowledge Society) บทบาทของความรู้นี้นับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ โดยในระดับชาติบทบาทของทุนมนุษย์จะได้รับการยอมรับอย่างสูงสุด โดยนักเศรษฐศาสตร์ยอมรับว่าภายใต้ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทุนมนุษย์เป็นสิ่งที่มั่งคั่งในการขับเคลื่อนอย่างสำคัญ (นิสตราร์ก, 2559)

ในการบริหารองค์กรให้ประสบความสำเร็จพนักงานในองค์กรควรมีความรัก ความผูกพันต่อองค์กรของตนเอง อัตราการเปลี่ยนงานหรือการลาออกในองค์กรควรมีจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากหากองค์กรใดมีอัตราคงอยู่ของพนักงานสูงแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนจากการศึกษาวิจัยของสมพงษ์และปรีชา (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออก ผลจากการศึกษาพบว่า 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.86$) 2) ความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.04$) 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจบริการกับความผูกพันในองค์กรโดยรวมพบว่ามีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ สุนันทา (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับผลการดำเนินงานขององค์การของธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า 1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง 2. ประสิทธิภาพของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และผลการดำเนินงานขององค์กร ของธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ย

อยู่ในระดับสูง 3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในระดับปานกลาง 4. ประสิทธิภาพของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปิยาพร (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานสาขาธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร ผลจากการศึกษาพบว่า 1) พนักงานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ การสรรหา การคัดเลือก การฝึกอบรมและการพัฒนา การประเมินผลการปฏิบัติงานและค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ อยู่ในระดับ 2) พนักงานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ความผูกพันทางจิตใจ ความผูกพันการคงอยู่และความผูกพันด้านบรรทัดฐานอยู่ในระดับมาก 3) พนักงานที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความผูกพันต่อองค์กรในเรื่องความผูกพันด้านบรรทัดฐานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้นทำให้คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้ผลที่คาดว่าจะได้รับจะทำให้ธุรกิจบริการในพื้นที่ภาคตะวันออกและพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการวางแผนการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลรวมถึงยั่งยืนในการบริหารงานในอนาคตต่อไป

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

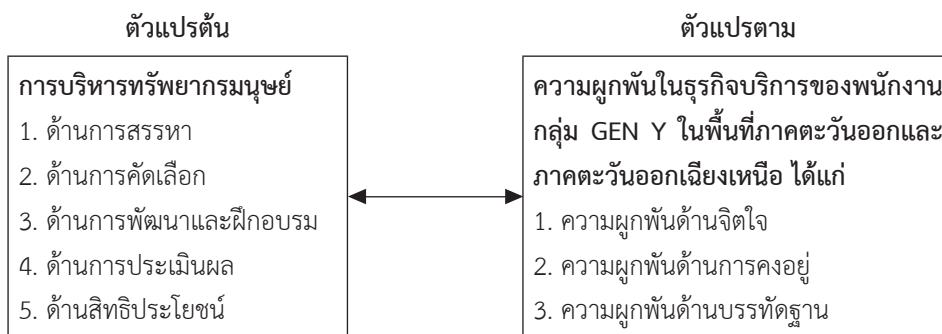
1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์และระดับความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.2 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การบริหารงานด้านทรัพยากรบุคคลของธุรกิจบริการในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเกี่ยวข้องกับการสรรหา การคัดเลือก การพัฒนาและฝึกอบรม การประเมินผล และสิทธิประโยชน์ที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงาน
2. พนักงานกลุ่ม GEN Y หมายถึง พนักงานที่ทำงานในธุรกิจบริการที่อยู่ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2540
3. ความผูกพันในองค์กร หมายถึง เป็นผลจากการบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจบริการซึ่งเป็นผลให้เกิดความผูกพันโดยเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจ การคงอยู่ บรรทัดฐาน

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์และได้นำแนวทางในการศึกษาวิจัยของสมพงษ์และปรีชา (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออก และปิยาพร (2555) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานสาขาธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร นำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

1.4 สมมติฐานในการวิจัย

การบริหารทรัพยากรมนุษย์และระดับความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. วิธีการศึกษา

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานที่ประกอบอาชีพในธุรกิจบริการที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนกลุ่มประชากรที่แน่นอนจึงได้ใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ จึงได้ใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ W.G.cochran (1953) ดังนี้

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{d^2}$$

- เมื่อ n คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ
P คือ สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยต้องการสุ่ม (โดยทั่วไปนิยมใช้สัดส่วน 30% หรือ 0.30)
Z คือ ระดับความมั่นใจที่กำหนด หรือระดับนัยสำคัญทางสถิติ โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้
คณะผู้วิจัยได้ใช้ค่า Z ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เท่ากับ 1.96 (ความเชื่อมั่น 95%)
d คือ สัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

จากสูตรการคำนวณจะได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 322.56 หรือ 323 คน แต่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยสามารถแสดงขั้นตอนในการได้มาซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำการสุ่มเลือกจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อให้ได้จังหวัดที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 8 จังหวัด แบ่งออกเป็นจังหวัดในภาคตะวันออก 4 จังหวัด และจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 จังหวัด โดยใช้วิธีการจับสลาก

ขั้นตอนที่ 2 ทำการสุ่มเลือกอำเภอที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจังหวัดละ 2 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 16 อำเภอ โดยการใช้วิธีการจับสลาก

ขั้นตอนที่ 3 ทำการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจาก 16 อำเภอใน 8 จังหวัด โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในแต่ละอำเภอจำนวน 25 ตัวอย่าง รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และภูมิลำเนา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจบริการในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับโดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คะแนน	ระดับความคิดเห็น
5	มีความคิดเห็นมากที่สุด
4	มีความคิดเห็นมาก
3	มีความคิดเห็นปานกลาง
2	มีความคิดเห็นน้อย
1	มีความคิดเห็นน้อยที่สุด

ดังนั้นการอธิบายผลการวิจัยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการอธิบายผลดังต่อไปนี้

เกณฑ์ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น (บุญชม, 2554)

คะแนน	ระดับของความคิดเห็น
4.51 - 5.00	มีความคิดเห็นมากที่สุด
3.51 - 4.50	มีความคิดเห็นมาก
2.51 - 3.50	มีความคิดเห็นปานกลาง
1.51 - 2.50	มีความคิดเห็นน้อย
1.00 - 1.50	มีความคิดเห็นน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความผูกพันในธุรกิจบริการในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับโดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คะแนน	ระดับความคิดเห็น
5	มีความคิดเห็นมากที่สุด
4	มีความคิดเห็นมาก
3	มีความคิดเห็นปานกลาง
2	มีความคิดเห็นน้อย
1	มีความคิดเห็นน้อยที่สุด

ดังนั้นการอธิบายผลการวิจัยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการอธิบายผลดังต่อไปนี้

เกณฑ์ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น (บุญชม, 2554)

คะแนน	ระดับของการปฏิบัติ
4.51 - 5.00	มากที่สุด
3.51 - 4.50	มาก
2.51 - 3.50	ปานกลาง
1.51 - 2.50	น้อย
1.00 - 1.50	น้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2.3 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยโดยผลการทดสอบพบว่า ค่าความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) ของข้อคำถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่มีคุณภาพและสามารถใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

สำหรับการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) นั้นผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับพนักงานที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ 0.84

2.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient)

เกณฑ์การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันในงาน คณะผู้วิจัยใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าตั้งแต่ -1 ถึง 1 ค่าลบ แสดงความสัมพันธ์ทางลบหรือทางตรงกันข้าม ค่าบวก แสดงความสัมพันธ์ทางบวกหรือทางเดียวกัน

$r = .50$ ถึง 1.00 หรือ $r = -.50$ ถึง -1.00

ถือว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์ในระดับสูง

$r = .30$ ถึง $.49$ หรือ $r = -.30$ ถึง $-.49$

ถือว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

$r = .10$ ถึง $.29$ หรือ $r = -.10$ ถึง $-.29$

ถือว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

$r = .00$

ถือว่าข้อมูลไม่มีความสัมพันธ์กัน

3. ผลการศึกษาและอภิปรายผล

3.1 ผลการศึกษา

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการศึกษาโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 68.30 มีอายุอยู่ระหว่าง 25-29 ปี จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 43.30 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 281 คน คิดเป็นร้อยละ 70.30 คน มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 4-6 ปี จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 63.30 ตามลำดับ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลจากการศึกษาพบดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	การบริหารทรัพยากรมนุษย์	$\bar{X}$	SD.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1	ด้านการสรรหา	3.94	0.89	มาก	2
2	ด้านการคัดเลือก	3.87	0.79	มาก	3
3	ด้านการพัฒนาและฝึกอบรม	3.82	1.12	มาก	4
4	ด้านการประเมินผล	3.81	0.99	มาก	5
5	ด้านสิทธิประโยชน์	3.95	0.82	มาก	1
รวม		3.86	0.84	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านสิทธิประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) รองลงมาด้านการสรรหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) ด้านการคัดเลือกมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 3.86$) นอกจากนี้เป็นด้านการพัฒนาและฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) และด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$) ตามลำดับ

3. ข้อมูลเกี่ยวกับความผูกพันต่อธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความผูกพันต่อธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	ความผูกพันต่อธุรกิจบริการ	$\bar{X}$	SD.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1	ด้านความผูกพันด้านจิตใจ	4.05	0.68	มาก	2
2	ด้านความผูกพันด้านการคงอยู่	3.98	0.77	มาก	3
3	ด้านความผูกพันด้านบรรทัดฐาน	4.14	0.56	มาก	1
รวม		4.06	0.61	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่าความผูกพันต่อธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ด้านความผูกพันด้านบรรทัดฐาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมาด้านความผูกพันด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) และด้านความผูกพันด้านการคงอยู่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) ตามลำดับ

4. ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือผลจากการศึกษาสามารถนำเสนอได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การบริหารทรัพยากรมนุษย์	n	r	P	ระดับความสัมพันธ์
ด้านการสรรหา	400	0.652	0.00**	สูง
ด้านการคัดเลือก	400	0.733	0.00**	สูง
ด้านการพัฒนาและฝึกอบรม	400	0.667	0.00**	สูง
ด้านการประเมินผล	400	0.473	0.00**	ปานกลาง
ด้านสิทธิประโยชน์	400	0.512	0.00**	สูง

** < 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจบริการกับความผูกพันโดยรวมพบว่ามีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เป็นรายด้านพบว่า ด้านการสรรหา ด้านการคัดเลือก ด้านการพัฒนาและฝึกอบรม และด้านสิทธิประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับความผูกพันในองค์กรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนด้านการประเมินผลมีความสัมพันธ์กับความผูกพันในองค์กรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลางและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) ซึ่งอธิบายได้ว่าธุรกิจบริการในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างมาก โดยมีแนวทางการกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบและมีวิธีการที่เหมาะสม อาจมีการอธิบายความก้าวหน้าในอาชีพให้กับพนักงานได้ทราบ มีความชัดเจนในการดำเนินงานทำให้พนักงานในองค์กร สามารถรับรู้ถึงแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างดี นอกจากนี้ในด้านการศึกษาความผูกพันที่มีต่อองค์กรพบว่า ความผูกพันต่อธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) ซึ่งอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรต่างที่ทำให้พนักงานรู้สึกมีความสุข มีความมั่นคงในการทำงาน ระบบการขึ้นเงินเดือนที่เหมาะสมทำให้เกิดความผูกพันในองค์กร โดยสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของปิยาพร (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานธนาคารออมสิน ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลจากการศึกษาพบว่า พนักงานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

นอกจากนี้ผลจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวมพบว่ามีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นการอธิบายค่าเฉลี่ยของการบริหารทรัพยากรมนุษย์และความผูกพันในงานของพนักงานกลุ่ม GEN Y ได้เป็นอย่างดี ผลที่ได้จากการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันต่อองค์กร: กรณีศึกษาโรงเรียนลาซาล ผลจากการศึกษาพบว่าการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโรงเรียนลาซาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยขนาดของความสัมพันธ์ในระดับปานกลางและแปรผันไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของสมพงษ์ และปรีชา (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือผลจากการศึกษาพบว่า 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) 2) ความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจบริการกับความผูกพันในองค์กรโดยรวมพบว่ามีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ข้อเสนอแนะ

4.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

4.1.1 ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ องค์กรธุรกิจบริการในภาคบริการทั้งในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อให้การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน และสิ่งสำคัญที่ธุรกิจบริการในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะได้รับคือ การเกิดความผูกพันที่ดีของบุคลากรในองค์กร ซึ่งทำให้เกิดผลในการจ้างงานระยะยาว ซึ่งมีผลต่อภาพรวมในการบริหารของธุรกิจบริการต่อไปในอนาคต

4.1.2 องค์กรภาคอุตสาหกรรมการผลิต สามารถนำผลไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้มีมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับจากพนักงาน และทำให้เกิดความจงรักภักดีในหมู่พนักงานต่อไปในอนาคต

4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

4.2.1 สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความผูกพันที่มีต่อองค์กรของพนักงานในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของข้อมูลที่เป็นความหลากหลายของพนักงานที่อยู่ในองค์กรต่าง ๆ ได้

4.2.2 ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปนั้น ผู้ที่มีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันในงาน อาจมีการเปลี่ยนรูปแบบของสถิติ ซึ่งผู้วิจัยอาจใช้วิธีการสร้างโมเดล แบบจำลอง หรือกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความผูกพันในงานของพนักงานในธุรกิจบริการ ทั้งนี้เพื่อให้ธุรกิจบริการต่าง ๆ สามารถนำโมเดล รูปแบบ หรือกลยุทธ์ที่ได้จากการศึกษาวิจัยนำไปเลือกใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของธุรกิจในพื้นที่ที่แตกต่างกัน

5. เอกสารอ้างอิง

- กานต์ อ่อนน้อม. 2559. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมการโรงแรมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. 11(2): 189-199.
- นิสดารก์ เวชยานนท์. 2559. การบริหารทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มมูลค่า. นนทบุรี: เดอะ กราฟิโก ซิสเต็มส์.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2554. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยาพร ห่องแสง. 2555. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานสาขาธนาคารออมสิน ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมพงษ์ อัครวิธิบัติ และปรีชา คำมาตี. 2560. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันในธุรกิจบริการของพนักงานกลุ่ม GEN Y ในพื้นที่ภาคตะวันออก. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 7. หน้า 492-498. ณ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา วันที่ 6-7 กรกฎาคม พ.ศ. 2560.
- สุนันทา มิ่งเจริญพร. 2556. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับผลการดำเนินงานขององค์กรของธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่. วารสารวิทยบริการ, 24(2): 157-167.
- สุพัตรา ธัญน้อม. 2556. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันต่อองค์กร: กรณีศึกษา โรงเรียนลาซาล. วารสารวิจัยมสส. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 8(3): 75-87.

รูปแบบการจัดการการเงินและหนี้สินของครูตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

A Model of Management and Financial Liabilities Teachers

According to Sufficiency Economy

อานวย ปาอาย

Amnuay Pa-eye

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

E-mail: noi.amnuay@gmail.com TEL. 081-8621075

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการการเงินและหนี้สินครู 2) ศึกษาพฤติกรรมการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง 3) เพื่อเปรียบเทียบระดับการจัดการการเงินและหนี้สินของครู 4) เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครู 5) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการจัดการการเงินและหนี้สินของครูกับระดับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครู และ 6) เพื่อสร้างสมการทำนายพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครู ประชากร จำนวน 20,257 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,078 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูมีการจัดการการเงินและหนี้สินอยู่ในระดับปานกลาง 2) ครูมีพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก 3) ครูที่มี เพศ อายุ อายุราชการ วิทยฐานะ และสังกัดแตกต่างกัน มีการจัดการการเงินและหนี้สินในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการจัดการการเงินและหนี้สินในภาพรวมไม่แตกต่างกัน 4) ครูที่มีอายุ อายุราชการ การศึกษาและวิทยฐานะแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนครูที่มีเพศและสังกัดแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมไม่แตกต่างกัน 5) ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการเงินและหนี้สินกับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของครูมีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย และ 6) สมการทำนายพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู = $2.606 + .371 (\text{การใช้จ่ายเงิน}) + .245 (\text{การออมและการลงทุน}) - .133 (\text{หนี้สิน}) - .130 (\text{การมีอายุราชการน้อยกว่าหรือเท่า 10 ปี}) - .085 (\text{การจัดหาเงิน}) - .093 (\text{การมีวิทยฐานะอื่น ๆ}) + .078 (\text{การมีอายุ 21-30 ปี})$

คำสำคัญ: หนี้สินของครู เศรษฐกิจพอเพียง การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research aims to study the management and financial liabilities teachers. The application of economic behavior. And management style, financial liabilities and teacher of the philosophy of sufficiency economy were 20,257 population and 1,078 people in the study used questionnaires to collect data. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, average, standard deviation, t test. Correlation analysis Multiple Regression Analysis and content analysis. 1) Teachers are managed and financial liabilities are moderate. 2) Teachers are Behavior and the application of philosophy at a high level. 3) Teachers with official academic status, gender, age and under different management and financial liabilities as a whole different level of statistical significance. 0.05 The

teacher with class the different studies Financial liabilities are managed and the overall no difference.

4) The age-old retired teacher education and accreditation of different behaviors applied sufficiency economy as a whole different level of statistical significance. 0.05 The teachers are female and under different. Behaviors are applied sufficiency economy as a whole is no different. 5) The relationship between monetary and debt management behavior of application sufficiency of teachers are: 1) the financial liability of the teacher's relationship with the behavior of teachers in the application of economic analysis at the reactor base. 2) the elements of financial management and debt of teachers in relation to the application of economic behavior of the three elements were the supply of money and spending money, saving and investment. And 6) the model of sufficiency economy is appropriate, usfule and possible, at the highest level.

Keywords: Teachers liabilities, Sufficiency economy, The application of sufficiency economy

1. บทนำ

ประเทศไทย เคยมีความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมากในอดีต แต่นับจากที่ได้มีการพัฒนาประเทศมากกว่า 40 ปี ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 10 ซึ่งมีความพยายามในการที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมได้พัฒนาไปมากพอสมควร แต่อย่างไรก็ตามคนส่วนใหญ่ของประเทศโดยรวมยังมีคุณภาพชีวิต และฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีเท่าที่ควร ประกอบกับในช่วงปี 2540 เป็นต้นมาประเทศไทยได้เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจครั้งสำคัญทำให้ประเทศต้องกู้ยืมเงินสำรองจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ส่วนของภาคเอกชนมีธุรกิจต้องล้มละลายไปเป็นจำนวนมาก และภาคประชาชนเกิดภาวะหนี้สินของครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมาก

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาการดำเนินชีวิตที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อมุ่งให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ดังกล่าวนั้น มีความเหมาะสมอย่างยิ่งกับสังคมไทย และสมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะร่วมมือกันเผยแพร่และน้อมนำสู่การปฏิบัติให้เกิดผลในทุกภาคส่วนของสังคมไทย

อาชีพครูเป็นอาชีพที่ถือได้ว่าเป็นมนุษย์เงินเดือน (salary man) เนื่องจากครูมีรายได้ประจำเป็นรายเดือน ในระยะเริ่มแรกจะต่ำและค่อยเพิ่มสูงขึ้นในภายหลัง คนบางคน แม้ว่าจะมีความรู้ความสามารถ มีความเฉลียวฉลาดในการทำงาน หาเงินได้มากมาย แต่ก็ไม่สามารถเก็บเงินได้เลย แลยังต้องเป็นหนี้เป็นสินมากมาย สาเหตุไม่ใช่เพราะมีรายจ่ายมาก แต่เพราะว่าเก็บเงินไม่เป็น (เกรียงศักดิ์, 2547) จะเห็นได้ว่าครูเป็นผู้มีรายได้ประจำในยุคปัจจุบันส่วนใหญ่จะมีรายจ่ายสูงกว่ารายได้ ครูจึงมีหนี้สินเป็นจำนวนมาก ปัญหานี้สินครูไทยจากผลสำรวจข้อมูลหนี้สินครูโดยกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2555 (อัจฉรา, 2558) พบว่า 1) ครูมีหนี้สินรวมกันกว่า 1.2 ล้านล้านบาท 2) ครู 430,000 คน เป็นหนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ครู รวม 7 แสนล้านบาท 3) ครู 330,000 คน เป็นหนี้โครงการเงินกู้ ข.พ.ค. 1-5 รวม 1.5 แสนล้านบาท 4) ครู 60,000 คน เป็นหนี้โครงการพัฒนาชีวิตครู รวม 50,000 ล้านบาท 5) ครู 8,500 คน เป็นหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการแก้ปัญหาหนี้สินครู รวม 1,000 ล้านบาท 6) ครูกว่า 130,000 คน มีหนี้สินส่วนตัว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูจัดการเงินของตนเองไม่เป็นและครูอาจใช้จ่ายเกินความจำเป็นไม่สอดคล้องกับรายได้ของตน แนวทางที่จะสามารถทำให้ครูสามารถพึ่งตนเองได้ด้วยการดำเนินชีวิตตามแนวของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

ผู้วิจัยเห็นว่า ครูส่วนใหญ่มีรายได้ไม่สูงนัก หากครูสามารถจัดการการเงินและหนี้สินของตนเองตามแนวของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตได้แล้ว ย่อมสามารถพึ่งตนเองได้ จึงสนใจศึกษาการจัดการการเงินและหนี้สินของครู พฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครู เปรียบเทียบระดับการจัดการการเงินและหนี้สินของครู เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครู วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการจัดการการเงินและหนี้สินของครูกับระดับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครู และสร้างสมการทำนายพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการการเงินครู และการแก้ปัญหาหนี้สินครูได้

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับการจัดการการเงินและหนี้สินของครู
- 2) เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครู
- 3) เพื่อเปรียบเทียบระดับการจัดการการเงินและหนี้สินของครู
- 4) เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครู
- 5) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการจัดการการเงินและหนี้สินของครูกับระดับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครู
- 6) เพื่อสร้างสมการทำนายพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครู

1.2 สมมติฐานการวิจัย

- 1) ครูที่มี เพศ อายุ อายุราชการ การศึกษา ตำแหน่ง และสังกัด แตกต่างกัน มีระดับการจัดการการเงินและหนี้สิน แตกต่างกัน
- 2) ครูที่มี เพศ อายุ อายุราชการ การศึกษา ตำแหน่ง และสังกัด แตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน
- 3) ระดับการจัดการการเงินและหนี้สินของครูกับระดับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู มีความสัมพันธ์กัน

1.3 การสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) สภาพปัจจุบันและปัญหาหนี้สินของครู

ปัญหาหนี้สินครูไทยข้อมูลจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ณ สิ้นปี 2554 (อัจฉรา, 2558) พบว่า

- (1) สมาชิกครูร้อยละ 68 เป็นหนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ครู
- (2) มียอดหนี้รวมกันกว่า 4.08 แสนล้านบาท เฉลี่ยคนละ 833,135 บาท
- (3) อัตราการก่อหนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 57.8 เทียบกับปี 2550
- (4) สินเชื่อต่อยุดคุณภาพ (NPLs) รวม 942.13 ล้านบาท (ร้อยละ 0.23) ของสินเชื่อ
- (5) ร้อยละ 29.69 หนี้อำนาจ
- (6) ร้อยละ 14.38 หนี้อำนาจ ยานพาหนะและสินทรัพย์
- (7) ร้อยละ 13.43 หนี้อำนาจ ก่อสร้างและปรับปรุงที่อยู่อาศัย
- (8) ร้อยละ 9.81 หนี้อำนาจ ใช้จ่ายในครอบครัว

ปัญหาหนี้สินครูไทยจากผลสำรวจข้อมูลหนี้สินครูโดยกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2555 (อัจฉรา, 2558) พบว่า

- (1) ครูมีหนี้รวมกันกว่า 1.2 ล้านล้านบาท
- (2) ครู 430,000 คน เป็นหนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ครู รวม 7 แสนล้านบาท
- (3) ครู 3300,00 คน เป็นหนี้โครงการเงินกู้ ข.พ.ค. 1-5 รวม 1.5 แสนล้านบาท

- (4) ครู 60,000 คน เป็นหนี้โครงการพัฒนาชีวิตครู รวม 50,000 ล้านบาท
- (5) ครู 8,500 คน เป็นหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการแก้ปัญหาหนี้สินครู รวม 1,000 ล้านบาท
- (6) ครูกว่า 130,000 คน มีหนี้สินส่วนตัว

2) แนวนโยบายและมาตรการการแก้ปัญหาหนี้สินของครู

สำหรับแนวทางในการเยียวยาเรื่องหนี้สินครู กระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมมือกับธนาคารออมสินอนุมัติเงินกู้จำนวนทั้งหมด 8 พันล้านบาท เพื่อดูแลครูที่มีปัญหาวิกฤติจริง ๆ และได้กำหนดแนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินครูเพิ่มเติม คือ การเปิดคลินิกทางการเงินเพื่อให้คำแนะนำเรื่องการออมและการปรับสภาพหนี้ เปิดศูนย์ฮอตไลน์ 1579 เพื่อให้บริการคำแนะนำเรื่องปัญหาหนี้สินของครู จัดโครงการสัมมนาแก่ครูทั่วประเทศเพื่อให้ความรู้ และจัดทำคู่มือเกี่ยวกับคำถาม-ตอบในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น (วรกรณ์, 2551)

3) การจัดการการเงินบุคคล

สุดใจ (2551) ได้ให้ความหมายของการจัดการการเงินบุคคล การวางแผนการเงินบุคคลและกลยุทธ์การจัดการการเงินบุคคล ไว้ดังต่อไปนี้ การจัดการการเงินบุคคล (Personal Finance) หมายถึงการจัดระเบียบการเงินของบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการจัดหาเงินเข้ามา และใช้จ่ายเงินออกไปอย่างถูกต้อง ก่อให้เกิดผลดีจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

การจัดการการเงินบุคคลเป็นการบริหารทรัพยากรทางการเงินที่บุคคลมีอยู่ หรือได้มาให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้อย่างดีที่สุด คือให้เขาได้รับความมั่งคั่งสูงสุด อันจะนำมาซึ่งความผาสุกและความมีเสถียรภาพทางการเงินของบุคคลและครอบครัวของเขานั้น ส่วนการวางแผนการเงินบุคคล ก็เป็นกระบวนการโดยรวมในการออกแบบ แนวปฏิบัติในการบริหารการเงิน ภายใต้เงื่อนไขเฉพาะของแต่ละบุคคล การนำไปปฏิบัติและการทบทวนปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการได้ หรือ เป็นความพยายามเชื่อมช่องว่างทางการเงินระหว่างเราอยู่ ณ ที่ใดในปัจจุบันกับเราต้องการไป ณ ที่ใดในอนาคต ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดเฉพาะของแต่ละบุคคล

สำหรับกลยุทธ์การจัดการการเงินส่วนบุคคล หมายถึงการจัดการการเงินส่วนบุคคลอย่างชาญฉลาด ด้วยการนำหลักและวิธีการบริหารการเงินที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการตัดสินใจจนทำให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งครอบคลุมถึงเรื่องการบริหารการเงินโดยทั่วไป รายได้และการบริหารรายได้ของบุคคล การบริหารรายจ่ายต่าง ๆ ของบุคคล การบริหารความเสี่ยงและการประกันความมั่นคงของบุคคล การบริหารความต้องการลงทุนของบุคคล ตลอดจนการวางแผนเพื่อการเกษียณอายุและพินัยกรรมอย่างใดก็ตามเรื่องกลยุทธ์การจัดการการเงินบุคคลดังกล่าวได้มีผู้ให้ข้อคิดเห็นว่า ความสำเร็จทางการเงินที่เกิดขึ้นมิใช่เพื่อประโยชน์หรือความมั่งคั่งของบุคคลนั้นเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นด้วย โดยได้อธิบายให้เห็นถึงภาพของการบริหารการเงินส่วนบุคคลที่ดีว่า ควรจะนำซึ่ง Save-Regularly, Earn-Honestly, Spend-Wisely and Give-Generously

การจัดการการเงินส่วนบุคคลที่ดี มิใช่เพียงมุ่งหวังความมั่งคั่งในเรื่องตัวเงินเพียงอย่างเดียวแต่ควรจะนำซึ่งความผาสุก และก่อให้เกิดอุปนิสัยขยันหมั่นเพียร รู้จักเก็บออม ทำมาหาได้ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งยังมีการช่วยเหลือเจือจานผู้อื่นด้วยการจัดการการเงิน เป็นเรื่องที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับในชีวิตประจำวันของบุคคลทุกคนและในทุกช่วงชีวิตของเขา ซึ่งนอกจากจะมีผลต่อความมั่งคั่งของบุคคลและครอบครัวแล้วยังส่งผลต่อความมั่นคงของเศรษฐกิจของประเทศด้วย

ประโยชน์ของการจัดการการเงินส่วนบุคคล มีดังนี้ (สุดใจ, 2551)

- (1) ให้บุคคลได้มีแนวทางในการวางแผนการเงินของตนเองและครอบครัวได้อย่างถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดหา การใช้จ่าย การเก็บออมไว้ ตลอดจนการลงทุน การรู้จักการวางแผนและป้องกันสำหรับชีวิตและทรัพย์สินของตน อันจะนำมาซึ่งความมั่งคั่ง มั่นคงและความผาสุกสำหรับบุคคลและครอบครัวของเขา
- (2) ส่งเสริมให้บุคคลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้จ่ายเงินอย่างถูกต้องในทุกแง่มุมของชีวิต เนื่องจาก

มีหลายสิ่งที่คุณเรามากไม่ค่อยได้คิดและคำนึงถึง เช่น การใช้เงินเพื่อสุขภาพที่ดี การใช้จ่ายเพื่อพักผ่อนท่องเที่ยวที่ดี สิ่งเหล่านี้เป็นการช่วยส่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้ได้มีความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบายอย่างสมบูรณ์แบบ และได้มีโอกาสใช้เงินที่ตนอดส่ำทำมาหาได้ตลอดชีวิตให้เกิดผลจนคุ้มค่าอย่างแท้จริง

(3) การศึกษาการจัดการการเงินบุคคล จะก่อให้เกิดบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านการวางแผนการเงินส่วนบุคคล (Personal Finance Planner) ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการวางแผนการเงินและการลงทุนของบุคคลโดยเฉพาะ สามารถให้คำแนะนำและช่วยเหลือวางแผนให้แก่ลูกค้าที่ต้องการลงทุนในสถาบันการเงินต่าง ๆ เป็นต้นว่า ธนาคาร บริษัทประกันชีวิต บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทจัดการลงทุน ตลอดจนกิจการซึ่งทำหน้าที่ดูแลรักษาผลประโยชน์ของลูกค้า

(4) การศึกษาการจัดการการเงินบุคคล ยังเป็นรากฐานความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพราะเมื่อการบริหารการเงินของครัวเรือนได้ผลดีมีประสิทธิภาพ ประชาชนมีเงินเหลือกินเหลือใช้ ส่งผลให้เกิดการออมและการลงทุนของประเทศได้มาก นอกจากนั้นเมื่อประชาชนส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบายก็เป็นการช่วยรัฐประหยัดค่าใช้จ่ายทางด้านสวัสดิการสังคมลงไปได้อีกทางหนึ่ง

สุดใจ (2551) ได้กล่าวถึงขอบเขตของการจัดการการเงินบุคคลไว้ 6 ลักษณะดังนี้

(1) การสร้างฐานะความมั่นคงทางการเงินหรือสุขภาพทางการเงิน (Financial health) ซึ่งได้แก่ การมีงานทำที่เหมาะสม ก่อให้เกิดรายได้ที่มั่นคง รู้จักวางแผนใช้จ่าย ท่างบประมาณตลอดจนการรู้จักเลือกใช้เครดิตเพื่อเสริมฐานะความเป็นอยู่ของชีวิตอีกด้วย ในการวางแผนการเงินเพื่อหาซื้อสินค้าและบริการ หรือแม้แต่การทำสัญญาข้อตกลงต่าง ๆ ถ้าบุคคลได้ศึกษาหาความรู้ในเรื่องราคา คุณภาพ และความปลอดภัย

(2) การรู้จักใช้เงินอย่างฉลาด (Spending money wisely) โดยใช้เงินเป็นทุกด้านไม่ว่าเรื่องอาหาร สุขภาพ เครื่องนุ่งห่ม การคมนาคม และอื่น ๆ

(3) การใช้เงินเพื่อที่อยู่อาศัย (home and other real estate) เพื่อให้มีที่พักผ่อนสุขสบายและปลอดภัย อีกทั้งเป็นการลงทุนที่ไม่เสียหาย

(4) การสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินด้วยการทำประกันภัย (insurance program) ตลอดจนทำความเข้าใจในสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ที่พึงมีด้วยแล้ว ก็ยังทำให้การใช้เงินของบุคคลมีประสิทธิภาพและเกิดผลอย่างแท้จริง ดังนั้นบุคคลจึงควรทำความเข้าใจในเรื่องสิทธิของผู้บริโภค การคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งจะมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) และมูลนิธิคุ้มครองผู้บริโภค

(5) การลงทุนประเภทต่าง ๆ (diversified investment portfolio) โดยเลือกหลักทรัพย์ลงทุนและสถาบันที่จะลงทุนให้เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ตนเองและครอบครัว

(6) การวางแผนการเงินสำหรับอนาคตยามปลดเกษียณ (retirement) เพื่อความมั่นคงและสุขสบายตลอดชั่วอายุขัยของบุคคล

ข้อคิดการจัดการการเงินบุคคล สุดใจ (2551) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการจัดการการเงินบุคคล ไว้ดังนี้

(1) เวลาเป็นของมีค่าในการจัดการการเงินบุคคล ควรใช้เวลาให้น้อยที่สุด

(2) การจัดการเกี่ยวกับการเงิน ควรจะมีความยืดหยุ่นได้

(3) ควรมีการปรับปรุงแผนการเงินระยะยาว และควรมีการตรวจสอบอยู่เสมอเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ

(4) ควรมีการวางแผนทางการเงินของครอบครัว ทั้งสามีและภรรยา ควรเข้าใจแผนงานนี้ร่วมกัน

(5) การซื้อของราคาแพงแล้วได้สินค้าคุณภาพดี จะทำให้เสียค่าใช้จ่ายในระยะยาวต่ำกว่าซื้อของราคาถูกแต่ได้สินค้าคุณภาพต่ำ

(6) ควรหลีกเลี่ยงการเป็นหนี้โดยไม่จำเป็น เพราะการเป็นหนี้จะทำให้เสียค่าใช้จ่ายและอัตราดอกเบี้ยแท้จริงค่อนข้างสูง

(7) พยายามเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด แต่ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด โดยพยายามหลีกเลี่ยงการใช้นายหน้าหรือคนกลางโดยไม่จำเป็น

(8) พยายามบริหารเงินที่มีอยู่ให้ได้ประโยชน์สูงสุด

(9) ควรพัฒนาปรับปรุงงานอดิเรกที่ทำอยู่ให้มีเกิดประโยชน์เกิดขึ้น อันเป็นการใช้เวลาว่างได้อย่างมีคุณค่า

(10) ใช้ประสบการณ์และความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์เพิ่มพูน โดยการเขียนหนังสือหรือการเป็นที่ปรึกษา พยายามใช้โอกาสที่มีอยู่เท่าที่จะทำได้

(11) อย่าลืมนวาระเวลาเป็นเรื่องสำคัญ ควรวางแผนลงทุนให้สอดคล้องกับเรื่องเวลาเสมอ

ปวัน (2549) ได้ศึกษาการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ พบว่าการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ประกอบด้วยระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งทางสังคม ประเภทช่องทางการรับสื่อ ลักษณะของสื่อที่รับเป็นประจำ การรับรู้เกี่ยวกับโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริและการปฏิบัติตามโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

นพพร (2549) ได้ศึกษาการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต กรณีศึกษาเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. อำเภอลือชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยศึกษาจากกลุ่ม ตัวอย่าง 379 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.43 จากคะแนนเต็ม 5) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการนำแนวทางการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตในระดับมาก คือ การนำมาใช้ประโยชน์ของชุมชน ส่วนด้านที่มีการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการรับรู้ในเนื้อหาสาระ และการนำมาใช้ประโยชน์ของตนเอง ปัจจัยที่มีผลต่อการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้แก่พื้นที่พักอาศัย อายุ ระดับการศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจ การออมเงิน และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส และหนี้สิน

วันวิสา (2549) ได้ศึกษาการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้: กรณีศึกษาศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จังหวัดชลบุรี พบว่าผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่เห็นว่า หลักสูตรและระยะเวลาการอบรมมีความเหมาะสมมาก และสมควรจัดการอบรมหลักสูตรการพัฒนากิจกรรมธรรมชาติสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป เนื้อหาวิชาที่ได้รับจากการอบรมมีประโยชน์และตรงกับความต้องการตนเองเป็นอย่างมาก รวมทั้งที่ได้ความรู้จากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้องเป็นอย่างมาก ส่วนเอกสารที่ใช้ประกอบการอบรมมีจำนวนน้อย วิทยากรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถมาก มีการใช้เทคนิคการบรรยายที่น่าสนใจ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้มาก และให้ผู้เข้าอบรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มาก การประสานงานของเจ้าหน้าที่ การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและเจ้าหน้าที่ที่มีจำนวนน้อยไม่มีความเหมาะสมกับจำนวนผู้สนใจเข้าอบรม สถานที่อบรมเวลา และที่พักมีความเหมาะสม แต่ห้องน้ำไม่มีความเหมาะสมเพราะมีจำนวนน้อย

เฉลิมศรี (2550) ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับภาวะการเป็นหนี้สินของข้าราชการทหารสังกัดกองทัพอากาศในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 40-50 ปี จบการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษา/อนุปริญญา/ปวส. มีสถานภาพสมรสแล้วและอยู่ด้วยกัน มีชั้นยศ คือ ร.ต.-น.ต. อายุราชการอยู่ระหว่าง 10-20 ปี อาชีพของคู่สมรสคือข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวนบุคลากรที่ต้องรับผิดชอบจำนวน 1-2 คน ประเภทที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือบ้านของตนเอง รายได้ที่ได้รับปัจจุบัน อยู่ระหว่าง 8,001 - 12,000 บาท ไม่มีรายได้อื่น ๆ นอกเหนือจากเงินเดือน ค่าใช้จ่ายของครอบครัวต่อเดือน อยู่ระหว่าง 8,001 - 12,000 บาท ระบุว่ามีการหนี้สินแหล่งที่มาของแหล่งเงินกู้ที่กลุ่มตัวอย่างใช้บริการส่วนใหญ่คือ สหกรณ์ต่าง ๆ ใน

กองทัพเรือ และเมื่อเปรียบเทียบภาวะหนี้สินกับรายได้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าหนี้สินปานกลาง ผลการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า ข้าราชการทหารของกองทัพเรือมีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมที่ระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม ได้แก่ เพศ อายุ ชั้น และรายได้ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะการเป็นหนี้สินของข้าราชการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ชั้นยศ อายุราชการและรายได้ ส่วนผลการหาความสัมพันธ์ระหว่างหนี้สินกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีเพียงด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิต (0.000) มีความสัมพันธ์กับภาวะหนี้สิน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีหนี้สิน/มีหนี้สินน้อยมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้ผลการศึกษายังทำให้ทราบว่าการใช้จ่ายของกลุ่มประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่แล้วจะใช้จ่ายเกินความจำเป็นเพียงเพื่อต้องการรักษาสถานภาพทางสังคมของตนเองไม่ให้ด้อยไปกว่าคนอื่น สำหรับข้อเสนอแนะในการแก้ไขการดำเนินชีวิต คือ ให้การอบรมความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ มีนโยบาย ส่งเสริมให้มีอาชีพเสริมแก่ข้าราชการ นอกจากนั้นแล้วผู้นำในองค์กรจะต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่าง โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ให้เป็นรูปธรรมในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน

จากการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนี้สินครู แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินครู และการจัดการการเงินส่วนบุคคล สรุปได้ว่าครูมีปัญหาหนี้สินจำนวนมาก รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยมีนโยบายและแนวทางการแก้ปัญหา แต่ปัญหาหนี้ครูก็ยังไม่สามารถจัดให้หมดไปได้ สำหรับการจัดการการเงิน เป็นความรู้ที่สำคัญที่ทุกคนทุกอาชีพควรศึกษาและนำมาปรับใช้ในการจัดการการเงินของตนเอง

2. วิธีการศึกษา

ประชากรในการวิจัย คือ ครูในสถานศึกษาสังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) จำนวน 20,257 คน และครูในสถานศึกษาสังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) จำนวน 8,029 คน และครูในสถานศึกษาสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจำนวน 2,474 คน และในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 จังหวัด ประกอบด้วย ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด ซึ่งมีครูทั้งสามสังกัดรวม 30,760 ราย กลุ่มตัวอย่างคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Narest k. (1996) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,078 คน แยกตามสังกัดของครูได้ดังนี้ 1) ครูในสถานศึกษาสังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) จำนวน 378 คน 2) ครูในสถานศึกษาสังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) จำนวน 367 คน และ 3) ครูในสถานศึกษาสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) จำนวน 333 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) เพื่อเลือกสถานศึกษาและเก็บข้อมูลกับครูจากทุกสังกัดและทุกจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตัวแปรในการศึกษาวิจัย แบ่งได้ดังนี้ ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อายุราชการ การศึกษา ตำแหน่ง สังกัด และการจัดการการเงินและหนี้ของครู และ ตัวแปรตาม ประกอบด้วย 1) พฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู 2) รูปแบบการจัดการการเงินและหนี้ของครูตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็นสามตอน ประกอบด้วยตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของครู ได้แก่ เพศ อายุ อายุราชการ การศึกษา ตำแหน่ง สังกัด ตอนที่ 2 สอบถามการจัดการการเงินและหนี้สินของครู และ ตอนที่ 3 สอบถามพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดสอบค่าที การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

3. ผลการศึกษาและอภิปรายผล

1) จากผลการศึกษาพบว่า ครูมีพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวัน (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ” พบว่าการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ อยู่ในระดับค่อนข้างมาก กานดา (2555) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน: ศึกษากรณีจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกในครัวเรือนมีการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับค่อนข้างสูง เกลิมศรี (2550) ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับภาวะการเป็นหนี้สินของข้าราชการทหารสังกัดกองทัพอากาศในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าผลการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า ข้าราชการทหารของกองทัพอากาศมีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมที่ระดับมาก ทั้งนี้เป็นได้มีการรณรงค์ส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกันอย่างกว้างขวาง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพร (2549) ศึกษาการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต กรณีศึกษาเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. อำเภอยะบوري จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 379 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. อำเภอยะบوري ยังใช้วิธีการผลิตเป็นแบบเดิมที่เคยทำมาเป็นเวลานาน

2) จากการเปรียบเทียบการจัดการการเงินและหนี้สินของครู พบว่า ครูที่มี เพศ อายุ อายุราชการ วิทยฐานะ และสังกัด แตกต่างกัน มีการจัดการการเงินและหนี้สินในภาพรวมแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของเกลิมศรี (2550) ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับภาวะการเป็นหนี้สินของข้าราชการทหารสังกัดกองทัพอากาศในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะการเป็นหนี้สินของข้าราชการได้แก่ เพศ อายุ และอายุราชการ ทั้งนี้เป็นเพราะครูเพศชายและเพศหญิง ครูที่มีอายุ และอายุราชการแตกต่างกันมีพฤติกรรมทางการเงินแตกต่างกัน

3) จากการเปรียบเทียบพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู พบว่า ครูที่มีอายุ อายุราชการ การศึกษา และวิทยฐานะ แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เกลิมศรี (2550) ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับภาวะการเป็นหนี้สินของข้าราชการทหารสังกัดกองทัพอากาศในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม ได้แก่ อายุ และ ชั้นยศ นพพร (2549) ได้ศึกษาการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต กรณีศึกษาเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. อำเภอยะบوري จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้แก่ อายุ และ ระดับการศึกษา ฌานิญา (2550) ได้ศึกษาทัศนคติของพัฒนาการอำเภอต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน: กรณีกรมการพัฒนาชุมชน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ เพศ และ สถานภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะ ครูที่มีอายุอายุราชการและตำแหน่งแตกต่างกันมีพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัจฉรา (2550) ได้ศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตพนักงานขับรถโดยสารประจำทาง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตพนักงานขับรถโดยสารประจำทาง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ทั้งนี้เป็นความก้าวหน้าในการทำงานของพนักงานขับรถโดยสารมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับอายุ ระดับการศึกษาและรายได้ ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับอายุการทำงาน และผลการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

4) จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการเงินและหนี้สินของครูกับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู พบว่า 1) การจัดการการเงินและหนี้สินของครูมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของครูในเชิงปฏิฐานในระดับน้อย 2) มืองค์ประกอบย่อยของการจัดการการเงินและหนี้สินของครูที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของครู 3 องค์ประกอบ คือ การจัดหาเงิน การใช้จ่ายเงิน และการออมและการลงทุน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กานดา (2555) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน: ศึกษากรณีจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดลพบุรี มีจำนวน 5 ปัจจัย คือ (1) แหล่งที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานอยู่ในระดับต่ำ (2) การรับข้อมูล/ข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานอยู่ในระดับต่ำ (3) การเข้ารับการฝึกอบรม/การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานอยู่ในระดับต่ำ (4) การสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติการด้านเศรษฐกิจพอเพียงด้านการให้คำแนะนำ/ข้อเสนอแนะมีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานอยู่ในระดับต่ำ และ (5) การสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติการด้านเศรษฐกิจพอเพียงด้านการให้รวมกลุ่มกันในชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการการเงินของครูยังไม่เป็นระบบและปฏิบัติค่อนข้างน้อย ทั้งในด้านการจัดหาเงิน การใช้จ่ายเงิน การออมเงินและการลงทุน

4. สรุป

- 1) ครูมีการจัดการการเงินและหนี้สิน อยู่ในระดับปานกลาง
- 2) ครูมีพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก
- 3) ครูที่มีเพศ อายุ อายุราชการวิทยฐานะ และสังกัด แตกต่างกัน มีการจัดการการเงินและหนี้สินในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการจัดการการเงินและหนี้สินในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

- 4) ครูที่มีอายุ อายุราชการ การศึกษา และวิทยฐานะ แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนครูที่มีเพศ และสังกัดแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

- 5) ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการเงินและหนี้สินกับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของครูมีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย โดย 1) การจัดการการเงินและหนี้สินของครูมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของครูในเชิงปฏิฐานในระดับน้อย 2) มืองค์ประกอบย่อยของการจัดการการเงินและหนี้สินของครูที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของครู 3 องค์ประกอบ คือ การจัดหาเงินการใช้จ่ายเงิน และการออมและการลงทุน

- 6) สมการทำนายพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู = $2.606 + .371$ (การใช้จ่ายเงิน) + $.245$ (การออมและการลงทุน) - $.133$ (หนี้สิน) - $.130$ (การมีอายุรชำน้อยกว่าหรือเท่า 10 ปี) - $.085$ (การจัดหาเงิน) - $.093$ (การมีวิทยฐานะอื่น ๆ) + $.078$ (การมีอายุ 21-30 ปี)

5. กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณ ผู้บริหาร ครู และสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้บริหาร ครู และสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และผู้บริหาร ครู และสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตภาคตะวันออก ที่ได้อนุเคราะห์และสนับสนุนในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย และขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ที่ได้ประสานสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

6. เอกสารอ้างอิง

- กานดา เตชะชั้นหมาก. 2555. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน
ศึกษากรณีจังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2547. หาเงินใช้เงิน กลยุทธ์การเล่นกับเงินอย่างผู้ชนะ. กรุงเทพฯ : บริษัท ชัคเชส มีเดีย จำกัด.
- เฉลิมศรี ชุมเกษียณ. 2550. การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับภาวะการเป็นหนี้สินของข้าราชการทหาร
สังกัดกองทัพอากาศในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณานิภา ศรีสิทธิชัยสกุล. 2550. ทักษะของพัฒนาการอำเภอต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหา
ความยากจน กรณีกรมการพัฒนาชุมชน. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปวัน มินรักษ์เรืองเดช. 2549. การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียง
ตามแนวโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์.
- นพพร เมื่อนันต์กุล. 2549. การนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต กรณีศึกษา
เกษตรกร ลูกค้า ธกส. อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์.
- วรารักษ์ สามโกเศศ. 2551. เงินต่อเงิน. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ ฮาวทู.
- สุดใจ น้ำผุด และ อนุชนาฏ เจริญธรรม. 2551. กลยุทธ์การบริหารการเงินส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- อัจฉรา โยมสินธุ์. 2558. วิจัยเชิงพัฒนาชีวิตสมดุของครูพอเพียงแบบอย่าง. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- อัจฉรา ราชแก้ว. 2550. การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของพนักงานขับรถโดยสาร
ประจำทาง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Naresh k. Malholtra. 1996. Marketing Research and Applied. New Jersey : Prentice Hall.

บทเรียนการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์โรคเรื้อนของประเทศไทย

Lessons from Preserving the History of Leprosy in Thailand

อำนาจ จำรัสจรรณผล¹ และ เอกรินทร์ อนุกุลยุทธธน²

คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ¹

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์²

E-mail: mmm_2000_1976@yahoo.com โทร. 090-9764869

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เขียนขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์จากประสบการณ์การทำงานด้านการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์โรคเรื้อนในสามพื้นที่ประกอบด้วยพื้นที่ โรงพยาบาลพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ สถาบันแมคเคน และฟื้นฟูผู้สูงอายุ จังหวัดเชียงใหม่ และสถาบันโรคผิวหนัง บางเขน กรุงเทพมหานคร กระบวนการศึกษาเน้นการอนุรักษ์ตัวอาคารใช้การสำรวจวิเคราะห์จากหลักเกณฑ์สามประการด้วยกันได้แก่ คุณค่าของตัวอาคาร กิจกรรมการใช้อาคาร และอายุของตัวอาคาร ผลการศึกษาพบว่าบทเรียนของการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์โรคเรื้อนของไทยจะเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพจะประกอบด้วย 5 ประการสำคัญซึ่งจะขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละสถานที่ ได้แก่ การบริหารจัดการ, การมีส่วนร่วมของประชาชน, กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดิน, ความสามารถทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่, และรูปแบบของการพัฒนาด้านสุขภาพและผลกระทบกับทรัพยากรต้นทุน

คำสำคัญ: อนุรักษ์ประวัติศาสตร์ โรคเรื้อน สถาปัตยกรรม

Abstract

This article aimed to study and analyze the work experience of preserving leprosy historical site and communities in 3 areas as followed: 1) Pha Pradaeng Hospital in Samut Prakan province 2) McKean Rehabilitation Center in Chiang-mai and 3) Institute of Dermatology Bang Khen in Bangkok. The methodology of the study involved survey and analysis from 3 criteria consisting of building value, building function, and building age. The results were found that the lessons from preserving the history of leprosy in Thailand would be effective with 5 components based on location context including administration, public participation, land use activities, economic performance and well-being, and health development pattern as well as effects on resource capital.

Keywords: preservation, leprosy, Architecture

1. บทนำ

จากการศึกษาแนวคิดในการอนุรักษ์พบว่ารูปแบบของการอนุรักษ์ที่ใช้กับงานอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์โรคเรื้อนมีหลากหลายบริบทเนื่องจากที่มา สภาพของพื้นที่ทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพปัญหาของพื้นที่ที่มีความหลากหลายและแตกต่างกัน ทั้งนี้คณะผู้คณะทำงานมีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษารูปแบบของการอนุรักษ์พื้นที่เพื่อให้สามารถปรับกับรูปแบบของการอนุรักษ์ตามบริบทของแต่ละพื้นที่ซึ่งการอนุรักษ์เชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องราวของโรคเรื้อนที่ความเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม การวางแผนในการออกแบบเพื่อพัฒนาพื้นที่ให้ตอบสนองผู้พิการ (คนป่วยส่วนใหญ่) ผนวกกับการอนุรักษ์โดยสามารถแบ่งรูปแบบตามเกณฑ์และความหมายตามรูปแบบของการอนุรักษ์ในประเภทต่าง ๆ ดังนี้ (1) Conservation การอนุรักษ์ กระบวนการสงวนรักษาที่ไม่เข้มงวด และเป็นลักษณะผ่อนคลายเป็นเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์หรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ไว้มิให้สูญหายหรือถูกเปลี่ยนไปโดยการใช้สอยหรือบริโภค

ที่ไม่เหมาะสมหรือกล่าวโดยหลักการก็คือ เป็นการพิทักษ์รักษาสภาพและเอกลักษณ์เดิมไว้ แต่ไม่หวงห้าม (2) Restoration การบูรณะสิ่งแวดล้อมภูมิทัศน์ หรืออาคาร สถานที่ที่เสื่อมโทรมหรือหมดสภาพ ขึ้นมาใหม่ ให้มีรูปร่างลักษณะ รวมทั้งสไตล์ที่จะบูรณะให้เป็นอย่างไ่นั้น จะต้องมีความถูกต้องอย่างเข้มงวด โดยการค้นคว้าวิจัยอย่างจริงจังและถูกต้องที่สุด เช่น การบูรณะอาคารเก่าหรือบางส่วนของงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า (3) Rehabilitation การฟื้นฟู, การปฏิสังขรณ์ หมายถึงการฟื้นฟูสภาพของ ภูมิทัศน์ อาคารสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ให้กลับอยู่ในสภาพที่ใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งโดยปกติจะทำในระดับเพียงการซ่อมแซมให้มีสภาพดี และอาจรวมถึงการปรับปรุงสภาพเล็กน้อย เพื่อให้สะดวกแก่การใช้งาน ระดับของการรักษาความแท้ดั้งเดิมเป็นรอง เช่นการซ่อมแซมและปรับปรุงอาคารเก่าแก่บางหลังในนิคมผู้ป่วยเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์ให้นักศึกษาแพทย์และพยาบาล (4) Reconstruction (สร้างของเก่าขึ้นมาใหม่) การสร้างภูมิทัศน์หรืออาคารแบบดั้งเดิมขึ้นมาใหม่ จากอาคารหรือสถานที่ ที่ประวัติศาสตร์เดิมที่เสื่อมสูญไปแล้ว โดยสร้างขึ้น ณ ที่เดิมสร้างเหมือนเดิมทุกประการตั้งแต่ฐานที่ดินขึ้นไป รูปแบบที่สร้างจะต้องเก็บหรือค้นคว้าวิจัยจากเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ภาพถ่ายหรือภาพวาดเก่า ความแท้ ขึ้นอยู่กับเอกสาร หลักฐาน และทุนทรัพย์ที่เอื้ออำนวย (5) Interpretation การแปลความหมาย หมายถึงการรักษาลักษณะดั้งเดิมของสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ และอาคารสถานที่เก่าแก่ไว้บ้าง โดยสอดใส่การใช้สอยอย่างใหม่ ๆ ตามสภาวะเศรษฐกิจของยุคใหม่ การค้นคว้าวิจัย ถือเป็นองค์ประกอบหลักของการออกแบบ ซึ่งจะต้องนำลักษณะ และการใช้สอยใหม่ เช่น การสร้างอาคารใหม่ในเขตชุมชนนิคมเก่าโดยใช้ลักษณะเดิม การนำองค์ประกอบเก่าทางสถาปัตยกรรมมาใช้ การนำวัสดุท้องถิ่นมาใช้และก่อสร้างในลักษณะเก่าแก่ การดัดแปลงอาคารเก่าแก่ให้คงรูปสำคัญบางประการโดยเปลี่ยนการใช้สอยจากเดิมอย่างสิ้นเชิง (6) Reservation การสงวนไว้ใช้ประโยชน์ภายนอก ซึ่งการใช้ประโยชน์ในภายนอกอาจเปลี่ยนไปจากสภาพเดิมเล็กน้อย หรือโดยสิ้นเชิงได้ เช่น พื้นที่สีเขียวในนิคม ที่ดินสงวนของทางราชพัสดุ ที่ดินสงวนเพื่อการขยายตัวในอนาคต ที่ดินสงวนไว้ให้ชนพื้นเมืองดั้งเดิม เช่น ชุมชนพระประแดง ชุมชนบ้านร่วมใจ

ภาพที่ 1 Cheonggyecheon Stream Restoration Project ในประเทศเกาหลีใต้
เป็นการพัฒนาพื้นที่เดิมให้เป็นพื้นที่ระบายใหม่เพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น
และเป็นการพัฒนาพื้นที่ย่านเศรษฐกิจแห่งใหม่จากพื้นที่ทางด่วนและพื้นที่เสื่อมโทรม

การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์โรคเรื้อรังเกิดขึ้นจากความน่าสนใจของการควบคุมโรคที่ประสบความสำเร็จในปี พุทธศักราช 2531 ที่ประเทศไทยได้มีอัตราส่วนของผู้ป่วยโรคเรื้อรังน้อยกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่องค์การอนามัยโลกได้กำหนดไว้ ผู้ป่วยหนึ่งรายกับจำนวนประชากร 10,000 คน ทั้งนี้ในอดีตประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับผู้ป่วยโรคเรื้อรัง และโรคเรื้อรังเป็นโรคที่น่ากลัวมาตั้งแต่ในสมัยอดีต แต่ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและกษัตริย์หลายพระองค์ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นการบริจาคพื้นที่ การลงมาดูแลรักษาให้การดูแลผู้ป่วย

โรคเรื้อน จึงทำให้ประเทศไทยมีกลุ่มบุคคลสำคัญในระดับสถาบันพระมหากษัตริย์เข้ามาให้ความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นสิ่งที่ประเทศอื่นไม่มีเหมือนกับประเทศไทย ทั้งนี้การอนุรักษ์และการจัดทำผังชุมชนใหม่นี้เป็นสิ่งที่ท้าทายเพราะจะทำอย่างไรไม่ให้เกิดผลกระทบต่อคนที่เป็นคนกลุ่มเก่าและทำอย่างไรให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ประโยชน์ของการอนุรักษ์และการเรียนรู้กระบวนการอนุรักษ์ดังกล่าวไม่เป็นเพียงความรู้ในประเทศเท่านั้น ซึ่งปัจจุบันสังคมโลกก็ยังให้ความสนใจเรื่องดังกล่าวโดยมีการจัดประชุมนานาชาติทุกสองปีที่ประเทศญี่ปุ่น

2. วิธีการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์โรคเรื้อนด้านสถาปัตยกรรมของประเทศไทย คณะทำงานได้จัดทำข้อเสนอแนะและแนวทางในการจัดทำผังแม่บทเพื่อการพัฒนาพื้นที่โดยเริ่มต้นจาก (1) การศึกษาข้อมูลที่เป็นพื้นฐานโดยประกอบด้วยแผนนโยบาย เศรษฐกิจ สังคม กายภาพ (2) การสำรวจรังวัดและจัดทำผังเบื้องต้น (3) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การทำสัมภาษณ์แบบกลุ่ม และการใช้แบบสอบถามโดยความสมัครใจ (4) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำผังแม่บทเพื่อเสนอในการทำประชาพิจารณ์ (5) นำเสนอผลต่อผู้บริหารพื้นที่ และดำเนินการจัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนา จากการสำรวจทั้งสามพื้นที่และนำผลมาวิเคราะห์เพื่อทำการเปรียบเทียบให้เห็นสภาพของบริบทที่มีความแตกต่าง

3. ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

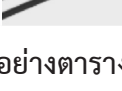
กรณีศึกษาที่หนึ่งสถาบันโรคเรื้อนจังหวัดเชียงใหม่ หรือ สถาบันแมคเคนเพื่อการฟื้นฟูเป็นสถานพยาบาลแห่งแรกในประเทศไทย ที่ให้การรักษาและดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อนตามแบบแผนตะวันตก บนพื้นที่กว่า 300 ไร่ บนเกาะริมแม่น้ำปิงทางด้านทิศใต้ของเมืองเชียงใหม่ และถือเป็นสถาบันที่มีความพร้อมในการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์โรคเรื้อนที่ดีที่สุดของประเทศไทย โดยอาคารแต่ละหลังเป็นอาคารที่มีศิลปะเฉพาะตัวมีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรมและมีเอกลักษณ์เฉพาะในรูปแบบของตนเองหรือที่เรียกว่าอัตลักษณ์ (Identity) โดยจะกล่าวได้ว่าหากมีการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ในสถาบันแห่งนี้อย่างแท้จริง ซึ่งรูปแบบจะไม่เป็นเพียงการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรม แต่จะเป็นการอนุรักษ์ไปทั้งผังบริเวณโดยรอบทั้งหมด เนื่องจากบริบทของพื้นที่นั้นเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้ใหญ่ มีสภาพของกิจกรรมที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ซึ่งสามารถเห็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ชัดเจน โดยจะสรุปได้สี่ประเด็นด้วยกันคือ

ประเด็นที่หนึ่ง การทำนุบำรุงและรักษาสภาพพื้นที่ เนื่องจากสถาบันแห่งนี้มีการแบ่งโซนไว้เป็นส่วนประกอบไปด้วยพื้นที่ที่หนึ่งพื้นที่สำนักงานบ้านพักของเจ้าหน้าที่และพื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับผู้ปฏิบัติงานและผู้ดูแลผู้ป่วยพื้นที่ที่สองถูกดัดแปลงเป็นพื้นที่สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุซึ่งได้ถูกดัดแปลงมาจากพื้นที่ของโรงพยาบาลเดิม พื้นที่ที่สามเป็นพื้นที่สำหรับสนทนาและการพื้นที่ทำกิจกรรมของสถานพยาบาล ประกอบด้วย สโมสร โบสถ์ สถานพยาบาล โดยในส่วนนี้ปัจจุบันยังใช้ดำเนินการอยู่พื้นที่ที่สี่จะเป็นพื้นที่พักอาศัยของผู้ป่วยโรคเรื้อนที่ยังอาศัยอยู่ในสถาบันแมคเคนและคาดว่าจะเป็นผู้ป่วยรุ่นสุดท้าย ในส่วนนี้เรียกว่าบ้านร่วมใจซึ่งจะอยู่ทางทิศใต้ของสถาบันแมคเคน บ้านร่วมใจถือเป็นการเก็บรวบรวมประวัติศาสตร์ของโรคเรื้อนไว้เป็นอย่างดี มีร่องรอยของประวัติศาสตร์ อันแสดงให้เห็นจากงานสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น บ่อน้ำที่ถือว่าเป็นศูนย์รวมหรือศูนย์กลางของชุมชน โบสถ์ หอประชุม ที่พัก

ประเด็นที่สองงานสถาปัตยกรรมและตัวอาคาร เป็นประเด็นที่สำคัญมากสำหรับการอนุรักษ์โดยถือเป็นร่องรอยที่สามารถตรวจสอบได้โดยในสถาบัน มีงานสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าอยู่หลายพื้นที่และหลายตัวอาคารเริ่มต้นตั้งแต่ทางเข้าที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง เป็นการสร้างสะพานและแยกพื้นที่พื้นแผ่นดินทั้งสอง โดยการดัดแปลงพื้นที่ให้เป็นเกาะกลางแม่น้ำ โดยมีลำเหมืองกันทางเข้า ซึ่งถือเป็นการวางแผนที่ดีในการใช้ลักษณะทางกายภาพเป็นเครื่องป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตั้งแต่การเข้าไปในสถานพยาบาล อาคารสำนักงานรูปแบบอาคารในลักษณะการก่อสร้างในสไตล์ยุโรป ซึ่งมีลักษณะเป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กและส่วนด้านบนของสำนักงานมีส่วนผสมของวัสดุที่เป็นไม้ในการทำโครงสร้างและส่วนตกแต่ง

ตารางสรุปการประเมินคุณค่าอาคารเพื่อการอนุรักษ์ สํารวจโดยคณะทำงานสถาบันราชประชาสมาสัย กรมควบคุมโรค

ลำดับที่	อาคาร/ประเภท/รหัสอาคาร	อายุ	ลำดับความสำคัญ	รูปภาพ
1	C-001 โบสถ์	สร้างเมื่อ ค.ศ.1913 (102 ปี)	มากที่สุด	
2	H_001 อาคารอายุรกรรมหญิง WOMEN'S MEDICAL WARD	60-80 ขว	มาก	
3	T_002 โบสถ์เหนือ	สร้างเมื่อ 1948 ปรับปรุงเมื่อ 1979 (67 ปี)	ปานกลาง	
4	A_001 สโมสร	ไม่ปรากฏหลักฐาน	มากที่สุด	

ภาพที่ 2 กิจกรรมการสำรวจพื้นที่ ภาพถ่ายทางอากาศ และตัวอย่างตารางการสำรวจพื้นที่ ของคณะทำงาน

อาคารหลังนี้ถูกดัดแปลงและต่อเติมมาแล้วหลายครั้ง ซึ่งสามารถสังเกตได้ว่าการใช้งานอยู่ตลอดเวลา การทำงานที่ผ่านมา ถือเป็นอาคารหลังหนึ่งที่มีความทรงคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม อันจะสังเกตเห็นจากการตกแต่งภายในและภายนอก อาคารสำหรับขายสินค้าของที่ระลึกเป็นอาคารที่มีกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความผูกพันและพันธกิจที่เกิดขึ้นระหว่างสถานพยาบาลและผู้ป่วยโรคเรื้อน ซึ่งในอาคารหลังนี้จะมีผู้ป่วยโรคเรื้อนจำนวนสามคนปฏิบัติการผลิตของที่ระลึกอยู่ ถึงแม้อาคารจะเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กและไม่ซึ่งมีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรมไม่มากเท่าอาคารหลังแรกก็ตาม แต่ในลักษณะของกิจกรรมของอาคารนี้ถือเป็นสายใยความอารีของเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยมีพื้นที่ในการแสดงออก อาคารสโมสรเป็นอาคารที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษ เป็นอาคารชั้นเดียว โถง มีส่วนเวทียู่ทางด้านทิศเหนือ ตัวหน้าอาคารหันไปทางด้านทิศใต้ มีการประดับข้างซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสถาบันแมคเคนอยู่ด้านบนอาคารด้านละสามเชือกสองฝั่ง โครงสร้างเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก มีความกว้าง 7.00 เมตร เป็นอาคารที่มีลักษณะสัดส่วนที่สวยงามตามรูปแบบสถาปัตยกรรมและถือว่าเป็นอาคารที่มีความสมบูรณ์เป็นอย่างยิ่งสังเกตได้ว่าการบูรณะมีเพียงการทาสีและการฉาบปูนเท่านั้น แต่ในทางตรงกันข้ามสภาพทางกายภาพที่มองเห็นจากการเสื่อมโทรมของความชื้นในดินที่ส่งผลกระทบต่อตัวองค์อาคาร ทำให้ปูนฉาบของผนังบางส่วนมีการหลุดล่อนออกมา อาคารโรงพยาบาลเดิมหรือสถานพยาบาลเดิมเป็นหัวใจหลักในการรักษาผู้ป่วยโรคเรื้อน แต่ปัจจุบันใช้งานเป็นสถาบันผู้ป่วยสำหรับโรคทั่วไป มีสำนักงาน มีห้องพักสำหรับผู้ป่วยและเป็นอาคารที่มีพื้นที่มากที่สุด ในบริเวณที่ติดกันจะมีอาคารผู้ป่วยเดิมตั้งแต่หมายเลข A จนถึง H ในพื้นที่นี้จะมีหอสูงสำหรับวางระบบการใช้น้ำซึ่งมีความสูงประมาณ 10.00 เมตร อาคารแห่งนี้คาดว่าจะเป็อาคารที่สร้างขึ้นมาตั้งแต่สมัยแรก เนื่องจากมีภาพถ่ายหลักฐานที่ชัดเจนและเป็นฝีมือการก่อสร้างของผู้ป่วยโรคเรื้อนอันจะสืบค้นได้จากภาพถ่าย ในฝั่งตรงกันข้ามจะมีอาคารโบสถ์ที่มีความสวยงามโดยมีคลองล้อมรอบ จากพื้นที่ในส่วนที่สามจะมีถนนเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ที่สามกับบ้านร่วมใจ โดยเป็นถนนแอสฟัลท์หรือถนน

ลาดยาง ความกว้างประมาณ 6.00 เมตร สิ่งที่น่าสนใจของถนนนี้มีอาคารขนาดเล็กสำหรับผู้ป่วยตลอดสองแนวถนนโดยอาคารมีพื้นที่อาคารแต่ละหลังประมาณ 30 ตารางเมตร เป็นอาคารที่มีเอกลักษณ์ในการออกแบบโดยสังเกตได้บริเวณหน้าจั่วของอาคาร ซึ่งอาคารบางหลังเป็นอาคารที่ได้รับการบริจาคจากเชื้อพระวงศ์สถาบันพระมหากษัตริย์ และบุคคลสำคัญของไทยหลายคน ในการออกแบบอาคารจะเป็นอาคารที่มีลักษณะคล้ายกับบ้านร่วมใจ จากสัมภาษณ์ผู้อยู่เดิมยังให้ข้อคิดในการออกแบบบ้านที่มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี เนื่องจากทุกบ้านจะมีระเบียบขนาดเล็กและระเบียบขนาดเล็กนี้จะหันหน้าเข้าหาถนนซึ่งหมายความว่าทุกบ้านที่อยู่ฝั่งตรงข้ามกันจะสามารถใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่สนทนากันได้ เป็นแนวทางในการสร้างความสามัคคีในกลุ่มผู้ป่วยด้วยกันเอง ถัดมาทางทิศใต้จะเข้าสู่หมู่บ้านร่วมใจซึ่งมีลักษณะอาคารผู้ป่วยเหมือนกับชุดแรกแต่จะอยู่กันเป็นกลุ่มโดยมีโบสถ์และหอประชุมอยู่ในพื้นที่เดียวกันโดยการจัดวางผังบริเวณของสถาบันแมคเคนกับตัวอาคารมีการวางแผนมาตั้งแต่ระยะเริ่มต้นและตัวอาคารส่วนใหญ่ มีความสมบูรณ์และมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมเป็นไปตามรูปแบบและทฤษฎีของการอนุรักษ์

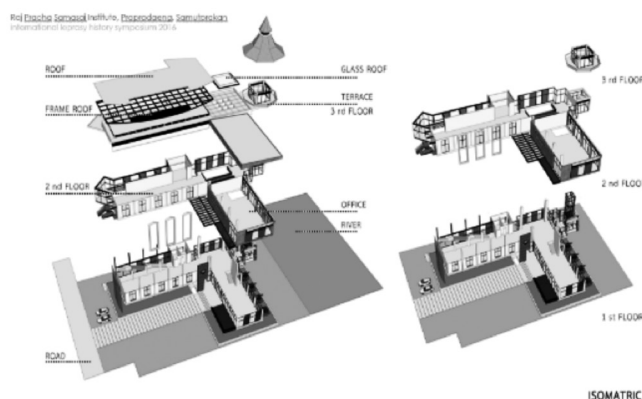
ประเด็นที่สาม ระบบนิเวศวิทยาภูมิทัศน์ทางกายภาพถือเป็นส่วนสำคัญที่สามารถทำให้การอนุรักษ์มีความสมบูรณ์มากขึ้น สถาบันมีศักยภาพรวมถึงต้นทุนทรัพยากรของเดิมประกอบด้วยลักษณะทางธรณีวิทยา สภาพที่ดิน ดินไม้ขนาดใหญ่ แม่น้ำและลำเหมือง อันเป็นลักษณะของระบบนิเวศวิทยาที่ดินนั้นจะสังเกตได้จากต้นไม้ขนาดใหญ่หลายชนิดที่มีขนาดมากกว่าสองสามคนโอบจำนวนหลายต้น ทั้งนี้ต้นไม้สำคัญเกี่ยวกับการรักษาผู้ป่วยนั้นคือ “ต้นกระเบา” จำนวนหลายต้นซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของพื้นที่ เมื่อเข้าไปในพื้นที่ต้นไม้ขนาดใหญ่ในสถาบันแห่งนี้ถูกหุ้มจากภายนอกและภายในจะมีความแตกต่างกันประมาณ 1 องศา แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นในปี 2558 ถึงปี 2559 มีโครงการชลประทานที่ทำการซ่อมแซมกับลำเหมืองโดยใช้วัสดุคอนกรีตเป็นที่ระบายน้ำแทนที่จะเป็นการขุดลอกแบบเดิม ทำให้การระบายน้ำทำได้ช้าลงเนื่องจากวัสดุการอุดหนุนไม่เหมือนกับสภาพธรรมชาติ นอกจากนั้นยังส่งผลกระทบให้กับต้นไม้ขนาดใหญ่ที่ไม่สามารถดูดน้ำจากลำเหมืองได้โดยเกิดผลกระทบกับต้นไม้ขนาดใหญ่ที่มีการผลัดใบในส่วนที่ไม่ได้รับน้ำ

ภาพที่ 3 ภาพเปรียบเทียบอาคารที่ทรงคุณค่าหลายหลังกับการเก็บข้อมูลเพื่อการอนุรักษ์ อันได้แก่ อาคารโบสถ์ อาคาร บ้านพัก โบสถ์ หอสูงสำหรับพักน้ำ ในสถาบันแมคเคนที่มีความร่มรื่น

ประเด็นที่สี่กิจกรรม ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ของสถานพยาบาลแห่งนี้ จากสถานพยาบาลรักษาผู้ป่วยโรคเรื้อนกลายเป็นสถาบันฟื้นฟูสมรรถภาพคนชรา แต่สถาบันก็ยังมียุทธศาสตร์เกี่ยวกับผู้ป่วยอยู่เช่นเดิม เพียงแต่มีการจัดให้เป็นระบบและเป็นหมวดหมู่เกิดขึ้นซึ่งจะอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านรวมใจเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้บุคคลทั่วไปยังสามารถเข้าไปศึกษาเกี่ยวกับผู้ป่วยโรคเรื้อน และการควบคุมโรคติดต่อได้ โดยสถาบันแห่งนี้จะเป็นไปตามลักษณะแนวคิดของพิพิธภัณฑ์มีชีวิต อันจะเป็นความสมบูรณ์แบบของการบริหารจัดการบนพื้นที่ดังกล่าวและถือเป็นตัวอย่างโครงการนำร่องที่ดีของไทย

กรณีศึกษาที่สอง โรงพยาบาลพระประแดง สถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นโดยอาคารเป็นอาคารขนาดสองชั้นมีพื้นที่ใช้สอยโดยประมาณ 150 ตารางเมตร ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีความได้เปรียบทางด้านทัศนียภาพ ประวัติและที่มาของอาคาร ซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ให้บริจาคทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ในการสร้างอาคารหลังนี้ อาคารหลังนี้มีโครงสร้างเป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นล่างและเป็นโครงสร้างไม้ในส่วนบนของชั้นบนรูปแบบของเป็นอาคารมาตรฐานตามรูปแบบกระทรวงสาธารณสุขในสมัยก่อน โดยมีอายุประมาณ 50 ปี แต่ด้วยสภาพความเก่าของอาคารและการตั้งอยู่ใกล้กับริมแม่น้ำและบริเวณปากน้ำใกล้ปากอ่าวทำให้อาคารยากต่อการอนุรักษ์ เนื่องจากการวิเคราะห์โครงสร้างทำให้ทราบว่าโครงสร้างอาคารหลังนี้ไม่สามารถซ่อมแซมและบูรณะได้อันจากสาเหตุของการทรุดตัวของอาคารและโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กมีความเสียหายมากกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ การดำเนินการในการวางแผนในการอนุรักษ์อาคารหลังนี้จึงมีอยู่สามแนวทางด้วยกัน คือ วิธีที่ 1 Rehabilitation การฟื้นฟู การอนุรักษ์โครงสร้างบริเวณฐานรากและทำฐานรากใหม่โดยไม่ให้กระทบฐานรากเดิม ซึ่งลักษณะทางกายภาพธรรมชาติเป็นพื้นที่ดินเลนที่เกิดขึ้นใหม่จากการทับถมของดินทำให้ความชื้นมีผลต่อองค์อาคารและโครงสร้างและส่งผลทำให้อาคารเสื่อมสภาพมากกว่าปกติในบริเวณชั้นหนึ่งอันจะเห็นได้จากผนังของบริเวณชั้นหนึ่งที่มีส่วนของอิฐมอดและทำการปรับสภาพปูนนั้นมีการแตกเป็นผง ส่วนของพื้นที่ผนังปูนฉาบส่วนใหญ่มีการหลุดล่อน ส่วนบริเวณชั้นสองเป็นโครงสร้างไม้มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของปลวกและโครงสร้างไม้ชั้นบนที่มีความชำรุดทรุดโทรมเป็นอย่างมากและยากต่อการใช้งานในอนาคต ทั้งนี้ในการอนุรักษ์ในวิธีแรกจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนไม้ที่เป็นโครงสร้างในส่วนบนทั้งหมด รวมถึงวงกบประตูหน้าต่างและโครงสร้างไม้พื้นทั้งหมด ส่วนลักษณะโครงสร้างของหลังคาชั้นบนเป็นโครงสร้างไม้ที่มีการผุกร่อนจากปัญหาเรื่องของปลวกเช่นกัน ในการอนุรักษ์วิธีที่ 2 Reconstruction สร้างของเก่าขึ้นมาใหม่ คณะทำงานได้ดำเนินการออกแบบอาคารหลังใหม่โดยใช้แนวความคิดในการออกแบบจากแนวคิด พระมหากรุณาธิคุณและประวัติศาสตร์โรคเรื้อน โดยแบ่งออกเป็น 12 ฐาน โดยใน 12 ฐานถูกแบ่งออกเป็นสี่กลุ่มด้วยกัน ซึ่งได้แก่ กลุ่มที่หนึ่งพระมหากรุณาธิคุณต่อผู้ป่วยโรคเรื้อน กลุ่มที่สองประวัติศาสตร์และความเป็นมาของโรคเรื้อนในประเทศไทย กลุ่มที่สามความรู้และการปฏิบัติตัวต่อผู้ป่วย กลุ่มที่สี่กรณีศึกษาและแบบจำลองของนิคมโรคเรื้อนในอดีต ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการดำเนินการประชุมของผู้บริหารโรงพยาบาลพระประแดง (ข้อมูล ณ 1 กันยายน 2559) และในวิธีที่ 3 Reconstruction สร้างของเก่าขึ้นมาใหม่แต่เป็นลักษณะเดิมซึ่งจะใช้ค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

ภาพที่ 4 ภาพการออกแบบทัศนียภาพภายในและภายนอกของพิพิธภัณฑ์โรคเรื้อนเฉลิมพระเกียรติ

Raj Pracha Samasai Institute, Prapradaeng, Samutprakan : Image

ภาพที่ 5 การวางแผนและการออกแบบพิพิธภัณฑ์โรคเรื้อนเฉลิมพระเกียรติ
โรงพยาบาลพระประแดง

กรณีศึกษาที่สาม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพศูนย์อนามัยที่ 13 กรุงเทพมหานคร หรือ สถาบันโรคผิวหนังบางเขน ซึ่งแต่ก่อนเป็นสถานพยาบาลพักฟื้นผู้ป่วยโรคเรื้อนในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากสมัยก่อนนั้นทุ้งบางเขนยังห่างไกลจากตัวพระนครเป็นอย่างมาก จนกระทั่งปัจจุบันไม่มีผู้ป่วยโรคเรื้อนจึงกลายสภาพเป็นสถาบันบำบัดโรคผิวหนังบางเขน

ในการสำรวจเบื้องต้นสำหรับอาคารหลังนี้พบว่า เป็นอาคารที่มีความทันสมัย ไม่อยู่ในยุคของประวัติศาสตร์ การเริ่มต้นมีการต่อเติมเพิ่มพื้นที่ใช้สอยและมีร่องรอยของการต่อเติมภายในอาคารทำให้ส่วนประกอบของอาคารแบบเดิมถูกทำลายไป ลักษณะของอาคารเป็นอาคารโครงสร้างสองชั้นวัสดุคอนกรีตเสริมเหล็ก มีอายุประมาณ 40-50 ปี อาคารจะถูกแบ่งออกเป็นสองฝั่งด้วยกัน ส่วนใหญ่การใช้งาน (Function) จะเป็นสถานที่สำหรับตรวจทดลองสำหรับการรักษาผู้ป่วย โดยเริ่มต้นจากด้านหน้าของอาคารแบ่งออกเป็นสองห้องเป็นห้องรับยาและห้องประชาสัมพันธ์ มีทางเดินเป็นแนวแกนไปทางทิศเหนือทิศใต้ซึ่งจะแบ่งอาคารออกเป็นสองส่วนหากเดินตรงเข้ามาจะเป็นโถงพักคอยสำหรับตรวจ และมีห้องตรวจดูบริเวณล้อมรอบ ในส่วนปีกขวาของตัวอาคารจะเป็นห้องสำนักงานและห้องตรวจส่วนด้านบนของอาคารเป็นห้องสมุด และห้องประชุม การวางผังของอาคารหันหน้าทางเข้าไปทางทิศตะวันตกซึ่งทำให้อาคารจำเป็นต้องมีแผนกันแดดตลอดแนวทิศตะวันตก หากประเมินทางด้านการอนุรักษ์อาคารหลังนี้อายุของอาคารสามารถที่จะเข้าเกณฑ์การประเมิน ในด้านกิจกรรม และประโยชน์ใช้สอยของอาคารผ่านเกณฑ์การประเมิน สำหรับการประเมินคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรมนั้น อาคาร สถาบันบำบัดโรคผิวหนังบางเขนเป็นอาคารในลักษณะสมัยใหม่ คุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประกอบขององค์อาคารได้แก่ ประตูหน้าต่างเป็นของเดิมมีเสน่ห์และต้องใช้ช่างฝีมือในการสร้างสรรค์ผลงาน มีเทคโนโลยีในบางส่วนที่เป็นเทคโนโลยีภูมิปัญญาในสมัยก่อน

กรณีของการปรับปรุงอาคารหลังนี้คณะทำงานได้ให้ความเห็นว่าการอนุรักษ์อาคารเพื่อประวัติศาสตร์โรคเรื้อน จำเป็นต้องนำสิ่งที่เปื้อนของใหม่ในบางส่วนออก เช่น วงกบอลูมิเนียม ประตูอลูมิเนียม และอาจมีการเปลี่ยนแปลงผ้าเพดานใหม่ เพื่อความเสริมความแข็งแรง ส่วนในโครงสร้างบางส่วนของอาคารมีการหลุดตัวของพื้นไม้ในส่วนทิศใต้ของอาคาร จึงสรุปได้เบื้องต้นว่ารายละเอียดของสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอาจจะต้องใช้วิธีการบำรุงรักษาโดยการจำลองของเก่าเข้ามาสู่อาคารแทนของใหม่ เพื่อให้เห็นลักษณะของอาคารเดิมที่มากที่สุด เช่นหลังคาอาจจะต้องเปลี่ยนโครงสร้างใหม่เพื่อใช้รองรับกระเบื้องแบบโบราณไม้ไผ่กระเบื้องลอนคู่ตามที่ใช้อยู่ การนำเอากลอนประตูแบบเดิมที่หลงเหลืออยู่นั้นมาดัดแปลงเพิ่มเติมตามรูปแบบของกลอนประตูแบบใหม่ การเปลี่ยนพื้นโครงสร้างแต่ยังคงต้องใช้ไม้ทดแทนเข้าไปเหมือนเดิม

การเจาะช่องระบายอากาศระหว่างผนังชั้นที่หนึ่งกับโครงสร้างที่ติดกับพื้นดินเพื่อไม่ให้ความชื้นผ่านเข้ามาบริเวณผนังเพื่อลดความชื้นที่จะผ่านผนังลงที่เป็นสาเหตุทำให้ผนังผุกร่อน รักษาปูนปั้นที่มีรายละเอียดแบบเดิมไว้ตลอดจนการซ่อมแซมเพอร์นิเจอร์ไม้ของเดิม เพื่อสร้างบรรยากาศในรูปแบบการอนุรักษ์แบบดั้งเดิมไว้และสร้างแบบจำลองเพอร์นิเจอร์เท่ากับขนาดของจริง สำหรับความสมบูรณ์ของการอนุรักษ์นั้นเนื่องจากอาคารหลังนี้มีปัญหาเรื่องของการระบายน้ำและอยู่ในพื้นที่ต่ำกว่าระดับถนนจึงจำเป็นต้องดำเนินการจัดทำระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ เพื่อป้องกันน้ำท่วมของพื้นที่ก่อน ทั้งนี้ในส่วนทิศเหนือของอาคารยังมีอาคารอีกหลังหนึ่งซึ่งยังใช้งานอยู่จะต้องปรับปรุงไปพร้อมๆกัน นอกจากนี้บริเวณโดยรอบของพื้นที่ดังกล่าวหากสามารถปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวและบรรยากาศเพื่อเพิ่มคุณค่าของการอนุรักษ์อาคารจะทำให้ความสมบูรณ์ของการอนุรักษ์และทำนุบำรุงรักษาประวัติศาสตร์โรคเรื้อนสมบูรณ์มากขึ้น

ภาพที่ 6 การสำรวจและการประชุม ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพศูนย์อนามัยที่ 13 กรุงเทพมหานคร หรือ สถานบำบัดโรคผิวหนัง บางเขน กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาคณะทำงานสามารถสรุปเอาทฤษฎีการอนุรักษ์พื้นที่โดยการแบ่งพื้นที่เป็นสามระดับหรือเรียกทฤษฎีนี้ว่าทฤษฎีสาม “ห” เพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ที่หนึ่ง หวง หมายถึงพื้นที่ที่อยู่ตรงบริเวณส่วนกลางมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์โดยเป็นพื้นที่ใจกลางของงานอนุรักษ์นั้น ๆ เปรียบเสมือนเพื่อนที่ใจแดงที่เป็นศูนย์รวมของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญทั้งด้านกิจกรรมหรือสภาพของจิตใจของสถานที่ในการอนุรักษ์ จึงเป็นพื้นที่ที่สำคัญที่สุดในสามพื้นที่ พื้นที่ที่สอง ห้าม หมายถึงพื้นที่ที่ห้ามทำกิจกรรมที่มีผลกระทบต่ออนุรักษ์ซึ่งจะทำให้พื้นที่ส่วนกลางหรือพื้นที่ที่สำคัญที่สุดนั้นอาจเกิดความเสียหายจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวซึ่งพื้นที่ในส่วนนี้ส่วนใหญ่จะใช้เป็นพื้นที่สนับสนุนตัวงานสถาปัตยกรรมหรืออาคารหรือพื้นที่ดังกล่าวจะถูกจัดเป็นพื้นที่ลานกิจกรรมการจัดแต่งสวนหรือตกแต่งให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมกับโบราณสถาน หรืองานสถาปัตยกรรม พื้นที่ที่สาม ให้ พื้นที่ดังกล่าวหมายถึงพื้นที่ที่จะใช้ให้ส่งเสริมและจัดกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมกิจกรรมให้งานสถาปัตยกรรมหรือโบราณสถาน เกิดผลกระทบที่ดี เช่น ร้านค้า สำนักงาน พื้นที่พักผ่อน สวนสาธารณะ เป็นต้น จากทฤษฎีที่กล่าวไปข้างต้นใช้เป็นแนวทางและแนวความคิดในการออกแบบเพื่อการอนุรักษ์และการวางผังประวัติศาสตร์โรคเรื้อน ในกรณีศึกษาทั้งสามพื้นที่แต่ขึ้นอยู่กับว่าสภาพทางกายภาพและบริบทของพื้นที่นั้นมีสภาพเป็นอย่างไร รูปแบบของพื้นที่ทั้งสามก็จะถูกปรับเปลี่ยนตามลักษณะทางกายภาพที่เกิดขึ้น

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบรูปแบบการอนุรักษ์ จากการสำรวจวิเคราะห์สถานพยาบาล

สถาน พยาบาล	รูปแบบของการอนุรักษ์	ปัญหาและอุปสรรค	ประโยชน์ที่จะได้รับการพัฒนาและการอนุรักษ์
สถาบัน แมคเคน เพื่อการฟื้นฟู	การสงวนรักษาและการจัด ผังบริเวณ รวมถึงการบูรณะ สิ่งแวดล้อมภูมิทัศน์ไม่ให้ เกิดการเสื่อมสภาพ	การใช้งบประมาณ จำนวนมาก	เป็นสถาบันที่ให้ความรู้ในการควบคุมโรคติดต่อในแถบภูมิภาค เหนือ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตที่เป็นตัวอย่างที่ดี และยังเป็นสถานที่ ให้ความรู้กับนักศึกษาแพทย์นักศึกษาพยาบาลในระดับเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งสถาบันแห่งนี้มีความสมบูรณ์แบบและใช้ เป็นต้นแบบในการควบคุมโรคได้เป็นอย่างดี
โรงพยาบาล พระประแดง	ทางเลือกที่หนึ่ง การอนุรักษ์ ปฏิสังขรณ์ ด้วยการใช้อาคาร เดิมมาเป็นพิพิธภัณฑ์ ทางเลือกที่สอง การสร้าง แบบจำลองขึ้นมาใหม่โดย ใช้การจัดการด้านรูปแบบ จากฐานข้อมูลเดิม ทางเลือกที่สาม การสร้าง รูปแบบเดิม	เนื่องจากทางเข้าของ โรงพยาบาลพระประแดง มีลักษณะเป็นถนน ขนาดเล็ก รถไม่สามารถ ผ่านเข้าออกได้อย่าง สะดวก ในการบูรณะ อาคารจำเป็นต้องใช้ งบประมาณเป็นจำนวน มาก	เป็นสถานที่ที่เป็นต้นกำเนิดของการควบคุมโรคเรื้อนในแถบภูมิภาค ภาคกลางและของไทยในรูปแบบของราชการเป็นสถานที่ที่ยัง สามารถเชื่อมต่อ ระหว่างคนยุคเก่าและคนยุคใหม่ ซึ่งยังมีนิคม โรคเรื้อนอยู่ในพื้นที่ นอกจากนั้นยังมีทิวทัศน์ที่สวยงามริมแม่น้ำ เจ้าพระยาบริเวณปากน้ำก่อนออกทะเลและยังสามารถเชื่อมต่อกับ โบราณสถานโดยเฉพาะศาลปู่เจ้าสมิงพราย และป้อม ปู่เจ้าสมิงพรายได้ด้วย
สถานบำบัด โรคผิวหนัง บางเขน	การฟื้นฟู การปฏิสังขรณ์ ฟื้นฟูสภาพอาคารหลังเดิม ให้กลับมาใช้ได้ใหม่และ การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณ โดยรอบเพื่อเพิ่มมูลค่า และคุณค่าของอาคารหลัง ดังกล่าว	สภาพพื้นที่เป็นสภาพ พื้นที่ต่ำและจำเป็นจะ ต้องทาสีทุกปีในรูปแบบ ของโบราณซึ่ง ไม่แน่ชัดว่าจะมีการผลิต หรือไม่ทั้งนี้อาคารหลัง เดิมยังมีการใช้งานอยู่	เมื่อถูกพัฒนาเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์สำหรับประวัติศาสตร์โรคเรื้อน จะเป็นสถาบันในระดับนานาชาติที่สามารถเป็นจุดเชื่อมต่อ หรือ ศูนย์กลางของกรุงเทพมหานครในพื้นที่เขตปริมณฑลและ ที่ข้างเคียง

4. สรุป

จากบทเรียนการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์โรคเรื้อนตามกรณีศึกษาในพื้นที่ทั้งสามพื้นที่ ทำให้คณะผู้ศึกษาจัดทำ
รายละเอียดและวิเคราะห์เพื่อการอนุรักษ์ สรุปผลของปัจจัยในการทำงานเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่จำเป็นต้องมี
การควบคุมกระบวนการต่าง ๆ ทั้ง 5 ประการดังนี้

1. การบริหารจัดการ ปัจจัยนี้ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์โรคเรื้อนเนื่องจากการบริหาร
จัดการที่ดีสามารถทำให้ระบบการควบคุมดูแลเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยสามารถแบ่งได้เป็นสองประเด็นคือ

1.1 การบริหารจัดการด้านกายภาพ จากบทเรียนที่ผ่านมาจะพบว่าการบริหารจัดการด้านกายภาพ
ของแต่ละพื้นที่นั้นไม่ได้มีการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์ไว้ตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะพัฒนามาตามยุทธศาสตร์ซึ่งไม่มีระบบ
ระเบียบในการวางแผนด้านกายภาพ ส่งผลกระทบให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินและกิจกรรมของอาคารเป็นไปตามรูปแบบ
ที่จำเป็นหรือการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าที่เร่งด่วน และเมื่ออาคารแต่ละหลังไม่ได้ถูกใช้งานก็จะถูกทิ้งร้างและปล่อย
เป็นภาระทำให้อาคารและพื้นที่ต่าง ๆ ไม่ได้ใช้ประโยชน์และหาร่องรอยของการใช้งานได้อย่างยากลำบาก อนึ่งผู้ทำการ
อนุรักษ์สามารถวางแผนและแบบแผนเป็นแผนสามระยะด้วยกัน ได้แก่ แผนระยะสั้นซึ่งเป็นแผนระยะเร่งด่วนในการปรับปรุง
อาคารและพื้นที่ในบริเวณดังกล่าวเพื่อการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์โรคเรื้อน แผนระยะกลางเป็นแผนในการพัฒนาที่ยัง
สามารถรอคอยได้แต่เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกที่เราจำเป็นต้องอนุรักษ์ก่อนที่จะรื้อถอนกิจกรรมทางประวัติศาสตร์นั้น
จะหายไป แผนระยะยาวเป็นแผนการฟื้นฟูหรือบูรณะที่จำเป็นที่จะต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก

1.2 ระบบการดูแลภายใน ได้แก่ ระเบียบข้อบังคับ การทำงานและการจัดทำแผนจากการศึกษาและการวิเคราะห์ รวมถึงการสำรวจทางด้านกายภาพ เนื่องจากโบราณสถานที่ดีจำเป็นต้องมีโบราณวัตถุเป็นส่วนประกอบ เพื่อให้ผู้ใช้เข้าชมสามารถจินตนาการต่อไปได้ว่ารูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ในอาคารนั้นเป็นอย่างไร โบราณวัตถุส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ถูกจำหน่ายทิ้งไป และไม่สามารถนำกลับมาได้เนื่องจากการจำหน่ายตามระเบียบพัสดุ เราจะพบเพียงวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่สามารถจำหน่ายได้ เช่น ทะเบียนประวัติผู้ป่วย อุปกรณ์การแพทย์ขนาดเล็กที่ใช้การไม่ได้ ซึ่งมีความแตกต่างจากการแสดงนิทรรศการในต่างประเทศ โดยเฉพาะกรณีศึกษาประเทศญี่ปุ่นที่มีการเก็บรวบรวม อุปกรณ์เครื่องใช้ไม้สอยของผู้ป่วย ทำให้ผู้เข้าชมนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์สามารถเข้าใจในประวัติศาสตร์โรคเรื้อนเป็นอย่างดี

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน ความเข้าใจระหว่างผู้พัฒนาและผู้อยู่อาศัยเป็นหัวใจหลักในการดำเนินงานที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จ เนื่องจากนิคมโรคเรื้อนในหลายพื้นที่ยังขาดความเข้าใจในสิ่งที่จะได้รับจากการพัฒนาและอนุรักษ์ประวัติศาสตร์โรคเรื้อน การไม่เข้าใจในการพัฒนานี้ส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับผู้ที่ทำการอนุรักษ์ อันจะเกิดปัญหาของการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน ทั้งนี้กระบวนการการมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและผู้ดูแลจำเป็นต้องประสานความเข้าใจและการพัฒนาร่วมกันระหว่างประชากรของนิคม รวมทั้งหน่วยงานสนับสนุนให้เป็นในระดับความร่วมมือในรูปแบบภาคี ทั้งนี้จำเป็นต้องร่วมกันคิดร่วมกันทำร่วมกันใช้ประโยชน์หากมีกลุ่มบุคคลหรือประชากรในกลุ่มใดไม่ได้ประโยชน์จากการดำเนินงานก็จำเป็นที่จะต้องมีการชดเชยให้กับกลุ่มบุคคลเหล่านั้นเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและเป็นระเบียบข้อตกลง

3. กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากต่อการอนุรักษ์เนื่องจากกรรมสิทธิ์ของที่ดินนั้นในกรณีศึกษาถึงแม้จะเป็นพื้นที่ดินของภาครัฐ แต่ก็ยังมีประชากรบางส่วนยังใช้พื้นที่เหล่านั้นอยู่ซึ่งจำเป็นต้องจัดระเบียบและมีการโปรโมชันหรือแรงจูงใจที่ทำให้มาอยู่ในพื้นที่เดียวกันเพื่อให้สะดวกต่อการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าวเพื่อการอนุรักษ์ ตลอดจนอาจจะมีภารกิจพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ตัวอาคารและงานสถาปัตยกรรมเป็นส่วนกลาง ซึ่งจำเป็นจะต้องหาข้อตกลงร่วมกันแต่ยังให้ผู้ป่วยสามารถใช้อาคารได้ หรือมอบให้ผู้ป่วยเป็นผู้ดูแลตามข้อตกลงและส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ป่วยสามารถใช้อาคารหลังนั้นเพื่อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์

4. เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมความเป็นอยู่ ถือเป็นปัญหาสำคัญและปัจจัยที่สำคัญเนื่องจากผู้ป่วยโรคเรื้อนส่วนใหญ่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้และมีฐานะยากจน ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอาชีพจึงถือเป็นปัญหาสำคัญของการพัฒนาเพื่อที่จะใช้พื้นที่ในการอนุรักษ์ จึงจำเป็นต้องสนับสนุนให้ผู้ป่วยมีอาชีพและสามารถอยู่ได้อย่างที่เรียกว่าอยู่ดีกินดีจะสามารถเข้าใจและร่วมมือกับการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ยากแต่ก็เป็นกระบวนการที่ควรส่งเสริมโดยอาจจะอาศัยองค์กรพันธมิตร เช่นกรมวิชาการเกษตรในกรณีที่มีพื้นที่เพาะปลูก การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากฝีมือแรงงานของผู้ป่วยโรคเรื้อน การฝึกฝีมือหรือการทำปศุสัตว์

5. รูปแบบของการพัฒนาด้านสุขภาพ และผลกระทบกับทรัพยากรต้นทุน เนื่องจากการมีบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ทำให้รูปแบบของการพัฒนาไม่สามารถระบุไปได้ว่าจะพัฒนาไปในลักษณะใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการอนุรักษ์พื้นที่ อันจะเกิดขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ แต่อย่างไรการเข้าถึงพื้นที่ทางด้านกายภาพยังไม่มีอุปสรรคมากเท่ากับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรต้นทุนที่มีอยู่

บทเรียนการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์โรคเรื้อนของประเทศไทย ถึงแม้จะไม่สามารถเป็นคำตอบของการอนุรักษ์ในทุก ๆ พื้นที่ได้ทั้งหมดก็ตาม แต่ถือเป็นโครงการนำร่องที่สามารถใช้บทเรียนเป็นแนวทางในการศึกษาและพัฒนาในอนาคต หากมีการอนุรักษ์ในพื้นที่อื่น ๆ หรือการอนุรักษ์ควบคุมโรคประเภทอื่น ๆ เราจะได้ข้อมูลเบื้องต้นและเตรียมความพร้อมให้รัดกุมและดีที่สุดโดยการวางแผนในการดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้น มีการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบ

5. เอกสารอ้างอิง

สถาบันราชประชาสมาสัย กรมควบคุมโรค. 2553. คู่มือการวินิจฉัย และการรักษาโรคเรื้อน. โรงพิมพ์สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 7.

ธีระ รามสูตร. 2559. ประวัติศาสตร์โรคเรื้อนในประเทศไทย. มูลนิธิราชประชาสมาสัย ในพระราชูปถัมภ์. สำนักพิมพ์ มาสเตอร์คีย์ จำกัด.

Morrow, Baker H. 1987. A Dictionary of Landscape Architecture. Albuquerque, NM: University of New Mexico.

Sasakawa Memorial Health Foundation. 2014. The 2nd International Workshop on the Preservation of Hansen's Disease/Leprosy History and Heritage 31st October-1st November 2014 Tokyo, Japan.

ภาคผนวก

วารสารสังคมศาสตร์ มทร. ตะวันออก (RMUTTO SOCIAL SCIENCE JOURNAL)

วารสารสังคมศาสตร์ มทร. ตะวันออก เป็นวารสารระดับชาติซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดผลงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ กำหนดเผยแพร่วารสารปีละ 2 ครั้ง มกราคม - มิถุนายน และกรกฎาคม - ธันวาคม

1. บทความวิจัย

ก. ส่วนปก ประกอบด้วย

1. ชื่อบทความ (Title) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรสั้น กระชับ ชี้ถึงเป้าหมายหลักของการวิจัย
2. ชื่อผู้เขียนทุกท่าน (Authors) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม
3. ที่อยู่ สำหรับการติดต่อ E-mail และโทรศัพท์
4. ตัวเลขยก ให้เขียนไว้บนนามสกุลเพื่อระบุว่าเป็นที่อยู่ของผู้เขียนท่านใด
5. บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรสั้นตรงประเด็น ครอบคลุมสาระสำคัญของการศึกษาและส่วนท้ายต้องมี คำสำคัญ (Keyword) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ที่สามารถนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูล ควรมีประมาณ 4 คำ

ข. ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย

1. บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของความสำคัญและมูลเหตุที่นำไปสู่การวิจัย พร้อมวัตถุประสงค์และการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. วิธีการทดลอง (Materials and Methods) หรือ วิธีการศึกษา (Research Methodology) เป็นการอธิบายวิธีการดำเนินการวิจัยซึ่งขึ้นอยู่กับวิธีการวิจัยแต่ละประเภท
3. ผลการทดลองและวิจารณ์ผล หรือ ผลการศึกษาและอภิปรายผล (Research and Discussion) ควรเสนอผลอย่างชัดเจน ตรงประเด็น เป็นผลที่ค้นพบ โดยเฉพาะการพบสิ่งใหม่ ลำดับตามหัวข้อที่ศึกษา พร้อมการวิจารณ์ผล
4. สรุปผล (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษา
5. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements) กล่าวถึงบุคคลหรือหน่วยงานที่สำคัญที่มีบทบาทช่วยเหลืองานวิจัยและมีความสำคัญจริง (อาจมีหรือไม่ก็ได้)
6. เอกสารอ้างอิง (References) ต้องใช้ตามแบบที่วารสารสังคมศาสตร์ มทร. ตะวันออก กำหนดอย่างเคร่งครัด และเขียนเอกสารอ้างอิง เฉพาะเอกสารที่นำมาอ้างอิงในเนื้อหาเท่านั้น

2. รูปแบบการพิมพ์บทความ

การตั้งค่าหน้ากระดาษ

- ระยะขอบ

ขอบบน (Top margin) และขอบซ้าย (Left margin) 2.5 ซม.

ขอบล่าง (Bottom margin) และขอบขวา (Right margin) 2.0 ซม.

- กระดาษ

ขนาดกระดาษ A4 (กำหนดเอง) ความกว้าง 19 ซม. ความสูง 27 ซม.

รูปแบบตัวอักษร

แบบตัวอักษรใช้ TH SarabunPSK เท่านั้น

หมายเลขหน้า

ตำแหน่ง ด้านล่าง กึ่งกลางหน้ากระดาษ ขนาดตัวอักษร 14

การย่อหน้า

เคาะ 8 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 9

จำนวนหน้าทั้งหมด

6 - 12 หน้า

การพิมพ์ส่วนปก

พิมพ์เต็มหน้ากระดาษ (พิมพ์ 1 คอลัมน์)

การพิมพ์ส่วนเนื้อหา

พิมพ์ 1 คอลัมน์

ชื่อบทความ

ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ ขนาดอักษร 18 (ตัวหนา)

จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

ชื่อผู้เขียน

ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 (ตัวหนา)

ระหว่างชื่อกับนามสกุล เว้น 2 เคาะ จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

ตัวเลขยกบนนามสกุล

ขนาดตัวอักษร 16

ที่อยู่

ภาษาไทย ขนาดตัวอักษร 12

E-mail และโทรศัพท์

ขนาดตัวอักษร 12 (ตัวเอียง)

ชื่อบทคัดย่อ

ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 18 (ตัวหนา)

จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

เนื้อหาบทคัดย่อ

ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14

ชื่อคำสำคัญ

ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14 (ตัวหนา)

คำสำคัญ

ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14

ชื่อหัวเรื่องใหญ่

ประกอบด้วย 1. บทนำ 2. วิธีการทดลอง หรือ วิธีการศึกษา

3. ผลการทดลองและวิจารณ์ผลหรือผลการศึกษาและอภิปรายผล

4. สรุป 5. กิตติกรรมประกาศ 6. เอกสารอ้างอิง

ขนาดตัวอักษร 18 (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย

ชื่อหัวเรื่องรอง

ขนาดตัวอักษร 16 (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย

ชื่อหัวเรื่องย่อ

ขนาดตัวอักษร 14 (ตัวหนา) ย่อ 4 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 5

เนื้อหาบทความ

ขนาดตัวอักษร 14 จัดกระจายแบบไทย

ชื่อตาราง

ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา อยู่ด้านบน จัดชิดซ้าย

ชื่อภาพ ชื่อแผนภูมิ

ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา อยู่ใต้ภาพหรือแผนภูมิ จัดกึ่งกลาง

เนื้อหาในตาราง/แผนภูมิ

ขนาดตัวอักษร 12

การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

ในระบบนาม-ปี เช่น วีระพล (2554) หรือ (วีระพล, 2554)

หรือ Dan and Hamasaki, 2001 หรือ เทพบุตร และวุฒิชัย, 2552

หรือ Dan, et al., 2010 หรือ สุภาพ และคณะ, 2547 เป็นต้น

การอ้างอิงท้ายเรื่อง

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. **ชื่อหนังสือ**. ครั้งที่พิมพ์. สำนักพิมพ์. เมืองที่พิมพ์.

2. บทความวารสาร

ชื่อผู้เขียน. ปีที่พิมพ์. **ชื่อบทความ**. ชื่อวารสาร. ปีที่ (ฉบับที่) : หน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของบทความ.

3. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้เขียน. ปีที่พิมพ์. **ชื่อวิทยานิพนธ์**. สถานศึกษา. เมืองที่พิมพ์.

หมายเหตุ ต้นฉบับบทความที่นำเสนอจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์การเขียนที่กำหนดเท่านั้น
มิฉะนั้นจะไม่ได้รับการพิจารณา ดำเนินการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์

*** ตัวอย่างการเขียนอ้างอิงท้ายบทความ**

กรองทิพย์ เจริญบุญวิวัฒน์. 2556. การจัดการความรู้ทางการพยาบาลของพยาบาลหัวหน้าหน่วยงานโรงพยาบาลชุมชนเขตภาคตะวันออก. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก. 2(2) : 97-103.

ไพฑูล สีใส และวีระพล แจ่มสวัสดิ์. 2555. การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินธุรกิจโรงสีข้าวชุมชน. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก. 1(1) : 63-75.

วิชณารักษ์ ศรีทอง มาลินี อุทธิเสน และเสาวณิต รัตนรวมการ. 2556. พฤติกรรมการบริโภคสุราของประชาชนในชุมชนเขมร ส่วย (กูย) ลาว อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก. 2(2) : 26-44.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. แนวทางการจัดทำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 39(1)

สรียา เพ็ชรรัตน์. 2545. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวเมืองพัทยา ภาคนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ. โครงการบัณฑิตศึกษา. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ : กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. 2546. อย.เข้มงวดการแสดงคำเตือนในโฆษณาเครื่องดื่มผสมกาเฟอีน. กองพัฒนาศักยภาพผู้บริโภค. (โรเนียว)

Luque-Perez E. Rios A. Valcarcel M. Danielsson L.G. and Ingman F. 1999. Spectrophotometric flow injection determination of caffeine in solid and slurry coffee and tea samples using supported liquid membranes. Laboratory Automation and Information Management. 34 : 131-142

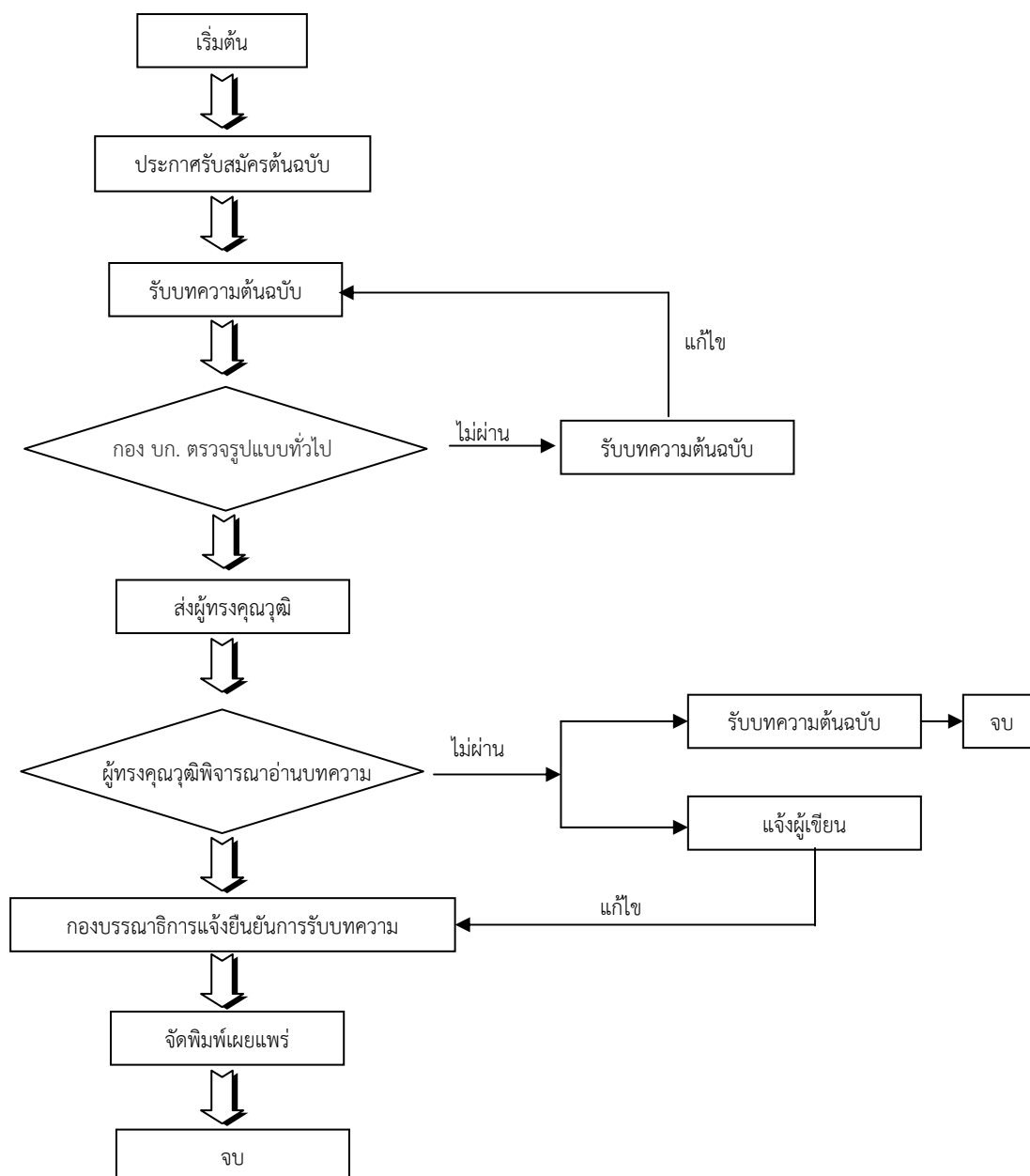
Martin M.J. Pablo F. and Gonzales A.G. 1999. Simultaneous determination of caffeine and non-steroidal anti-inflammatory drugs in pharmaceutical formulations and blood plasma by reversed-phase HPLC from linear gradient elution. Talanta. 49 : 53-459

3. หลักเกณฑ์การประเมินบทความเพื่อตอบรับการตีพิมพ์

กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะนำเสนอเข้าสู่การพิจารณาของผู้ประเมินจากภายนอก บรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไขจะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ

เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับวารสารสังคมศาสตร์ มทร. ตะวันออก ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ผลงาน จำนวน 1 ฉบับ พร้อมหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความ

ขั้นตอนการจัดทำวารสารสังคมศาสตร์ มทร. ตะวันออก

แบบฟอร์มการส่งบทความวิจัย
วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

1. ข้าพเจ้า นาย / นาง / นางสาว

2. ระดับการศึกษาสูงสุด.....

ตำแหน่งทางวิชาการ.....

3. ชื่อบทความ (ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

4. ชื่อผู้เขียนร่วม (1)

(2)

(3)

(4)

(5)

5. ที่อยู่ทำงาน

.....

.....

.....

โทรศัพท์.....มือถือ.....แฟกซ์.....

E-mail :

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

.....

.....

.....

โทรศัพท์.....มือถือ.....แฟกซ์.....

E-mail :

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และยินยอมว่าบทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ถือเป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

ลงชื่อ.....

(.....)

แบบสรุปผลการประเมินบทความวิจัยของผู้ทรงคุณวุฒิ
วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

1. รหัสบทความวิจัยที่ประเมิน R ☐ ☐ ☐ ☐

2. ชื่อบทความ.....

3. จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน..... ท่าน

4. หัวข้อที่พิจารณา

หัวข้อ	ผ่าน	ผ่านและมีการแก้ไข	ไม่ผ่าน	ข้อแก้ไข/ข้อเสนอแนะ
บทคัดย่อ (Abstract)				
บทนำ				
วิธีการทดลอง/วิธีการศึกษา				
ผลการทดลอง และวิจารณ์ผล / ผลการศึกษาและอภิปรายผล				
สรุปผล				
เอกสารอ้างอิง				
คุณค่าทางวิชาการ				

5. อื่น ๆ

.....

6. สรุปผลการประเมิน ☐ ผ่านดีเยี่ยม ☐ ผ่าน ☐ ผ่านและมีการแก้ไข ☐ ไม่ผ่าน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมเดือน โพธิ์สุวรรณ)

บรรณาธิการ

วันที่...../...../.....

หนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความ
วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
ขอรับรองว่าบทความ.....

เรื่อง

.....
.....
.....

โดย

.....
.....
.....

ได้ผ่านการประเมินจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
และตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
ปีที่ ฉบับที่

.....
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมเดือน โพธิ์สุวรรณ
บรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มทร.ตะวันออก
ให้ ณ วันที่.....

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
(RMUTTO SOCIAL SCIENCE JOURNAL)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2561

เป็นวารสารด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
จัดทำโดย สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

วัตถุประสงค์เพื่อ

1. เป็นสื่อ รวบรวม เผยแพร่ผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และส่งเสริมให้มีการนำผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์
2. เป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผลงานของงานวิจัยสู่ระดับมาตรฐานสากล
3. เป็นสื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และแนวคิดระหว่างนักวิจัยทั้งในและต่างประเทศ
4. เสริมสร้างให้เกิดผลงานวิจัยใหม่ๆ ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย

คณะกรรมการอำนวยการ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

รองอธิการบดีทุกฝ่าย

ผู้ช่วยอธิการบดีทุกฝ่าย

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

ประธานกรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

Institute of Research and Development
Rajamangala University of Technology Tawan-ok

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
43 หมู่ 6 ต.บางพระ อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี 20110
โทร. 038-358201 ต่อ 8508-8510
โทรสาร 038-358142
<http://ird.rmutto.ac.th>, <http://Journal.rmutto.ac.th>

